IULIAN SEMIONOV

STRADA OGARIOV, Nr.6

IULIAN SEMIONOV

Strada Ogariov, Nr. 6

Traducere de Nicolae Mărgeanu şi Vladimir Vasiliev

Editura Univers
Bucureşti – 1975

Cuprins

Dimineaţa colonelului Kostenko_____5
Ziua unui ins întreprinzător_____24
Seara unui bandit intelectual_____32
Factorul timp_____40
Un cunoscător al codului penal_____63
Pânza de păianjen_____76
Meditaţii într-o celulă de închisoare_____98
Meditaţiile unui miliţian îmbătrânit_____106
Ce se întâmplă când îţi înşeli complicii_____127
La ce foloseşte uneori proasta dispoziţie_____133
Avantajele şi dezavantajele vicleniei_____165
Când nedreptăţeşti un om..._____184
Ultima rundă_____192
Un tren în noapte_____224

Acum cincizeci şi cinci de ani, în luna noiembrie 1917, a luat fiinţă Miliţia Muncitorească-Ţărănească. Glorioşilor săi ostaşi le dedică autorul această povestire.

Dimineaţa colonelului Kostenko

Kostenko coborî din autobuz pe colinele Lenin şi stătu îndelung să privească, de pe esplanadă, oraşul. Moscova era învăluită într-o pâclă străvezie şi, dacă n-ar fi plutit în văzduh, sclipind în soare, puzderie de funigei, ai fi putut crede că era primăvară timpurie, deşi în realitate venise toamna.

Pentru întâia oară se abătuseră pe aici, cu toţii laolaltă, în zorii unei zile a anului patruzeci şi nouă, după balul de absolvire. Acolo jos, unde se întinde acum stadionul Lujniki, pe vremea aceea se înşiruiau, gheboşate, nişte şlepuri, sub tălpi clefăia noroiul gros, iar pe linia secundară de cale ferată ce ducea la debarcaderul râului Moscova ţipau cu glas ascuţit nişte locomotive, parcă ciorovăindu-se plictisite.

Kostenko contempla oraşul de la picioarele lui şi se gândea că aceşti douăzeci şi doi de ani se scurseseră pe nesimţite; s-ar zice că omul trece în zbor prin timp împreună cu însuşi timpul, fără să bage măcar de seamă, asta dacă socoţi că timpul ar fi aidoma fluviului Lethe – şi nu-l consideri ca pe o entitate abstractă existând în afara noastră şi independent de noi.

Într-unul din autocarele pentru turişti, difuzorul era deschis şi glasul unui cântăreţ repeta stăruitor: „Prietene, în grabă vin’ la mine, când la strâmtoare m-oi afla...”

„Dar dacă o duc bine?... se întrebă Kostenko.

Atunci cum rămâne?”

Dar cântăreţul, ca şi cum l-ar fi auzit, îi răspunse pe dată că, la bucurie, prietenul poate fi mai puţin grăbit...

„Secolul informaticii! zâmbi ironic Kostenko. Important este să-ţi formulezi precis întrebarea, că răspunsul îl capeţi cât ai bate din palme...”

Se uită la ceas: era opt şi jumătate. Trebuie să mai treacă pe la Biblioteca Lenin: în sala a treia, i se puseseră deoparte studiile de drept penal recent apărute; apoi făgăduise să se ducă la Asociaţia „Znanie”[1] – o dată pe lună, ţinea o conferinţă la câte o instituţie, în speranţa naivă că, la prezentarea disertaţiei sale, zece conferinţe de acest fel i se vor considera drept un articol publicat, fiindcă, uite, se împlinesc în curând cinci ani de când îşi tot scrie disertaţia... La ora douăsprezece, avea de gând să se ducă la bazin: se înţelesese cu administratorul să-i reţină culoarul de rezervă, aşa că, după un popas în mica baie de aburi finlandeză, ar putea să se cufunde în apa rece şi verzuie, să-şi facă kilometrul de înot şi apoi să se întoarcă la minister, în strada Ogariov nr. 6, unde îşi convocase colectivul la o consfătuire operativă.

În bibliotecă, era mai multă lumină decât pe stradă; fascicolele razelor albe de neon lăsau impresia că pot fi pipăite şi că sunt ponderabile, iar oamenii ce treceau prin fâşiile acelea albe deveneau dintr-o dată străvezii, reduşi la nişte simple contururi.

Kostenko avea obiceiul să se abată şi pe la secţia „date biobibliografice”, de la etajul doi, să cerceteze cartoteca, urmărind noi date apărute în fişa

[1] Ştiinţă (lb. rusă)

consacrată „scriitorului sovietic D. Stepanov”. Se informa apoi dacă s-a mai scris ceva interesant despre profesorul Golodov – adică Iurka Golodov din a X-a A, poreclit „Bădăranul”, de asemenea, ce contribuţie a mai adus Bîkov în domeniul *Tehnologiei temperaturilor joase în construcţiile de obiective industriale*, şi nu uita să se intereseze şi de eventualele ameliorări aduse de Edik Rastrubin anesteziculuisău pentru operaţiile de cord.

„Orice s-ar zice, e ceva şi de capul generaţiei noastre, reflectă Kostenko, deşi, la şcoală, ne căinam întruna: ce păcat că n-am avut şi noi parte de război!... Dar poate că a fost spre norocul nostru că n-am avut parte. Poate tocmai de aceea generaţia noastră înaintează atât de impetuos pe toate fronturile...”

Roza şi Liza, fetele care eliberau cărţile în sala pe care o frecventa Kostenko, se bucurau întotdeauna când îl vedeau apărând, pentru că le făcea rost de bilete la concertele celor mai celebri virtuozi.

În sală, era tot atâta lumină ca şi pe larga scară de marmoră.

„Cât de frumoase sunt chipurile oamenilor, când le luminează razele soarelui! medită Kostenko. Dar ia împărtăşeşte-i gândul acesta lui Mitka Stepanov, că te şi ia în balon! Parcă-l aud: Ce banalitate! Dar cum poate fi banal adevărul? Sau mai ştii, poate că cei din profesiunea mea preţuiesc frumuseţea mai mult decât alţii, tocmai pentru că au de-a face mai ales cu scursorile societăţii... Altul ar trece nepăsător pe lângă fâşiile astea de soare şi pe lângă femeia de colo, al cărei păr parcă e turnat din bronzul unei statuete scitice, în vreme ce noi reţinem aceste «banalităţi», ne amintim de ele timp îndelungat şi,

devenind sentimentali, ne bucurăm atunci când le observăm mai mult decât oamenii de alte profesii.”

Kostenko răsfoi două cărţi – nişte traduceri – tratând despre conceptul de drept în epoca lui Cromwell, se pregăti să-şi noteze câteva idei, dar se ridică să telefoneze întâi la serviciu; dacă treceau două-trei ore şi nu telefona la birou, nu se simţea în apele lui. Îl încerca o nelinişte surdă. Trăsătura aceasta de caracter n-o dobândise dintr-o dată. Pe vremuri, când abia fusese repartizat în „Brigada de luptă împotriva banditismului”, din strada Petrovka nr. 38, putea să plece liniştit, pentru o duminică întreagă, împreună cu Maşa şi fetiţa, undeva în împrejurimile Moscovei, fără să simtă nicio clipă vreo nelinişte sau ceva de genul ăsta. Singurul lucru ce se manifestă odată cu vârsta, sau dispare odată cu vârsta, este sentimentul răspunderii, sentiment care, dealtminteri – Kostenko era convins de asta – e sădit în fiecare om încă de la naştere.

Ofiţerul de serviciu îi raportă la telefon:

— La noi, totul e în ordine, tovarăşe colonel, nu s-a anunţat niciun eveniment... S-a primit doar o telefonogramă pentru dumneavoastră personal: astăzi, la ora unsprezece, are loc înmormântarea tovarăşului Levon Kozarian...

— Cum?! De încordare, Kostenko strânse tare pleoapele.

— A tovarăşului Levon Kozarian, repetă, sigur de el, ofiţerul de serviciu. A telefonat o femeie, numele nu şi l-a spus.

Mitingul de doliu avea loc în sala de conferinţe a *Mosfilmului.* Levon era culcat în sicriu, mic şi galben, cu faţa pudrată, şi nu semăna deloc cu el însuşi. În

timp ce se uita ţintă la faţa rece a mortului, Kostenko îşi aminti ce îi spusese Levon cu vreo cinci ani în urmă: „Slavik, eu am să-mi iau tălpăşiţa din viaţă la patruzeci de ani”. Kostenko îşi bătuse joc de el atunci, râsese şi Levon împreună cu dânsul, dar nu de glumele lui Kostenko râdea, ci doar aşa, ca să nu strice buna-dispoziţie creată.

„Râzi tu, râzi, prostule, spunea Levon, tu te ghidezi în viaţă după probele tale materiale, iar eu după intuiţie. Uite, privesc în ochii tăi şi simt perfect ce gândeşti, numai că nu mă pricep să exprim ceea ce simt. Dacă m-aş pricepe, aş fi un regizor genial... Ascultă ce-ţi spun, la patruzeci de ani am să dau ortul popii...”

Cu doi ani în urmă, în timpul unei filmări, Levon simţise dureri în partea de jos a abdomenului. Medicul, după ce-l examină, îi spuse că trebuie să meargă la Institutul oncologic. Şi astfel, ciopârţit de mai multe intervenţii chirurgicale şi pârjolit de tot felul de tratamente cu raze, Levon îşi continuă munca; era adus pe sus pe platoul de filmare, şi acolo făcea repetiţiile cu actorii, pe jumătate culcat într-un fotoliu pe rotile, iar infirmiera îi făcea de două ori pe zi injecţii, ca să-i potolească durerile. Mai târziu, e adevărat, se produse un ciudat proces de remisiune, şi Levon, în chip cu totul neaşteptat pentru toată lumea, redeveni Levon cel dinainte, aşa cum îl cunoscuse Kostenko în anii studenţiei, când urmau amândoi cursurile Facultăţii de drept, se duceau la sala „Sportul” să danseze, organizau „procese” zgomotoase la clubul tineretului, instalat în fosta biserică din strada Bakunin, şi se războiau la baschet cu Institutul de orientalistică, în sala de sport „Krîlîşok”. Levon era sufletul Moscovei din anii aceia:

îl cunoşteau şi îl iubeau oameni de felurite vârste şi profesii – hamali, scriitori, vatmani, jochei, actori, profesori, aviatori; era înzestrat cu minunata însuşire de a-i face pe oameni să se îndrăgostească de el fulgerător şi pentru totdeauna...

Când simţi că remisiunea se apropie de sfârşit, că permanenta stare de slăbiciune îl face să nu-şi mai simtă trupul ca fiind al lui, ci ca pe ceva străin, şi că vechea durere, persistentă, crâncenă, începe din nou să se instaleze în ficat, Levon refuză să se interneze în spital, ceru ca după moarte să fie incinerat („N-are rost să vă bateţi capul cu mine, când locuri la cimitir se găsesc greu...") şi mai ceru să-i fie apretată bluza de pânză cu guler mare şi cu monogramă bleumarin O.N.U. în partea dreaptă, pe care i-o adusese Kios de la Stockholm. Aşa, îmbrăcat cu ea, se şi stinse: se trezi dis-de-dimineaţă, îi rugă pe Kios şi pe Grişa să-l îmbrace în bluza de pânză cu guler mare, foarte la modă în sezonul acela, îşi privi mâinile şi spuse: „Ce subţiri s-au făcut, parcă-s beţe de chibrit – nu e ruşinos?..." Cei doi îl ajutară să treacă în fotoliul de lângă fereastră. Privi câtva timp strada liniştită, oftă şi zise:

— Ei, cu bine, băieţi...

„Şi totuşi înmormântările sunt o barbarie, reflectă Kostenko, uitindu-se la oamenii care nu conteneau să intre în sală, oameni mai mult sau mai puţin în vârstă, în jur de patruzeci de ani, pe care el îi cunoscuse studenţi, nu pleşuvi ca acum, ci cu părul bogat, nu graşi, ci vânjoşi. Mai ales când pleacă dintre noi cel mai tare şi cel mai vesel dintre toţi. Dar se ştie, primii care mor sunt întotdeauna cei mai tari şi cei mai veseli..."

Grigori, ridicat în vârful picioarelor ca să poată ajunge la microfonul instalat prea sus, îşi rostea cuvântul de adio. Avea un aer buimăcit, din care pricină părea şi mai mic de statură. Vocea i se frângea mereu; fornăia din nas şi nu semăna nici el, de fel, cu el însuşi.

— Ascultă, Kolea, şuşoti cineva în spatele lui Kostenko, la Casa ziariştilor s-au adus raci. După ce-l conducem pe Leovuşka, musai să dăm o raită pe-acolo.

— Păi, nu se cade, răspunse numitul Kolea.

— De ce nu? „*Lângă mormânt să-mi dănţuiască avântul tinerelor vieţi...*”[2]

Kostenko se întoarse indignat:

— Şi ce legătură au racii cu versul ăsta?

„Dintr-ai noştri, nu sunt de faţă decât vreo cincizeci de inşi, constată el. Ceilalţi au venit doar să vadă cum arată moartea. Ce mârşăvie!”

Cineva îl prinse de cot.

— Prin urmare, aşa stăm, Slavik, şopti Stepanov, scriitorul. Iată-ne şi la prima noastră înmormântare.

— Da, aşa stăm, Mitea...

— Am sosit, cu avionul, abia ieri. Nu sunt nici două luni de când am fost cu el la hipodrom. A râs tot timpul, spunea banc după banc. I-am propus să turnăm împreună un nou film. Glumea mereu, zicea că o să creăm un Maigret al nostru, unul mai ceva decât al lui Simenon. Iar Kios mi-a spus astăzi că Levon ştia încă de pe atunci câte zile i-au mai rămas de trăit...

— Leovuşka a fost un om foarte tare.

— De ce „a fost”? Pentru noi, va rămâne

[2] Din poezia *De trec pe strada zgomotoasă...* de A. S. Puşkin, în rom. de George Lesnea (din *Poezii*, E. L. 1962)

întotdeauna „este”.

— Lasă, Mitea... A fost. Păstrează metaforele pentru literatura ta. Eu, după cum ştii, nu gândesc decât întemeindu-mă pe procese-verbale. În secolul nostru, e mai prudent aşa. Levon a fost şi nu mai este. Şi nici nu va mai fi.

Se apropie de ei Mişanea Vasiliev, care rosti cu glasul răguşit:

— Noroc, colonele.

— Salut.

Cu vreo şapte ani în urmă, Kostenko îl băgase la zdup pentru furt şi speculă de automobile.

— În ultimul timp, am lucrat pe lângă Levon, în calitate de asistent de regie, spuse Vasiliev.

— Ştiu. A trecut pe la mine anume ca să obţină pentru tine, pui de lele ce-mi eşti, aprobarea de stabilire la Moscova.

Mişanea scutură din cap şi ochii i se umplură de lacrimi. Rosti, printre sughiţuri:

— Aşa-i întotdeauna: ticăloşii rămân în viaţă, iar zeii se prăpădesc cu zile.

— Pentru motivul ăsta ai tras la măsea cu noaptea-n cap?

— Aşa a poruncit Leovuşka. Am fost pe la el cu o zi înainte de a muri – i-am dus nişte ananaşi, şi el zicea să fim veseli când l-om conduce pe ultimul lui drum... Zicea că n-ar strica să facem rost de nişte ţâri pentru praznic; acum e cald, zicea, ţârii s-ar lega grozav cu o votculiţă şi o beruţă. Ia seama, zicea, să nu se pună mama şi Margot pe bocit, că vă strică tot cheful.

Stepanov i se adresă lui Kostenko:

— La crematoriu, te duci cu autobuzul?

— Nu mă duc la crematoriu: e peste puterile mele, Mitea.

— Praznicul o să aibă loc la el acasă, spuse Vasiliev. Veniţi?

— O să încerc. Dar dacă, dintr-un motiv sau altul, n-am să pot veni, treci mâine pe la mine, la birou; o să găseşti la poartă biletul de intrare.

— Care-i chestia? făcu Vasiliev, mirat. Doar ştii că am înţărcat-o cu potlogăriile.

— Ştiu.

— Să vin în strada Petrovka?

— Nu. Acum lucrez în minister, în strada Ogariov numărul 6. La ora trei îţi convine?

— La urma urmei, dumneata ai venit aici ca să-ţi iei adio de la Levon sau fiindcă aveai nevoie de mine în interes de serviciu? întrebă Vasiliev şi trăsăturile feţei i se înăspriră.

— Dacă aş fi avut nevoie de tine în interes de serviciu, aş fi dat de urma ta prin cei de la cadre. Lasă-te de şantaje pseudosentimentale dintr-astea, Mişanea, doar nu mai faci parte din lumea interlopă!

Într-adevăr, Kostenko nu reuşi să ajungă la praznicul pentru prietenul său mort, deşi ar fi dorit mult să se ducă. Pentru ora două, fu convocat la ministrul adjunct. Kostenko sperase că ancheta pe care o conducea, de altfel fără niciun succes, de vreo patruzeci de zile şi în legătură cu care urma să-i prezinte în ziua aceea un raport generalului, va intra într-o fază mai calmă, dar când, după înmormântare, se întoarse la birou, acolo îl aştepta o nouă informare: „*Ieri-noapte, la Sverdlovsk, a încetat din viaţă la spitalul orăşenesc, în urma unei otrăviri identice cu cele ce au avut loc în cazurile de la Minsk şi Leningrad, numitul Kiknadze Şota Ivanovici, din Tbilisi. Alăturăm datele complementare. Ofiţerul de serviciu al Direcţiei, Burmistrov”.*

Kiknadze, ca şi ceilalţi doi, de la Minsk şi Leningrad, venise în oraş ca să-şi cumpere un turism. Acesta era singurul lucru care putuse fi stabilit cu certitudine, restul nu erau decât ipoteze. Se presupunea că, în vecinătatea magazinului de automobile, îl acostase cineva pe străinul de oraş, oferindu-se să-l ajute la achiziţionarea, peste rând, a unei Volgi. După care, se duseseră împreună la hotel, ca să discute în tihnă asupra amănuntelor tranzacţiei şi totodată s-o „ude". Criminalii presărau în votcă somnifere, utilizând doze inutil de mari pentru scopul urmărit. După ce-l jefuiau pe omul adormit, se făceau nevăzuţi, fără să bănuiască poate că lăsau în urma lor o dâră de cadavre. În decurs de patruzeci de zile, fuseseră asasinaţi trei oameni, şi în niciunul dintre cazuri nu se putuseră descoperi amprentele digitale ale criminalilor. Pe masă erau găsite doar paharele din care băuseră victimele, iar pe sticlă tot amprentele acestora. Judecând după stilul folosit, acţiona una şi aceeaşi bandă.

Interogarea persoanelor presupuse că ar putea da relaţii asupra împrejurărilor în care fuseseră comise crimele nu dăduse niciun rezultat. Kostenko şi echipa sa interogaseră zeci de inşi – din personalul magazinelor auto, al hotelurilor, al aeroporturilor, al gărilor, al agenţiilor Casei de depuneri şi economii, al oficiilor poştale din oraşele respective, dar truda le fusese zadarnică, nu ieşise la iveală nici cel mai vag indiciu.

Membrii echipei speciale, afectate de către Ministerele Afacerilor Interne ale Gruziei şi Armeniei pentru a menţine legătura cu Kostenko, interogaseră, la rândul lor, rudele, chiar şi cele mai îndepărtate, precum şi cunoştinţele victimelor, verificaseră

minuţios relaţiile acestora. Discutaseră, rând pe rând, cu operatoarele oficiilor telefonice; de pe cotoarele condicilor de recipise poştale fuseseră extrase numele şi adresele celor cărora victimele le expediaseră telegrame în ultimele săptămâni, dar nici pe această cale nu se obţinuse niciun rezultat.

Primind ordinul să se deplaseze urgent cu avionul la Sverdlovsk, Kostenko se întoarse la birou, telefonă acasă, rugând-o pe Maşa să-i pregătească obişnuita „bocceluţă de drum”, apoi se întinse pentru câteva minute pe canapea – de vreo câteva zile, îl supăra o durere surdă în abdomen, undeva în dreapta, lângă ultima coastă.

„De fapt, la ce-mi poate folosi Mişanea Vasiliev? reflectă Kostenko, după ce durerea îl mai lăsă. Doar s-au scurs atâţia ani de când dădea târcoale magazinelor de autoturisme...”

Kostenko se ridică cu grijă. Rămase aşezat încă vreo câteva clipe, parcă ascultându-şi durerea dinlăuntru, apoi se îndreptă de şale şi execută câteva mişcări de extensie spre stânga şi spre dreapta, ca la gimnastica de înviorare. Se duse la seif, scoase dosarul cazului pe care-l ancheta şi se apucă să cerceteze din nou rapoartele primite în ultimele zile. Răsfoia hârtiile, dându-şi seama prea bine că o face din inerţie, aşa, ca să se afle în treabă. Cu un gest brusc, dădu deoparte dosarul şi se căută în buzunare după ţigări: „Nu cumva are dreptate Mişanea? Să mă fi dus într-adevăr la înmormântare numai ca să-l întâlnesc acolo pe el, pe Mişanea Vasiliev, fost «specialist» în furtul şi specula de maşini? Să nu fi constituit înmormântarea lui Leovuşka, pentru mine, decât un pretext? Nu, nu e posibil!... Dar, mă rog, de ce n-ar fi posibil?... îşi replică tot el. Din păcate, este.

La început, meseria nu aplică decât o anumită pecete asupra omului. Mai târziu, însă, îl subjugă cu totul. Să fie vorba de cinism? Nu e exclus. Dar nu, nu se poate! Am fost prieten la cataramă cu Leovuşka când trăia, ne bucuram amândoi ori de câte ori ne vedeam, şi în relaţiile noastre am fost cinstiţi până la capăt. Dar mă obligă lucrul ăsta să-mi afişez în lume sentimentele faţă de cel mort? În definitiv, nici nu e prea greu: participi, preţ de un ceas, la mitingul de doliu, pe urmă dai pe gât nişte votcă la praznic, şi gata! Relaţiile de prietenie trebuie apreciate după criteriile celor vii. Că dacă e vorba de aparenţe... grozav ne place la toţi să jucăm teatru în public!”

Kostenko trecu pe la Oficiul telegrafic central, inaugura un carnet de economii pe numele fetiţei lui Levon şi depuse, ca primă consemnaţiune, zece ruble. Dar sentimentul apăsător de tristeţe şi iremediabilă josnicie nu-l părăsi de-a lungul întregii zile, cât îşi întocmi formele de deplasare la Sverdlovsk, cumpără biletul de avion, se duse la aeroport, grăbindu-se să prindă ultima cursă, ca să se poată apuca de lucru de dimineaţă la direcţia regională – adică să interogheze martorii, să ia cunoştinţă de concluziile expertizelor, să se familiarizeze cu dosarul cu speculanţii de automobile localnici şi să treacă din farmacie în farmacie ca să studieze reţetele cu ştampilă triunghiulară pe baza cărora fuseseră eliberate somnifere cu efect puternic.

*

La ora nouă dimineaţa, Kostenko lua primul interogatoriu. Casiera magazinului de automobile declară că, cu două zile înainte de crimă, prin

magazin „se vânturaseră trei clienţi noi”.

— Noi, tovarăşe colonel, pe vizitatorii permanenţi îi cunoaştem, aproape că ne-au devenit neamuri, atât de bine îi ştim, pe când ăştia se vedea că erau veniţi din sud de undeva, vorbeau pe limba lor... Unul din ei era nebărbierit. După crimă, n-a mai călcat niciunul în magazin.

Kostenko se întoarse spre şeful miliţiei judiciare:

— Aveţi fotografiile vizitatorilor permanenţi?

— Da, am făcut rost de vreo câteva.

Kostenko aşează pe birou, în faţa casierei, nouăsprezece fotografii.

— Asta e Grigori Iakovlevici, începu să meliţeze femeia, mestecând şi aranjând fotografiile ca nişte cărţi de joc pentru pasenţă. Îl cheamă Borisov, e pensionar, lăcătuş foarte bun, ăsta-i Egor-strâmbul, Krivîh, după numele de familie, vine pe la noi în fiecare zi, regulat, ca la serviciu, iar ăstălalt e Piotr Pavlovici. Nu, niciunul din ăla noi nu e pozat aici.

— Nu sunt decât „ăia vechi”? zâmbi Kostenko. Bine. Treceţi alături cu tovarăşii, şi descrieţi amănunţiţi înfăţişarea „bobocilor” din sud – statura, culoarea ochilor, o să vi se explice ce anume ne interesează.

— Portrete-robot, vasăzică? întrebă casiera. Am auzit de chestia asta într-o emisiune la televizor. Numai că tipii ăia, „bobocii”, mi s-au amestecat în memorie. Ţin minte doar că unul era nebărbierit, atâta tot.

Apoi, Kostenko stătu de vorbă cu văduva lui Kiknadze, o femeie mărunţică şi căruntă, îmbrăcată în negru, cu faţa tumefiată de plâns. De la aeroport, fusese adusă direct acolo, Kostenko ştiind din experienţă că dacă ar fi fost condusă întâi la morgă,

n-ar mai fi putut vorbi cu dânsa. Aşa se petrecuseră lucrurile la Minsk şi la Leningrad: văduvele ţipau, îşi smulgeau părul din cap, îşi pierdeau cunoştinţa.

„Gruzinele suferă mai abitir ca ale noastre, comentase cu această ocazie un infirmier bătrân, bărbaţii lor le mai ţin încă în căpăstru, nu s-au dedulcit la egalitate deplină, ca ale noastre”.

— Cui să-i fi telefonat soţul meu? spuse în şoaptă femeia. Ori să-i fi telegrafiat? Nu avem pe nimeni. Banii i-a câştigat prin muncă cinstită, acasă venea numai duminica, restul timpului şi-l petrecea la sovhoz şi iar la sovhoz. Cum de-a dat năpasta asta peste noi, şi de ce? I-am tot spus: „Nu te duce, nu faci bine, am trăit atâţia ani fără maşină, i-om trăi aşa şi pe ceilalţi, câţi ni i-o dărui Dumnezeu...”

— Prin urmare, niciunul dintre cunoscuţii dumneavoastră nu s-a oferit să-l ajute, nu i-a dat vreo adresă de la Sverdlovsk?

— Nimeni. Doamne sfinte, pentru care păcate ne-ai pedepsit atât de crâncen?!

Kostenko ceru să se ia relaţii de la toate hotelurile din oraş în legătură cu persoanele care închiriaseră camere cu trei zile înainte de crimă: să se insiste asupra celor trei indivizi veniţi din Sud „dintre care unul cu barbă, ori poate doar nebărbierit”.

Peste două ore, i se aduse la cunoştinţă că la hotelul „Ural”, cu trei zile înainte de crimă, fusese închiriată o cameră de categoria „lux” de către un oarecare Homer Baramia, originar din Tbilisi, născut în 1935, şi care era „înalt şi cu faţa întunecată, poate fiindcă tipul era oacheş, poate fiindcă era prost bărbierit.”

Kostenko luă legătura prin radio cu colonelul Sergo Suhişvili de la Miliţia judiciară gruzină, şi acesta

lămuri lucrurile, arătând că Homer Baramia, doctor în ştiinţe tehnice, se deplasase într-adevăr, cu avionul la Sverdlovsk, pentru trei zile, fiind delegat de către Academie să asiste la susţinerea disertaţiei de candidat în ştiinţe a aspirantului Kutiopov la Institutul Politehnic.

— Dacă ar fi fost chimist, zâmbi ironic Kostenko, mai treacă-meargă, dar omul e specialist în tehnica metalurgică, în laminarea de ţevi. Aşa încât putem conchide că tovarăşul Baramia n-are nici în clin, nici în mânecă cu somniferele...

Kostenko telefonă la Moscova, cerând să se afle în ce oraşe există magazine-auto şi propunând să se acţioneze conform variantei „celor trei clienţi noi”: echipe speciale ale miliţiilor raionale să fie plasate de urgenţă în preajma magazinelor. Luă prânzul împreună cu şeful miliţiei judiciare, după care se deplasă la hotelul unde fusese comisă crima. Dar abia ajuns acolo, fu chemat la direcţie, pentru că se telefonase între timp de la minister ca să i se comunice că, în urmă cu o oră, la Moscova, la hotelul „Ucraina”, în camera 903, fusese descoperit, în stare de comă, cetăţeanul Uruşadze, otrăvit după acelaşi tipic ca şi ceilalţi trei amatori de autoturisme.

Kostenko plecă cu avionul la Moscova. În sfârşit, se ivise un prim martor, pe Uruşadze medicii promiţând să-l salveze. Se părea că numitul nu îngurgitase din somnifer o doză mortală.

Dar cetăţeanul Uruşadze nu putu fi nici văzut la faţă şi nici interogat, pentru simplul motiv că, de îndată ce îşi recăpătase cunoştinţa şi fusese mutat singur într-o rezervă, dispăruse din clinică!

După ce luă de la administraţia spitalului buletinul de identitate al lui Uruşadze, Kostenko se duse la

minister şi îi telefonă din nou, la Tbilisi, lui Suhişvili. O oră mai târziu, i se comunică de la Tbilisi că numitul Uruşadze Konstantin Revazovici, de care se interesa Moscova, e angajat la sanatoriul „Metalurgistul” în funcţie de grădinar, în timpul iernii făcând şi pe caloriferistul, şi că în ultimele zile nu fusese plecat din Gagri. Suhişvili îl informă de asemenea că Uruşadze anunţase la miliţie, încă de acum o lună, pierderea buletinului său de identitate.

— Cel puţin l-au amendat? întrebă Kostenko posomorât.

— Nu, răspunse Suhişvili. E un bătrân infirm, invalid de război, aşa că s-au mulţumit să-l admonesteze. Mai ales că fiul lui lucrează la noi.

— După câte văd, încurajaţi nepotismul, glumi Kostenko. Bine, să lăsăm asta. Lămuriţi, vă rog, când, unde şi în ce împrejurări i-a dispărut bătrânului buletinul. Pe buletinul pe care îl am în faţă, fotografia e ajustată perfect – şi reprezintă un bărbat de vreo treizeci de ani, care nu pare defel invalid. Am să vă trimit încă astăzi copia, căutaţi în fototecă.

Interogând personalul clinicii, Kostenko izbuti să afle un singur detaliu în plus: de îndată ce îşi recăpătase cunoştinţa, Uruşadze întrebase unde îi este valijoara în care îşi avea actele. Aflând că nicio valijoară de genul celei descrise nu fusese găsită în camera de hotel, ceruse să i se dea nişte picături pentru inimă. Curând după asta, o ştersese.

*

— Să ştii că m-am prezentat ieri la dumneata, la birou, aşa cum mi-ai poruncit, spuse Mişanea, făcându-i loc lui Kostenko să intre în apartament.

Când colo, la ghişeul de informaţii, nici urmă de bilet de intrare sau vreo altă ţidulă...

— Te rog să mă scuzi. Am fost obligat să plec cu avionul chiar în ziua aceea. De îndată ce m-am întors de la mitingul de doliu, a trebuit să-mi strâng catrafusele şi s-o iau din loc. A venit multă lume la praznic?

— Şaptezeci şi şase de inşi. O parte au fost nevoiţi să se instaleze pe palierul scării; dar s-au adus scaune, au fost acoperite cu ziare şi a ieşit un *à la fourchette* clasa-ntâi.

— N-aţi avut neplăceri cu vecinii?

— Nu, au venit şi ei, în păr, să-l pomenească pe Leovuşka.

— E clar. Nevastă-ta unde e?

— La serviciu. De ce mă întrebi?

— Aşa. Acum eşti singur în casă?

— Mai e fiu-meu, doarme.

— Ce vârstă are?

— Doi ani.

— Bravo ţie! Numai că, vorba ceea, un fecior – e ca şi cum nu l-ai avea, doi feciori – fac cât o jumătate de fecior, trei feciori – ei, da! fac cât unul întreg.

— Am auzit şi eu vorba asta. Dar dumneata ai auzit de unul din actorii noştri care s-a dus cherchelit la o serbare de pom de iarnă, la o şcoală? N-ai auzit? Uite cum a fost chestia: respectivul îl făcea pe Moş Gerilă – ăsta-i un ciubuc gras. Şi iac-aşa, îşi face apariţia moşul, se aşază sub pomul de iarnă şi ce crezi că-i întreabă pe copilaşi: „Copii, zice, câţi bani o să bage la teşcherea Moş Gerilă dacă, timp de zeoe zile, o să-şi facă meseria de trei ori în fiecare zi? Ţineţi cont că pentru fiecare reprezentaţie de soiul ăsta i se cuvin zece ruble...” Copilaşii au răspuns în cor: „Trei sute de

ruble, Moş Gerilă!” La care actorul nostru îşi şterge o lacrimă de pe obraz şi oftează din rărunchi: „Trei sute, pe dracu! Dar impozitele, ce, le-aţi uitat?”

— Despre care actor e vorba?

— Voi aveţi secretele voastre, le avem şi noi pe ale noastre. Pe actorul ăsta îl cunoşti şi dumneata şi o lume întreagă. Tot aşa te întreb şi eu, apropo de cei trei feciori: „Dar impozitele?”

— Da, obiecţia e serioasă. Soţia unde lucrează?

— Colonele, nu mai umbla cu cioara vopsită, nu e cazul! Dacă te interesează persoana mea, informaţiile trebuia să le fi cules dinainte, ce rost are să mă descoşi acum? Mă cântăreşti în vederea vreunui plan de-al dumitale?

— Da, te cântăresc.

— Vorbeşti serios?

— Serios.

— Şi chiar îţi închipui că eu?... Mişanea zâmbi strâmb. Eu, să ştii, am înţărcat-o, am înţărcat-o definitiv. E clar? M-am apucat de muncă cinstită şi nu mai vreau să ştiu nici de voi, nici de alde cei pe care umblaţi să puneţi laba.

— În momentul de faţă, urmăresc o bandă care a şters de pe lume trei oameni, Mişanea. Trebuie să recunoşti că nu-i un fleac.

— E o barbarie, fireşte, dar ce amestec am eu în tărăşenia asta?

— Ai putea să mă ajuţi.

— Nu, în jocuri dintr-astea nu m-am prins niciodată, şi cu atât mai puţin n-am intenţia s-o fac acum.

— Bănuiesc că o să ai neplăceri din cauza mea, nu?

— De ce?

— Păi... Eu, un copoi, vin în casă la tine...

— În casă la mine eşti bine venit, dar eu la voi n-

am de gând să mă duc, te rog să mă înţelegi bine.

În odaia de alături se auzi un plâns de copil.

— S-a trezit Şurka, spuse Mişanea, şi faţa i se îmblânzi, cutele aspre din jurul gurii şi de la rădăcina nasului i se neteziră. Se ridică repede, intră în odaia de alături şi se întoarse numaidecât, purtând în braţe un băieţel cu chipul îmbujorat de somn şi părul cârlionţat. Băieţaşul se instalase comod în braţele lui taică-său şi îl cerceta cu o privire posomorâtă pe musafir.

— Deh, ocupă-te de fecioru-tău, spuse Kostenko, ridicându-se de pe scaun. Eu am plecat.

— Te-aş ruga, cum să spun... să nu fii supărat pe mine. Ştii că n-am nimic împotriva dumitale personal.

— Dar împotriva cui ai? Crezi că se putea face altceva cu tine, Mişanea? Doar ai încălcat legea, şi asta în repetate rânduri.

Mişanea îşi săltă şi mai sus copilul în braţe şi surâse.

— Ai înţeles cum stă chestia, Şurka? Ia aminte, să nu încalci legea, că altfel te bagă la popreală!

Băieţelul râse şi-l trase pe taică-său de ureche.

— Nu trăncăni prea mult, îl sfătui Kostenko, în ziua de azi copiii sunt inteligenţi, mai inteligenţi decât eram noi. Copilul n-are rost să ştie că ai fost închis. Nu glumi cu treburile astea.

— Dac-aşa ţi-e scris pe-al vieţii făgaş, tot nu scapi şi-ajungi ocnaş. Aşa se zice, nu?

— Vorbeşti şi tu ca să nu taci, Mişanea. Dacă o fi să se întâmple ceva cu puştiul, parcă văd că înnebuneşti de durere.

— Taică-meu, ce să zic, a înnebunit grozav!

— Taică-tău e-un beţiv, ce pretenţii poţi avea de la el?!

— Adică cum, ce pretenţii pot să am! Nu mi-e tată? Nu el mi-a dat viaţă? Auzi, ce pretenţii pot să am!

— Îmi place că te zbârleşti aşa, spuse Kostenko, e o zbârlealã justă.

— Iar faptul că refuz să vă slujesc, e nejust, nu? Cam asta trebuie să înţeleg?

— Nimeni nu te obligă să ne slujeşti, Mişanea. Am venit la tine să-ţi cer să mă ajuţi. Ţi-am explicat – sunt în căutarea unei bande care a ucis trei oameni. Trei, înţelegi? Au rămas, de pe urma lor, opt orfani. Dar să lăsăm asta, să nu zici că fac poezie. Rămâi cu bine. Dă-i lui Şurka vitamina „A”, e foarte necesară la vârsta lui.

După ce plecă Kostenko, Mişanea îşi ridică fiul deasupra capului şi-i spuse oftând:

— Aşa, flăcăule, râzi? Eşti vesel, prostuţul meu mic, da? Eşti vesel? Dă-i înainte, veseleşte-te, cât oi mai fi eu în viaţă!

Ziua unui ins întreprinzător

La Comitetul de stat al Planificării, Proskureakov nu reuşi să-şi rezolve treburile decât pe jumătate: devizele pentru extinderea fabricii de afinare din Prigorsk, sau mai bine zis a secţiei de prelucrare a rubinelor şi granatelor, fuseseră examinate şi aprobate în principiu, dar decizia respectivă nu putuse fi semnată, pentru că, de două zile, toţi şefii participau la lucrările Conferinţei teoretice în problema introducerii sistemelor automate de calcul în economia naţională.

Proskureakov izbuti totuşi să fie primit de Ivolghin. Se apucă să-i explice acestuia că cele două sute patruzeci de mii de ruble pe care le solicita pentru extinderea întreprinderii puteau să fie amortizate în mai puţin de o jumătate de an, deoarece producţia suplimentară realizată în urma extinderii proiectate urma să fie achiziţionată chiar „din prima clipă” de către firma de comerţ „Samoţvet”[3], care era atât de interesată, încât se arăta dispusă să ia asupra sa şi o parte din cheltuielile de producţie.

— Cu atât mai bine, n-au decât să vă finanţeze tot ei, râse Ivolghin. Va fi realizată astfel o cooperare socialistă directă, doar asta şi urmărim, asta şi e tendinţa în economie. Pe când dumneata cauţi calea cea mai comodă, mai sigură, să smulgi banii de la

[3] Nestemata (rusă).

stat, ca să nu te doară capul în niciun fel...

— Tocmai pe mine v-aţi găsit să mă învinuiţi de conservatorism? răspunse Proskureakov, pe acelaşi ton de glumă. Temeţi-vă de Dumnezeu, Miroslav Kazimirovici! De altfel, pentru că veni vorba, dumneavoastră sunteţi acela care-mi ţineţi aripile încătuşate, chiar dumneavoastră! Oferiţi-mi posibilitatea de a perfecta contractele direct cu firmele comerciale, şi vă umplu de bani... Dumneavoastră însă îi tot daţi cu nu şi nu, pentru fiecare pas pe care-l întreprind îmi cereţi rapoarte peste rapoarte!

— Bine, bine! făcu Ivolghin. Iuri Mihailovici, cred că săptămâna viitoare o să iasă şi hotărârea în problema dumitale. După câte îmi dau seama, situaţia se prezintă în favoarea dumitale, ei! şi în definitiv, ţinând seama de proporţiile sectorului nostru, toată treaba e un fleac – două sute de mii, acolo!

— Două sute patruzeci, Miroslav Kazimirovici, două sute patruzeci...

— Iuri Mihailovici, lasă-te de sume dintr-astea, ciudate, şi Ivolghin râse din nou. Şiretlicul ăsta al dumitale – ceri două sute patruzeci, ca să obţii două sute – a fost înţeles de toată lumea de mult. Două sute, prietene, două sute, să nu contaţi pe mai mult.

De la Comitetul de stat al Planificării, Proskureakov se duse la Institutul de construcţii de maşini-unelte: în laboratorul profesorului Nikonenko se construiau noile agregate pentru prelucrarea mineralelor.

— Vă tăiaţi singuri craca de sub picioare, spuse Proskureakov, după ce cercetă modelele experimentale ale maşinilor cu conducere automată. Scumpe profesore, omenirea, şi în primul rând gândirea inginerilor dă naştere la maşini atât de

inteligente, încât până la urmă programul ni-l va dicta maşina nouă, şi nu noi ei. O să ne distrugă automatizarea, o să devenim leneşi, o să ne înecăm în grăsime, o să ne alegem toţi cu stenocardie prematură. Nu vă mustră deloc conştiinţa pentru faptul că împingeţi omenirea în prăpastie?

Nikonenko îl rugă pe Proskureakov să obţină fonduri pentru un stoc de alamă, dar Proskureakov îi răspunse că, practic, lucrul e cu neputinţă, deoarece fondurile le repartizează Banca de Stat, şi ca să fie rezolvată chestiunea, e nevoie de câteva săptămâni, dacă nu de luni.

— Dar niscaiva materiale plastice nu v-ar fi cumva de folos? se interesă Proskureakov. Un bun prieten de-al meu a ajuns ştab în sectorul materialelor plastice – cu aşa ceva, da, v-aş putea servi cât se poate de repede, profesore.

În continuare, Proskureakov trecu pe la directorul uzinei de reparare a locomotivelor: îi trebuiau câteva locomotive scoase la reformă, ca să le folosească pe liniile ferate din incinta uzinei sale; economiştii ajunseseră la concluzia că în uzinele de profilul aceleia în care lucra el e mult mai avantajos să foloseşti locomotive decât să rulezi mijloace de transport auto.

Acoperind cu palma receptorul telefonului, directorul uzinei, Samohvalov, făcu un semn cu capul spre fotoliu, invitându-l pe Proskureakov să ia loc, şi continuă să-i explice, obosit, omului de la celălalt capăt al firului:

— Tovarăşe Zaharov, vă repet pentru a cincea oară că, ţinând seama de stocurile de materie primă şi de fondul de salarii ce mi-au fost alocate, pot să îndeplinesc planul cu două sute la sută, să dublez

cantitatea de produse, adică, dar pentru asta daţi-mi libertate de acţiune! Da, da, mie, tovarăşe Zaharov! Vă rog să nu mă calificaţi drept autocrat! Sindicatele n-o să-mi îngăduie să scot untul din muncitori – şi, la urma urmei, nici eu nu mă trag din nu ştiu ce viţă boierească, ci din neam de lăcătuşi! Da, da! Conform schemei, pentru biroul de construcţii sunt prevăzuţi patruzeci de oameni, patruzeci de haidamaci cu salarii de la o sută zece până la două sute cincizeci de ruble, pe câtă vreme eu am nevoie acolo doar de cinci oameni, dar cu salarii de la trei sute până la o mie de ruble! Da, da, întocmai, până la o mie! Şi ar trebui să mi se dea libertatea ca posturile vacante să fie ocupate prin concursuri anuale, prin concursuri cu teme concrete, şi nu pe baza specialităţii trecute în diplomă! Fiindcă veni vorba, Polzunov n-a făcut Politehnica şi ştiţi ce a ieşit din el... Pe urmă, în bugetul meu sunt trecute douăsprezece mii de ruble pentru convorbiri telefonice cu furnizorii; ce nu reuşesc să obţin cu niciun chip sunt trei posturi cu salarii de trei sute de ruble şi un fond de deplasări pentru nişte oameni cu adevărat pricepuţi în probleme de aprovizionare! Da, da, tovarăşe Zaharov, nu pot să obţin! Restitui bucuros douăsprezece mii şi în schimb cer şapte mii, dar cu condiţia să pot manevra după nevoile reale banii aceştia şi nu să-i cheltuiesc doar aşa, pentru că mi-au fost alocaţi! Dispun, dragă-Doamne, de douăzeci şi opt de paznici militarizaţi, pe când eu am nevoie de trei instructori pentru câini de pază şi de zece câini ciobăneşti, dar asta, din păcate, n-o să-mi aprobe nimeni. Treabă avem destulă cu toţii! Nu, tovarăşe Zaharov, asta nu e isterie, ci strigătul de durere al unei inimi ataşate de activitatea ce i-a fost încredinţată. Ziceţi că

dumneavoastră sunteţi un om calm? Ei bine, asta înseamnă că sunteţi un birocrat nepăsător, dacă mă ascultaţi şi puteţi să rămâneţi calm! Na-ţi-o bună! Ei, asta chiar că vă priveşte personal!

Samohvalov trânti receptorul în furca, înjură şi scotoci furios după o ţigară în cutia de „Kazbek”.

— Aşa stau lucrurile, şi n-ai ce-i face, spuse el, cu un glas din care răzbătea, pe lângă mânie, şi o umbră de uimire. Cât e ziua de lungă, te dăscăleşte, te corectează, te îndrumă...

— Ştii, tovarăşe Samohvalov, uneori mi se năzar în vis anii de demult, când mă simţeam cu adevărat ostaş: ziua de lucru lua sfârşit, iar serviciul mergea înainte. Îţi duceai şi traiul, îţi scriai liniştit rapoartele – nu te zorea nimeni. Iar acum, vrei să urneşti şandramaua din loc – chipurile, ţi s-au acordat şi împuterniciri în scopul ăsta – şi când colo, te apucă mereu de pulpană şi caută din răsputeri să te ţină în loc blestemaţii ăştia de arhiprudenţi...

— N-ai la dumneata nişte pilule de validol? Eu mi le-am lăsat acasă. Samohvalov zvârli ţigara.

— Ee, drăguţule, aşa nu merge. E cazul să mai contemplăm şi cerul înstelat... Eu nu folosesc validol, leacul meu e coniacul: cincizeci de grame, şi parcă îţi ia cineva durerea cu mâna.

— Beţia în timpul serviciului se sancţionează cu concedierea... Samohvalov zâmbi. Cu ce probleme ai venit pe la mine? A, în legătură cu locomotivele alea trei? Eu v-am avizat favorabil cererea, acum e momentul să pedalezi la minister – am expediat-o acolo.

Proskureakov se întoarse la el, la centrală, abia după ora trei. Apucă să treacă pe la cantină cu jumătate de oră înainte de închiderea acesteia, dar

ciorba se terminase, iar rasolul de găină era şi el tăiat de pe listă. Proskureakov nu admitea să i se servească mâncarea în birou şi lua masa laolaltă cu toţi ceilalţi salariaţi, la cantină. Uneori, bufetiera îi păstra ciorba şi rasolul de găină, dar în ziua aceea era de serviciu o bufetieră nouă, aşa că fu nevoit să se mulţumească cu o farfurie de supă şi cu chiftele cu hrişcă.

În anticameră îl aşteptau vreo opt persoane.

Primul fu introdus un ziarist cu care discutase în urmă cu o săptămână: gazeta respectivă intenţionând să publice o pagină consacrată opiniilor unor conducători de întreprinderi economice, Proskureakov îi acordase ziaristului un interviu amplu şi cât se poate de sarcastic.

— Vă rog să revedeţi materialul, Iuri Mihailovici, spuse ziaristul. Sper că am înregistrat cât se poate de fidel punctele dumneavoastră de vedere. Dacă sunteţi de acord, puneţi-vă apostila, sus, pe prima pagină.

Proskureakov luă creionul şi citi cu atenţie toate cele şase pagini de text dactilografiat, făcând câteva adnotări marginale.

— Uite, fraza asta aş zice s-o scoatem, spuse Proskureakov. Reiese din ea că aş fi un fel de profet care prezice viitorul – oricum, mai multă modestie nu strică... Să punem ideea sub semnul întrebării, iar recomandările, ca şi cum ar veni din partea dumitale.

— Cu restul materialului sunteţi de acord?

— Dacă n-aş fi fost, nu ţi-aş fi făcut precizările acestea.

După aceea, o primi în audienţă pe femeia de serviciu Anufrieva, căreia comisia Comitetului executiv îi respinsese cererea pentru un apartament

de două camere, pe motiv că unul din cei trei fii ai ei primise de curând locuinţă.

După ce ascultă răbdător plângerea Anufrievei, Proskureakov dădu supărat din cap şi puse mâna pe telefon.

— Galina Feodorovna, păi, e vorba de fiul ei cel mare, începu el s-o lămurească pe secretara Comitetului executiv. Înţelegi, omul şi-a întemeiat la rândul lui o familie. Soţul Anufrievei, care a făcut parte din rândurile miliţiei populare, a murit pe front, şi ea a rămas să crească, singură-singurică, trei băieţi. Doi dintre ei locuiesc şi acum cu dânsa, unde mai pui că unul, care s-a liberat de curând din armată, ca mâine se însoară şi îşi aduce şi nevasta în casă.

Ascultă cât ascultă răspunsul Galinei Feodorovna, apoi, încruntându-se, lovi cu palma în masă.

— Tovarăşă dragă, hai să-i scoatem odată pe toţi din subsoluri! Bine, o să remit, din rezervele mele, fondului vostru locativ spaţiul corespunzător; Sagadeev, şeful serviciului nostru administrativ, poate să mai aştepte, nu sunt decât trei persoane în familie. Pe Anufrieva trebuie s-o ajutăm neapărat. Să ne gândim şi la ce-or să spună muncitorii, Galina Feodorovna! Da... Exact. N-are rost să ne certăm pentru atâta lucru. Da... Aşa, da. În sfârşit, un răspuns înţelept! Îţi mulţumesc. O să treacă dânsa mâine pe la dumneata. Salută-l din partea mea pe Mikola Ivanovici al dumitale.

Puse receptorul în furcă, oftă, îşi frecă obosit faţa şi se strâmbă nemulţumit:

— Ia nu mai boci atâta, Prohorovna! Du-te mâine să-ţi iei în primire locuinţa.

În continuare, primi nişte delegaţi din Tadjikistan şi

Habarovsk şi ţinu o consfătuire-fulger cu directorii a două uzine. Se uită la ceas – se şi făcuse ora şapte. Îi chemă pe cei de la serviciul planificării şi le ceru să întocmească devizul lucrării; n-avea sens să aştepte aprobarea scrisă de la Comitetul de Stat al Planificării, deoarece cele două sute de mii de ruble pentru extinderea fabricii de afinare a bijuteriilor aveau să le fie alocate în mod sigur. Ceru să vină maşina, şi tocmai se pregătea să plece acasă, când uşa cabinetului se deschise fără zgomot şi intră Pimenov.

Văzându-l, Proskureakov, uluit şi sfredelit brusc de un sentiment acut de îngrijorare, se ridică pentru o clipă din fotoliu.

Pimenov se apropie cu paşi repezi de aparatul de radio, îl deschise, potrivindu-l pe staţia „Maiak”[4], şi spuse:

— Am încurcat-o, Iuri Mihailovici: Nalbandov a intrat la apă!

— Cu-um? făcu Proskureakov în şoaptă. L-au arestat?

— Deocamdată nu. Idiotul a venit la Moscova să-şi cumpere maşină (pentru maşină, e în stare să-l vândă şi pe taică-său la kilogram), a dat de dracu şi a şters-o. Buletinul fals l-a lăsat aici, la Moscova, şi toată marfa, care face vreo nouă mii de ruble, s-a dus pe apa sâmbetei.

— Şi ce-i de făcut?

— Păi, pentru asta am şi luat avionul şi am venit la dumneata, răspunse Pimenov. Nu-ţi fie teamă, am stat de-am aşteptat până a plecat secretara, aşa că suntem singuri.

Proskureakov scoase dintr-un dulap, înţesat cu

[4] Farul (rusă).

tomuri uniforme ale clasicilor marxismului şi îndreptare tehnice groase, o sticlă de coniac şi îşi turnă cincizeci de grame într-un păhărel de sticlă verzuie. Clătinând din cap, zâmbi într-un chip straniu.

— Ce este? întrebă Pimenov, suspicios.

— A, nu... nimic, răspunse Proskureakov, lăsându-se pe spate în fotoliu şi închizând ochii. Ce caraghioasă viaţă ducem, tovarăşe dragă... O clipă doar... să-mi trag răsuflarea, şi pe urmă mergem... Sau ştii ce? Du-te dumneata înainte la restaurantul „Lastocika” – viu şi eu îndată şi o să chibzuim amândoi ce e de făcut.

Seara unui bandit intelectual

— Daţi-mi voie să ridic acest pahar, îşi începu toastul Viktor Keşalava, în sănătatea regizorului şi, prin persoana regizorului, în sănătatea întregii dumneavoastre echipe de filmare. M-am încredinţat astăzi, vizitând platoul de filmare şi urmărind activitatea dumneavoastră, că noi, spectatorii, se poate spune că nu cunoaştem nimic despre munca dumneavoastră – pe care cum s-o calific altfel, decât ca o muncă de robi?...

— Creaţia înseamnă eliberarea din robie! strigă asistentul de operator Ciotkeraşvili. Voi, inginerii de maşini, nu-i puteţi înţelege pe inginerii sufletelor omeneşti!

— Nu întrerupe oratorul! se răsti la el operatorul-şef, care fusese ales *tamadà*[5] al acelei seri de sâmbătă petrecute la „Eşeri”, un restaurant cochet, pierdut în munţi, nu departe de Suhumi. Continuă, Viktor!

— Aş compara munca dumneavoastră, urmă Keşalava, cu aceea a viticultorului. Puţină lume ştie câtă sudoare se cere pentru a obţine un ciorchine în care e înmagazinat soarele, puţină lume ştie de câtă trudă e nevoie pentru a culege ciorchinele, a-l stoarce cu grijă şi a-l preface în licoarea nobilă care este vinul. Spectatorul din sălile de cinema e la fel de ignorant ca şi clientul de restaurant. Niciunul nu are

[5] Conducător de petrecere, la popoarele orientale (n.t.)

habar câtă sudoare stropită cu sânge se iroseşte pentru a produce o sticlă de vin ori a crea un film. Ridic, deci, paharul acesta pentru munca neasemuitului regizor, în sănătatea marelui artist Grigori Markovici...

— Mark Grigorievici, îl corectă Ciotkeraşvili, prenumele şi numele patronimic ale regizorului nu e totuna în ce ordine le rosteşti, asta nu-i aritmetică, nu e o operaţie de adunare!

— În sănătatea marelui maestru, a valorosului artist Mark Grigorievici! reluă Keşalava, mulţumindu-se să arunce o foarte scurtă privire asupra lui Ciotkeraşvili. Îi urez să guste din plin din roadele muncii sale, la fel ca viticultorii, slăviţi în cântece şi balade de vitejii munteni. O lume întreagă îl cunoaşte pe Mark Grigorievici ca pe un remarcabil reprezentant al cinematografiei sovietice, tovarăş de luptă al celor mai mari maeştri ai cinematografiei mondiale. În sănătatea dumitale, iubitule! Îţi urez să ţi se împlinească toate dorinţele şi să ai parte numai de bine în viaţă!

Mark Grigorievici oftă din greu – chiar în ajun primise o telegramă din Leningrad, prin care era încunoştinţat că ultimul material filmat îi fusese aspru criticat în consiliul artistic; filmul pe care îl turna acum reprezenta ultima lui speranţă: cele precedente fuseseră, şi nu fără temei, făcute harcea-parcea de către critică, care le invinuiseră de platitudine, de banalitate, de lipsă de expresivitate.

— Mulţumesc! rosti Mark Grigorievici, ridicându-se. Ochii săi mici deveneau, după două pahare, roşii-vineţii, ca la iepurii de casă. Îţi mulţumesc, Viktor! Părerea mea, însă, este să ridicăm paharele şi să bem nu pentru regizorii remarcabili, ci pentru cei mediocri,

fiindcă pe umerii acestora se sprijină cinematografia mondială, de pe urma părului lor încărunţit înainte de vreme şi a infarcturilor lor se nasc şi se afirmă alde Fellini, Antonioni şi alţi Krameri de-ăştia! În sănătatea noastră a tuturor, Lenocika!

Actriţa, sosită cu avionul de la Moscova pentru filmări, zâmbi ironic, abia perceptibil. Dacă n-ar fi avut nevoie stringentă de bani, n-ar fi acceptat în ruptul capului să joace într-un film al acestui regizor; dar urma să achite rata a doua pentru locuinţa proprietate personală, aşa că n-avusese încotro şi se înhămase la o treabă de reuşita căreia se îndoia foarte mult.

Keşalava se aşează lângă actriţă şi-i spuse:

— Astăzi, m-aţi cucerit cu măiestria dumneavoastră, Lenocika. Mă uitam la jocul dumneavoastră, pe platou, şi eram uluit, pur şi simplu. Câtă sensibilitate!...

— Adevăratul verdict o să-l dea ecranul.

— Poftim?

— Să zicem că e o superstiţie a noastră, a actorilor: ecranul îţi arată cum ai jucat – bine sau rău.

— N-aveţi încredere în opinia unui simplu spectator?

— Nu.

— Vă rupeţi de popor, Lenocika, şi asta nu e bine. Keşalava zâmbi. Pot să vă invit la dans?

— Vă rog să nu vă supăraţi, dar sunt foarte obosită. Nici nu ştiu cum o să găsesc putere să ajung până la pat, să mă culc.

Keşalava adresă discret câteva cuvinte *maître d'hotel*-ului şi, peste cinci minute, îşi făcură apariţia pe masă zece sticle de coniac moldovenesc *Doina*.

Lenocika observă privirea disperată a lui Mark

Grigorievici către operator, a acestuia către directorul de film-adjunct Gheţman şi a lui Gheţman către Ciotkeraşvili: cele zece sticle reprezentau salariul pe o lună al unui regizor secund. Ciotkeraşvili făcu un semn din cap, foarte discret, către Keşalava, ceea ce voia să însemne că acesta făcuse comanda şi că, deci, totul era în regulă, pe ei n-avea să-i coste nimic.

— Îmi îngăduiţi încă vreo câteva cuvinte? se adresă Keşalava către *tamadà*. Îmi dau seama că încalc în felul acesta rânduiala banchetului, dar voi fi scurt.

— Viktor are cuvântul, spuse operatorul. A doua dublă, adăugă el, în râsetele echipei de filmare. Prima a fost prea lungă, şi oricum, Mark Grigorievici, până la urmă, tot a rămas afară din cadru.

— Rog pe toţi cei de faţă să-şi umple paharele şi să le ridice în sănătatea gingaşei, încântătoarei femei care este totodată şi o mare actriţă, stăpână a inimilor şi cugetelor milioanelor de spectatori. În sănătatea Lenocikăi! Dânsa spunea adineauri că e foarte obosită, dar coniacul acesta nu poate decât s-o învioreze, să-i dea forţe noi pentru a-şi putea continua şi mâine minunata muncă de creaţie ce nu poate lăsa pe nimeni nesimţitor.

Keşalava bău el, cel dintâi, paharul până la fund, apoi se întoarse spre Lenocika şi o privi lung în ochi. Actriţa zâmbi.

— Nu vă supăraţi, Viktor, dar eu nu beau coniac. Nu beau niciodată.

— Şi nici altceva nu beţi?

— Porţia mea e o gură de şampanie, şi atât. Vă mulţumesc şi vă rog din tot sufletul să nu vă supăraţi.

Keşalava şuşoti din nou la urechea *maître d'hotel*-ului, şi peste câteva minute, ospătarii veniră cu o duzină de sticle de şampanie.

— Inginerul ăsta, mormăi Mark Grigorievici către operator, parcă ar fi dat lovitura cu mai multe scenarii deodată: după ce pune la bătaie două sute de ruble pentru coniac, mai zvârle şaizeci şi pentru şampanie!

— E neapărat necesar să beţi o gură de şampanie, spuse Keşalava turnând în cupa cu picior înalt a Lenocikăi. Şampania înseamnă soare – în primul rând, sănătate – în al doilea rând, şi, în sfârşit, în al treilea rând, înseamnă creaţie!

Câţiva se retraseră pe la două noaptea. Keşalava îi rugă pe muzicanţi să mai rămână, şi petrecerea continuă încă vreo oră şi jumătate.

Asistentul de regie Ciotkeraşvili stătea lângă pictorul scenograf Rîbin. Acesta dădea de-a dura pe faţa de masă cocoloaşe de pâine şi îl aţintea cu ură neascunsă pe Mark Grigorievici.

— Cum de-a fost lăsat un asemenea individ să pătrundă în artă? îi repeta el, exasperat, lui Ciotkeraşvili Cum de-a fost lăsat? Păi da, democraţia noastră, şi numai ea, garantează drepturile tuturor incapabililor... Ai intrat în posesia unei diplome, gata, totul e în regulă, nimeni nu te mai poate da afară! Preocupările artistice ale ăstuia se reduc la a se strecura în calitate de coautor al scenariului şi la a încasa sume cât mai grase; altceva nu-l interesează. Habar n-are să le arate actorilor cum să joace, nu e-n stare să le sugereze o idee şi te mai miri că tuturor le piere pofta de lucru, că li se face lehamite când îi văd mutra adormită.

— Şi tu de ce te revolţi? Că doar huzureşti cu un regizor ca ăsta, ce faci e bun făcut, tipul n-are pretenţii. Arde-ţi la iuţeală crochiurile şi-ntre timp pregăteşte-ţi expoziţia personală!

— Eu, în artă, nu vreau să huzuresc. Prefer să mă

spetesc muncind.

— Dacă-i aşa, caută-ţi o slujbă la altitudini mari, îl sfătui Ciotkeraşvili. Cu constituţia ta fizică, o mierleşti repede.

Keşalava reuşi până la urmă s-o convingă pe Lenocika să danseze cu el. Dansa după moda veche, cu braţul stâng mult depărtat şi lipindu-şi partenera de piept cu dosul palmei.

— Straşnică formaţie de jazz, comentă el, păcat că e nevoită să cânte într-o asemenea speluncă!

— Dar e foarte drăguţ aici, cum puteţi numi spelunca un astfel de local?

— Ei, oricum, băieţii ar putea, fiecare, să se producă şi ca solişti. Dar dumneavoastră, Lenocika, aveţi ocazia să daţi recitaluri?

— Când să am? Sunt ocupată cu teatrul, când nu am spectacole, mă duc la filmări, şi apoi, nu prea se mai obişnuieşte să se joace fragmente de piese.

— Iertaţi-mi, Lenocika, întrebarea indiscretă: cu cât sunteţi plătită la teatru?

— Cu o sută douăzeci de ruble.

— O sută douăzeci de spectacol?

Lenocika avu un zâmbet obosit.

— Nu, pe lună, Viktor, o sută douăzeci pe lună.

— Dar pentru film?

— Tariful la care sunt încadrată este de douăzeci şi cinci de ruble pentru ziua de filmare. La filmul ăsta o să am vreo douăzeci de zile, aşa că puteţi calcula şi singur.

— Lenocika, ar trebui să vi se plătească o sută de ruble pe zi.

Actriţa zâmbi.

— Aş deveni milionară, Viktor, ceea ce ar fi rău.

— De ce?

— Pentru că banii ucid creaţia.

— Hm, nu ştiu dacă-i aşa... În ce mă priveşte, când sunt sătul, lucrez mai bine. Iertaţi-mă, Lenocika, sunteţi măritată?

— Da, sunt măritată.

— Eu, în locul soţului dumneavoastră, aş muri de gelozie: o femeie atât de frumoasă şi să călătorească singură!

— Soţul meu şi cu mine suntem pentru libertate în relaţiile dintre noi.

— Da? Cum vine asta?

— Cum să spun... E destul de greu de explicat. Lenocika oftă. Ne străduim să edificăm un sistem de coexistenţă paşnică.

Maître d'hotel-ul se apropie de Keşalava.

— Iertaţi-ne, dragă tovarăşe, dar s-a făcut foarte, târziu.

Keşalava îi întinse nişte bani, dar *maître d'hotel*-ul clătină din cap în semn că nu despre asta e vorba.

— Nu, vă mulţumesc. Consumaţia a fost achitată, totul e în ordine. Dar dacă mai întârziem, pierd ultima cursă de autobuz spre oraş. E timpul să plec acasă.

În drum spre Suhumi, se apucară să cânte tot felul de cântece, şi atât de zgomotos, că şoferul, care era obosit, întoarse capul şi spuse furios:

— Nu s-ar putea ceva mai încet? Simt că-mi plesnesc timpanele.

Keşalava îi întinse o sticlă de coniac.

— Ia, drăguţule, şi bea-o acasă! Nu te supăra – petrecem, ne veselim şi noi, ca oamenii.

La hotel, Keşalava o însoţi pe Lenocika până la biroul de recepţie al etajului. Luă el cheia camerei, descuie uşa, o lăsă pe actriţă să treacă înainte şi, pe când ea răsucea comutatorul, cu mişcări iuţi, de

felină, se strecură şi el înăuntru şi încuie uşa în urma sa.

Lenocika se întoarse către el, mirată.

— Nu-mi vine să mă despart de dumneavoastră, spuse Keşalava. Ce-ar fi dacă aş rămâne?

— Aţi înnebunit! Ieşiţi imediat!

Keşalava extrase dintr-un buzunar al hainei mai multe pietricele mari, de culoare roşie închisă. Le jucă de câteva ori în palmă, apoi le puse pe noptieră.

— Sunt granate... Fiecare din ele valorează o sută de ruble, Lenocika! Sunt treisprezece bucăţi. Un număr care îmi place.

Întinse mâna spre comutator şi stinse lumina.

— Plecaţi de aici! spuse Lenocika.

— De ce eşti rea?

Keşalava o prinse în braţe şi o lipi strâns de el.

Lenocika îşi înfipse coatele în pieptul lui şi zise:

— Am să ţip.

— N-ai să ţipi, păpuşico. Îţi convine ţie un scandal? Ce-o să zică soţul tău? Nu tu m-ai lăsat să intru în cameră? Dezbracă-te, Lenocika, hai, cu binişorul...

— Lasă-mă, Viktor, lasă-mă!

— Nu, Lenocika, n-am să te las.

— Atunci, cum vrei să mă dezbrac?...

— A-a, aşa da, făcu Keşalava şi îşi descleştă braţele. În aceeaşi clipă, Lenocika se repezi pe balcon.

— Ajutor! strigă ea cât putu mai tare. Ajutor! Săriţi!

În camerele hotelului începură să se aprindă luminile. Din camera vecină ieşi în balconul de alături un gruzin bătrân.

— Ce s-a întâmplat?! Ce e, domnişoară?! Ce s-a întâmplat?!

— Ce este? strigă de jos miliţianul de serviciu în

piaţeta din faţa hotelului. Ce se-ntâmplă acolo la dumneata?!

— Veniţi! Veniţi încoace, repede!

Lenocika ţipa, cutremurată de groază că o să simtă iarăşi pe trupul ei atingerea degetelor lungi şi febrile ale lui Keşalava. Dar în cameră se auzi zgomotul uşii trântite, şi când intră în fugă, gâfâind, miliţianul – în spatele căruia se ivi în prag, îmbrăcat sumar şi speriat, regizorul – Keşalava se făcuse nevăzut. Pe cristalul noptierei, lumina veiozei făcea să scânteieze viu trei pietricele roşii.

Factorul timp

„În timp ce anchetatorul secţiei orăşeneşti a Direcţiei Afacerilor Interne, Tolordava, convocat de mine, lua interogatoriul victimei, respectiv al actriţei Toropova E.G., a sunat telefonul, şi un individ, care nu şi-a declinat numele, a prevenit-o pe Toropova Elena Gheorghievna că, în caz că va informa miliţia de episodul cu pietrele preţioase, o va înjunghia. Individul i-a propus Toropovei să păstreze granatele rămase pe noptieră, dar să nu spună nimănui de unde le are. Anchetatorul Tolordava i-a cerut Toropovei să nu pună receptorul în furcă, ceea ce ne-a dat posibilitatea să stabilim operativ că apelul telefonic provenea de la telefonul public nr. 679 de lângă cafeneaua «Merani».

„Echipe speciale, constituite de către secţia orăşenească a D.A.I., au blocat gara şi au pus sub supraveghere şi celelalte ieşiri din oraş. Tuturor li s-au dat semnalmentele lui Keşalava, obţinute în urma interogării pictorului scenograf al echipei de filmare tov. Rîbin A. K., a asistentului de regie tov. Ciotkeraşvili S.U. şi a actriţei Toropova E.G. Dar nicio persoană care să corespundă semnalmentelor numitului Keşalava n-a părăsit oraşul în cursul nopţii.

Locţiitor al şefului secţiei D.A.I,
locotenent-major de miliţie Djibladze.”

„M.A.I. al U.R.S.S. Tovarăşului Kostenko. Vă comunicăm că expertiza Secţiei tehnico-ştiinţifice de pe lângă Miliţia oraşului Suhumi, căreia i-au fost remise granatele în vederea stabilirii valorii lor materiale (dosarul No. 12-75-a) a descoperit pe cele trei pietre urme de somnifere (un praf de culoare albă, inodor), identic cu cel precizat în informarea dumneavoastră din 15.8.1971.

Şeful serviciului judiciar,
maior de miliţie Şervaşidze.”

„M.A.I. al U.R.S.S. Tovarăşului Kostenko. Vă *comunicăm că acţiunea de depistare a cetăţeanului Keşalava Viktor a început în toate raioanele R.S.S. Gruzine. Au fost identificate 38 de persoane purtând numele şi pronumele respective. Anexăm lista.*

Locţiitorul şefului serviciului judiciar al
M.A.I. din R.S.S.G.,
colonel Şuhişvili.”

*

Telefonul îl trezi pe Stepanov din somn.

— Noroc, Mitea, la telefon Kostenko.

— Să trăieşti, bătrâne.

— Nu cumva te-am trezit din somn?

— Nici gând! Eu mă apuc de lucru la şase dimineaţa.

— Atunci, e-n regulă. Mă speriasem – mi s-a părut că ai un glas cam adormit. Ascultă, trebuie să trec pe la tine. Se poate?

— Măgarule! Ce înseamnă asta – „se poate”?

— Nimic altceva decât expresia deosebitei consideraţiuni a miliţiei judiciare faţă de tagma scriitoricească.

— În cazul acesta, iartă-mă, zâmbi Stepanov.

— Nu face nimic... îi răspunse Kostenko pe acelaşi ton. Aşadar, în douăzeci de minute sunt la tine.

— Flămând?

— Nu, sătul.

— Te aştept.

Kostenko sosi exact peste douăzeci de minute.

— Am trecut, bătrâne, doar pentru o jumătate de ceas. Apelez la tine în calitate de expert în cinematografie.

— Ceva interesant?

— E vorba de un caz încă neelucidat. Îl tot sucesc pe o parte şi pe alta. Când o să fac cât de cât lumină, am să-ţi povestesc. Mitea, dă-mi o mână de ajutor în materie de cinematografie.

— Nimeni pe lume nu e în stare să ajute cinematografia, glumi Stepanov. Nici chiar miliţia judiciară. Ce anume te interesează?

— Printre membrii echipei de filmare s-a foit, o zi întreagă, un individ străin de ei. După care, tipul a intrat în pământ, iar eu am nevoie de el ca de aer – îl căutăm de mult. Spune-mi cu cine anume să vorbesc, îţi dai seama că nu mă descurc în lumea lor. De pildă, cine ar putea verifica dacă tipul, deşi din afară, dar aflat pe platou în timpul filmărilor, n-a nimerit cumva în cadru?

— Vorbeşte cu asistentul de regie, de obicei el se ocupă de contactele cu oamenii. Asistentul de regie este cel care răspunde de actori şi de recuzită.

— Adică?

— Să zicem că ai mâine filmare, şi trebuie să aduci în cadru un elefant. Asistentul se duce la grădina zoologică, unde îl face pe administrator să se prăpădească de râs cu cele mai noi bancuri, contabilului îi promite să-i procure cizme înalte pentru nevastă-sa, şi vine cu elefantul. După asta, tot la el ţipă directorul, că de ce i-a plătit supraveghetorului elefantului peste tarif, regizorul ţipă la director, propunându-i să se producă el, directorul, în rolul elefantului, în vremea asta vine operatorul şi anunţă că soarele a dispărut, aşa că filmarea din ziua aceea se contramandează, iar asistentul e sancţionat cu mustrare scrisă.

— Văd că eşti pus pe glume, Mitea, ceea ce e bine. Aş mai sta bucuros să râd împreună cu tine, dar plec cu avionul, care, după cum ştii, n-are obiceiul să aştepte, şi nu m-ai lămurit încă dacă un individ aflat cu totul întâmplător printre membrii echipei de filmare s-ar putea sau nu să fie prins pe peliculă.

— Da, Slavik, există o şansă ca un om aflat întâmplător la filmare să apară pe peliculă. Dar mai degrabă s-ar putea să-l găseşti pe un film al fotografului echipei: obligaţia acestuia este să fotografieze fiecare punere în scenă. Nu e deloc exclus ca cineva venit doar să caşte gura să apară în planul doi. Discută şi cu machiorii, cere-le să aleagă dintr-o sută de fotografii ale actorilor pe cele care aduc, fie şi numai printr-o trăsătură izolată, cu omul pe care-l cauţi. În sfârşit, roagă-i să machieze pe unul din actori, dându-i înfăţişarea protejatului tău. Dacă echipa de filmare a avut un pictor scenograf, şi acesta a venit în contact cu tipul, roagă-l să-i schiţeze portretul din memorie.

— N-ai un calmant oarecare?

— De ce?

— Nu ştiu. Mă supără abdomenul. Mai exact, mă doare. Ca să fiu sincer, mă doare al dracului.

— Ai fost la doctor?

— Mitea, n-oi fi având cumva un canceraş?

— Eşti un idiot!...

— Asta rămâne de văzut... N-ai lansat chiar tu ideea că generaţia noastră e mai şubredă decât a celor care au astăzi în jur de cincizeci de ani, pentru că aceştia n-au cunoscut radioactivitatea în copilărie şi poluarea sonoră citadină în adolescenţă?

— Am lansat ideea asta pentru că aveam eu însumi dureri în dreptul inimii şi eram convins că am făcut pe picioare un infarct. Fleacuri! Odihneşte-te vreo săptămână şi o să-ţi treacă.

— Şi lui Levon tot aşa i se spunea – fleacuri, o să-ţi treacă! Şi îl durea exact în locul unde mă doare pe mine.

Lui Kostenko îi reveni din nou în minte chipul lui Levon. Cu o lună înainte de a muri, când ştia prea bine că remisiunea a luat sfârşit şi că a început numărătoarea inversă a zilelor pe care le mai avea de trăit, Levon îi telefonase lui Kostenko şi-l invitase în studio.

— Vreau să-ţi arăt un material filmat, îi spusese atunci Levon. Mi-a propus Kios să mă bage într-o producţie a lui; joc rolul unui pungaş.

Kostenko se dusese la Mosfilm, şi luaseră loc amândoi în „*sala de ouă*” (aşa fusese poreclită în glumă mica sala de vizionare, fiindcă avea pereţii capitonaţi cu cofraje de ouă: se constatase că e un material excelent pentru izolare fonică), şi Levon se uitase tot timpul ţintă la Kostenko, crezând că acesta, prins de imaginile de pe ecran, nu-i observă privirea.

Kostenko însă vedea prea bine ochii lui Levon – îşi formase de mult o atenţie distributivă – şi citea în ei o suferinţă atât de mare, încât i se ridicase un nod în gât. Făcuse totuşi un efort şi izbutise să izbucnească în râs; fără să se întoarcă spre prietenul său, spusese:

— N-aş fi crezut niciodată că eşti un actor atât de formidabil!

— Nu ţi se pare că pe ecran arăt ca un cadavru în toată legea?

— Ce-ţi veni?...

— Ecranul, Slavik, e o invenţie foarte ingenioasă... Jupoaie, ca şmirghelul, întreg pospaiul de neadevăr. Cine îşi închipuie că machiajul poate salva aparenţele, e un naiv. Prostii! Machiajul nu face decât să sublinieze...

— Ce anume subliniază machiajul?

Levon scosese ţigările şi-i oferise una şi lui Kostenko. Acesta arătase din cap plăcuţa cu „Fumatul strict oprit”. Levon dăduse din mână.

— Regulile sunt făcute ca să fie călcate...

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, Levon?...

— Eh, fleacuri!... Mă referem la regulile care mi-au fost recomandate la clinică acum un an... Slavik, numai să nu-mi spui că arăt bine, ne-am înţeles? Dacă-mi promiţi, am să te solicit în calitate de consultant la noul meu film.

*

Pictorul scenograf Rîbin execută din memorie o schiţă de portret a lui Keşalava. Când sfârşi, spuse:

— N-ar strica, tovarăşe colonel, să staţi de vorbă şi cu fotograful nostru. Mai ştii, poate că, întâmplător, are chiar poza lui Keşalava acela.

— Uite-l, spuse radios fotograful echipei Konstantinov, scoţând din fixativ negativul unei fotografii, mult mărite. Îl vedeţi, stă lângă Lenocika. Se filma un exterior – o secvenţă plasată nu departe de restaurantul „Eşeri”. Tot felul de maşini opreau pe şosea, lumii îi place să asiste la filmări... Iată-l pe Keşalava, îl vedeţi? Tocmai mă pregăteam să mai fac o fotografie a Lenocikăi – machiorii au cam zbârcit-o cu coafura fetei. În cadru, avusese părul împletit în cozi, iar acum venise cu el ondulat. Poate nu ştiţi cum se filmează la noi: turnăm întâi finalul şi abia pe urmă ne apucăm să filmăm începutul. Dacă n-ar exista fotografiile – fotografiez fiecare scenă – ar ieşi toate brambura, şi cum să mai dregi pelicula?

Kostenko privi încă o dată portretul lui Keşalava executat de Rîbin şi zise:

— Seamănă grozav! Bine l-a mai prins pictorul vostru, bravo lui! Îmi împrumuţi negativul pentru vreo două ore, nu?

— Desigur.

— Nu trebuie să afle nimeni că am dat de Keşalava printre fotografiile dumitale.

— E-n regulă.

— Da-a, grozav pictor, repetă Kostenko, are un ochi de vultur, ce mai!

— Ochi de vultur are cine ştie să împartă exact votca în pahare.

— Oamenii interpretează un cuvânt sau o expresie după gradul de depravare al fiecăruia, râse Kostenko.

Luând cu el pelicula, plecă la secţia orăşenească a miliţiei.

Oboseala care-l apăsase în ultimele zile îi trecuse – simţea că îl aşteaptă o muncă serioasă.

La cinci ore de la expedierea portretului lui

Keşalava la Moscova, două sute de fotografii ale infractorului fură difuzate direcţiilor regionale ale Ministerului Afacerilor Interne.

*

— Tovarăşe Ciotkeraşvili, hai să încercăm să reconstituim împrejurările în care l-ai cunoscut pe Keşalava.

— Pe platoul de filmare ne-am cunoscut, tovarăşe Kostenko, chiar pe platoul de filmare... Operatorii tocmai filmau o secvenţă mai complicată, iar Keşalava, care stătea lângă mine, nu contenea să comenteze munca noastră, dificultăţile ei, cum le numea el, titanice...

— Şi cum de a ajuns să meargă cu voi la restaurant! Sărbătoreaţi pe careva?

— Da’ de unde, nu sărbătoream pe nimeni. Isprăvisem treaba, până la oraş drumul durează o oră, aşa că ne-am zis să punem mână de la mână şi să cinăm la „Eşeri”, Eram vreo cincisprezece inşi, cu câte trei ruble de căciulă se putea încropi o masă bunicică.

— Despre el, despre persoana lui, Keşalava n-a spus nimic?

— Ba da, zicea că e inginer şi că a venit la Suhumi să se odihnească. Am schimbat câteva fraze în răstimpul cât a durat filmarea secvenţei de lângă „Eşeri”. Pesemne că i-a ajuns la urechi că am hotărât să luăm masa acolo şi s-a lipit de noi. Noi, ăştia de la cinematografie, avem spirit democratic, doar nu era să-i cerem omului fişa de cadre... De fapt, toată discuţia noastră n-a fost decât apă de ploaie, băiatul pe Lenocika o luase în colimator... Dacă stau să mă

gândesc, nu mi-a spus nimic concret.

— Nu ţi-a spus unde e cazat?

— Nu. De ce era să-mi spună, din moment ce nu l-am întrebat.

— Da, aşa e. Încă ceva: nu ţi-a vorbit despre specialitatea lui? Inginer – e cam vag.

— Spunea că se ocupă de instalaţii frigorifice.

— Instalaţii frigorifice? Apropo de ce ţi-a spus-o?

— Mă întrebase pe platou: „Sunteţi regizor?” I-am răspuns că sunt asistent de regie. L-am întrebat la rândul meu: „Dar dumneavoastră?” „Eu sunt inginer, mi-a spus. Ce înseamnă, de fapt, asistent de regie? Adjunctul regizorului?” „Cam aşa ceva, i-am răspuns. Dar dumneavoastră în ce domeniu lucraţi ca inginer?” „M-am ocupat de instalaţii frigorifice”, a răspuns el.

— „M-am ocupat”, sau „mă ocup”?

Ciotkeraşvili îşi încreţi fruntea, căutând să-şi amintească, apoi se uită îngândurat la Kostenko şi spuse:

— „M-am ocupat”. Da, exact, aşa a spus: „m-am ocupat”. Şi a adăugat: „Mi-am rezolvat toate treburile, acum vreau să fac o vacanţă pe cinste. Să petrec cum scrie la carte.”

— Văd că intuieşti exact ce anume mă interesează... Tocmai de aceea, te rog să reflectezi singur şi să-mi dai şi alte amănunte care mi-ar putea fi de folos. Cum spunea Cehov? Parcă: „Minuţiozitatea e soră cu talentul?” Cam aşa, nu? Sau, poate, „conciziunea”?

— Nu, „minuţiozitatea”, de altfel, minuţios înseamnă, implicit, şi concis, remarcă Ciotkeraşvili.

— Asta-i adevărat, încuviinţă Kostenko. Absolut adevărat. Aşadar?

— Tipul era îmbrăcat cu foarte mult gust. Nu cum

se îmbracă filfizonii, ci extrem de sobru, dar cu lucruri foarte scumpe. Îmi amintesc că şi costumiera echipei făcuse o remarcă în acest sens: „În întreaga ţară, nu mai sunt decât trei meşteri care lucrează aşa de bine...”

— Cum o cheamă pe costumiera echipei?

— Liubov Trofimovna.

*

— Liubov Trofimovna, spuneţi-mi, după părerea dumneavoastră, cine i-a cusut costumul lui Keşalava?

— De unde să ştiu eu, tovarăşe colonel? Doar nu sunt Nostradamus sau Messing. Dar nu încape nicio îndoială că i l-a făcut un *coupeur* de mâna-ntâi. Or, din ăştia nu sunt decât unu-doi, şi atât.

— Să îndoim degetele.

— Cum? făcu mirată femeia.

— Aţi spus „unu-doi, şi atât”. Tocmai: hai să-i luăm pe rând.

— Zamirka.

— Cum? fu rândul lui Kostenko să se mire. Ce fel de Zamirka?

— Aşa îl cheamă pe unul din *coupeurii* din Moscova, Zamirka. Lucrează excelent. Apoi, Miliutin şi Grimberg, din Leningrad, Kalnin din Riga şi Toom din Tallin. Da, şi ar mai fi Kurov, din Lvov, care coase şi el bine, şi Nimberg, din Odessa.

— Dumneavoastră aţi afirmat de faţă cu Ciotkeraşvili că aşa de bine nu croiesc decât trei meşteri.

— Nu-mi amintesc ce am afirmat faţă de Ciotkeraşvili.

— Mă rog... Dar dintre toţi, cine lucrează cel mai

bine?

— Zamirka, Grimberg şi Miliutin, răspunse femeia fără să ezite, şi Kostenko nu se putu opri să nu zâmbească.

„Orice s-ar zice, logica feminină e cu totul deosebită de a noastră, reflectă el. Asta e, şi n-ai ce-i face! Ele nu gândesc decât prin impulsuri şi afecte...”

— În ce-l priveşte pe Keşalava, care dintre aceştia trei credeţi că i-ar fi putut confecţiona costumul?

— E greu de spus. Umerii costumului sunt *bourrelet,* model american, şi numai Zamirka mai lucrează aşa. Pe de altă parte, Zamirka are preferinţă pentru stofa *bouclé,* care împlineşte figura, ceea ce îi avantajează pe bărbaţii slabi, făcând să le pară torsul mai vânjos. Culorile pe care le recomandă Zamirka clienţilor sunt cele neutre – gri-fer, cenuşiu, maro. Costumul lui Şalava acela era însă bleumarin uni, culoare de milionar.

— De ce de milionar?

— Fiindcă e sobră. Foarte sobră, în schimb toate liniile şi cusăturile costumului erau finisate până la ultimul detaliu, şi şliţurile – aşa numim noi tăieturile – erau executate excelent, şi nasturii erau plaţi, din os, nu din material plastic. Foarte importantă rămâne culoarea. Astăzi, cel mai *à la* milionar e bleumarinul. Scenaristul nostru povestea cum, fiind la New York, s-a dus în Wall-Street, să vadă niscaiva milionari. Şi vede el, ieşind dintr-o bancă, doi bărbaţi în nişte haine cu jocuri de nuanţe, cu ghete cu talpa groasă cât palma, cu cămăşi roz. Cei doi urcă într-o maşină roşie. Ăştia sunt fără doar şi poate milionari, trage concluzia scenaristul nostru, dar însoţitorul lui, un american, îi arătă un moşneguţ în costum bleumarin. „Ăsta e, zice americanul, unul din marii rechini ai

business-ului, filfizonii de adineaori nu erau decât nişte funcţionăraşi”.

Kostenko râse împreuna cu costumiera – se vedea că femeii îi place grozav istorioara cu milionarul îmbrăcat modest şi că o spune ori de câte ori are ocazia.

— Liubov Trofimovna, întrebă el, dar costumul meu de ce tip e, puteţi să-l identificaţi?

— Fabricaţie ungurească, marca Venex, măsura cincizeci şi doi, talia a treia.

— N-aţi vrea să vă transferaţi cu serviciul la miliţie?

— Lefurile sunt cam mici la dumneavoastră.

— În privinţa asta, aţi fost greşit informată.

Femeia zâmbi.

— În cazul acesta, tovarăşe colonel, am să mai reflectez. Până una-alta, pot să mai precizez că la haina dumneavoastră au fost efectuate unele transformări – i s-a strâmtat spatele şi i-au fost scurtate mânecile...

*

„Dat fiind că lucrez la atelier, nu dispun de timp liber pentru a executa comenzi la domiciliu. La această declaraţie nu mai am nimic de adăugat.

Maistru-croitor Zamirka”.

„În ultimii doi ani n-am lucrat la domiciliu, deoarece organele administraţiei financiare mi-au pretins impozite exorbitante. Sunt maistru-croitor al atelierului de categoria lux No. 67. Fac parte din comitetul sindical.

Maistru-croitor Miliutin.”

„Lucrez la atelierul No. 12 şi nu primesc comenzi la domiciliu. Nu mai am nimic de adăugat.

Maistru-croitor Grimberg.”

Contactul cu cei trei croitori fu stabilit simultan: de către Kostenko la Moscova, de către locotenent-colonelul Timofeev la Leningrad şi de către maiorul Prodolniak la Lvov. Acţionau toţi trei conform aceleiaşi tactici, aprobate de comandantul Miliţiei judiciare unionale.

Aparatul ministerului funcţiona acum precis, ca un mecanism perfect pus la punct. Echipele de serviciu de la aparatele de radiocomunicaţie se aflau permanent în legătură cu republicile şi regiunile. Specialiştii de la Serviciul tehnico-ştiinţific reluau pentru a cincea, ba chiar pentru a zecea oară expertizarea obiectelor găsite la locurile crimelor, doar-doar vor descoperi un indiciu care fusese trecut cu vederea. Grupe operative erau postate în toate magazinele-auto din ţară. Aeroporturile şi gările erau supravegheate continuu. Funcţionarii de la arhive scoseseră la iveală dosarele, chiar şi cele mai vechi, ale tuturor infractorilor implicaţi în escrocherii şi furturi de automobile. Criminalul nu mai avea scăpare: timpul era cel ce avea să decidă – inteligenţa, voinţa şi experienţa a zeci şi sute de oameni erau subordonate unei singure misiuni, aceea de a-l descoperi pe bandit şi a-l face inofensiv.

*

— Cetăţene Zamirka, spuse Kostenko punând în mapă declaraţia croitorului, să trecem acum la punctul al doilea al discuţiei noastre.

— Putem să trecem chiar şi la al treilea, tovarăşe colonel, asta n-o să schimbe în niciun fel miezul lucrurilor – altă declaraţie eu n-am să mai scriu. Dar nu pot să nu mă mir totuşi: chiar nu aveţi treburi mai importante pe aici, decât să vă ocupaţi de verificarea denunţurilor primite de la vecinii mei de scară?

— Zău, se ţin de chestii dintr-astea? se interesă Kostenko.

— Eu zic că aici, la dumneavoastră, s-a adunat un întreg *Război şi pace* de denunţuri împotriva mea. Zamirka surâse amar.

— Ar trebui să-mi găsesc odată timp şi să le citesc.

— Dumneavoastră socotiţi că statul sovietic s-ar duce de râpă – asta o spun aşa, în treacăt – dacă mi s-ar da voie să cos acasă? Zamirka ridică din umeri necăjit.

— Eu zic că nu.

— Am fost, ca turist, şi în Ungaria, şi în R.D.G.; şi acolo e socialism, nu-i aşa, dar acolo pe stat nu-l deranjează defel bănişorii pe care-i varsă croitorii în chip de impozite.

— În chestiunea asta, forţaţi o uşă deschisă. Sunt de acord cu dumneavoastră, întru totul de acord, zâmbi Kostenko.

— Sunteţi dumneavoastră de acord, dar ia să fi încercat eu să cos acasă cu adevărat! Aoleu, cum m-ar mai fi tras de zgardă la Secţia pentru combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei şi cum m-ar fi făcut aliat al duşmanului de clasă!...

Kostenko îşi miji ochii, obosit.

— Să lăsăm asta. În ce priveşte problemele

economice, punctele noastre de vedere coincid. Să trecem acum la limbajul aspru al jurisprudenţei. Vă rog să semnaţi – aici, da. Prin textul acesta, sunteţi avertizat că veţi suporta consecinţe penale dacă veţi face depoziţii false în legătură cu cazul în speţă.

— Despre ce caz e vorba?

— Vă voi răspunde imediat. Mai semnaţi, vă rog, şi aici. Mulţumesc.

— Mă rog.

— Am să vă prezint acum, pentru identificare, fotografia unui infractor. Costumul pe care-l poartă este confecţionat de un meşter de clasa întâi. Repet, de clasa întâi.

— Daţi-mi voie, la Moscova, în afară de mine mai există încă douăzeci de meşteri de clasa întâi.

— Am să discut şi cu dânşii. Dar mai întâi, daţi-mi voie să termin ce am de spus, sunteţi de acord?

— Ascultaţi, tovarăşe colonel, de ce îi obligaţi pe oameni să devină infractori?! De ce îi împingeţi pe oameni să calce legea, în loc să-i deprindeţi să respecte litera şi spiritul legii? Foarte bine, recunosc că lucrez şi acasă! Da, lucrez acasă! Bineînţeles, n-am să vă dau asta în scris! Aşa că dovezi nu veţi avea. Cos pentru artiştii poporului, care se duc să apere prestigiul Uniunii Sovietico la Cannes şi Veneţia! Aşa e, eu le fac costumele! Mă consider patriot al ţării mele şi m-ar durea sufletul să-i văd pe regizorii noştri înfăţişându-se la Cannes îmbrăcaţi aşa cum umblau îmbrăcaţi, în perioada comunismului de război, muncitorii noştri promovaţi în funcţii de răspundere! Eu ţin ca ei să se înfăţişeze acolo ca nepoţi ai acelor muncitori din perioada comunismului de război, ca reprezentanţi demni ai Ţării sputnicilor! Da, da, mă simt extrem de tulburat abordând acest subiect – dar

nu, nu e nevoie să-mi oferiţi apă! În problema asta, apa nu e de niciun folos. Să ştiţi de la mine, artiştii poporului şi regizorii de frunte n-or să-l dea niciodată în gât pe bietul Zamirka, căruia îi e atât de scump prestigiul artei sovietice! Că primesc pentru asta bani?! Păi, prestigiul a costat scump întotdeauna. Ce, am cerut eu să mi se dea premiul de stat? N-am cerut decât o plată cinstită pentru o muncă prestată cinstit!

— Tovarăşe Zamirka, nici de data asta n-am de gând să vă contrazic.

— Slavă Domnului, din „cetăţean” am ajuns din nou „tovarăş”...

— Priviţi această fotografie.

— Seamănă foarte mult cu Otar Ciladze. V-amintiţi de filmul *Tatăl soldatului?*

— Mi-amintesc, numai că ăsta nu e Otar Ciladze.

— Nici n-am spus că e Otar. Am spus doar că seamănă cu Otar.

— N-aţi lucrat cumva dumneavoastră costumul acestui individ? E vorba de un criminal şi un tâlhar. Credeţi-mă, tovarăşe Zamirka, nu am de fel intenţia să vă creez neplăceri dumneavoastră. Vorba e că găliganul ăsta e un bandit din cei mai periculoşi. Iar noi avem prea puţine date despre el.

— Tovarăşe colonel, jur că nu l-am văzut în viaţa mea!

— Vă cred.

— De ce nu m-aţi crede?! Ştiţi ce, lăsaţi-mă să mă gândesc până mâine, şi am să vă spun cu care croitor e cazul să discutaţi. Spuneţi-mi, şi-a confecţionat costumul din material adus de el, ori a venit la meşter cu mâna goală?

Kostenko oftă.

— Eh, meştere dragă, dacă am şti noi cu ce

materiale umblă omul ăsta!...

Sună telefonul. Kostenko ridică receptorul.

— Alo, tovarăşe colonel, aici Timofeev. Keşalava are fixată proba pentru poimâine. A comandat două costume chiar în ajunul zilei în care aţi venit dumneavoastră aici. Adică, cu o zi înainte de asasinatul de la Leningrad, a trecut pe la Miliutin cu intenţia de a-şi completa garderoba.

*

Kostenko îşi sistematiză, înainte de a se prezenta la consfătuirea convocată de către comisar, comandantul direcţiei generale M.A.I. a U.R.S.S., materialul informativ primit în cursul ultimelor ore.

— Direcţia judiciară din Gruzia ne-a comunicat adineauri că numitul Keşalava Viktor Vasilievici, născut în 1939, originar din Oceamcire, necăsătorit, cu studii superioare, fără antecedente penale, înscris în prezent la aspirantură – secţia fără frecvenţă, a obţinut, acum cinci luni, amânarea anului de studii pe motiv de boală. Conform certificatului medical eliberat de comisia spitalului orăşenesc, suferă de astenie nervoasă, începu Kostenko, calm; să-şi depene raportul. Nu locuieşte cu familia – şi-a construit acum un an, pe bază de asociere, o garsonieră. Grupa operativă compusă din tovarăşii laşvili, Mikadze şi Ghibia, în urma investigaţiilor întreprinse, a stabilit că, la Tbilisi, Keşalava îşi face apariţia destul de rar; vecinilor Keşalava le spune că, dată fiind starea sănătăţii sale, i s-a recomandat să locuiască, pe cât posibil, la mare. Cu părinţii nu întreţine legături. Tatăl şi de asemenea şi mama sunt pensionari, fraţi sau surori nu are. Pe ce temei l-am

inclus pe lista suspecţilor în cele trei cazuri de asasinate prin otrăvire? În primul rând, somniferul cu efect puternic, din care s-au găsit urme pe cele trei pietre preţioase lăsate de el la Suhumi, e identic cu cel folosit în toate cele trei cazuri de otrăvire. În al doilea rând, valoarea nestematelor – experţii au stabilit că au fost şlefuite la fabrica de afinare din Prigorsk – se ridică, la preţul oficial de achiziţie, la trei sute patruzeci de ruble.

— Am impresia, îl întrerupse comisarul, că într-adevăr valabil nu e decât acel „în primul rând" al dumitale. În ceea ce-l priveşte pe acel „în al doilea rând", nu te supăra, colonele, manifeşti unele prejudecăţi mic-burgheze. De unde ştim că granatele nu i-au aparţinut bunicii lui Keşalava care, vreme de şaizeci şi doi de ani, s-a ocupat de colecţionarea de pietre preţioase?

Kostenko surâse.

— N-ar fi exclus, tovarăşe comisar.

— N-ai descoperit nici o singură impresiune digitală a infractorului. Ce zic cei de la Serviciul tehnico-ştiinţific?

— Părerea lor coincide cu a mea, tovarăşe comisar. E de presupus că infractorul lua de fiecare dată sticla şi paharul din care băuse şi pleca cu ele.

— Keşalava fumează?

— M-a interesat şi pe mine lucrul ăsta. Nu, nu fumează.

— Continuă, te rog.

— Toropova a declarat că a avut impresia, în momentul când Keşalava a băgat mâna în buzunar, că acesta era burduşit de pietricele ca acelea pe care le-a scos, că i se prefirau printre degete, ca un pumn de seminţe de floarea-soarelui...

— Când o femeie îţi declară că „a avut impresia”, grăbeşte-te să-ţi faci semnul crucii! Din „impresie” în „impresie”, ajungi dracu ştie unde... Amprente, bineînţeles, nu s-au găsit pe suprafaţa pietrelor?

— Pietrele sunt mult prea mici, nu există decât două urme, dar din ele nu se poate recompune nici măcar sinusoidala unei linii, cu atât mai puţin ar putea fi încadrate în vreun tabel de amprente.

— Bine, continuă.

— În momentul de faţă, căutăm să stabilim toate legăturile pe care le-a avut Keşalava.

— Mai departe.

— O ţinem sub observaţie pe actriţă.

— Pe Toropova?

— Evident. După ce am luat cunoştinţă de conţinutul procesului-verbal întocmit la Suhumi, am considerat că e necesar ca Toropova să fie supravegheată.

— „O să fie înjunghiată” şi aşa mai departe?

— Da.

— Aţi prevenit-o? Ar trebui să fie prevenită.

Kostenko înclină uşor capul.

— Bine, o voi preveni pe tovarăşa Toropova.

— Deşi nu eşti de acord cu mine?

— Nu sunt, tovarăşe comisar.

— Continuă, te rog.

— La locuinţa croitorului Miliutin, din Leningrad, au fost postaţi câţiva dintre oamenii noştri. Opt grupe din Ministerul de Interne al Gruziei, sub conducerea colonelului Suhişvili, ţin sub observaţie toate magazinele-auto din ţară. Şi la locuinţa lui Keşalava au fost postaţi oameni de-ai noştri. Casa părinţilor săi se află şi ea sub observaţie. Organele de resort au primit fotografia lui Keşalava.

— Ai de gând să-l arestezi din prima clipă sau să-l mai laşi să se plimbe o bucată de vreme?

— Consider că ar fi raţional să ne angajăm cu el într-un mic joc. Să-l lăsăm să se plimbe în voie, iar noi să-l urmărim, să vedem încotro ne duce.

— Iar eu aş propune să fie arestat. Vom face cunoştinţă cu el în camera de detenţie, iar apoi, în caz că nu obţinem probe de vinovăţie îi dăm drumul, nu înainte de a-şi lua în scris obligaţia că nu va părăsi localitatea până la proces; pretext pentru arestare există – tentativă de viol. Tipul s-a dovedit a fi foarte abil – a izbutit să se facă nevăzut din hotelul de la Suhumi, de altfel şi din oraş a şters-o cu mult aplomb. Sau nu eşti de acord?

— Nu sunt de acord. Arestându-l, ne privăm de posibilitatea de a-l urmări, de a afla unde îşi ţine pietrele şi banii. Dacă nu-l arestăm chiar la locul ascunzătorii, poziţia noastră va fi extrem de şubredă, ne vor lipsi dovezile.

— Dar dacă, în vreme ce noi îl dădăcim de la distanţă, individului îi vine chef să mai otrăvească un om? Poţi să garantezi că nu se va întâmpla aşa ceva?

— Pot. Aş zice că pot.

— Siguranţa dumitale îmi inspiră respect, colonele. Dar năravurile tipului sunt diferite de ale dumitale. Avem de-a face cu un criminal. Înţelegi? Priveşte cât se poate de liniştit cum se sting, lent şi în chinuri, nişte oameni otrăviţi de mâna sa, apoi, la fel de liniştit, îşi pune mănuşile şi nu uită să ia cu el de pe masă sticla şi paharul... Ăsta-i calmul unui canibal... Admite pentru o clipă că individul izbuteşte să scape de filajul nostru, se îmbarcă într-un avion şi se duce la întâlnirea cu următoarea victimă. Şi încearcă acum să „trăieşti” cu anticipaţie starea dumitale sufletească

din momentul când ţi se va raporta că numitul Keşalava s-a descotorosit de urmăritori.

— Încerc. Kostenko se posomorî.

— Şi?

— Aveţi dreptate. Trebuie arestat.

— Îmi dau seama prea bine că în felul acesta ne complicăm sarcina, ne-o complicăm chiar foarte mult. După ce îl vei aresta pe Keşalava, vei avea de făcut faţă unei foarte dificile încrucişări de spade. Dar eu sunt convins că izbânda în acest duel va fi de partea dumitale. Că, în orice caz, vei reuşi, cum se spune în limbaj sportiv, să iei avantaj şi să păstrezi iniţiativa. Iar când vei stabili unde se află în prezent falsul Uruşadze, ce l-a determinat să se facă nevăzut din spital şi din care pricină s-a folosit de un act de identitate străin, poziţia dumitale se va consolida numaidecât.

— Pe Uruşadze îl căutăm în momentul de faţă cu aceeaşi stăruinţă ca şi pe Keşalava. N-aş putea spune care din cei doi e mai important pentru noi la ora asta.

— Sub aspect profesional, observă comisarul, fireşte că Uruşadze, el constituie pentru dumneata martorul principal. Privind însă situaţia prin prisma dramaticelor evenimente petrecute, tot Keşalava rămâne mai important. Să nu înţelegi cumva că aş fi de părere ca pista Uruşadze să fie abandonată, nu, câtuşi de puţin. Tot ce vreau să spun este că e bine să învăţăm a alege neghina de grâu– în privinţa asta, anticii s-au arătat mai înţelepţi decât noi. Şi acum, citeşte această scrisoare, adăugă comisarul, ministrul m-a rugat să-ţi fac cunoscut conţinutul ei. Citeşte-o cu glas tare, să audă toată lumea. Kostenko citi:

„Stimate tovarăşe ministru,

Vi se adresează Kiknadze Maria Illariovna, văduva lui Kiknadze Şota Ivanovici, omorât la Sverdlovsk. Tovarăşe ministru, soţul meu a muncit timp de treizeci de ani ca şef de echipă în colhozul nostru, a făcut războiul, a fost rănit, decorat cu ordinul Steaua Roşie. *În raion era iubit de toţi oamenii. Dacă aţi şti ce tată bun a fost! Am rămas acum să cresc singură şase orfani. Cel mai mic are opt ani... În ultimii cinci ani, soţul meu a pus deoparte tot ce ne rămânea din banii noştri munciţi, ca să cumpere o maşină „Volga”, din cele fabricate pentru export. Toţi banii pe care i-am strâns i-au fost furaţi, şi acum am rămas, împreună cu copiii, să n-avem din ce trăi. Iar criminalii n-au fost prinşi nici până astăzi! Mă duc în fiecare zi pe la miliţia noastră, dar mi se spune că cercetările continuă. Păi, cât o să mai dureze cercetările astea? Unul din tovarăşii miliţieni mi-a zis că rău a făcut soţul meu, că n-avea decât să nu se înhăiteze cu speculanţii, dacă voia să cumpere maşină. Credeţi dumneavoastră că ar fi plecat el tocmai la Sverdlovsk, dacă ar fi avut posibilitatea să cumpere o „Volga” de la magazinul nostru? De ce să fie umbrită astfel memoria răposatului? El a câştigat banii prin muncă cinstită şi n-a avut de-a face cu speculanţii în viaţa lui, pentru că a fost un om fără pereche şi cinstit. Şi vă mai rog încă, tovarăşe ministru, să dispuneţi ca notarul să treacă pe numele meu casa, ca s-o pot vinde, căci n-am cu ce hrăni copiii. Notarul zice că am să intru în stăpânirea casei abia peste o jumătate de an, fiindcă, cine ştie, o mai fi avut şi altă nevastă înainte sau niscaiva fraţi, care şi-ar putea cere partea. Ce cumplită nenorocire s-a*

abătut pe capul nostru – s-a prăpădit omul meu, nepreţuitul Şota Ivanovici, şi vedeţi şi dumneavoastră ce vorbe se spun acum despre dânsul. Dacă eu am rămas să trăiesc pe lume fără el, apoi asta e numai fiindcă mi-e milă de copilaşi. Tovarăşe ministru, spuneţi-le miliţienilor celora de-l caută pe ticălos că Şota Ivanovici a fost omul cel mai bun de pe pământ, altul ca el n-a fost şi n-o să fie. Cât de mult îi plăcea să se joace cu copilaşii! Când avea careva nevoie de ajutor, el lăsa toate treburile lui şi sărea să-l ajute. Nu s-a cruţat niciodată când era vorba de binele oamenilor, şi drept răsplată, s-a găsit un nemernic să-l omoare.

Rămân cu respect,
M. I. Kiknadze.”

...Participanţii la consfătuirea convocată de comandantul Direcţiei generale se împrăştiară pe la birourile, pe la serviciile, pe la posturile lor; maşina miliţiei judiciare funcţiona acum după un grafic defalcat pe ore.

— Alo, echipa de filmare a *Carnavalului*?

— Da.

— Cine e la telefon?

— Vasiliev, asistent de regie.

— A!... Salut, asistentule.

— Vă salut. Cine e la aparat?

— Kostenko.

— Bună ziua, colonele.

— Mi s-a spus că Toropova are astăzi zi de filmare la voi, e adevărat?

— Da, ai fost informat exact. *Ceka* e, deci, mereu trează?

— Roag-o să mă sune.

— N-o să vrea.

— Pentru care motiv, Mişanea?

— Pentru motivul că, la Suhumi, a fost expusă la grave jigniri, iar miliţia a stat să caşte gura, chiar la parterul imobilului în care s-au petrecut faptele.

— V-a spus de cine a fost jignită?

— Bineînţeles. A povestit totul de-a fir-a-păr. De un porc de câine, de un bandit care dădea de-a azvârlita cu bijuteriile. Asemenea ticăloşi ar trebui împuşcaţi.

— Zău?! Deci, bandiţii ar trebui împuşcaţi?! Deci, dacă am să-l prind, ai să-mi spui „mersi”?

— Am să-ţi spun.

— Ce hahaleră eşti şi tu, măi băiete, spuse Kostenko. O pramatie fricoasă, asta eşti!

— Păi, astea-s insulte, colonele...

— Sunt adevăruri, nu insulte. Poate că tocmai pe banditul ăsta îl căutam eu şi te rugasem să mă ajuţi. De ce taci? Ai?

— Vrei să trec pe la dumneata?

— Pentru ce?

— Ca să stăm de vorbă.

— Despre ce?

— Păi, n-am ştiut că de el era vorba.

— Convins nu sunt nici acum că e chiar el. Nu e cazul să treci pe la mine, Vasiliev, nu mai vreau să stau de vorbă cu tine. N-ai decât să-ţi duci viaţa după cum te taie capul, asistentule. Pe Toropova, însă, roag-o să mă sune. Kostenko puse receptorul în furcă.

Un cunoscător al codului penal

Keşalava fu arestat la Leningrad în timp ce îşi proba costumul. Întorcându-se spre miliţienii care îi prezentaseră mandatul de arestare, întrebă mirat:

— De fapt, despre ce e vorba, tovarăşi?

— O să vi se explice.

Keşalava dădu din umeri:

— Pot să-mi îmbrac haina sau mă duceţi în cămaşă?

— De ce în cămaşă? În cămaşă e frig. Numai că o să vă percheziţionăm mai întâi.

— Pentru treaba asta aveţi aprobarea legală?

— Iat-o. Luaţi cunoştinţă de conţinutul ei.

— E clar. Poftim, vă stau la dispoziţie.

Keşalava îşi păstrase calmul. Pălise doar, iar în colţurile gurii i se întipăriseră două cute adânci, pline de asprime, ce nu se potriveau defel cu vârsta sa.

Trei ore mai târziu, se afla la Moscova.

— Bună ziua, i se adresă Kostenko. Sper, Keşalava, că îţi dai seama care este motivul arestării dumitale?

— Nu, nu-mi dau seama care este motivul arestării mele.

— Şi nici nu presupui măcar pentru ce ai fost arestat?

— Şi nici nu presupun măcar.

— E clar, spuse tărăgănat Kostenko, îngândurându-se. Întinse către Keşalava pachetul de ţigări. Fumează.

— Nu sunt fumător.

— Ai să ai parte de o viaţă lungă.

— Sper.

Kostenko îşi aprinse fără grabă ţigara; aştepta să fie întrebat de Keşalava din nou care e motivul arestării sale, dar acesta păstra tăcerea şi cerceta din priviri, liniştit, încăperea în care se afla.

— Uite un toc şi hârtie, scrie, te rog, unde ai locuit şi cu ce te-ai îndeletnicit în ultimele trei luni.

— N-am s-o fac până nu voi afla motivul reţinerii mele.

— Eşti acuzat de tentativă de viol, spuse Kostenko, lăsându-se uşor pe speteaza scaunului: urmărea cu încordare reacţia lui Keşalava la aflarea acuzaţiei ce i se aduce. De regulă, un ins care a comis un delict deosebit de grav, aflând că este acuzat de altceva, de o vină mai puţin serioasă, se trădează lăsând să-i scape un oftat de uşurare, un zâmbet, sau adoptă o altă poză. Keşalava, însă, rămase la fel de calm şi expresia feţei sale frumoase nu se schimbă deloc.

— Da? Şi cine mă acuză de o asemenea infamie?

— Reclamanta este actriţa Toropova.

— Scuzaţi-mă, dar printre cunoştinţele mele nu figurează nicio persoană cu acest nume.

— Elena Gheorghievna Toropova – chiar nu cunoşti acest nume?

— A! vorbiţi de Lenocika? I-aţi pronunţat numele atât de solemn, de parcă ar fi fost vorba de Sofia Loren.

— Vasăzică o cunoşti pe Lenocika Toropova?

— Da.

— Unde ai făcut cunoştinţă cu dânsa?

— La Suhumi, în timpul unor filmări.

— Recunoşti învinuirea ce ţi se aduce?

— Nu, n-o recunosc.

— Atunci, revin asupra cererii mele de a-mi relata cum ţi-ai petrecut ultimele luni – unde ai locuit, cu ce te-ai ocupat.

— După câte am înţeles, sunt acuzat de tentativă de viol. Pe Lenocika am cunoscut-o la Suhumi acum o săptămână. Ce nevoie aveţi să ştiţi ce am făcut în ultimele trei luni? Nu realizez legătura dintre acuzaţia ce mi se aduce şi cererea dumneavoastră.

— Circumstanţele în care s-a produs vizita dumitale în camera Toropovei sunt de aşa natură, încât tocmai ele, aceste circumstanţe, rosti Kostenko rar, trăgând adânc din ţigară şi făcând pauze lungi, mă determină să-ţi cer ce ţi-am cerut. În ultimele trei luni, violuri de acest tip au fost consemnate în serie. E clar?

— La ce fel de circumstanţe vă referiţi?

— Ei! În felul ăsta n-o să ajungem departe: s-ar zice că nu eu te anchetez pe dumneata, Viktor Vasilievici, ci dumneata pe mine. Dacă refuzi să pui pe hârtie datele pe care ţi le-am cerut, şi anume pe unde ai colindat în ultimele trei luni, mă văd nevoit să-ţi adresez întrebări concrete. Te previn asupra consecinţelor penale care decurg din prestarea de declaraţii false. Ştii asta, nu? întrebă Kostenko, punând în funcţiune magnetofonul.

— Da, am citit în romane.

— Trebuie să înţeleg că n-ai mai compărut în faţa vreunei instanţe judecătoreşti? Kostenko îşi miji ochii.

— Exact.

— Azi suntem în 15 septembrie. Mă interesează unde te găseai la 15 iunie.

— Nu ţin jurnal, să ştiţi. În iunie, mă aflam pe litoralul Mării Negre.

— Unde anume?

— Sistemul meu nervos fiind foarte zdruncinat, nu

rămân nicăieri un timp mai îndelungat. Am hoinărit pe ţărmul mării, am urcat în munţi. Iunie e o lună călduroasă, se poate dormi oriunde.

— Deci, în toate aceste luni, n-ai locuit nici la hoteluri, nici în case particulare?

— De ce să nu locuiesc? Am locuit. Şi la Soci, şi la Oceamcire, şi la Gagra. La fel şi la Batumi, la Novîi Afon. E destul de greu să obţii o cameră la hotel, aşa că nu vă pot spune exact în care oraşe anume mi-am petrecut nopţile la hotel, sau în alte case, dar asta puteţi afla uşor, din registrele hotelurilor.

— Am să fac, bineînţeles, şi lucrul ăsta. Numai că trebuie să mă ajuţi. În ce oraşe anume, din cele enumerate de dumneata, ai tras la hoteluri?

— La Soci, am locuit la „Inturist”. La Batumi, la fel. La Gagra am dormit, dacă nu mă înşel, într-o casă particulară.

— Adresa nu ţi-o aminteşti?

— Adresa exactă nu mi-o amintesc – undeva nu departe de piaţă.

— La Soci ai fost în iunie? Sau în iulie?

— Pe la sfârşitul lui iunie. Am făcut pe jos drumul de la Soci la Suhumi, de-a lungul coastei.

— Ţi-a folosit?

— La ce să-mi folosească?

— La tratarea sistemului nervos?

— Da. Enorm.

— Intenţionai să reiei anul acesta cursurile pentru aspirantură?

— De ce „intenţionai”? Intenţionez s-o fac de îndată ce vom încheia conciliabulele privitoare la absurda acuzaţie ce mi se aduce.

— Eşti convins că medicii îţi vor permite?

— Da, am trecut prin comisia medicală.

— Când?

— Acum o săptămână. Colaboratorii dumneavoastră mi-au luat toate actele – printre ele se află şi adeverinţa eliberată de comisia medicală.

— Dar ce-ai avut cu nervii?

— Stări de oboseală, irascibilitate, insomnii.

— Ai luat elenium?

— Nu, alte medicamente.

— Irascibilitatea ţi-a trecut?

— În bună măsură.

— Dar starea de oboseală?

— Mi-a trecut complet.

— Şi somnul?

— A revenit.

— Te-a ajutat zgomotul ritmic al valurilor să-ţi faci somnoterapia?

— Exact.

„Da! îşi zise Kostenko. Dacă somnul ţi-a revenit, ce nevoie mai ai să porţi în buzunar somnifere?”

Kostenko răsfoi câteva foi de hârtie de pe birou şi întrebă cu un aer distrat:

— Spune-mi, cum au ajuns la dumneata pietrele acelea preţioase? Granatele acelea?

— Nu înţeleg întrebarea.

— N-ai uitat dumneata în camera de hotel a Toropovei trei pietre preţioase mari?

— Trebuie să fie o confuzie.

— Prin urmare, Toropova minte?

— Dacă dânsa afirmă că am uitat în camera ei nişte bijuterii, evident că minte. Altceva ar fi dacă ar declara lucrul acesta mai mulţi martori...

„Se vede că băiatul a studiat temeinic codul penal, constată Kostenko. Merge la sigur.”

— Ai intrat în camera ei?

— Da.

— Pentru ce?

— Ca să-i transport până la capăt pardesiul şi geanta în care îşi avea costumul pe care îl îmbrăcase la filmare.

— Şi după aceea ce-ai făcut?

— După aceea, m-am dus la hotelul „Abhazia” la un cunoscut al meu din Tbilisi. Am înnoptat la dânsul – se făcuse aproape trei dimineaţă – iar a doua zi am plecat la Soci.

— Cu trenul?

— Nu, cu o maşină de ocazie. De la Soci, am plecat cu avionul la Leningrad.

— Dar la Leningrad de ce te-ai dus?

— Sunt obligat să răspund la această întrebare?

— Da.

— La Leningrad îl consultasem mai demult pe profesorul Lebedev şi voiam să mă examineze tot dânsul înainte de a-mi relua activitatea.

— Îţi aminteşti de numele cunoscutului dumitale la care ai înnoptat la „Abhazia”?

— Desigur; Grebencikov Anatoli Lvovici.

— Ce adresă are?

— Nu-i cunosc adresa. Dar predă matematica la institutul nostru.

— La ce clinică lucrează profesorul Lebedev?

— La clinica Academiei militare de ştiinţe medicale.

Kostenko ridică receptorul şi telefonă la Leningrad şi Tbilisi, cerând să fie verificate declaraţiile lui Keşalava. O făcea deliberat în prezenţa acestuia; dar, urmărindu-l din ochi pe arestat, îl mira cât e de calm şi de sigur pe el.

— Continuă, te rog, zise Kostenko, după ce isprăvi de vorbit la telefon.

— Eu n-am ce să continui. Dacă mai aveţi întrebări, sunt gata să vă răspund.

Kostenko mai aprinse, fără grabă, o ţigară.

— Mai am multe întrebări de pus, dar dumneata, după cum văd, eşti obosit. Odihneşte-te în camera de arest, mâine o să reluăm discuţia.

— Aş vrea să mă adresez în scris procurorului. Mi se permite?

— Da, poftim.

După ce Keşalava fu scos din birou, Kostenko, ascultă înregistrarea interogatoriului, notându-şi pe o foaie de hârtie câteva observaţii:

1. Ce nevoie mai ai de somnifer, dacă vezi că ţi-a revenit somnul? Răspuns posibil: Cine a suferit o vreme de insomnie, s-a obişnuit să aibă în buzunar somnifere. Dar de unde ai procurat un medicament cu efect atât de puternic? La Institutul politehnic există şi o facultate de chimie, unde am diverşi prieteni. Cine anume? De bună seamă că, şi de data asta, puiul de lele o să-mi servească un nume autentic.

2. În ultimele trei săptămâni, dumneata ai cheltuit, numai pentru costume, şapte sute de ruble, fără să mai punem la socoteală hotelurile şi cele două sute de ruble cheltuite la „Eşeri”. De unde ai avut banii? Îmi dă şi tata bani. Asta-i o minciună, am vorbit cu tatăl dumitale. Mă mai ajută şi un văr de-al doilea. Cutare. Chestia e cu siguranţă aranjată dinainte – procedeu tipic de acoperire.

Kostenko luă legătura cu Serviciul tehnico-ştiinţific al M.A.I. din Gruzia şi ceru să fie minuţios cercetate buzunarele costumelor aflate în şifonierul din locuinţa lui Keşalava.

Judecând după declaraţiile costumierei, Keşalava,

în momentul arestării, purta acelaşi costum bleumarin „cu două şliţuri şi cu mâneci ataşate după moda americană”.

Kostenko nu se apucă „să-l dezbrace” pe Keşalava în biroul său; asta putea să trezească în arestat anumite suspiciuni. Ştiind că Keşalava nu fusese niciodată judecat şi nici arestat, hotărî să-l „dezbrace” în camera de arest, de faţă cu martori; măsura avea s-o motiveze prin necesitatea efectuării unei expertize medico-legale: „Căutăm urme de sânge – siluitorul bătea femeile”.

Apoi, Kostenko ceru în scris relaţii de la medicii la care se tratase Keşalava. Îl interesa în special dacă lui Keşalava îi fuseseră prescrise somnifere şi, în caz afirmativ, ce somnifere anume.

Către sfârşitul zilei, i se telefonă de la Leningrad:

— Tovarăşe colonel, profesorul Lebedev l-a avut într-adevăr sub observaţie pe pacientul Keşalava. Profesorul a făcut frontul împreună cu Keşalava-senior, şi acesta l-a rugat să-i examineze fiul. Zice că nervii flăcăului erau foarte zdruncinaţi.

— Ceva indicii obiective? De exemplu, tensiunea? Sau cardiograma?

— Cu astea stă bine. Dar e vorba de insomnii, de irascibilitate.

— Fă o copie după fişa de observaţie a bolii şi trimite-mi-o urgent. Uită-te la ce date l-a consultat profesorul.

— Ce să mă mai uit? Am extras totul. O clipă numai. Prin urmare, aşa: a fost la consultaţie pe data de 9 iunie, 20 iulie şi 13 august.

La 13 august, la hotelul „Iujnaia” din Leningrad, fusese ucis un om căruia i se turnase în votcă o doză mortală de somnifer extrem de puternic. Moartea

survenise după şase ore.

— Pe la ce oră s-a prezentat la consultaţie la Lebedev?

— Dimineaţa, la ora zece.

„Costumul şi l-a comandat mai târziu, în cursul zilei, remarcă Kostenko. Înseamnă că de la croitor s-a dus direct la magazinul-auto. Dacă e dânsul. Toate mă fac însă să cred că dânsul a fost, şi nu altcineva. De ce? Hm... Un om nevinovat, când e arestat, protestează tunând şi fulgerând, sau rămâne liniştit, dar nu liniştit în felul lui Keşalava. Cel nevinovat îşi reprimă furia, indignarea, tulburarea, pe când ăsta se comportă ca un actor care şi-a studiat rolul la milimetru. Din păcate, asta nu constituie o probă. N-ai cum s-o anexezi la dosar.”

Suhişvili îl sună pe la şapte, când Kostenko se pregătea să plece acasă.

— Slavik, drăguţule, am întârziat, iartă-mă! În schimb l-am adus la mine aici pe Grebencikov, am să-l invit chiar acum în birou şi am să-i dau receptorul, ca să vorbeşti cu dânsul.

— Eşti un geniu, Sergo, exclamă Kostenko, *matlobt, ghenaţvale*[6], îţi mulţumesc din suflet.

Grebencikov se apucă să tuşească în telefon, şi atât de violent şi de aproape de receptor, încât Kostenko trebui să-l ţină pe al său la o distanţă apreciabilă de ureche. Până se potoli tusea lui Grebencikov, Kostenko apucă să-şi noteze pe hârtie trei întrebări – îi plăcea ca înaintea unui interogatoriu, chiar şi a unuia luat ca acum, prin telefon, să aibă în faţa ochilor întrebările pe care le considera esenţiale.

— Spuneţi-mi, vă rog, numele de Keşalava vă e

[6] Mulţumesc, prietene (gruzină).

cunoscut?

— Viktor? Desigur. E unul dintre aspiranţii-cursanţi de la noi.

— Când l-aţi văzut ultima oară?

— La Suhumi. De ce?

— A fost în camera dumneavoastră, la hotel?

— A înnoptat la mine. Dar ce s-a întâmplat?

— Am să vă explic îndată. Era beat?

— Da’ de unde... Nu era... Nu se ameţeşte niciodată, ştie să bea... Împreună cu nişte amici de-ai lui, nişte cineaşti, consumase o cantitate nu prea mare de vin sec la „Eşeri”. Dar ce s-a întâmplat?

— Am primit o plângere din partea unei femei, precum că s-a purtat urât faţă de dânsa, că a încercat s-o violeze.

— Exclus! exclamă Grebencikov. Reprezentantele sexului frumos îi cad la picioare cu nemiluita – cred şi eu, un tânăr atât de chipeş, atât de instruit...

— La ce oră a plecat de la dumneavoastră tânărul acesta instruit?

— Dimineaţa. Dimineaţa devreme. Ne-am dus împreună la „Eşeri” – e restaurantul lui preferat, am luat acolo dejunul, apoi el a plecat, cu o maşină de ocazie, la Soci.

— Vă mulţumesc, acum vă rog să-i daţi receptorul colonelului.

Suhişvili întrebă:

— Ei, cum merge? Ai făcut ceva?

— Încă nimic, Sergo. În afară de ce ştiam dinainte, nimic nou. Mai stai şi tu de vorbă cu Grebencikov ăsta, de acord? Întreabă-l cu cine e prieten Keşalava, cu cine a fost prieten şi dacă printre amicii lui nu se numără niscaiva chimişti.

— Bine. Îţi telefonez mâine.

„Dacă n-ar fi fost pietrele acelea, îşi spunea Kostenko în timp ce îşi încuia hârtiile în seif, s-ar fi cuvenit să-l eliberăm pe loc pe Keşalava, cu scuze, bineînţeles. Declaraţiile Toropovei nu sunt confirmate de nimeni, individul are dreptate. Fără acel misterios Uruşadze, care şi-a luat zborul din spitalul de urgenţă «Sklifosovski», nu pot să-i fac nimic lui Keşalava. Doar n-o să mă prezint la tribunal fără nicio probă – m-ar scoate de-acolo în brânci...”

*

Kostenko urcă la etajul al treilea şi intră în biroul lui Sadcikov.

— Ce se mai aude, moşulică? întrebă el. De la Prigorsk ai primit ceva veşti?

— Deocamdată nu, răspunse Sadcikov, dar cercetările continuă şi acolo.

— Încet se mai desfăşoară cercetările astea!

— V-vom lua măsuri, tovarăşe comandant, glumi Sadcikov. Iertaţi-ne, vă rog, ind-dolenţa...

— Dar care-i pricina? De ce durează atât de mult?

— Păi, S-slavik, şeful serviciului controlului tehnic al uzinei e bolnav, şi fără el e greu să studiem tehnologia...

— Tehnologia mă interesează pe mine?

— Vorbeam de teh-hnologia unor eventuale furturi.

— Şi când o să se pună pe picioare acest şef al S.C.T.?

— Nu se ştie. Respectivul e plecat în deplasare şi s-a îmbolnăvit pe drum.

— Nu poate fi luata legătura cu omul?

— Am încercat.

— Şi?

— N-a putut fi găsit. Tipul a trimis o telegramă: „Grav bolnav. Nalbandov.” Mai mult nu se ştie despre el.

Kostenko se lăsă brusc în picioare de pe colţul biroului – din totdeauna, încă de pe vremea când lucra în strada Petrovka nr. 38, îi plăcea să se aşeze pe câte un colţ de birou – băgă mâna în buzunar după ţigări şi întrebă încet:

— Când a plecat în deplasare? Şi unde?

Încă nu-i venea să creadă că s-ar putea să fi dat de „pista” cea bună.

Sadcikov oftă:

— Slavik, n-am putea lăsa treaba asta pe mâine?

— Iartă-mă, moşulică dragă, dar nu se poate.

Sadcikov descuie seiful, scoase o mapă, răsfoi îndelung telefonogramele şi alte hârţoage, şi în cele din urmă spuse:

— P-prin urmare, aşa: Nalbandov Pavel Ivanovici a plecat în deplasare la Moscova pe data de 5 septembrie anul curent, din dispoziţia directorului adjunct Gusev.

— Iar pe data de 6, a fost otrăvit Uruşadze.

— Am ajuns să mă pl-lictisesc când lucrez cu tine, Kostenko... Îţi înţeleg gândurile chiar şi fără să mă uit în ochii tăi. Şi mai sunt unii care pretind că telepatia e o pseudoştiinţă! Fiindcă tot veni vorba, şi cibernetica, la vremea ei, a fost considerată drept o pseudoştiinţă burgheză. Pe buze îţi stă următoarea întrebare: le-am cerut sau nu colegilor n-noştri din Prigorsk să le arate celor de la fabrica de bijuterii, spre identificare, fotografia de pe buletinul lui Uruşadze cel dispărut fără urmă?

— Exact.

— Slavik, drăguţule, uite, de asta şi eşti tu în

prezent ş-şeful meu, iar eu lâncezesc aşteptându-mi p-pensionarea. Eşti mai deştept şi mai tânăr decât mine: doi f-factori obiectivi de care nu se poate să nu se ţină seama, oricât de t-trist ar fi lucrul ăsta pentru mine şi de av-vantajos pentru s-societate.

— Prin urmare, fotografia n-a fost arătată?

Sadcikov clătină din cap şi puse în funcţiune aparatul de emisie-recepţie.

*

„Fotografia reprodusă de pe buletinul de identitate al lui Uruşadze Konstantin Revazovici a fost arătată spre recunoaştere directorului întreprinderii, Pimenov, directorului adjunct, Gusev, şi şefului serviciului de cadre, Buroian. Chipul de pe fotografie a fost identificat de către toţi trei ca fiind al şefului S.T.C. al fabricii, Nalbandev Pavel Ivanovici.

Comandantul serviciului Direcţiei judiciare din M.A.I. al R.S.S. Armene, colonel Tokmasian.”

Pânza de păianjen

Proskureakov se deprinsese să-şi analizeze propriile acţiuni şi stări sufleteşti, privite prin prisma celor din jur. Această însuşire se dezvoltase în el treptat – habar n-avea că e capabil de aşa ceva, până în ziua când venise la el în audienţă Pimenov, aducându-i un rubin mare şi de o formă curioasă.

— Tovarăşe Proskureakov, vă rog să-l înmânaţi din partea mea soţiei dumneavoastră, de ziua ei onomastică.

— Cum de ţi-a trecut prin cap o asemenea idee? exclamase atunci Proskureakov. Ce, ai înnebunit?! Treaba asta poate avea consecinţe penale! Ia-l de aici şi să socotim incidentul închis pe veci!

— Iuri Mihailovici, scumpul meu, nu vă grăbiţi să păliţi! Piatra asta am găsit-o chiar eu, în concediul de astă-vară, eu aşa îmi petrec concediile – mă caţăr pe munţi! Unii toarnă în ei votcă cât le cuprinde pântecu', alţii umblă după fuste, pe când eu caut pietre, ce vedeţi reprobabil în asta?! Cui îi aparţine subsolul, în ţara noastră? Păi, tocmai asta-i – poporului. Şi de şlefuit, tot eu am şlefuit piatra, mâinile mele sunt de muncitor, Iuri Mihailovici, bucuria mea cea mai mare e munca.

— Şi cam cât valorează o piatră ca asta?

— Iuri Mihailovici, rubinul ăsta e un unicat, e greu să-i stabileşti preţul, şi apoi, ce rost ar avea? Parcă poate fi apreciată valoarea desenului unui copil pe

care acesta îl dăruieşte maică-sii? Sau preţul unui tablou de Repin? Ar fi chiar un sacrilegiu să preţuieşti arta în bani! Pimenov râse. Tot aşa, nici candoarea unui copil nu poate fi preţuită în bani. N-ai cum să-i stabileşti preţul. Doar a pus, în desenul lui, o parte din sufleţelul lui...

— Dumneata, Pimenov, nu mai umbla cu fofârlica! C-o fi, c-o păţi... rosti Proskureakov cu glasul coborât. Spune-mi din capul locului, ce vrei?

— Eu? Iuri Mihailovici, dar cum puteţi vorbi aşa?! Dacă în felul ăsta apreciaţi gestul meu...

— Nu face pe prostul, Pimenov, auzi? Că pe urmă n-o să ştii să readuci discuţia la punctul la care am adus-o...

Pimenov înţepeni pentru o clipă, şi lui Proskureakov i se păru că îl vede muindu-se, dezumflându-se în fotoliu, făcându-se mai mic, ca o păpuşă de cauciuc din care iese aerul.

— Îmi permiteţi să aprind o ţigară? întrebă Pimenov, uitându-se precaut la Proskureakoy.

— Aprinde.

— Iuri Mihailovici, nu s-ar putea să stăm de vorbă undeva în altă parte?

— De ce? Eu n-am de cine să mă tem. Crezi că ne interceptează cineva convorbirea? Pimenov, oamenii cinstiţi sunt scutiţi de chestii dintr-astea.

Pimenov se ridică din fotoliu, fără să-şi mai fi aprins ţigara.

— Ceva îmi scapă mie în discuţia noastră, Iuri Mihailovici... Iertaţi-mă dacă am greşit cu ceva.

— Stai jos. De prezumţia inculpabilităţii ai auzit?

— Da, am avut ocazia.

Proskureakov deschise aparatul de radio, se ridică de la biroul său masiv, sculptat manual, şi luă loc în

faţa lui Pimenov.

— Te-ai liniştit?

— M-am liniştit, Iuri Mihailovici. M-aţi întrebat ce vreau, nu-i aşa? Am să vă spun. Vreau să ajutaţi întreprinderea mea, nu potrivit obligaţiilor ce decurg din funcţia dumneavoastră, ci din inimă.

— Cu alte cuvinte, vrei să-ţi repartizez întâi şi-ntâi dumitale maşini-unelte, materiale de construcţie, fonduri şi să-ţi aprob un buget mai mare?

— Da, Iuri Mihailovici. Nu vreau nimic ce nu e prevăzut în lege. Principiul prezumţiei inculpabilităţii îl aprob şi eu, în acelaşi spirit sovietic, ca şi dumneavoastră.

— Dacă aşa stau lucrurile, de ce mă mituieşti? Piatra asta valorează vreo şapte sute de ruble, Pimenov, şi cu toate că, se-nţelege, în domeniul acesta priceperea mea e mai limitată ca a dumitale, totuşi înţeleg cam cum stă treaba... Auzi, „soţiei dumneavoastră, de ziua onornastică”! Ce sunt eu, un fraier cu cioc? Zac aici, în biroul ăsta, mă fâlfâi de colo-colo cu „Volga” şi nu văd nimic, absolut nimic din ce se petrece în jurul meu? Asta e părerea dumitale despre mine?

— Nu, Iuri Mihailovici, nu-i asta părerea mea despre dumneavoastră. Dovadă că am riscat, oferindu-vă piatra... răspunse răspicat Pimenov, mijindu-şi ochii cu răutate. Adevărul este că eu cunosc locurile unde vă întâlniţi cu economista de la serviciul de muncă şi salarii. Cunosc cafenelele pe care le-aţi frecventat cu dânsa în aşa-numitul prim-stadiu al legăturii dumneavoastră amoroase. Ce nu cunosc, este proveniența banilor cu care a achitat dânsa cota-parte pentru locuinţa proprietate personală, construită prin asociere. Iuri Mihailovici, sunteţi un om

cinstit, toată lumea e convinsă de acest lucru, şi de aceea vă va fi foarte greu să vă achitaţi datoriile.

Proskureakov luă de pe masă dosarul cu memoriile directorilor de fabrici, căută şi îl scoase pe acela în care Pinjenov cerea să-i fie repartizate, în vederea sporirii producţiei, mai multe strunguri şi o maşină de găurit semiautomată, îi ceru lui Pimenov stiloul şi scrise, cu litere lăbărţate, următoarea rezoluţie: „Nu se aprobă. Nu e îngăduit să te preocupe exclusiv întreprinderea ta, e timpul să învăţăm să ne gândim înainte de toate la dezvoltarea ramurii în întregul ei.”

— Poftim, zise, ia-o. Asta ca să nu cheltuieşti bani de pomană pentru hotel, rămânând nu ştiu câte zile la Moscova şi aşteptând rezolvarea cererii.

Pimenov parcurse cu atenţie rezoluţia, zâmbi cu un aer vinovat, împături cu grijă memoriul şi îl introduse în buzunarul interior al hainei.

— La revedere, Iuri Mihailovici, spuse el, ridicându-se din fotoliu. Iertaţi-mă încă o dată dacă am greşit în vreun fel. Eu am venit la dumneavoastră cu inima deschisă, dacă vreţi, mă credeţi, dacă nu, nu.

Când Pimenov puse mâna pe clanţa uşii, Proskureakov îl strigă şi-i făcu semn să vină înapoi.

— Stai jos, spuse el posomorât şi oftă. Bine că nu te-ai apucat să mă ameninţi – că o să-ţi umble gura despre mine, că o să-mi plăteşti cu aceeaşi monedă. Plânge-te peste tot în legătură cu rezoluţia mea. Spune că cererea dumitale a fost prost înţeleasă, fă în aşa fel să te sprijine comitetul sindical, opinia publică. Ai înţeles?

— Am înţeles. Că doar o să mai avem de-a face unul cu celălalt.

— Asta depinde de cum va porni treaba.

— Am înţeles, repetă Pimenov şi, omiţând de astă

dată să ceară permisiunea, îşi aprinse o ţigară, „Sever” pe care o extrase din pachet cu degetele tremurânde.

— Piatra ia-ţi-o înapoi, spuse Proskureakov, n-am nevoie de ea, aici ai cam dat-o în bară, om sucit ce eşti...

Pimenov strecură rubinul în buzunar şi, dându-se mai aproape de Proskureakov, spuse, mult mai sigur de el, dar cu o anumită tristeţe în glas:

— De bani gheaţă aveţi nevoie, nu-i aşa? Vă înţeleg. Iată, Iuri Mihailovici, aici sunt o mie de ruble. Asta, pentru început.

— Ăştia nu sunt bani, Pimenov. Ăştia reprezintă o treime din ce se cuvine să-mi dai pentru rezoluţia mea negativă de pe memoriul dumitale. Îmi trebuiesc trei mii. E clar? Şi chiar acum. Altfel, aş putea crede că mă preţuieşti mult prea ieftin şi că mă iei drept un zevzec.

— La mine n-am decât încă o mie cinci sute. Dacă mă aşteptaţi, mă reped şi mă întorc cu restul, cât aţi bate din palme.

— Fie. Rămâi dator. Când o să am nevoie, îţi dau de ştire şi mi-i aduci. Şi să rămână hotărât: pe fiecare a treia cerere a dumitale am să pun o rezoluţie negativă, s-a înţeles? Iar banii ăştia, pe care consider că mi i-ai împrumutat, am să ţi-i restitui, cu timpul, până la ultima copeică. Dobândă nu ceri? Sau aplicăm dobânda pe care o acordă casa de depuneri?

Timp de trei ani, nimic nu se schimbă în existenţa lui Proskureakov, a cărui comportare nu diferea defel de cea de până atunci. Se autosugestionase cu toată fermitatea că nu ia mită, că banii pe care îi primeşte de la Pimenov sunt doar împrumutaţi. În total,

încasase şase mii de ruble, ceea ce se dovedise suficient pentru locuinţa şi mobila economistei Olia, precum şi pentru trei escapade cu aceeaşi Olia pe litoral, la Gagrî. Acasă, viaţa îşi urma cursul obişnuit – în plictiseală şi lâncezeală, pe banii din leafă.

Situaţia se schimbase radical în urmă cu un an, când Pimenov, sosit în obişnuita-i deplasare, despăturise în faţa lui Proskureakov un tabel. Din tabelul acesta reieşea că, în decurs de trei ani, în urma dispoziţiilor personale ale lui Proskureakov, direcţia generală alocase fabricii de şlefuire a pietrelor preţioase din Prigorsk mai multe fonduri şi maşini-unelte, din cele foarte greu de obţinut, decât tuturor celorlalte întreprinderi similare la un loc. Or, în circuitul producţiei curente a fabricii nu intrase decât o treime din valorile materiale alocate, care se ridicau la şase sute patruzeci de mii de ruble.

— Iuri Mihailovici, din tabelul acesta reiese, spusese atunci Pimenov, că de fapt dumneata ai devenit *volens-nolens,* şeful „firmei" noastre proprii. Maşinile-unelte ce ni le-ai repartizat, ca şi alama şi aluminiul, eu nu le-am vândut vreunui client din lună, ci le-am angrenat într-o treabă anume, o treabă importantă. Aceste maşini-unelte eu le-am distribuit unor ateliere, unor oameni de încredere, şi ei produc mărfuri, aşijderea nu pentru niscaiva clienţi din lună, ci pentru oamenii sovietici. Şi dacă producţia am pus-o pe picioare eu, apoi e momentul ca conducerea s-o preiei dumneata. Oricum ai suci-o, oricum ai învârti-o, altfel nu se poate. Te rog să mă înţelegi cum trebuie, Iuri Mihailovici, just, n-am de gând să te ameninţ, să te „recrutez", ci doar să te pun în faţa unui adevăr: dacă te duci să te denunţi, te alegi cu zece ani, iar dacă te înhaţă, încasezi maximum cincisprezece. La

vârsta noastră, diferenţa asta nu mai contează. Mă laşi să vorbesc mai departe, sau mă dai pe uşă afară?

Mai târziu, ori de câte ori se analiza pe sine şi faptele sale în lumina acelei discuţii, Proskureakov nu contenea să se mire de capacitatea omului de a fi maleabil şi de talentul său de a se scoate basma curată în faţa propriei conştiinţe. Reconstituia perfect gama raţionamentelor sale de atunci. Când Pimenov îi expusese proiectul structurii „firmei" lor şi îi explicase că la baza acţiunii stă producţia *de mărfuri din categoria celor deficitare,* rămăsese tăcut multă vreme, trăgând adânc în piept, fără grabă, din ţigara „Herţegovinoi flor". (Singurul lux ce şi-l permisese, după primirea acestor bani, fusese să schimbe ţigările „Kazbek" cu „Herţegovinoi flor"; când le fuma, se simţea mai important şi mai liniştit.).

Se mângâia cu gândul că, în etapa aceea, ar mai fi putut rămâne Proskureakov cel de dinainte. Ar fi fost suficient să ridice receptorul şi să telefoneze acolo unde se telefonează de obicei în asemenea ocazii. Dar îşi reprima de fiecare dată fătarnica intenţie, neştiind, chipurile, exact unde ar trebui să telefoneze în situaţia dată: la minister, lui Konstantin Ivanovici, sau direct la miliţie.

„La urma urmei, îşi zicea, faptul că am primit blestematele acelea de şase mii de ruble nu poate fi dovedit. După cum şi rezoluţiile de respingere, puse de mine pe o serie din cererile lui Pimenov, se găsesc la arhivă. Tot acolo se află şi memoriul adresat de Pimenov forurilor superioare, în care se plânge de atitudinea mea răuvoitoare faţă de nevoile fabricii lui. Ce reiese din asta? Că l-am ajutat sub presiunea celor de sus. Cui să-i treacă prin cap că eu însumi l-am îndemnat să se plângă de mine mai sus, că eu l-am

instruit, punct cu punct, cum să-şi formuleze reclamaţiile, argumentându-le prin cerinţele progresului tehnic, creşterea productivităţii muncii şi aşa mai departe? Că ticălosul o să înceapă să schelălăie? Asta mai mult ca sigur. Ei, şi ce dacă or să mă scoată din funcţie? O să lucrez ca simplu inginer. Hm, mai bine să nu-mi fur singur căciula: pe post de inginer n-or să mă încadreze, întrucât n-am studii superioare. Uite, asta a fost marea greşeală a vieţii mele – m-am cramponat de fotoliul de şef, da! voiam să răzbat cât mai în faţă, şi fără să aştept prea mult... Mai bine făceam dacă terminam institutul, în ziua de azi diploma e ca o armură de fier. Ei, şi în definitiv, dracu s-o ia de treabă, or să mă numească administrator undeva, şi ce-i cu asta? Oricum, eşti liber, nu la puşcărie...”

Dar îndată îşi imagina existenţa care-l aştepta cu un salariu de optzeci de ruble pe lună, cu nevasta care, şi aşa, îl pisează că sunt bani puţini; îşi imagina serile, lungile seri pe care va fi nevoit să le petreacă acasă – nici vorbă de salvatoarele „şedinţe”, care să justifice timpul petrecut în tihnă cu Olia, la ea acasă, nici vorbă de deplasări pentru schimburi de experienţă, în care o putea lua şi pe ea, într-un cuvânt, îşi imagina dispariţia tuturor acelor lucruri care făcuseră deliciul celor douăzeci de ani de muncă de conducere şi mai ales al ultimilor trei, când nu mai trebuise să se zbată acasă ca peştele pe uscat şi să suporte umilitoarele cicăleli ale Irinei Petrovna, care de la o vreme primea mereu ciuntită suma de bani destinată gospodăriei, ceea ce el se străduia să explice prin reţinerile din salariu pentru folosirea maşinii statului, benzină şi alte poveşti.

— Te-ai băgat într-o treabă foarte riscantă, îi

spusese atunci Proskureakov. Or să-ţi închidă dugheana şi o să-ţi sfârşeşti zilele într-un lagăr cu regim sever.

— La noi nu mai există acum lagăre, Iuri Mihailovici. Nu există decât colonii de muncă pentru reeducare. Numai că eu nici acolo n-am de gând să nimeresc. Văd că sunteţi ros de îndoieli. Permiteţi-mi să vă înfăţişez „firma” noastră, aşa cum am clădit-o, şi o să vă liniştiţi pe dată. Structura acestei „firme”, să ştiţi, n-am supt-o din deget, ci am elaborat-o în urma unui studiu temeinic al problemelor contemporane ale ştiinţei economice. Am învăţat ca pe „Tatăl nostru” problemele cooperării în producţie şi ale integrării interioare pe ramuri. Iată cum stau lucrurile, Iuri Mihailovici. Deocamdată, la noi, mai există putinţa ca un om întreprinzător să trăiască liniştit, să-i ajute şi pe cei din jurul lui şi să pună deoparte şi pentru el niscaiva bănuţi albi pentru zile negre. Atâta timp cât eu, în calitatea mea de director, sunt obligat să aştept dispoziţiile dumneavoastră, iar dumneavoastră pe cele ale ministerului, iar ministerul pe cele ale organelor de planificare, eu, ca director de întreprindere, n-am să mişc un deget, n-am să fac un pas peste dispoziţiile dumneavoastră. Ce, de infarct am eu nevoie? Că doar îs om bătrân. Las’ că nici în tinereţe nu-mi ardea cine ştie ce de muncă – şi uite, slavă Domnului, am reuşit să-mi păstrez chiar şi tensiunea normală. Nici pe vremea aceea nu mişcam un deget fără dispoziţie de sus. De ce aş fi făcut-o? Mi se dă ordin, îl execut. Nu se spune aşa, că de sus se vede mai bine? Dar toate astea, Iuri Mihailovici, ţin de domeniul liricii. Despre cooperare se scrie mereu în ziare, înseamnă că e realizabilă, nu-i aşa; drept care, şi cooperez cu atelierele... Muncitorul meu de la

fabrică, dacă-i dau sarcini în plus, parcă-l şi văd dând fuga la secţia controlului popular, pe când în atelier, muncitorul execută comanda fără să clipească – treaba-i curată, în bună regulă, toată lumea, şi în primul rând poporul, prosperă... Că doar marfa produsă în atelier n-o consum eu, ci o restitui, prin reţeaua comercială, tot oamenilor muncii. Numai că, pentru asta, e nevoie să cunosc conjunctura pieţii, mai pe şleau spus, categoria mărfurilor deficitare. Ce nu se găseşte în magazine, ce a scăpat din vedere statul, se cuvine să producem noi. Având cele mai moderne maşini-unelte şi pe deasupra şi fonduri suficiente, îţi dai seama ce putem realiza, Iuri Mihailovici! Orice om cu judecată va recunoaşte că nu facem niciun rău poporului. Că doar nu unor clienţi din lună, ci lui, poporului, îi furnizăm mărfurile noastre.

— Ascultă, Pimenov, nu te prosti, nu întrece măsura!

— Nu mă prostesc defel. Iată, în momentul de faţă am pus la punct producţia acelor de picup, din aşchii de granat. Lipsesc din magazine şi statul cheltuieşte valută pentru ele, iar picup-uri şi discuri sunt cu toptanul. Poporul are chef să se distreze, oamenii muncii doresc să asculte muzică, iar ace, ia-le de unde nu-s. Dacă eu le furnizez acele, ce rău fac prin asta statului, spune-mi, Iuri Mihailovici? Ce, eu sunt de vină că la noi se fabrică prea puţine ace?!

— De ce nu ridici problema asta la o şedinţă? De ce nu demonstrezi că producţia de ace poate fi organizată în întreprinderea ta?

— Vrei să spui, scumpe Iuri Mihailovici, că o să-mi aloci dumneata o sută patruzeci de mii de ruble?! Vino-ţi în fire! Parcă nu eşti şi dumneata cu mâinile

legate!

— Ascultă, Pimenov, n-am băut *Bruderschaft* cu tine, aşa că lasă familiarităţile...

— M-a luat gura pe dinainte, Iuri Mihailovici, îmi cer iertare. Pot să continui?

— Zi-i.

— Prin urmare, iată cum stau lucrurile: din deşeurile pe care oricum le-aş fi dat la scăderi, cu maşinile care oricum stau fără lucru jumătate din timp, am produs pe riscul meu zece mii de acuşoare pentru picup-uri. Strungarii ne strunjesc piesele pentru doză, masa plastică o prelucrăm cu maşina de găurit, iar un om de-al meu şlefuieşte pietricelele. Câştigul curat ce-l realizăm, eu, dumneavoastră şi cel de-al treilea, omul meu, se ridică la două miare de căciulă. Poftiţi, iată banii dumneavoastră – nu e nevoie de nicio semnătură, tranzacţie ca la bursă.

— Ce faci?! Uşa nu e încuiată.

— Am avut eu grijă s-o încui, când am intrat.

Proskureakov vârî banii în buzunar şi spuse:

— Întocmeşte o adresă în legătură cu acele astea. O să organizăm producţia lor pe plan unional.

— Am s-o întocmesc, Iuri Mihailovici. Dar acum am o cerere către dumneavoastră, în calitatea pe care o aveţi, de conducător al întreprinderii.

— Al cărei întreprinderi?

— Al centralei noastre.

— Aşa, da. Dă-i drumul, dar fără să propui organizarea vreunei „firme” proprii!

— Bine, sunt de acord. Aş avea însă nevoie de ajutorul dumneavoastră, Iuri Mihailovici. Sunteţi mai aproape de şefii cei mari – interesaţi-vă, la Comitetul de Stat al Planificării, care din mărfurile notate aici sunt planificate să apară pe piaţă şi care o să mai

dureze până intră în producţie. Iată lista – şi Pimenov îi înmână lui Proskureakov o foaie de hârtie pe care erau trecute mărfurile cele mai solicitate în magazine şi îndeosebi în magazinele de articole de menaj.

— Puşcăria te mănâncă, rosti Proskureakov apăsat, după ce luă cunoştinţă de conţinutul listei. I-o înapoie lui Pimenov şi repetă: Da, da, puşcăria te mănâncă, nu văd cum ai putea scăpa!

— Pentru nimic în lume! Iuri Mihailovici, m-aţi văzut lăudându-mă prin ziare cu treburile pe care le-am pus la cale?! Când vine pe la mine câte un corespondent de presă, îi împui urechile cu laude la adresa fruntaşilor din fabrică. Şi în vremea asta, lucrează pentru mine un om, despre care nu scot o vorbuliţă şi care şlefuieşte pietrele, cum nici n-a visat vreunul din fruntaşi să şlefuiască. E vorba de Nalbandov, presupun că vă amintiţi de el?

— Cel de la serviciul controlului tehnic?

— Da.

— Dar marfa cum ai s-o desfaci?

— Cumnatul meu e director de magazin la Moscova. Şi asta-i tot, de altcineva nici nu am nevoie. Cum aş putea să cad? Ar trebui să fiu sau prost, sau hrăpăreţ din cale-afară. Eu respect Secţia pentru combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei. Ca atare, marfa o livrez în tranşe nu prea mari.

— Şi magazinele o desfac pe bază de frahturi false?

— De ce false? Eu dau oricum, cu acte în regulă, ca producţie suplimentară-experimentală, o mie de ace de picup pe trimestru. Aşa încât frahturile sunt în regulă. Numai că, în realitate, îmi ies treizeci de mii de ace. Pimenov îşi aprinse o ţigară „Sever”, scuturată şi cu cartonul mototolit şi, scoţând din

mapă încă o foaie de hârtie, o puse în faţa lui Proskureakov. Asta e o cerere pentru mărirea fondului de salarii. Nu poate fi amânată, Iuri Mihailovici, trebuie să-mi plătesc bine oamenii, dacă vreau să nu fie nemulţumiţi. Când e câte un tărăboi, de obicei îl stârnesc cei nemulţumiţi şi cei nedreptăţiţi.

— Vizeaz-o la jurisconsult şi la serviciul muncă şi salarii.

Pimenov clătină din cap.

— Nu, Iuri Mihailovici, nu e bine aşa. Dacă o aprobaţi dumneavoastră primul, o să-mi avizeze şi ei cererea mai uşor, altfel or să tergiverseze cine ştie cât. Timpul meu e preţios şi chestia asta mă arde, zău!

Mituindu-l încă o dată pe Proskureakov, Pimenov ştia ce face: aflase că acesta se pregăteşte să plece în concediu şi că, peste o săptămână, avea să-şi ia concediul de odihnă şi economista Olga. Pimenov ţintea fără greş; nu-i era greu să înţeleagă psihologia lui Proskureakov – amândoi erau cam de aceeaşi vârstă, Proskureakov avea cincizeci şi şapte de ani, iar el şaizeci şi doi. La vârsta aceasta, pasiunea, fiind cea din urmă, e mistuitoare. Către şaizeci de ani, ţii cu tot dinadinsul să te mai simţi încă în putere şi nu bătrân şi neputincios, iar sentimentul acesta cine să ţi-l dea, dacă nu tinereţea, reprezentată printr-o femeie frumoasă?...

Şi Proskureakov semnă actul, pe care nu avea dreptul să-l semneze. E adevărat că, în aceeaşi seară chiar, găsi ca de obicei o justificare pentru conştiinţa sa neliniştită, dar, în adâncul sufletului, înţelese, pentru întâia dată în anii din urmă, că justificarea e mai mult decât îndoielnică.

O bucată de vreme încă, mai avu remuşcări; stare

de spirit foarte asemănătoare cu durerea de măsele, nu acută, dar persistentă. Plecând însă în sud, lui Proskureakov îi ieşi treptat din minte discuţia cu Pimenov. Căuta să se convingă că nici de data aceasta nu se întâmplase nimic înspăimântător, nimic ireparabil. Doar câteodată, mai ales pe înserate, tolănit alături de Olia pe ţărm şi privind îngândurat cărarea nestatornică a lunii ce se aşternea pe întinsul apei, îşi spunea: „La urma urmei, fie ce-o fi, numai să mai ţină câtăva vreme aşa... Până la pensionare nu mi-au rămas decât trei ani, şi când o să încep să număr anii celui de-al şaptelea deceniu de viaţă, cine o să mai aibă nevoie de mine? Fata asta? Ce-i trebuie ei un babalâc? Când te ştii bătrân, nu te mai sperie ideea că eşti scos din joc...”

Întors din concediu la centrală, Proskureakov se aşează la birou, mirându-se el însuşi de ce face, şi întocmi un memoriu cât toate zilele către minister. Susţinea în memoriul acela că e absolut necesar să fie organizată fără întârziere producţia în serii mari a mărfurilor care sunt în momentul de faţă extrem de solicitate şi de negăsit în magazine. Enumeră toate produsele care-l interesaseră atât de mult pe Pimenov şi făcu propuneri concrete ca, într-un termen scurt şi fără cheltuieli prea mari – de altfel, investiţiile aveau să fie amortizate în câţiva ani – să fie reorganizate şi reprofilate o serie de fabrici de afinare a pietrelor preţioase, precum şi toate uzinele şi atelierele din cadrul centralei sale.

A doua zi chiar, fu chemat de ministrul adjunct. Noul ministru adjunct, proaspăt absolvent al Academiei de Ştiinţe Sociale, era, după mentalitatea de astăzi, un om tânăr – abia dacă împlinise patruzeci de ani.

— V-am citit memoriul şi îl găsesc foarte interesant. Ministrul adjunct zâmbi larg. Cine spunea că garda veche nu mai are cartuşe în cartuşieră?! Scurt pe doi: am hotărât să înaintăm memoriul dumneavoastră la Consiliul de Miniştri şi la Comitetul de Stat al Planificării.

Chipul acelui om avea ceva atât de plăcut şi de atrăgător, încât Proskureakov se simţi brusc îmboldit să-i povestească totul despre Pimenov şi despre el însuşi, despre banii primiţi pentru ticăloşiile sale, despre amorul lui cu economista, care în momentul acela îi era nesuferită, ba chiar i se părea că numai ea e vinovată de decăderea lui... În clipa următoare însă, îşi imagină cum se va schimba expresia chipului tânărului ministru care vorbea atât de frumos şi de sincer despre garda veche. Îşi imagină şi toate celelalte consecinţe ale dezvăluirii adevărului – procedura umilitoare a predării postului de director, convocările la miliţie, ancheta. La drept vorbind, ancheta, interogatoriile de la miliţie i se înfăţişau într-o perspectivă oarecum îndepărtată şi ireală. Îngrozitoare îi apărea – şi asta o văzu aievea şi foarte apropiată – destituirea sa din funcţie; cum adică, să nu-l mai însufleţească siguranţa aceea de sine, pe care i-o dădea gândul că e util, necesar, de neînlocuit în ramura de activitate căreia îi dăruise patruzeci de ani de viaţă, în care intrase ca hamal şi ajunsese şef al centralei?...

Ieşind de la ministrul adjunct, Proskureakov simţi junghiuri sub omoplatul stâng.

„Ce bine ar fi, îşi zise, de m-ar blagoslovi un infarct! M-aş pensiona de boală şi tot zbuciumul ăsta ar lua sfârşit...”

Se duse la centrală şi, fără să mai dea pe la biroul

lui, urcă la bibliotecă.

— Roza Lazarevna, se adresă el bibliotecarei, masându-şi clavicula stângă, motorul dă rateuri, mă tem să nu mă ţină doctorii la pat. Alege-mi un teanc de cărţulii interesante, ca să nu mă plictisesc în timpul cât am să zac.

— Chiar că sunteţi palid, Iuri Mihailovici! Să vă dau un validol?

— Nu, zâmbi Proskureakov obosit. O să iau mai bine patruzeci de picături de coniac şi o să se lărgească vasele sanguine pe loc.

— De care cărţi să vă aleg? Proză contemporană? De-a noastră sau din literatura universală?

— Alege-mi niscaiva romane poliţiste, Roza Lazarevna, de-ale noastre, sovietice. Din cele mai serioase, în care pungaşii şi detectivii să nu fie proşti de dau în gropi.

Lăsând vorbă secretarei că se duce acasă să se bage în pat, Proskureakov chemă maşina, dar îi ceru şoferului să-l lase în centru. Trecând prin faţa restaurantului „Aragvi”, văzu un şir lung de oameni aşteptând la intrare.

„Ticăloşii, bodogăni în sinea lui, uitându-se la oamenii care aşteptau să intre în restaurant, lor le dă mâna să stea aici! Nu se tem c-o să-i vadă careva dintre colegii de muncă; le dă mâna să se aşeze la masă în sălile de marmură, să mănânce pui cu mujdei de usturoi şi să bea votcă din carafe aburite...”

Fusese la „Aragvi” o singură dată, cu mai bine de şase ani în urmă, în ziua în care inginerul-şef Merkulov, de la secţia de prospecţiuni geologice, îşi susţinuse disertaţia de candidat în ştiinţe. Dar Proskureakov îşi mai amintea şi astăzi, cu o nostalgie chinuitoare şi până în cele mai mici amănunte,

restaurantul acesta şi oamenii care se veseleau acolo zgomotos, mâncau şi beau zdravăn, iar atunci când orchestra începea să cânte *Rero*, îi ţineau isonul, cum nu se poate mai fals, dar din toată inima, dizeurului, chipeş dar lipsit de voce şi îmbrăcat în costum naţional caucazian.

Proskureakov intră într-o cafenea mică de pe strada Puşkin, comandă două sute de grame de votcă şi un biftec şi rămase acolo multă vreme. În cap i se învălmăşeau ciudate frânturi de gânduri, pe care el nu făcea niciun efort să le aşeze într-o ordine oarecare, să le lege într-o înşiruire logică. Pentru întâia dată simţea cu toată ascuţimea că viaţa şi-a trăit-o, şi sfârşitul ei nu-l speria, deşi altădată nu se putea gândi la moarte fără să se îngrozească.

A doua zi, chemă acasă doctorul şi, îngropându-se în mormanul de cărţi, se apucă să studieze romanele poliţiste, căutând să descopere în ele unele analogii cu situaţia în care se afla el însuşi şi în care juca un rol atât de straniu şi de echivoc. Dar cu cât citea mai mult, cu atât îi devenea mai limpede că organele de represiune, într-un fel sau altul, aveau să-i pună infractorului mâna în gât.

„Cărţuliile astea-s destul de tâmpite, reflectă Proskureakov, când se sătură de lectură. Scriitorii îşi ajută detectivii, mie dracu’ o să-mi sară în ajutor... Iar faptul că, mai devreme sau mai târziu, or să mă înhaţe, e la mintea cocoşului: un singur om nu poate ţine piept la o mie...” Zăcutul acasă, inactivitatea îi deveniră groaznic de nesuferite. Se sculă din pat chiar a treia zi, iar după ce se scurse o săptămână, plecă la Olia, spunându-i soţiei că are fixată oră de tratament la policlinică.

Peste zece zile, se întoarse la lucru, dar în fişa sa

medicală doctorul inseră câteva rânduri despre primele simptome ale stenocardiei. După ce se abătu pe la Comitetul de Stat al Planificării şi pe la ministerele cu care munca sa avea contingenţă, Proskureakov hotărî să treacă la acţiune. Convocă mai mulţi directori, printre care şi pe Pimenov, la o consfătuire şi discută cu ei, sub toate aspectele, planurile de lărgire şi intensificare a producţiei. Când luă sfârşit consfătuirea, Proskureakov îl rugă pe Pimenov să rămână şi îi spuse:

— Am procurat datele ce te interesau. Cred că vei avea, încă vreo jumătate de an, o conjunctură favorabilă în ce priveşte acele pentru picup, pompele de dimensiuni mici şi suvenirurile zise „nestemate ruseşti”. Aşa încât, grăbeşte-te. Pentru mâine, pregăteşte-mi banii. Chestia te costă două mii.

— N-aveţi grijă, banii vi-i aduc eu, consimţi Pimenov, numai că tare aş fi curios să ştiu ce muscă i-a înţepat pe cei de la minister, şi pe cine anume? Ani de zile au lâncezit şi, acum, deodată, activitatea asta febrilă!

— Nu i-a înţepat nicio muscă pe cei de la minister, ci eu am înaintat un memoriu în acest sens. E clar?

— Da, şi cum să spun, Iuri Mihailovici, treaba îşi are raţiunea ei, rosti îngândurat Pimenov, după o pauză. Numai că e o raţiune care suferă de miopie. Hai să stabilim totul gospodăreşte, ca să nu existe între noi niciun fel de echivocuri. Sunt gata să vă plătesc patru mii pe an, ceea ce, până la ieşirea dumneavoastră la pensie, se va ridica la zece mii, cu condiţia să nu mă zoriţi prea tare cu reorganizarea întreprinderii; în asemenea situaţii te poţi pomeni călcând în strâchini, şi apoi, spuneţi şi dumneavoastră, face să ne tăiem singuri craca de sub picioare? Gândiţi-vă bine. E

adevărat, fiecare om îşi urmăreşte în primul rând propriile interese. Nu ştiu cum vedeţi dumneavoastră lucrurile, dar mie calicia şi mizeria mi-au rămas întipărite în memorie pe toată viaţa. Mă tem de sărăcie, Iuri Mihailovici, şi mai ales de sărăcia din zilele bătrâneţii. Nu vreau să vă intimidez, dar v-aţi cam pripit, şi înainte de a întreprinde un asemenea pas ar fi trebuit să vă sfătuiţi şi cu alţii. Oricum am întoarce-o, suntem amândoi priponiţi la aceeaşi iesle.

— Da, aşa e, spuse îngândurat Proskureakov. Numai că – nu ştiu cum reacţionezi tu, dar eu umblu prin centrală şi mi-e ruşine să-mi privesc colaboratorii în ochi. Am alături de mine nişte oameni cinstiţi, care îşi văd cinstit de munca lor, iar eu... Nu, Pimenov, am să te zoresc, ba chiar am să te zoresc foarte tare, altminteri n-am să mă pot stăpâni, prea multă scârbă mi s-a îngrămădit în suflet! Ziua, când sunt la slujbă, mai merge cum mai merge, dar când pun capul pe pernă... Aşa că nu aştepta de la mine niciun fel de indulgenţă. Te-ai zbenguit cât te-ai zbenguit, ajunge!

Iar peste o lună, veni Pimenov şi-l anunţă despre căderea lui Nalbandov.

...Când se întâlniră la „Lastocika” – un şlep mic amenajat ca restaurant pe cheiul Iauzei – Proskureakov se apucă să vorbească iute, în fraze scurte, exact aşa cum lua cuvântul la şedinţele de producţie-fulger, când împărţea sarcini şefilor de servicii:

— Controlează întreaga documentaţie în ce priveşte fabrica. Întreaga documentaţie, şi în special pe ultimii trei ani. Fă o revizie, convoacă o şedinţă-fulger de producţie pentru a discuta problema păstrării bunurilor materiale. Apelează la mase, să vină cu propuneri. Mai departe...

— Iuri Mihailovici, mai domoleşte-te cu comenzile dumitale, rosti liniştit Pimenov, nelăsându-l pe Proskureakov să-şi termine fraza. Despre ce fel de revizie, despre ce fel de documentaţie vorbeşti dumneata? Scriptele mele contabile sunt în perfectă regulă, sustrageri de bunuri, materiale nu s-au produs de niciun fel, pentru ace am folosit doar rebuturile, marfa dată la reformă. Trăncăneşti şi dumneata, în loc să vii la obiect...

— Cum îţi permiţi să vorbeşti pe tonul ăsta cu mine?!

— Mai încet, şopti Pimenov, ospătarii au urechile lungi. Iar de vorbit, vorbesc pe tonul tău, înţelegi? M-am săturat de tutuirea asta unilaterală. Dar nu e momentul să ne luăm la harţă pentru fleacuri când, cum se zice, arde casa cu noi. Or să-l caute pe Nalbandov, e clar? A şters-o de la spital, iar buletinul, care era pe un nume străin, a rămas acolo. Asta e chestiunea care ne interesează, Iuri Mihailovici, iar dumneata mă baţi la cap cu revizia. Ce facem cu Nalbandov? Unde să-l ascundem? S-a întors cu avionul şi a venit, noaptea, la mine, jurându-se că nu l-a văzut nimeni. Dar dacă totuşi a fost văzut? L-am expediat deocamdată în munţi, am eu acolo o colibă de vânătoare, dar mai departe ce facem? La asta fă bine şi gândeşte-te, nu la revizie.

Lui Proskureakov îi veniră în minte unele scene din cărţile pe care le studiase când fusese bolnav şi propuse:

— Să ia întreaga vină asupra lui.

— Ce vină?

— Păi, marfa zici că a dispărut?!

— Marfa, după toate probabilităţile, a încăput în mâinile filfizonului acela care a încercat să-l

otrăvească pe Nalbandov.

— Îl cunoştea mai demult pe filfizonul acela?

— Zice că-l cunoştea, răspunse Pimenov şi-l privi atent pe Proskureakov, zice că-l cunoştea după figură. Cică ar fi învăţat cândva, scurt timp, la aceeaşi şcoală.

— Păi, să-l caute, să-l scoată din pământ, din iarbă verde!

— Şi ce să-i spună: dă-mi acele înapoi? Haida-de! Avea ace de peste nouă mii de ruble. Sau să-l înjunghie?

— Ai înnebunit!

— N-am înnebunit, Iuri Mihailovici. Tocmai, că n-am înnebunit. Alţii, în locul nostru, aşa ar proceda. Dacă ar fi şi la noi cum e la ei, nu ne-ar durea capul: tocmeşti un gangster, îi împingi nişte bani – şi adio, tinere, adio şi n-am cuvinte!

— Ai căpiat? întrebă Proskureakov, coborând din nou glasul până la şoaptă. Ce tot îndrugi?!

— Ei, dacă-i aşa, Iuri Mihailovici, s-a zis cu noi! Da, s-a zis cu noi! Or să-l dibuiască pe Nalbandov şi or să-l întrebe de ce a călătorit la Moscova cu buletin pe nume străin şi de ce a şters-o din spital, de îndată ce medicii l-au smuls din ghearele morţii. Ce-o să le răspundă?

— Să nege totul.

— Cum să nege propria sa fotografie de pe un buletin străin?

— Să declare că a venit la o iubită a lui.

— Văd că frica te-a năucit rău de tot, Iuri Mihailovici... Te credeam mai tare, nu mi-am închipuit că, la o adică, eşti atât de şubred. Să presupunem că filfizonul acela a fost prins şi i s-a confiscat valijoara lui Nalbandov cu marfa noastră. La asta să ne

gândim, iubitule!

— Tu, Pimenov, de ce ai venit la mine cu toată povestea asta? Ce vrei să-ţi fac eu?

— Păi, la cine altul să mă fi dus? La cine? Dumneata ai relaţii, prin asta şi eşti valoros, Iuri Mihailovici. Pe lângă codul penal şi codul civil, mai există „codul telefonic”. E momentul să recurgi la el, dacă acţiuni decisive te fereşti să întreprinzi, hotărăşte-te într-un fel, scumpule. De dumneata depinde acum felul cum vor evolua lucrurile. Ai primit zece miare nu pentru ochii tăi frumoşi şi pentru farmecul tău personal. Între noi fie vorba, suma asta reprezintă echivalentul Premiului de Stat, pe care alţi oameni îl dobândesc după o viaţă întreagă de trudă! De cheltuit, ai cheltuit banii de unul singur, iar când e să ne gândim împreună cum s-o scoatem la capăt, poftim – „de ce ai venit la mine?” Nu merge aşa! Fă bine şi nu mai bâţâi din falcă, ci gândeşte-te calm, împreună cu mine, pe unde să scoatem cămaşa.

Proskureakov se aplecă brusc peste masă, repezind mâna în care ţinea paharul în capul lui Pimenov. Acesta căzu, şi faţa i se umplu de sânge. Proskureakov se uită în jurul lui – în sală, în afară de ei, nu mai era nimeni, cei câţiva clienţi se aflau pe punte, sub cerul liber. Ospătarii erau adunaţi undeva jos, în cala şlepului, unde era amenajată bucătăria şi discutau şi râdeau zgomotos. Proskureakov dădu ocol mesei, îl împinse pe Pimenov cu vârful pantofului şi zise:

— Ridică-te, ticălosule, mergem la miliţie. Ridică-te! repetă el şi îşi desfăcu gulerul cămăşii, pe care, în clipa aceea, îl simţea strâmt ca o zgardă.

Pimenov se ridică, îşi şterse sângele de pe faţă şi spuse încet, printre dinţi:

— Ce javră infectă eşti şi tu, Proskureakov! O lepădătură, un ipocrit!

Când Pimenov pronunţă cuvântul „ipocrit”, pe Proskureakov îl cuprinse deodată frica – o frică cum de mult nu mai încercase. Vru să-i răspundă lui Pimenov, dar îi fu imposibil, pentru că în gâtlej îi răsună un gâlgâit ciudat, braţul stâng i se contractă de o durere sfâşietoare, răsuflarea i se tăie undeva mai jos de furca pieptului, şi el căzu gemând, cu un bufnet surd, ca un copac mare tăiat de la rădăcină.

Meditaţii într-o celulă de închisoare

„... Aşa... Asta cade... Rămâne altceva... În cazul că se va apuca să verifice registrele hotelurilor din Soci... E drept că va trebui să ia pe rând toate hotelurile, ceea ce nu e o treabă uşoară... Dacă se hotărăşte s-o facă totuşi, înseamnă că are la mână şi altceva în afară de blestematele acelea de pietre... Dacă o să verifice toate registrele, o să constate că locuiam la Soci, la hotel, chiar în ziua când am fost arestat la Piter... Un asemenea alibi ratat se poate transforma într-o probă indirectă de vinovăţie. Cine şi-ar fi putut închipui? Keşalava se întoarse pe partea dreaptă şi îşi trase până la bărbie pătura cenuşie, îmbâcsită de miros de fenol. Cu ce mă mai are tipul la mână? Trebuie să-mi depăn încă o dată în minte întregul lanţ de întrebări pe care mi le-a pus. Are pietrele. Asta-i destul de grav. Chiar aşa, de unde şi până unde poartă în buzunar aspirantul Keşalava pietre preţioase? Nu una; ci mai multe. Idiotul, s-a apucat să-l facă pe negustorul petrecăreţ de pe timpuri. A fost destul să-şi piardă controlul, şi iată căderea. «De unde sunt pietrele?» «Nu ştiu». Pe pietre, mai ales că sunt atât de micuţe, e prea puţin probabil să fi rămas amprentele mele. Şi dacă totuşi? Ei şi? M-am rezemat cu mâna de măsuţa pe care se aflau pietrele. Da, dar cum au ajuns pietrele în camera târfei ăleia? Intrebaţi-o pe dânsa. Intrebaţi-o cine i-a trimis în cameră toate buchetele acelea de flori, care

acopereau pervazul ferestrelor şi masa. Eu nu i-am trimis buchete de flori. A arunca diamante la picioarele femeilor intră în obiceiurile prinţilor gruzini. Iar eu nu sunt prinţ, ci un simplu aspirant. «Dar de unde are un aspirant bani pentru zboruri la Leningrad şi pentru costume din stofă englezească, comandate la cel mai bun croitor? De unde are un aspirant şase sute de ruble pentru croitor?» Răspuns: «Când m-am îmbolnăvit, mătuşa Vartanova, născută Keşalava, mi-a făcut cadou o mie de ruble, pentru tratament şi odihnă, transferând banii din contul său curent.» Nu, nu am voie să spun «transferând». Ăsta-i limbaj de proces-verbal, înseamnă că aveam răspunsul pregătit dinainte. E de preferat să întârzii cu răspunsul câteva clipe, ca şi cum aş reflecta. Nu, întâi trebuie să întreb la rândul meu de ce mi se pune o asemenea întrebare. Constituţia garantează dreptul la odihnă al cetăţeanului, şi acesta nu e obligat să dea seama de cheltuielile pe care le face, câtă vreme nu e pus sub acuzare. Să-l las să-şi întindă toate capcanele, aşa o să văd unde vrea să ajungă, abia pe urmă aduc vorba de mătuşă. Ce bine am făcut că, în privinţa ei, m-am asigurat! Aşa. Ce-ar mai fi? Trebuie să-i spun să ceară referinţe despre mine la institut. Sau mă leg la cap fără să mă doară? Dar lucrul ăsta s-o fi făcut probabil. Cel puţin, pe Grebencikov e mai mult ca sigur că îl va interoga. Dar dacă aş trece din capul locului la atac? «Dacă Toropova declară că sunt un siluitor, dumneavoastră acceptaţi afirmaţia fără dovezi?! A fost maltratată? Există vânătăi, leziuni? Nu există? Sau există? I-a fost sfâşiată îmbrăcămintea? Sau nu? Tovarăşe colonel, dacă am să vă declar acum că doresc să mă întorc cât mai degrabă acasă, veţi considera lucrul ăsta drept o tentativă de evadare?»

Trebuie să-i sugerez câte ceva în legătură cu «coexistenţa paşnică» dintre scârba aceea şi soţul ei. Treaba poate fi interpretată în fel şi chip. Poate că el nu-şi dă consimţământul pentru divorţ, iar dânsa vrea să-l determine, de unde să ştiu eu? Dar să nu atac frontal, să nu apară ca o ponegrire, trebuie să mă port ca un gentleman. Mi-au căutat urme de sânge pe haine. Asta e tot în favoarea mea, fiindcă nu există niciun fel de urme de sânge. Violuri în serie, ce chestie! Trebuia să nu întrec măsura la băutură, atunci, la «Eşeri». Degeaba, alibiul meu e infailibil. Numai să-mi păstrez calmul. Şi să nu mă poticnesc de vreun amănunt, de pildă, când o să se apuce să ia la rând hotelurile unde am locuit, în căutarea aşa-numitului siluitor."

— Ei, *kaţo*, n-ai cumva o ţigară? îl întrebă pe Keşalava tovarăşul său de celulă, un individ înalt, cu o înfăţişare posomorâtă, cu o faţă gălbejită, de beţivan.

— *Kaţo*? Vorbeşti gruzina? Keşalava zâmbi ironic. Sau abia ai început să înveţi?

„Cum să mă port faţă de tip? reflectă el. Să-l trimit la plimbare, sau asta o să arate că prea mă tem de toate?"

— Nu fumez, prietene, îmi pare rău.

„De ce mi l-au băgat pe gât pe cretinul ăsta? Nu cumva îmi creez false probleme? E absolut imposibil ca miliţia să fi descoperit ceva în legătură cu *operaţiunile acelea*."

Amintindu-şi de *operaţiunile acelea* – de-a lungul întregii zile, îşi impusese să nu se gândească la ele, să şi le scoată din minte, ca şi cum nici n-ar fi existat – pe Keşalava îl apucară brusc căldurile. Mai bine zis, i se păru că l-au apucat căldurile, asta pentru că năduşi tot. De fapt, lui Keşalava i se făcu frig, iar

năduşelile erau semnul prevestitor al spaimei, care preţ de o clipă, apoi, îi întunecă raţiunea.

„Nu e bine aşa, se înfrână el, asta înseamnă începutul panicii. Ce motive am să fiu cuprins de panică? N-am niciun fel de motive. Am calculat de o mie de ori fiecare mişcare, aşa încât căderea e exclusă.”

Într-adevăr, înainte de a trece la fapte, îşi calculase de nenumărate ori cu precizie operaţiunile, îşi schiţase scheme, studiase literatura criminalistică de specialitate, consultase ultimele lucrări ştiinţifice ale juriştilor, chimiştilor, sociologilor. Cele treizeci şi cinci de mii de ruble şi acele lui Nalbandov, obţinute după principalele sale *operaţiuni,* le ascunsese atât de bine încât nimeni nu putea să le găsească. Îşi impusese să uite de banii aceia, întâi să-şi prezinte disertaţia, şi abia mai târziu, când îşi va fi asigurat o poziţie în societate şi va fi în afara oricăror bănuieli, să se folosească de banii aceia. Pe vremea când mai era un băieţandru, Viktor Keşalava se uita de-a dreptul cu ură la copiii din familia Vaşadze, la care părinţii săi închiriaseră o odaie la Gagri. Proprietarul casei şi fiul cel mai mare lucrau în colhoz, şi la sfârşitul anului primeau o grămadă de bani: tatăl – şase mii, fiul – patru, în timp ce învăţătorul Keşalava câştiga o sută cincizeci de ruble pe lună, iar soţia sa, medic la spitalul raional, o sută douăzeci. „Să nu invidiezi niciodată pe nimeni, îi spunea lui Viktor tatăl său. Du-te să lucrezi fie şi o zi, alături de Vaso, pe plantaţii, în bătaia soarelui şi ai să-ţi dai seama că banii pe care îi capătă, îi merită cu prisosinţă.” Viktor se duse într-adevăr pe plantaţii, dar peste cinci ore i se făcu rău şi zăcu după aceea trei zile la pat, cu manifestări crunte de vomă şi diaree. „Fiule, îi spusese atunci tatăl, sunt

şi ei oameni tot ca şi noi, şi la început le-a fost şi lor tot aşa de rău cum îţi e ţie acum. Nu ţi se pare că o muncă mai grea trebuie să fie şi mai bine plătită?” „Dacă-i aşa, mă deprind şi eu cu o muncă din asta, răspunsese Viktor, decât să stau să învăţ şaisprezece ani. Cât am să primesc, la absolvirea institutului? O sută de ruble? Iar în preajma pensionării, să ajung la un salariu de o sută cincizeci?” Tatăl se supărase foc şi se apucase să-i demonstreze că societatea, sporind avuţia obştească, cu timpul o va distribui altfel, dar Viktor, ascultându-l pe tatăl său, se gândea la ale lui... El n-avea chef să aştepte până ce societatea va spori avuţia obştească. El avea chef să se ducă la „Gulripşa” în „Volga” proprie, să trimită la măsuţele învecinate sticle cu vin şi să invite la dans femei frumoase, cărora să le cumpere, galant şi mărinimos, bucheţele de garoafe roşii. Îi rămăsese întipărită în minte, pentru toată viaţa, o frază citită într-un roman: „Cu ochii pe jumătate închişi, Zoia Monrose sorbea şampania dintr-un pocal cu piciorul înalt şi subţire”. Fraza aceasta trezea în el un fior de bucurie necunoscută şi neînţeleasă. Mai târziu, încercase să analizeze de ce tocmai această frază trezea în el acea bizară stare de euforie, dar nu găsise nicio explicaţie valabilă.

Ştia foarte bine că probe de vinovăţie sunt considerate declaraţiile martorilor, amprentele digitale, urmele lăsate la locul crimei. Refăcu de mai multe ori în minte desfăşurarea operaţiunilor sale: nu, categoric, nu, nu lăsase în urma lui nimic compromiţător. Martorul principal era victima. De aceea şi făcuse din victimele sale victime totale! Toţi acei Vaşadze, colhoznici, mujici, ţopârlani, vin cu teancuri groase de bancnote mototolite şi slinoase la

ei să-şi cumpere maşină. Toţi sunt plini de respect faţă de intelectuali. De aceea se şi pierd cu firea când intră în vorbă cu ei un om fin, inteligent, un intelectual, şi nu un bădăran oarecare, căruia să-i fugă ochii în toate părţile. Cu de-alde ăştia trebuie să vorbeşti calm şi ca din carte şi să nu manifeşti niciun pic de nervozitate. Trebuie să te informezi din vreme care din ei are de gând să se ducă să-şi cumpere maşină – treabă simplă pe litoral, unde fiecare se cunoaşte cu fiecare. Stai de vorbă o dată, de două ori, cu cetăţeanul, despre te miri ce. Apoi, îl întâlneşti, ca din întâmplare, lângă magazin. Te inviţi în camera lui de hotel, ca să-ţi spună ce fel de maşină ar vrea şi cum are de gând să se revanşeze faţă de cei care prin el, Keşalava, o să-l ajute să obţină automobilul peste rând. Totul trebuie să se desfăşoare conform canoanelor clasice: unitate de loc, de timp şi de acţiune... Dacă omul n-are la el bani gheaţă, ci doar carnete de economii, goleşti cu el o sticluţă, îi dai câteva sfaturi utile şi te retragi demn. În schimb, dacă banii îi are în buzunar, în buzunarul interior al hainelor negre, mototolite, prost croite, atunci se schimbă treaba – extragi frumuşel din servietă sticla de votcă în care ai turnat elixirul care îi transformă pe martori în victime. Omul nu trebuie să iasă din cameră viu: somniferul îşi face efectul în mai puţin de o oră. Există desigur riscul să mai vină cineva. De aceea, e necesar să afli în prealabil cine mai locuieşte în cameră – ţărănoii ăştia din colhozuri, când vin să cumpere maşină, vin însoţiţi de întreg artelul. Şi cum să-i faci să bea, fără ca să bei şi tu din sticla cu otravă? Foarte simplu: scoţi sticla ta la vedere, când în cealaltă a mai rămas un rest de votcă sau coniac. Ţie îţi torni din sticla „curată”, iar în paharul

„ţărănoiului” torni din cea cu otravă. În final, iei sticla şi paharul din care ai băut tu, le ascunzi în servietă, îţi pui mănuşi subţiri, scoţi banii din buzunarul tipului şi pleci. Keşalava nu urca niciodată în camera de hotel însoţit de omul pe care se pregătea să-l omoare, ci îl urma după vreo cinci minute. Îşi lăsa pardesiul la garderoba restaurantului: un client oarecare. Şi apoi, cine putea face vreo legătură între tânărul elegant şi distins şi „ţărănoii” aceia îmbrăcaţi mizerabil, cu ghetele necurăţate şi şireturile desfăcute! Dacă la hotel erau cazaţi şi turişti străini, şi în ziua aceea se aflau şi boşi din ţări imperialiste, Keşalava o întreba pe recepţionera de serviciu, în englezeşte, cum poate ajunge la bufet: ştia că, la anchetă, recepţionera, chiar dacă îşi va aminti de tânărul străin îmbrăcat cu atâta gust, nu-l va asocia în niciun caz cu prăpădiţii de colhoznici.

Îşi propusese să ducă la capăt trei *operaţiuni,* nu mai multe. Planul şi-l realizase. Hotărî să nu mai rişte, ci, cu ochii pe jumătate închişi, să se apuce să bea şampanie din pocalul cu picior înalt şi subţire... Şi uite că s-a poticnit de afurisitele acelea de pietre!

„Stop! se înfrână Keşalava, aşezându-se pe pat. Dar dacă Nalbandov a furat pietrele? În cazul ăsta, miliţia le caută. Aşa. Unde am fost în ziua aseea? în ce hotel? La „Gulripşa”? Am sosit noaptea cu avionul, de la Moscova. Am stat de vorbă cu recepţionera, am tratat-o cu ciocolată, i-am spus că a doua zi vreau să plec în munţi şi că mă întorc seara. Femeia o să confirme. Dimineaţa am plecat din Caucaz, de la Adler, cu primul avion, iar seara m-am întors într-adevăr. Da, dar cum au nimerit granatele la mine? Dar am mai răspuns o dată: «Habar n-am de niciun fel de pietre». M-a văzut cineva împreună cu

Nalbandov la Moscova? Nu, nimeni. În ziua morţii lui, am plecat de dimineaţă în munţi, iar seara m-am întors în camera mea de hotel. Ăsta-i un alibi. Să dovedească diavolul acela de colonel că eu l-am ucis pe Nalbandov, că eu i-am subtilizat valiza cu pietre şi ace de picup. Cum să dovedească, dacă eu, în ziua respectivă, mă aflam la Gagrî? O să dovedească pe dracu!”

— Ei, *kaţo*, dar ceva crăpelniţă n-ai?

— Icre vrei?

— Ce?

— Icre. Ouă de peşte.

Tovarăşul de celulă râse:

— Unde s-a pomenit să aibă peştele ouă?

— Noapte bună, lasă-mă să dorm.

— Zi mersi că astăzi celula-i goală. Asta-i cameră specială, rezervată de obicei pentru pidosnici...

— Nenorociţii!... Keşalava zâmbi ironic şi, întorcându-se cu faţa la perete, îşi trase pătura peste cap şi se apucă să numere fără grabă până la o sută – voia să adoarmă cât mai repede.

Meditaţiile unui miliţian îmbătrânit

Sadcikov stătea pe scaun lângă dulapul de cărţi, în colţul biroului lui Kostenko, şi răsfoia albumul dăruit de o delegaţie a miliţiei maghiare. Se uita distrat la fotografiile care înfăţişau Budapesta toamna şi urmărea felul cum vorbea la telefon Kostenko – cu receptorul puţin depărtat de ureche, ascultând liniştit răspunsurile, punând întrebări în obişnuita sa manieră ironică, propunând apoi planul său, cu tact şi fără să lase impresia că îl impune.

„Iar eu, când lucram în strada Petrovka 38, mă răsteam şi dădeam ordine categorice, se gândi Sadcikov. Luasem exemplul comisarului nostru, care zicea că principalul lucru e să ştii să dai dispoziţii dure, ferme. Comisarul nostru se vedea pe sine la temelia clădirii, care putea să fie un zgârie-nori sau o amărâtă de izbă. Faptele le filtra prin experienţa proprie, iar experienţa îi dicta cutare sau cutare soluţie aidoma manualului de aritmetică. Bătrânul avea încredere în el, o încredere fără margini. Trăia cu mentalitatea anilor patruzeci, era încredinţat că vârsta şi experienţa sunt totul în munca unui detectiv, că fără ele nu ajungi la niciun rezultat. Şi mai avea un crez: principalul este să-l frângi pe arestat, să-l domini, să-l faci să-ţi simtă forţa. Kostenko, şi pe vremea aceea, îl contrazicea adesea, pe când eu mă temeam s-o fac. Mă străduiam să acţionez pe propria mea răspundere, dar fără a intra în conflict cu comisarul. Slavik, în schimb, nu ezita să intre în

conflict cu comisarul. «Ordinul comandantului e lege pentru subordonat.» Slavik afirma că acest înţelept comandament al războiului nu poate fi adaptat în mod mecanic în activitatea noastră. Păi da, când eu luptam pe front, el era încă elev. Când eu mi-am schimbat epoleţii de ofiţer de artilerie cu cei de miliţian, el abia se aşeza pe băncile facultăţii. Mulţi ani încă după armată, eu îmi ciocneam călcâiele: «să trăiţi, am înţeles», asta aşa e, pe când el şi-a apărat întotdeauna punctul de vedere, mai ales când se apuca să demonstreze că infractorul anilor şaizeci se deosebeşte radical de înaintaşul său, hoţul sau delapidatorul anilor patruzeci. «Prin ce se deosebeşte? îi replica, mânios, comisarul. Prin aceea că bestia e mai sătulă sau că se uită la televizor? Banditul e bandit în toate epocile.» Kostenko i-a spus odată comisarului: «Dacă noi apărăm legea căutând să-l frângem pe arestat, să-l umilim, să ne arătăm superioritatea asupra lui, atunci uşor se poate întâmpla să devenim noi înşine, fără voia noastră, infractori, tovarăşe comisar. A demasca nu înseamnă a zdrobi. Vreţi să spuneţi că nu se poate întâmpla ca un om să fie arestat din greşeală?» «O să ne cerem scuze, şi o să înţeleagă, dacă e un om sovietic cinstit, îi replicase comisarul. Iar dacă e duşman – n-are decât să se supere, suntem obişnuiţi cu supărări dintr-astea!» Şi iată că Slavik a ajuns să-mi fie şef...”

— Moşulică, i se adresă Kostenko, punând receptorul în furcă. Ascultă, moşulică, am noutăţi.

— Bune? întrebă Sadcikov.

— Cum să-ţi spun? Interesante. Ca să fiu sincer, uneori încerc o voluptate masochistă când versiunea mea sare în aer: ţi-e scârbă câteodată să te simţi un copoi care adulmecă întotdeauna urma fără greş.

— Procentul tău de cazuri rezolvate va s-scădea, vei fi c-criticat, prelucrat în şedinţă.

— N-am să mor din asta. Mă întreb dacă e cazul să ne uităm la fiecare om, din capul locului, cu suspiciune. Vasăzică, moşulică, am primit răspunsul medicilor: ei i-au prescris lui Keşalava rădăcină de valeriană şi seduxen. Niciun fel de somnifere, cu atât mai puţin din cele cu efect puternic.

— Cu asta nu-l dai pe b-brazdă.

— Numai cu asta, nu. Moşulică, vorbeşti ca un ghicitor în cafea – aşa e, cu chestia asta n-am cum să-l înfund. Dar mai e ceva: în niciunul din costumele lui nu s-a găsit somnifer. Numai în cel bleumarin, cu care era îmbrăcat, şi tot numai urme de praf. Acasă la el, s-a căutat peste tot – nu s-a găsit nimic. Unde îşi ţine somniferul, asta-i întrebarea.

— Eşti convins că mai păstrează somniferul? A făcut până acum de petrecanie la patru inşi, ce nevoie mai are de somnifer? Dacă ar fi să socotim că a luat de la fiecare c-câte şapte mii, îi ajung b-banii pentru zece ani.

— N-a curăţat decât trei. Al patrulea trăieşte. Şi ce e curios, e că şeful direct al celui de-al patrulea, care a dispărut, dar e în viaţă, directorul fabricii de bijuterii, Pimenov, a fost reţinut la Moscova cu ocazia morţii subite şi foarte stranii a şefului centralei de care aparţine fabrica.

— Cu-um? Sadcikov nu înţelese.

— Mi-au telefonat din sediul Petrovka; îi rugasem pe băieţi să se intereseze pe la toate unităţile de bijuterii dacă nu s-au ivit ceva noutăţi. Unul din şefii producţiei de bijuterii, Proskureakov, a murit ieri, la restaurant, unde se încăierase cu Pimenov.

— Unde este P-pimenov? L-au arestat?

— De ce să-l aresteze? N-a lovit el, ci a fost lovit... Nu e decât martor. Proskureakov a decedat în urma unui infarct. Mergem în strada Petrovka? Vreau să asist la interogatoriul lui Pimenov, pietricelele lui Keşalava s-ar putea să fie de la întreprinderea lui... Mergem, ce zici?

— Şi aici ci-cine să se ocupe de legătura cu republicile caucaziene? Dacă între timp ni se t-telefonează că a fost găsit Nalbandov? Vreau să f-fiu primul care să am p-plăcerea să-i anunţ şefului vestea cea bună.

*

Interogatoriul lui Pimenov îl lua locotenentul Ermaşeva de la secţia a doua a Miliţiei Judiciare. Nu împlinise încă anul de când lucra în sediul din Petrovka, venise aici direct de la Universitatea de stat din Moscova şi, dacă ar fi fost în alte vremuri, nu foarte îndepărtate, de altfel, cine ar fi văzut-o, dintre lucrătorii acelei instituţii, pe coridor, şi-ar fi spus desigur că fata aceea subţirică, cu coafură modernă şi minijupă, a fost chemată spre a fi interogată în legătură cu moralitatea, sau cum se spunea pe atunci – „aspectul ei moral”.

— Spuneţi-mi, cetăţene Pimenov, când aţi ajuns la restaurant, starea sănătăţii lui Proskureakov nu v-a inspirat niciun fel de temeri?

— Adică? Pimenov aruncă o privire scurtă lui Kostenko, care intra.

Kostenko observă numaidecât că atenţiei lui Pimenov nu-i scăpase graba cu care se ridicase Ermaşeva de la birou şi cum se îmbujorase, din care pricină cârlionţii de la tâmplele fetei se deschiseră şi

mai tare la culoare. Remarcând reacţia lui Pimenov, Kostenko înţelese că omul acela scund şi care părea şters, neînsemnat, are spirit de pătrundere şi o privire ascuţită.

— Continuaţi, Irina Vasilievna, continuaţi, o rugă Kostenko, dându-şi seama că stingherеala provocată de apariţia lui s-a prelungit prea mult, n-am să vă deranjez, aş vrea doar să-mi arunc ochii peste concluziile medicilor.

— Sunt aici, în mapă, răspunse Ermaşeva şi roşi iarăşi.

În sediul din Petrovka, Kostenko era o figură legendară, cei mai tineri se uitau la el cu adoraţie.

Kostenko se apucă să cerceteze fotografiile şi să citească cu atenţie concluziile experţilor, urmărind totodată desfăşurarea interogatoriului pe care-l lua Ermaşeva.

— Ne-am oprit la...

— Îmi amintesc. La început, n-am înţeles prea bine ce vă interesează. Voiaţi să ştiţi, probabil, dacă nu era cumva palid, dacă n-avea fruntea transpirată? Aşa e?

— Da, exact, asta mă interesează.

— Ştiţi, n-am remarcat niciun fel de simptome, tocmai asta este îngrozitor! Era rumen la faţă, vesel, vioi ca întotdeauna. Pot spune că nu era om, ci maşină – fiinţa lui era în perpetuă mişcare, clocotea de energie.

— Spuneţi-mi, de ce v-a lovit?

— Dar le-am explicat tovarăşilor la secţia de miliţie: nu m-a lovit... E caraghios, zău aşa! De ce să-l calomniem pe răposat, să facem din el un huligan! Ne place să vorbim de rău oamenii care nu mai pot răspunde... Răposatul, pot spune, a fost un om cu înalte calităţi morale. Am explicat doar cum s-au

petrecut lucrurile. În ultima clipă, a înţepenit tot, şi în mână ţinea paharul. M-am aplecat spre el peste masă, iar dânsul s-a frânt din mijloc şi, căzând, m-a izbit cu paharul drept în faţă.

— Dar cum se face că n-a căzut peste masă, ci lângă scaunul dumneavoastră?

— În situaţia aceea îngrozitoare, credeţi că puteam să reţin fiecare amănunt? M-am umplut de sânge – am rămas năuc, am căzut şi eu, iar după aceea s-a stârnit zarvă, ţipete, au sărit ospătarii. Nu înţelegeam nimic, sângele îmi curgea şiroaie peste ochi, iar când mi-am revenit, când l-am văzut lângă mine, mort, am avut un şoc, două zile n-am putut vorbi... Din cauza şocului nervos, se-nţelege. Era un om admirabil.

„Dacă n-aş fi apărut eu, îşi zise Kostenko, interogatoriul s-ar fi transformat probabil într-o partitură solo a lui Pimenov. Fata se sfieşte să pună întrebări mai dure, deoarece omul e un cadru respectat, director de întreprindere, decorat cu ordine. Ne place să râdem de «moliciunea caracterului de intelectual», ceea ce denotă, de fapt, o profundă ignoranţă. Un adevărat intelectual nu e niciodată molatic, lipsit de hotărâre. Un adevărat intelectual ştie să dezvăluie esenţa unei probleme şi nu se teme că va jigni pe cineva adresându-i întrebări necruţătoare şi directe. «Moliciunea» şi «caracter de intelectual» sunt în realitate două noţiuni antinomice. Un caracter molatic poate avea un mic-burghez, un filistin. Un om molatic, lipsit de hotărâre, oricât s-ar lăuda că e intelectual, tot mic-burghez rămâne. Când e vorba să dezvălui adevărul, trebuie să spui de la bun început lucrurilor pe nume şi să fixezi precis regulile jocului.”

Kostenko aşteptă ca Ermaşeva să consemneze

răspunsul lui Pimenov, apoi întrebă:

— Spuneţi-mi, în drum spre restaurantul „Lastocika”, Proskureakov n-a trecut pe la spital?

— Zău că nu ştiu!

— N-aţi mers în aceeaşi maşină?

— Noi? Nu. Eu am venit cu taxiul, iar dânsul cu maşina instituţiei. Întrebaţi-l pe şoferul lui, e om serios, o să vă spună el dacă l-a lăsat undeva în drum sau nu.

— Mulţumesc. Asta o va face probabil Irina Vasilievna mai târziu. Scuză-mă, te rog, se adresă el Ermaşevei, că m-am amestecat în munca dumitale fără să cer voie.

— Nu face nimic, N Vladislav Nikolaievici, vă rog.

— Atunci, îmi permiteţi să mai pun câteva întrebări?

— Da, da, desigur.

— Spuneţi-mi, tovarăşe Pimenov, începu Kostenko, dând la o parte mapa cu expertize. Se sculă de pe scaun şi, după obiceiul lui, se aşeză pe colţul mesei, spuneţi-mi, vă rog, Proskureakov era cumpătat în materie de băuturi spirtoase?

— Păi, nu obişnuia defel să bea! Doar aşa, ocazional, în companie cu unul sau altul.

— Poate că aceşti „unul sau altul” erau destul de mulţi?

— Nu, una sau două persoane, cam atât.

— Nu s-a plâns niciodată că îl supără inima!

— Niciodată.

— Aţi băut de multe ori împreună?

— Cum să vă spun? De vreo trei ori.

— Unde?

— O dată, când a venit la noi la întreprindere şi de două ori aici, la Moscova.

— Când aţi băut prima dată?

— Hm, asta nu-mi amintesc.

— Dar unde anume?

— Nici asta nu-mi amintesc. Mi-a spus: „Pimen, hai să mergem să cinăm împreună, nu ştiu de ce sunt prost dispus astăzi, familia e plecată la vilă şi mi-e urât singur.”

— Dar în ziua morţii ce v-a spus?

— „Să mergem, mi-a spus, Pimen, să cinăm, ce zici? Să stăm şi noi pe mal, să mai pălăvrăgim să ne uităm cum curge lauza, cum zboară pescăruşii.” Şi, iată, de ce pălăvrăgeală am avut parte!

— Când v-a propus asta? Pe la ce oră?

— Pe la şapte. După orele de serviciu, bineînţeles.

— Urma să mai primească pe cineva în audienţă?

— Nu, îi primise pe toţi, rezolvase toate problemele.

— Dar ale dumneavoastră?

— Ce? Ce, ale mele?

— Şi problemele dumneavoastră le rezolvase?

— Da. Le-am rezolvat pe toate repede.

— Aşa... Continuaţi.

— Nu văd ce-aş mai putea spune – de fapt, asta-i tot

— Nu. Nu e tot. Prin urmare, el v-a invitat. Ce-a fost după aceea?

— După aceea, ne-am dus la „Lastocika”.

— Tocmai asta îmi dă de gândit: de ce v-aţi dus pe rând, dacă amândoi vă terminaserăţi treburile.

— Chiar nu vă daţi seama de ce?

— Nu prea, recunoscu Kostenko şi îşi aprinse o ţigară, oferindu-i şi lui Pimenov.

— Mulţumesc, dacă-mi permiteţi, o să aprind din ale mele, răspunse acesta şi scoase un pachet turtit

de „Sever”. Cum să vă spun, dânsul se ferea de subalterni, eu – de funcţionarii centralei, ştiţi, ca să nu se interpreteze greşit. Oamenii abia aşteaptă să bârfească – dacă şeful e prieten cu subalternul, înseamnă, nu-i aşa, că e mai indulgent faţă de ei, că-i creează fel şi fel de avantaje...

— Relaţiile dumneavoastră de prietenie cu Proskureakov durează de mult?

— De mult.

— Dar între familiile dumneavoastră:

— Poftim?

— Vreau să spun, există şi între familiile dumneavoastră relaţii de prietenie?

— A! aşa. Eu i-am vizitat acasă, dar pe bătrâna mea o ţintuieşte în casă radiculita, n-a plecat de ani de zile din Prigorsk. În ce mă priveşte, cred că am fost acasă la dânsul de vreo două ori.

— Cine a propus să vă duceţi pe rând la „Lastocika”? Chiar într-atât să se fi temut Proskureakov de bârfelile subalternilor? Un om atât de respectat, şef de centrală?

— Poate că a trecut pe la cineva în drum? Ar trebui întrebat şoferul.

— Da, lucrul ăsta e absolut necesar, acum, zise Kostenko, îndreptând spre Ermaşeva obişnuitul său zâmbet. Nu-i aşa, Irina Vasilievna?

— Şoferul a şi fost convocat, Vladislav Nikolaievici.

— La secţia de miliţie n-a fost interogat?

— Ba da. A declarat că l-a adus pe Proskureakov, de la centrală, până în dreptul blocului-turn de pe strada Kotelnikov. „Lastocika” e chiar alături de clădirea respectivă.

— Aşa, deci! După cum vedeţi, tovarăşe Pimenov, Proskureakov nu s-a oprit nicăieri în drum.

În ultimii cincisprezece ani, Kostenko îşi formase – şi era conştient de lucrul ăsta – un „fler” infailibil. Reacţiona ca un aparat precis, ca un detector care deosebeşte fără greş minciuna de adevăr. Odată, la clubul miliţiei, când Wolf Messing prezentase o serie de experienţe psihologice, Kostenko, la sfârşitul şedinţei, angajase cu el o lungă şi pasionantă discuţie. Mic de stat, cu părul cărunt, îmbrăcat într-un costum impecabil, apăsându-şi degetele pe mâna lui Kostenko, Messing spusese:

— Orice om poate să-şi dezvolte calităţile înnăscute de telepat, de ghicitor, mai bine zis nu de ghicitor, ci de detector... E necesar doar să vrei să-ţi fixezi un obiectiv...

La începutul carierei sale, când simţea, în timpul interogatoriului, că omul minte, Kostenko se ferea să-i atragă atenţia, chiar şi atunci când tactica operativă i-ar fi îngăduit s-o facă, nu cumva să-l jignească, din care cauză se enerva, cum se enervează oricine când e minţit cu neruşinare în faţă. Apoi, brusc, îşi schimba radical atitudinea faţă de cel interogat, îndoindu-se chiar şi de cele mai veridice declaraţii ale acestuia.

Şi de data aceasta Kostenko surprinse în vorbele lui Pimenov – în aparenţă atât de sincere, de pline de bună- credinţă – un accent de neadevăr, şi nu de neadevăr obişnuit, explicabil prin deficienţe de memorie sau prin jenă – mulţi oameni mint pentru a nu se pune într-o postură ridicolă sau jalnică – ci de minciună calculată şi deliberată. Drept care, Kostenko hotărî să renunţe la alte întrebări: Pimenov trebuia convocat la o discuţie serioasă, pregătită minuţios dinainte. Povestea devenea suspectă, cercul de relaţii „întâmplătoare” nu putea să nu-i dea de gândit: Keşalava – Nalbandov, Nalbandov – Pimenov,

Pimenov – Proskureakov...

— Nu vă mai deranjez, spuse Kostenko, ridicându-se în picioare. La revedere, Irina Vasilievna.

— La revedere, Vladislav Nikolaievici.

— La revedere, spuse Kostenko, întorcându-se pe jumătate spre Pimenov. S-ar putea întâmpla să fie nevoie să mai stau de vorbă cu dumneavoastră în legătură cu unele probleme care mă interesează.

— Vă rog! răspunse Pimenov, pe un ton plin de solicitudine. Mă reped cu avionul până acasă, îmi rezolv treburile la întreprindere şi, dacă e necesar, pot să revin.

— Cred că n-are rost să plecaţi la Prigorsk.

Ermaşeva interveni:

— Să-i iau tovarăşului Pimenov declaraţia în scris că nu va părăsi localitatea?

— Nu, răspunse Kostenko, de ce?... Pur şi simplu, o să-l rugăm să mai rămână două-trei zile. Aţi indicat adresa dumneavoastră?

— Da, am indicat – hotelul „Turist”, corpul 5, camera 94. Tovarăşi, e neapărat necesar să mă întorc acasă, măcar pentru vreo două zile. Şi aşa, în loc de două zile, mă aflu aici de o săptămână încheiată. Mi-ar plăcea, bineînţeles, să mă mai plimb prin Cetatea de piatră albă – măicuţa Moscovă, dar fabrica lucrează şi sunt o mulţime de probleme de rezolvat în fiecare zi.

— De ce să cheltuiţi banii statului pe bilete? îi răspunse, pe acelaşi ton, Kostenko. Ar costa pe puţin şaptezeci de ruble, pe care noi n-o să le achităm, noi numai pe delicvenţi îi transportăm pe cheltuiala statului...

Kostenko se afla cu mâna pe clanţă, când întoarse capul şi spuse:

— De altfel, aş fi vrut să vă consult şi în calitate de expert calificat. Presupun că n-o să refuzaţi să ne ajutaţi?

— Depinde de ce expertiză e vorba.

— E vorba de nişte pietre preţioase, în legătură cu care părerile experţilor noştri sunt împărţite.

— Dacă e vorba de pietre, sunt la dispoziţia dumneavoastră. Depinde însă de ce fel de pietre. La briliante, smaralde, nu mă pricep, în schimb carneolele, granatele, rubinele le prelucrăm la noi, aşa că în legătură cu ele v-aş putea fi de folos.

— Vă mulţumesc. O să vă las la poartă biletul de intrare. Strada Ogariov, numărul 6, scara a doua.

*

Kostenko aşează în faţa lui Pimenov două grămăjoare de pietre: una de diamante, obţinute în ajun de la fabrica de bijuterii din Moscova, a doua de granate, şi anume cele lăsate de Keşalava în camera actriţei Toropova.

— Iată, tovarăşe Pimenov, spuse Kostenko, aveţi prilejul să vă evidenţiaţi priceperea profesională: mă interesează ce reprezintă pietrele acestea, pe care vi le supun pentru expertiză – valoarea fiecăreia dintre ele, locul unde au fost prelucrate şi posibilităţile de a fi desfăcute prin reţeaua comercială. Pe hârtia aceasta, am notat nişte întrebări, la care v-aş ruga să răspundeţi. N-o să vă deranjez. Dacă mă caută cineva la telefon, comunicaţi-i că mă întorc într-o jumătate de oră.

— O clipă, îl opri Pimenov, încruntându-se. O clipă, vă rog. Scuzaţi-mă, nu vă cunosc numele de familie.

— Kostenko. Numele meu e Kostenko.

— Nu e nevoie să mă lăsaţi singur o jumătate de oră, tovarăşe Kostenko. Sunt în măsură să vă dau rezultatul pe loc. În privinţa acestor diamante, care provin de la fabrica din Moscova, nu vă pot spune mare lucru, nu mă pricep cum trebuie. Granatele, în schimb sunt ale mele, vreau să spun, au fost prelucrate la fabrica noastră. Valoarea fiecăreia e de minimum o sută, o sută douăzeci de ruble.

— Sunteţi sigur că granatele acestea frumoase sunt de la fabrica dumneavoastră?

— Absolut sigur, tovarăşe Kostenko. Nu încape nicio îndoială. Cum au ajuns la dumneavoastră? Eu le expediez, sub pază, la centrul de desfacere *Iuvelirtorg*, prin trustul respectiv.

— Avem şi noi şiretlicurile noastre, tovarăşe Pimenov. Vă rog să puneţi pe hârtie concluziile dumneavoastră; când mă întorc, vă explic cum au ajuns granatele aici, la noi.

Încă din ajun, Kostenko îi ceruse lui Sadcikov să ia legătura cu Secţia pentru combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei, pentru a găsi un mijloc ca, în chipul cel mai discret, să fie studiată corespondenţa dintre centrală şi fabrica de afinaj din Prigorsk. Şi tot la cererea lui Kostenko, cei de la Secţie urmau să transmită miliţiei din Prigorsk sarcina de a organiza o revizie inopinată, pe linia controlului financiar, la fabrica din localitate.

— Cum merge treaba, moşulică? întrebă Kostenko, intrând în biroul lui Sadcikov. S-a început cercetarea documentaţiei de la centrală?

— Merge, dar cam încet. Mă duc şi eu acolo, să le mai dau ghes.

— Ştii, Pimenov a stabilit imediat că rubinele acelea roşii...

— G-granatele...

— Ai dreptate, granatele. Mi-a spus numaidecât că sunt de la fabrica lui.

— Ei, şi?

— De fapt, dacă stau să mă gândesc, asta nu înseamnă nimic. Moşulică, informează-te ce fel de reguli sunt în sectorul ăsta al industriei în ce priveşte paza producţiei finite. Ia legătura cu fabrica din Moscova şi cu cea din Ural. Consultă-te întâi cu ei şi abia pe urmă întreabă-i pe cei din Prigorsk cam cum pot fi şterpelite pietrele preţioase în procesul de producţie – repet, în procesul de producţie, asta pentru a nu atrage atenţia asupra serviciului controlului tehnic.

— Eşti şş-şiret!

— Pentru şiretenie îmi şi primesc salariul...

— Pentru şiretenie? Slavik, nu te dezbari odată de concepţiile astea retrograde? Salariul ne e plătit pentru inteligenţă, da, pentru inteligenţă. Şiretenia, pe măsură ce trece timpul, îşi pierde tot mai mult valoarea. La ce o să mai folosească şiretenia, când o maşină electronică de calcul o să ne rezolve problemele în câteva minute?! Aşa! Eu m-am cărăbănit, băiete!

— Mă ţii la curent, ne-am înţeles? Pe la două, îmi telefonează de la Tbilisi Sergo Suhişvili, după care angajez runda a doua cu Keşalava.

— Ai fost la procuratură?

— Am fost, deocamdată stăm prost. Nu sunt de acord cu arestarea. De fapt, au dreptate: din probele mele indirecte, nu se poate încropi o acuzare – sunt prea şubrede!

— Dar p-pietrele? De unde le are Keşalava?

— În definitiv, de unde reiese că sunt pietrele lui?

Nu se poate construi o acuzare numai pe baza declaraţiilor unei Toropova. Sau se poate? Nu ştiu nici eu...

*

Când Kostenko se întoarse în biroul său, Pimenov îi înmână un petic de hârtie:

— Poftim.

— O, nu, pe asemenea hârtie nu merge!

— Nu m-aţi înţeles. Sunteţi rugat să telefonaţi la clinică. Concluziile mele le-am scris pe o coală normală. Pe hârtiuţa asta aveţi numărul de telefon al clinicii.

— Al clinicii?

— Da. A telefonat un anume Larin.

— Larin? A, da, ăsta e Larik, un prieten de-al meu, vă mulţumesc foarte mult.

Kostenko îl întâlnise nu de mult pe Larik la stadion – juca *Dinamo* cu *Spartak*. Îi spusese atunci prietenului său că, de la o vreme, se simte al naibii de rău. De pe la ceasurile două, îl cotropea o oboseală cumplită; în general, cu un uriaş efort de voinţă, izbutea să-şi regăsească puterea de muncă de dimineaţă. Uneori, totuşi, era nevoit să încuie uşa biroului şi să se culce pe divan. După ce dormita vreo jumătate de oră, putea, de bine-de rău, să lucreze iarăşi până la nouă seara.

— Ştii, Larik, îi spusese Kostenko, îngândurat, prietenului său, am început să mă tem de ziua următoare: dar dacă, mâine, n-o să mă pot scula? Altădată, visam să mă pot rupe de la treburi ca să viu aici, să beau cu tine bere şi să înfulec o tartină cu pâine prăjită. Acum, nu mai doresc nimic, decât să

mă scol mâine fără dureri în abdomen şi să nu mă apuce oboseala aia blestemată.

— Cu familia cum te împaci?

— Minunat, doar o cunoşti pe Maşunea, e o sfântă...

— Las' că nici tu, între noi fie vorba, nu eşti chiar un drac. Ia arată-mi limba. E încărcată. Ca să nu ne facem griji degeaba, treci pe la mine, o să-ţi fac un consult rapid.

După această discuţie, Larik îi telefonase de trei ori lui Kostenko, rugându-l de fiecare dată să vină la clinică unde el era medic-şef. Îl ştia pe Kostenko recalcitrant când era vorba de medici şi examene medicale şi îi promisese că nu-l va reţine decât o oră, cel mult o oră şi jumătate. „Trăim vremuri afurisite, frăţioare, îi spusese Larik, chiar noi am prăsit nişte microbi speciali, şi acum dăm din colţ în colţ... Vino, nu te prosti, gândeşte-te că mai trebuie să-ţi creşti şi fata!" Alaltăieri, dimineaţa devreme, înainte de serviciu, Kostenko dăduse pe la clinică. Larik îl trecuse prin toate cabinetele, în timpul record de patruzeci de minute.

— Alo, Larik, i se adresă Kostenko, după ce formă numărul. De ce mă cauţi cu atâta înverşunare? Ai găsit vreun ulceraş?

— N-am descoperit niciun ulceraş, dar vreau neapărat să te consulte astăzi profesorul Ivanov.

— Ivanov? Ăsta cu ce se ocupă?

— Specialist în sânge. Nu prea-mi place sângele tău.

— Înseamnă că suntem în total dezacord... Kostenko zâmbi. Mie sângele meu îmi place la nebunie.

— Ascultă, Slavik, s-ar putea să fie vorba de un

fleac, dar fă bine şi treci negreşit astăzi pe la mine.

— Exclus! Poate săptămâna viitoare.

— Slavik, te rog să vii neapărat astăzi. Pentru o jumătate de oră. Cu chestiile astea nu ai voie să glumeşti.

— Când? La ce oră?

— La orice oră, începând de la trei.

— Pe la unsprezece se poate?

— Te aştept până la ora şapte, spuse Larik şi închise telefonul. Îi era greu să continue discuţia cu Kostenko. Nu ştia ce anume să-i spună şi ce nu prietenului său – analizele arătau, în mod indubitabil, prezenţa unui proces inflamatoriu, foarte posibil pernicios, în organismul colonelului Kostenko.

— Şi esculapii ăştia!... făcu Kostenko, aruncând o privire îngândurată spre receptorul telefonului, în care răsunau nişte semnale scurte. Veghează la sănătatea oamenilor muncii, de! Vasăzică aşa... Mi-aţi pus adineauri o întrebare, tovarăşe Pimenov. Granatele acestea nu le-am primit de la *Iuvelirtorg*. Le-am confiscat de la un infractor.

— A fost jefuit vreun magazin?

— Tocmai asta e, că n-a fost jefuit niciun magazin. Am verificat la *Iuvelirtorg* – stocul lor corespunde exact cu scriptele, ca la farmacie. Dacă sunteţi sigur – şi dumneavoastră, după câte văd, sunteţi sigur – că pietrele provin de la fabrica dumneavoastră, înseamnă că ele au putut fi furate numai de acolo.

„Nalbandov, ticălosul, javra împuţită!... Pimenov înţelese totul. Numai el, parazitul dracului, a putut să le fure, nimeni altcineva – controlorii m-ar fi informat imediat! Ah, câinele, ah, spurcăciunea! De asta s-a şi temut să se întoarcă în oraş şi mi-a îndrugat verzi şi uscate! Iar tâmpitul de mine l-am crezut! Îmi ziceam

că dacă suntem băgaţi în aceeaşi combinaţie, suntem, între noi, cinstiţi în toate! Nu i-au ajuns acele de picup, s-a apucat să fure pietre întregi! Auzi! Să fure pietre! Cui naiba vroia să le vândă? Ce oameni, nu le mai ajunge, tot s-ar mai îmbuiba, nemernicii, nesăţioşii, leprele, jigodiile!”

— Asta nu se putea întâmpla, tovarăşe Kostenko.

— Ei bine, s-a putut, tovarăşe Pimenov.

— Trebuie să trimiteţi de urgenţă la fabrică oamenii dumneavoastră, să verifice depozitele. Dar dacă s-a mai furat şi altceva? Avem în magazie şi granate, şi rubine, şi ametiste. Pietrele astea când au fost furate?

— Foarte de curând. În ce priveşte oamenii noştri, e o idee bună. Ştiţi cum o să procedăm? Am să cer chiar acum legătura cu fabrica dumneavoastră. Cine vă înlocuieşte?

— Inginerul-şef.

— Foarte bine. Vorbesc întâi eu cu dânsul, apoi o să-l rugaţi dumneavoastră să conducă pe oamenii noştri, seara, prin fabrică, să verifice lacătele, uşile, ferestrele. N-aveţi nimic împotrivă?

— Cum să am ceva împotrivă, când chiar eu v-am propus s-o faceţi?

— Atunci, vă mulţumesc. Foarte bine. Ce-ar fi să isprăvim acum şi cu cea de-a doua formalitate?

— Vă rog.

— Am să vă pun câteva întrebări în legătură cu Instrucţiunile privind păstrarea bunurilor de valoare şi căile prin care ar putea fi operate furturile. De acord?

— Fireşte, mai încape vorbă! Să stăm amândoi, să ne punem mintea la contribuţie, să vedem cum s-a putut întâmpla ce s-a întâmplat... Aveţi cuvântul meu de onoare... mie parcă tot nu-mi vine să cred! Vestea a căzut ca un trăsnet din cer senin! O nenorocire nu

vine niciodată singură...

— Deci, aşa... Prima întrebare. Kostenko zâmbi, palpând pe furiş locul de sub ultima coastă din dreapta, unde durerea se stârnise din nou. Care dintre salariaţii fabricii are acces la depozitul de producţie finită?

— Directorul. Adică eu. Oricând, la orice oră din zi şi din noapte, cum se zice.

„Of, tare nu-mi place mie vipera asta, reflectă Pimenov, urmărindu-l pe Kostenko cum îi notează răspunsul. Gura îi e numai miere, diavolul, să nu-mi iasă pe nas până la urmă dulceaţa asta!... Şi-a dat seama încă de ieri că nu mă las dus uşor, de aceea a şi îndepărtat-o pe fetişcană."

— Şi mai cine?

— Inginerul-şef.

— Aşa. Şi cine încă?

— Directorul adjunct, şeful serviciului controlului tehnic, precum şi şeful pazei. Ăştia sunt toţi.

„Acolo, la Prigorsk, n-o să pătrundă el în dedesubturile afacerii. Acolo, toate sunt în regulă. Iar Nalbandov trebuie ţinut ascuns. Ticălosul ăsta mă poate băga în mare bucluc. Pe el, dar cu grijă, trebuie să-l fac vinovat de întreaga poveste. De fapt, el şi este vinovatul, aşa că pot să-l dau în gât liniştit. Doar nu s-o arăta măgar chiar sută la sută, să nu respecte înţelegerea: iei totul asupra ta, iar pe urmă te scot eu, că doar pedeapsa capitală a fost abolită... Cum ajunge avionul, mă şi duc la el în munţi. Imediat. Să facă bine să răspundă pentru pietrele astea. Dumnezeule sfinte, dar dacă în mâinile lor au încăput nu numai pietrele, ci toată marfa?! Dacă Nalbandov păstra granatele la un loc cu acele de picup?!"

— Cei indicaţi de dumneavoastră aveau dreptul să

pătrundă în depozit singuri sau numai însoţiţi de şeful pazei?

— Singuri, fireşte. De ce să jignim oamenii, lăsându-i să creadă că n-avem încredere în ei?

— E un punct de vedere, într-adevăr...

„Fotografia lui Nalbandov ne-au arătat-o pentru recunoaştere fiindcă ticălosul a folosit un buletin străin. Şi dacă nu i-aş fi spus idiotului – actul ăsta foloseşte-l numai într-un caz extrem, nu te atinge de el, păstrează-l, o să-ţi prindă bine când o să trebuiască să-ţi pierzi urma definitiv. Dar de ce nu mă întreabă vipera asta nimic despre Nalbandov? Ce-i perdeaua asta de fum? Nu cumva mai deţine ceva, ca rezervă pentru o lovitură decisivă?”

— Vă ascult... întrerupse Kostenko tăcerea lui Pimenov. Voiaţi să spuneţi ceva?

— La noi, ne ghidăm după principiul – încrede-te în oameni, dar nu uita să controlezi, zise Pimenov. În opt ani, nu s-a întâmplat niciun incident. Da, tovarăşe Kostenko, niciun incident, în opt ani! Ni s-a acordat mereu drapelul de fruntaşi în producţie iar cât priveşte planul, am fost totdeauna în avans.

— Prin urmare, nimeni, în afară de cei indicaţi de dumneavoastră n-a avut acces în depozit?

— Nimeni.

— Poate au avut loc unele încălcări, aparent neînsemnate, ale regulamentului de pază interioară, pe care nu le-aţi observat? Din păcate se mai întâmplă asemenea lucruri la noi. E ocupat, de pildă, inginerul-şef şi o roagă pe secretară să se ducă la depozit. Nu s-au întâmplat astfel de cazuri?

— Cum se poate! Doamne fereşte! La noi, regulamentul e respectat cu foarte mare stricteţe!

— Dar în timpul perioadei intermediare, ca s-o

numesc aşa? Când pietrele se află în faza de prelucrare? Presupun că e o secţie mare?

Pimenov zâmbi cu condescendenţă – zâmbetul acesta îi izbuti exact cum şi-l dorise – şi îi explică lui Kostenko:

— Dacă în secţie sunt introduse patruzeci de pietre-mineral, la control tot patruzeci sunt recepţionate, tovarăşe Kostenko. Şi apoi, muncitorii din fabrica mea sunt oameni minunaţi, cu o înaltă conştiinţă de clasă. Nu, o asemenea bănuială o resping cu hotărâre. La noi, oamenii muncii sunt adevăraţi oameni ai muncii...

— Înseamnă că, dacă miliţia va stabili cu certitudine că în incinta fabricii n-au putut pătrunde nişte bandiţi din afară, hoţul va trebui căutat pe lista pe care mi-aţi oferit-o?

— Exact. Numai că pentru fiecare dintre cei indicaţi de mine pot garanta în scris.

— Consideraţi deci că s-au strecurat nişte răufăcători în incinta fabricii?

— Da. Mai mult ca sigur.

— Cât de des verifică şeful pazei siguranţa zăvoarelor, a ferestrelor, a uşilor? Tavanul, duşumeaua sunt controlate?

— Totul se execută conform instrucţiunilor în vigoare, conform instrucţiunilor... Cum anume se efectuează controlul nu-mi amintesc precis, dar ce prevăd instrucţiunile, se respectă în mod sigur.

— Şeful pazei nu v-a semnalat niciodată nimic? Nu v-a cerut introducerea unor posturi suplimentare, îmbunătăţirea sistemului de alarmă?

— Nu. La noi, în toţi aceşti opt ani, n-a fost semnalată nicio carenţă în ce priveşte paza.

— Prin urmare, dumneavoastră afirmaţi că, în afară

de inginerul-şef, de directorul adjunct, de şeful serviciului controlului tehnic şi de şeful pazei, în încăperile depozitului n-a intrat nimeni?

— Nimeni.

„De ce n-a suflat până acum nicio vorbă despre Nalbandov? Doar nu de florile mărului au venit să ne arate fotografia, pentru identificare?”

— Vă daţi seama că va trebui să verific persoanele indicate de dumneavoastră?

— Îmi dau seama. Numai că una din aceste persoane aţi omis-o adineaori.

— I-am enumerat pe toţi cei indicaţi de dumneavoastră.

— Nu, tovarăşe Kostenko. M-aţi uitat pe mine. Sunteţi dator să mă verificaţi primul.

— Da? Bine. Sper, însă, că cele discutate aici vor rămâne între noi, nu-i aşa?

— Sunt gata să-mi iau în scris obligaţia că nu voi divulga nimic.

— Nu e nevoie de nicio obligaţie în scris! zise Kostenko, ridicându-se. Bine. Nu vă mai reţin. Vă rog să mai răbdaţi vreo două zile în Capitală, de acord?

— Mă înjunghiaţi fără cuţit, tovarăşe Kostenko!

— Ei! să n-o luăm chiar aşa, zise Kostenko, semnând biletul de intrare. Aşteptaţi pe coridor, când primesc legătura cu Prigorskul, vă chem imediat, bine? O să-i daţi indicaţii adjunctului sau inginerului-şef în legătură cu oamenii noştri care vor veni la fabrică.

Ce se întâmplă când îţi înşeli complicii

„Aici o mierleşti de frig, în colonie te bagă în pământ munca. Ce mi-e una, ce mi-e alta! Şi de haleală, ioc! De ce n-o fi venind odată, doar n-o fi vrând să mă prăpădesc prin pustietăţile astea?”... Nalbandov se încovrigă cât putu, trăgându-şi genunchii spre burtă. În cele patru zile din urmă slăbise, şi acum, dacă îşi apleca grumazul, genunchii îi atingeau cu uşurinţă bărbia. În primele două zile petrecute în munţi, nu se putuse încălzi decât ziua: ieşea târâş, cu mare grijă, din coliba de vânătoare, la soare. Pe atunci, mai avea o franzelă, o legătură de covrigei uscaţi şi un pachet de zahăr. Dar şi merindele acestea sărace se isprăviseră, iar ieri noapte dăduse primul îngheţ. Munţii se albiseră, jur-imprejur se auzeau întruna nişte trosnete ciudate, de parcă s-ar fi furişat cineva spre colibă; Nalbandov, cu mâinile încleştate pe puşca încărcată cu alice, nu închisese ochii toată noaptea. „Dacă nu vine nici astăzi, la noapte trebuie să cobor din munţi. Dar unde să găsesc ceva de mâncare, noaptea? Am să-i telefonez lui să-mi aducă, cui altcuiva să-i telefonez, dacă nu lui? El m-a băgat în combinaţia asta, tot el să găsească acum şi un mijloc de ieşire. El e vinovat de toate – până a-l întâlni, îmi vedeam de treaba mea, mă puteam uita fără teamă în ochii orişicui...”

Nalbandov îşi vârî capul sub bucata de pâslă ce-i servea de învelitoare şi se apucă să sufle în degetele

îngheţate. În copilărie, când pleca în vacanţă vara, cu fratele lui, la ţară, la bunica, în nopţile reci, tot aşa se vârau amândoi, cu cap cu tot, sub o bucată de pâslă şi suflau, suflau până le ţiuiau urechile, să se încălzească.

Nalbandov îşi aminti de fratele său. Stepan termina acum aspirantura la Conservatorul din Leningrad. Fusese trimis, în trei rânduri, în străinătate. La un concurs, în Belgia, luase premiul trei. Acum o jumătate de an, i se conferise titlul de artist emerit.

„De ce să dau vina pe Pimenov? oftă, cu năduf, Nalbandov; deşi suflase cu toată puterea în pumni şi pe piept, încât i se aprinseseră scântei negre-verzui în ochii holbaţi, în loc să se încălzească, i se făcuse şi mai frig. Numai eu sunt de vină. Puteam să-l trimit la plimbare, şi gata. Ba puteam să anunţ şi controlul obştesc – iată, fraţilor, ce fel de propuneri îmi face un director fruntaş!... Ce rost are să arunc toate în spinarea lui Pimenov? El, de granate, barem, nici nu ştie. Vinovat sunt eu, numai eu. Am văzut cum trăieşte Stiopka şi am jinduit să trăiesc şi eu ca el: maşina-maşină, cinci costume în garderob, pantofi cu talpă de crep, cămăşi de pânză fină... Ei, şi apoi, micul dejun la restaurant – de cinat, poate cina la restaurant şi un prost, dar să iei micul dejun la restaurant, fără coniac sau votcă, e cu totul altceva... Să spui: «nişte pâine prăjită, te rog, tăiată felii subţiri, omletă cu caşcaval şi cafea», la care ospătarul să nu întrebe ca un nerod: cu lapte? – ci să-şi cunoască clientul, cum îl cunosc toţi pe Stiopka, şi să i-o aducă în ibricele de alamă, iar cei de la mesele vecine, fel de fel de granguri din străinătate, să întoarcă privirile, să să uite cu jind şi să-i ceară chelnerului să le aducă şi lor cafeaua tot aşa, iar chelnerul să le răspundă:

«Scuzaţi, e comandă specială pentru artistul emerit Nalbandov...» Ei, da, Stiopik e artist emerit. Dar eu ce sunt? De unde şi până unde, să trăiesc la fel ca el? Dar oare nu ni se împuie toată ziua capul cu egalitatea?! Ce fel de egalitate mai e şi asta, când unora le e îngăduit orice, iar alţii, dacă vor să se căpătuiască şi ei, trebuie s-o facă pe furiş, şi dacă s-au căpătuit, iar trebuie să se pitească în gaură de şarpe, să nu fie luaţi la întrebări – că de unde ai banii, cum de cheltuieşti atâţia?... Dacă ni s-ar spune încă din copilărie: cutare e mai inteligent, mai dotat, i se cuvine aşadar să trăiască pe măsura calităţilor lui... Iar m-am apucat să-mi caut justificări! Nalbandov oftă. Uite că dau acum vina pe şcoală! Dacă n-aş fi luat pietrele, lucrurile s-ar mai fi putut îndrepta. Pimenov spunea şi el: n-avem altceva de făcut decât să aşteptăm. Dacă n-o să se apuce să treacă prin sită fabrica, înseamnă că acele sunt la filfizonul acela, nu la miliţie. Ăla o să cadă fără doar şi poate, ca orice bandit de teapa lui, dar asta cine ştie când se va întâmpla; noi, între timp, o să ne restructurăm producţia, vedem ce altă marfă aruncăm pe piaţă, că dintr-asta am câştigat şi aşa destul. O să aflu eu de la prietenii mei din Moscova care e marfa ce se caută mai mult – principalul e să nu ne grăbim, frăţioare, scopul oricum ni-l realizăm, nicio grijă! În ce priveşte acele, n-au cum să se lege de noi. Suntem perfect acoperiţi... Dar dacă îl găbjesc pe Viktor şi găsesc la el pietrele? Ce, o să poată el să le explice că pietrele astea eu le-am salvat de la rebut? Cum să le explice, dacă nici el nu ştie? Stăteam câte două schimburi, să lucrez la salvarea pietrelor sfărâmate! Eu am descoperit şlefuirea de faţete noi, eu am creat un nou desen şi o nouă formă. Eu! Cine, în toată lumea asta,

a mai fost în stare, înainte de mine, să transforme un ciob într-o piatră preţioasă? Eu am descoperit metoda de fasonare! Alt director, pentru asta, mi-ar fi pus pe masă o sută de mii! Pe când eu a trebuit să tac mâlc – voiam să pun mâna pe o «Volga»... Ah, Vitea, Vitea, dau eu de tine, numai să mă văd scăpat de aici! Te găsesc eu, ticălosule, am să trec pe rând pe la toţi colegii tăi de promoţie, am să-ţi aflu eu numele de familie – şi să te păzească Dumnezeu să nu-mi înapoiezi marfa cu binele, că moartea o să te pască! Făceam mai bine dacă plecam de îndată cu avionul la Tbilisi, nu trebuia să-l ascult pe Pimenov, el e bătrân, se teme şi de umbra lui, şi-l găseam eu acolo pe spilcuitul, nemernicul ăla de Viktor nu mai ştiu cum...”

Nalbandov aruncă la o parte pâsla, se sculă şi ieşi din colibă. De jur-împrejur, în noaptea luminată de lună, peisajul era alb şi limpede conturat. Trosnete, peste tot trosnete ciudate. Nalbandov se apucă să ţopăie, apoi dădu de câteva ori ocol colibei, alergând, dar tot nu reuşi să se încălzească.

Îşi aminti cum se întunecase la faţă Pimenov, când îi mărturisise că prezentase la hotelul «Ucraina» buletinul lui Uruşadze. Niciodată, în toţi cel cinci ani de când lucra la fabrică, nu-l văzuse pe Pimenov atât de încruntat ca atunci.

„De ce ai făcut asta, flăcăule? îl întrebase Pimenov, după o foarte lungă pauză. Nu ţi-am spus că buletinul fals trebuie păstrat pentru un caz extrem? Te-ai încurcat cu o muiere? Sau ţi-a venit cheful s-o faci latră?...”

El îl minţise că agăţase o femeie, „o minune de femeie, blondă cu ochi albaştri, frumoasă de pică, nu alta”; doar nu era s-o ducă la „Turist”, într-o cameră cu trei paturi! Inchiriase, pentru o zi, o cameră „lux”,

când dracu i-l scosese în cale pe ticălosul acela... care îl asigurase că îi procură o „Volga”, telefonase, faţă de el, unuia Grigori Vasilievici, rugându-l să treacă pe la hotelul „Ucraina”, să tranşeze afacerea. „Lui îi pasezi o mie de ruble, spusese Viktor, şi încă o mie s-o ai pregătită pentru directorul magazinului. Hai să mergem undeva, să întocmim cererea, ca să obţii maşina pe loc. Ştii ce, să mergem la tine, la hotel, coniacul îl cumperi în drum, ce rost are să-l plăteşti la preţ de restaurant?” Şi uite cum mi-a ieşit economia pe nas... După al treilea pahar, m-am moleşit de tot. Cum naiba a făcut, bestia, de mi-a turnat somniferul? N-am cumpărat chiar eu coniacul? A! exact, porcăria era preparată dinainte în sticla lui. Am şi observat, de altfel, că sticla pe care a scos-o el din servietă n-avea dop original; el mi-a explicat că a procurat-o direct de la fabrică şi că coniacul era vechi de zece ani. Probabil că lui şi-a turnat din sticla mea, iar mie dintr-a lui. Exact, m-a rugat la un moment dat să-i aduc un pahar de apă. M-am dus în baie, iar el, între timp, mi-a turnat în pahar coniacul cu otravă. Ce ticălos! Şi mai auzi spunându-se: „Miliţia, miliţia noastră sovietică, aşa şi pe dincolo...”

Nalbandov se poticni de o piatră. Înţelese brusc enormitatea celor gândite cu o clipă înainte şi se porni să râdă încetişor: „Un hoţ jefuit de alt hoţ...” Se lăsă la pământ, ca să-şi înăbuşe hohotele de râs. În pădurea aceea uriaşă, pustie, în care trosnea mereu câte ceva, se temea să şi râdă după pofta inimii.

„Fir-aş de o mie de ori blestemat!... Oftă cu năduf, deşi simţea că parcă a început să se încălzească. Numai eu sunt vinovat de toate... Cum o să mă pot uita în ochii lui Stiopik, dacă mi se face proces şi o să fiu adus în sală cu escortă, tuns-chilug, fără cravată şi

curea?! Cum o să mă uit în ochii lui? Cum o să-i explic că nu lăcomia de bani m-a mânat, ci dorinţa de a fi în toate aidoma lui; pentru ca să nu-l mai fac să se simtă stingherit de costumul meu vechi, plin de praf şi slinos, de şosetele mele în culori ţipătoare, ca să nu-l mai aud adresându-se prietenilor: «Faceţi cunoştinţă, ăsta e Pavel», ci ca să văd că-i face plăcere să-l prezinte celor de o seamă cu el, muzicieni şi balerine, pe fratele mai mare, reputat inginer de mine, care, uite, m-a adus cu Volga lui să luăm împreună dejunul»... Şi, în general, pentru ca unsprezece luni de existenţă posomorâtă la Prigorsk să poată fi răscumpărate măcar printr-una singură de trai la largul meu, alături de talentatul şi iubitul meu frate mai mic Stiopik... N-o să-i pot explica asta niciodată. Mai bine să mor, decât să-i pricinuiesc lui Stiopik o asemenea durere. Dacă mă vor aresta, va avea şi el de suferit, cariera lui va fi compromisă. Nu, asta nu trebuie să se întâmple, în niciun caz! Ticălosul de mine am râvnit la ce nu mi-a fost hărăzit de soartă, de ce să sufere Stiopik? Pentru că fratele lui s-a dovedit un nemernic? Nu, să facă ce-o face Pimenov, să mă strecoare în vreo expediţie geologică, pe vreo trei ani, trebuie să dispar, timpul o să şteargă totul. Dar dacă n-o să şteargă? Atunci, ce mă fac? Sunt gata de orice, nu mă dau în lături de la nimic, numai să scap de puşcărie. Nu soarta mea mă nelinişteşte, de altfel, în secolul nostru, cine-şi mai face griji pentru propria lui soartă? Te gândeşti la copii, la femeia iubită, la părinţi. Noi, însă, n-avem pe nimeni pe lume, nu suntem decât noi doi, Stiopik şi cu mine. Da, sunt gata să fac orice, orice!...” repetă Nalbandov, începând din nou să alerge pe pajişte, ca să se încălzească. Iarba era poleită de brumă şi

împrejurimile străluceau ca decorul unei piese pentru copii. Fusese odată împreună cu Stiopik la un spectacol la Teatrul tânărului spectator – câţi ani să fie de atunci? O! mulţi, mulţi de tot, cine să-şi mai aducă aminte! De emoţie, răsuflarea i se înteţi şi îl podidiră lacrimile.

La ce foloseşte uneori proasta dispoziţie

— Ia loc, Keşalava.

— Aţi transmis întâmpinarea mea procurorului?

— Desigur.

— Şi care e rezultatul?

— Am să-ţi spun îndată. Mai întâi, însă, dă-mi voie să-ţi pun o serie de întrebări.

— Cererea mea adresată procurorului e perfect legală, aşa încât sunteţi obligat să-mi răspundeţi la întrebare. Altfel, refuz să discut cu dumneavoastră până ce nu va fi de faţă un reprezentant al procuraturii.

Kostenko îşi zise că, pentru cât va dura altercaţia sa cu Keşalava, ar face mai bine să oprească magnetofonul. Apoi hotărî să-l închidă de tot – astăzi va conduce interogatoriul după un alt tipic, şi anume cerându-i lui Keşalava să semneze, în procesul-verbal, fiecare răspuns pe care-l va da. Înregistrarea pe bandă de magnetofon tot n-avea la ce să-i folosească, în orice caz nu la viitoarea dispută de la procuratură. Procurorul, pe la care trecuse în ziua aceea Kostenko, refuzase să-şi dea aprobarea pentru prelungirea termenului de reţinere a lui Keşalava.

— Tovarăşe colonel, spusese procurorul, dumneavoastră vă daţi prea bine seama că probele pe care le avansaţi sunt insuficiente. Intuiţia este, indiscutabil, un fenomen din cele mai interesante, dar care nu îşi găseşte aplicabilitate în procedura legală.

Să ne deprindem să respectăm noi înşine legea, chiar şi în împrejurările cele mai neînsemnate, şi să-i învăţăm pe toţi cetăţenii ţării s-o respecte. Numai aşa ne vom asigura nouă, o bătrâneţe liniştită, iar copiilor noştri, o tinereţe senină...”

Nu avea ce obiecta, mai ales că procurorul dădea glas propriilor convingeri ale lui Kostenko. Numai că e destul de neplăcut să ţi se predice de către altul tocmai ideile la care ţii mai mult – cum să nu ţi se strice buna dispoziţie?

Comandantul direcţiei, după ce luă cunoştinţă de argumentele lui Kostenko, îi telefonă locţiitorului procurorului-general, dar acesta, luând act de cererea comisarului, refuză totuşi să dea un răspuns pe loc.

— Trebuie să studiez dosarul şi să-l convoc pe şeful serviciului, replică el. Chiar dumneavoastră afirmaţi că probele de acuzare nu se îmbină logic până la capăt. Ar fi de dorit să le cereţi colaboratorilor dumneavoastră să întocmească o motivare mai cuprinzătoare şi mai argumentată.

— Ancheta se găseşte într-o fază, ca să zic aşa, fierbinte. Dacă îi pun să scrie rapoarte, cine continuă cercetările?

După convorbirea cu procuratura, comisarul îi convocă pe reprezentanţii tuturor serviciilor care colaborau la „cazul automobilelor”; în ultimele zile luase o asemenea amploare, încât fusese nevoie să fie detaşaţi pentru anchetă şi mai mulţi lucrători de la Secţia pentru combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei, şi îl rugă pe Kostenko să expună amănunţit situaţia, nu la zi, ci de-a dreptul la oră. Ascultă atent feluritele puncte de vedere (colonelul Kurocikin propuse ca cele trei piste ale cazului – Keşalava, Nalbandov şi Pimenov – să fie

investigate separat; maiorul Rodin, în opoziţie cu Kurocikin şi în acord cu Kostenko, susţinu, dimpotrivă, ca aceeaşi echipă de anchetatori să se ocupe de cei trei suspecţi) şi luă o hotărâre de compromis: deocamdată, până ce nu va fi încheiată expertiza la fabrica din Prigorsk şi nu s-a dat de urmele lui Nalbandov, cazul să nu fie „desfăcut pe file”; a subliniat însă în mod deosebit: deocamdată, după care încheie consfătuirea. Îi promise totuşi lui Kostenko să încerce să discute cu locţiitorul ministrului în legătură cu prelungirea termenului de reţinere a lui Keşalava.

Până una-alta, comisarul nu dăduse niciun semn de viaţă, şi Kostenko, privindu-l ţintă pe Keşalava, hotărî să declanşeze o „ofensivă concentrată” asupra acelui tânăr atât de sigur de el. Era convins, nu ştia nici el de ce, că o „ofensivă concentrată” îşi va aduce roadele.

Kostenko nu se grăbea să înceapă interogatoriul lui Keşalava. Îl cerceta atent pe sub sprâncene pe arestat, trăgând alene din ţigara uscată în cuptorul plitei de gaz. Aşa îl învăţase să-şi usuce ţigările maiorul Ganov. Acum câţiva ani, când lucra în strada Petrovka nr. 38, comisarul îl transferase pe Kostenko, „pentru caracter dificil”, din brigada de luptă împotriva banditismului la serviciul ce se ocupa de „copilaşi”, adică de delincvenţii minori. Careva din conducerea superioară se găsise să afirme că, în stadiul actual, tocmai problema delincvenţei infantile este cea mai nevralgică, şi peste noapte fusese creat serviciul respectiv, pe capul căruia, bineînţeles, cădeau toate fulgerele. Ca de obicei, Kostenko se apucase să polemizeze cu şefii. „Astea sunt concepţii naive, spunea el, nu vedeţi că alunecăm în formalism,

tovarăşe comisar? Avem de-a face cu generaţia de război, cu o puzderie de copii fără taţi... Am schiţat aici un tabel statistic, iată cum stau lucrurile: cei mai numeroşi delincvenţi sunt cei născuţi în ’45, mult mai rar cei născuţi în ’48. Adolescenţi de 15-17 ani. În mod curent, la rubrica respectivă, în loc de numele tatălui, e trasă o linie. Cei mai mulţi nu s-au mutat nici de un an, împreună cu mamele lor, de prin subsoluri în locuinţe noi. Peste cinci ani, delincvenţa infantilă va porni să scadă, aşa că nu e cazul să creăm un serviciu căruia îi lipseşte perspectiva! Accentul ar trebui pus pe educaţia în şcolile generale, în şcolile profesionale, în uzine, ar trebui să ia amploare turismul pentru copii, să fie editate cărţi mai multe şi mai bune, construite bazine”. Comisarul îi propusese atunci, în glumă, lui Kostenko, să-şi dea demisia pe motivul că e în dezacord cu conducerea ierarhică, iar Kostenko nu se putuse stăpâni – degeaba îl călca Sadcikov pe sub masă pe picior – şi replicase: „Aş face-o bucuros, tovarăşe comisar, dacă la noi n-ar fi considerate ruşinoase retragerile din serviciu înainte de termen...”

Tot ca de obicei, comisarul, posomorât, îl dojenise pe Kostenko pentru „spiritul său jacobin”, dar cu nişte ochi atât de trişti şi cu atâta lipsă de entuziasm, încât părea mai degrabă că e de acord cu Kostenko în principiu şi că doar cu „dezmăţata atitudine de liber-cugetător” a acestuia nu se împacă.

Cercetându-l acum atent din priviri pe Keşalava, Kostenko continua în gând vechea sa controversă cu comisarul. Aşa se şi întâmplase, delincvenţa în rândul minorilor, de la un timp, începuse să scadă brusc: astăzi, la copiii de şaptesprezece ani, în dreptul rubricii „tatăl”, doar în cazuri rarisime mai e trasă o

linie. Categoria tragică a delincvenţilor „subnutriţi” dispăruse cu desăvârşire.

„Keşalava trebuie să fie un caz patologic, reflecta Kostenko. Nu e cazul să fie căutate rădăcinile sociale. Dacă şi-ar susţine dizertaţia, ar primi un salariu de minimum două sute de ruble. Trăieşte singur, n-are familie. Dacă ar face un efort şi şi-ar lua doctoratul, ar primi cinci sute, şi numai un filistin, un beţivan sau o jigodie invidioasă ar zice că primeşte prea mult. Despre ce să fie vorba, atunci? De un caz lombrosian autohton? De «influenţa nocivă a filmelor cu gangsteri»? Dar, dacă-i aşa, de ce nu pun şi eu mâna pe şperaclu? Că doar şi mie îmi plac filmele cu gangsteri, ba chiar mă dau în vânt după ele. În problema asta ar trebui să ne vie în ajutor biofizica. De unde un asemenea sentiment înnăscut al propriei exclusivităţi? Cine a educat în Keşalava spiritul nietzscheian al afirmării, indiferent de mijloace? Cine i l-a programat în codul său genetic? Să fie vorba de unele «amprente lăsate de trecutul blestemat»? Să fie vorba de «gene înnăscute»? Ori, poate, de o anomalie psihică? Dar e ridicol să fie invocată o anomalie psihică, când avem, incontestabil, de-a face cu o acţiune conştientă, precis deliberată. Orice s-ar zice, continuă să reflecteze Kostenko, examinându-l în tihnă pe Keşalava, noi interpretăm cu totul greşit noţiunea de «birocrat». «Birocratul» – ce e rău în asta, mai ales când munca în acest «birou» e bine şi precis organizată şi se desfăşoară în flux continuu?... „Ei bine, tocmai în numele acestei noţiuni greşit înţelese, voi încerca acum să obţin ceea ce e necesar să obţin!”

— Răspund la întrebarea dumitale, rosti în sfârşit Kostenko, aranjându-şi pe masă formularele pentru

interogatoriu. Cererea dumitale către procuratură am trimis-o la destinaţie chiar în ziua în care mi-ai înmânat-o – vei putea verifica ulterior, după numărul de înregistrare. Răspunsul la cererea dumitale n-a sosit încă – pesemne că n-au avut timp s-o rezolve. Aşa încât nu se pune problema vreunei încălcări a normelor procedurale.

— Nu voi răspunde la întrebările dumneavoastră atâta timp cât nu voi primi răspuns de la procuratură.

— Scrie, te rog, lucrul ăsta pe o foaie separată. Uite, pe asta.

— Nu scriu nimic.

— Fie şi aşa, consimţi Kostenko. Mulţumesc. Prin asta, îmi uşurezi sarcina: voi avea un temei să cer procuraturii transformarea reţinerii dumitale în stare de arest, îţi aminteşti de articolul respectiv din cod?

Keşalava nu-şi amintea de articolul respectiv din cod, lucru de care Kostenko îşi dădu seama imediat. Telefonă la ofiţerul de serviciu, cerându-i să cheme escorta, pentru a-l conduce pe reţinut în celulă.

— Fie, spuse Keşalava, voi răspunde la întrebările dumneavoastră. Sper că după aceea îmi veţi da drumul?

— Depinde de răspunsurile pe care le vei da. Uite, semnează aici, te rog. E vorba de răspunderea care-ţi incumbă în cazul prestării de depoziţii false. Nu, nu aici, mai jos.

Examinând concluziile expertizelor, frunzărind încă o dată foiţele de hârtie aranjate în faţa sa şi care purtau nişte însemnări bizare, pe care numai el le putea înţelege, Kostenko avu – asta i se întâmpla de obicei în momentele de foarte proastă dispoziţie – presentimentul clar că de data asta îl va încolţi pe Keşalava, şi îl va încolţi pe bază de probe, ceea ce îi

va permite să-l convingă pe procuror să aprobe arestarea individului. Principalul era să nu se grăbească, să înainteze pas cu pas – decisiv avea să fie duelul dintre cele două stăpâniri de sine!

Kostenko avusese parte, în viaţa lui, de zile cumplit de grele, când nu putea să doarmă nopţile, chinuit de gândul că în celulă se află un om nevinovat, iar el, Kostenko, care l-a arestat, stă la căldură, lungit sub plapumă, fumează liniştit şi ascultă foşnetul metalic al frunzelor dincolo de fereastră. Să bagi la închisoare oameni nevinovaţi e o atrocitate şi o mârşăvie... În ultimele zile, se surprinsese, în mai multe rânduri, gândind: de ce nu-i provoacă îndoieli vinovăţia băiatului ăsta chipeş, bine crescut, care îşi păstrează admirabil cumpătul în timpul interogatoriilor? „Dar dacă nu e el?”

Kostenko o verificase pe Toropova – locotenentul Reabinina luase legătura cu toate cunoscutele actriţei. „Un suflet deosebit, n-o interesează profiturile materiale, e cinstită şi sinceră, o adevărată actriţă rusă; a plecat de la două teatre şi s-a angajat la altele, cu salariu mai mic, pentru simplul motiv că n-a fost de acord să joace roluri de duzină; nu minte niciodată, spune întotdeauna adevărul în faţă... Din punct de vedere moral? Câţi bărbaţi bine situaţi nu s-au învârtit şi nu se învârtesc şi astăzi în jurul ei, iar dânsa s-a îndrăgostit de un actor sărac, şi iată, sunt trei ani de când locuiesc într-o odaie la demisol.” Recepţionera de serviciu de la hotel afirmase categoric că, toată seara, nu se clintise de la locul ei, şi nimeni, în afară da Keşalava, nu intrase în camera Toropovei. Kostenko o convocase pe Toropova şi discutase cu dânsa pe larg despre cele petrecute în memorabila noapte de la Suhumi.

— Să fi fost doar beat? spuse îngândurată Toropova. Poate că nu e cazul să fie judecat atât de aspru.

— Chiar aşa? se mirase Kostenko. Atâta clemenţă şi mărinimie?!

— Cum să vă spun, parcă mi-e milă de el. Toată seara, s-a purtat cu atâta tact, atât de politicos! Iar în cameră la mine, s-a petrecut cu el o ciudată metamorfoză – a devenit cu totul alt om. M-am şi speriat de el. Numai un mare actor poate juca atât de bine trecerea de la om la fiară.

— Deci, să cruţăm fiara?

— Certaţi-l zdravăn – şi gata! Îi va servi drept lecţie pentru toată viaţa.

— Dar faptul că scotea din buzunar pumni de pietre preţioase nu v-a dat în niciun fel de gândit?

— E singurul lucru care îmi dă de gândit.

— Vedeţi? Vă rog, dacă primiţi de la el o scrisoare în care vă roagă să-l iertaţi şi să vă retrageţi reclamaţia, să-mi telefonaţi numaidecât, bine?

...Kostenko îşi aprinse o ţigară, continuând să-l examineze, cu ochii mijiţi, pe Keşalava.

— Aşa, făcu el, după ce se uscă cerneala de pe formular. Perfect. Deoarece, după cum m-am convins, faci parte din categoria clienţilor dificili, mă văd nevoit să te rog să semnezi fiecare răspuns pe care îl vei da. Ai vreo obiecţie?

— Mă rog, şi Keşalava ridică din umeri, aşezându-se mai comod în scaun.

— Dumneata afirmi că ultimele două luni le-ai petrecut pe litoral, să-ţi faci convalescenţa după o boală serioasă?

— Da.

— Semnează. Mulţumesc. Eşti de acord cu

concluziile profesorului Lebedev că, în prezent, eşti perfect sănătos?

— Da.

— Semnează. Nu mai ai stări de deprimare?

— Nu.

— Somnul ţi s-a restabilit?

— Da.

— Semnează. Dar sub aspect sexual?

— Refuz să răspund la această întrebare.

— De ce?

— Consider întrebarea lipsită de tact şi neavând contingenţă cu cazul în discuţie.

— Cum aşa? Doar ţi-am spus că, în ultimele două luni, la Tuapse, Moscova, Soci şi Leningrad, s-au produs o serie de acte de viol, analoage – în ce priveşte faza preliminară – cu cel pentru care eşti reţinut.

Kostenko observă cum ochii lui Keşalava – concentraţi, încordaţi – deveniră, pentru o clipă, alţii.

„Da bine se mai ţine! îşi zise Kostenko, uimit. A doua oară îi arunc nada, iar el, nimic! Altul, în locul lui, ar fi oftat cel puţin, uşurat.”

— Deci, continuaţi să mă suspectaţi de viol?

„Asta e! îşi zise Kostenko, satisfăcut, măcar în vorbă s-a trădat niţel, a renunţat la atitudinea de sfinx...”

— Nu mi-ai răspuns la întrebare: nu te-ai plâns niciodată de stări anormale sub raport sexual?

— Vă interesează dacă nu sunt cumva psihopat sexual? Nu. Psihopaţii sexuali, după câte ştiu, sunt în genere întrucâtva arieraţi... Apropo, ce e cu haina mea? Aţi găsit multe urme de sânge?

— O să-ţi răspund şi la asta. Mai târziu. Deocamdată, să ne întoarcem la evoluţia bolii

dumitale. Când ai renunţat la medicamente?

— Când am plecat la mare.

— Deci, în ultimele două luni n-ai luat medicamente?

— Ba nu, am continuat să mai iau un timp.

— Şi totuşi când ai renunţat definitiv la medicamente?

— Iarăşi nu înţeleg, ce legătură au toate astea cu cazul în speţă?

— Au o legătură directă, Keşalava. Ca să nu te apuci să reclami la Ministerul Sănătăţii actele de cruzime ale miliţiei: că am arestat un om bolnav, chipurile. Dacă o faci, va trebui să te internăm la clinica Kaşcenko, unde ai sta încă trei luni, cel puţin. Vreau să mă pun la adăpost de complicaţii inutile.

— Repet că, în prezent, sunt perfect sănătos. În ultima lună, am renunţat să mai iau medicamente, pentru ca să nu creez organismului obişnuinţă.

— Ai renunţat la toate medicamentele?

— Da.

— Semnează. N-ai folosit niciodată narcotice?

— Nu.

— Semnează. Enumeră medicamentele pe care le-ai folosit.

— Seduxen, trioxazin, infuzie de rădăcină de valeriană.

— Asta-i tot?

— Da.

— Semnează.

„Aşa... Acum sunt asigurat. A făcut depoziţii false. În buzunar, avea urme de somnifer care se administrează numai în clinicile de psihiatrie, sub supravegherea medicilor şi în doze minimale. Prin intermediul acestui medicament au fost ucişi trei

oameni. Unul din ei, exact în ziua în care «bolnavul» Keşalava a sosit la Leningrad, deşi avea viză de şedere la Gagrî. Atât pe pietre, care sunt şlefuite la Prigorsk, unde a lucrat Nalbandov, care e dispărut, cât şi în buzunarul lui Keşalava s-au găsit urme din una şi aceeaşi otravă, denumită «preparat pentru somn cu efect puternic».”

— Asta-i tot? Sau mai aveţi şi alte întrebări.

— Abia am început, Keşalava. Cum se spune la Odessa, „despre tot, nici nu poate fi vorba...” Iată ce vreau să te întreb: de unde ai venit cu avionul, ca să probezi costumul la Miliutin?

— Din sud.

— Îmi închipuiam că nu din regiunile arctice. În perioada respectivă, ai locuit la hotel sau dormeai pe ţărm, legănat de zgomotul ritmic al valurilor?

— Nu-mi amintesc.

— Dumneata nu-ţi aminteşti, în schimb eu ştiu. Tocmai atunci aveai reţinută o cameră la „Gulripşa”.

— Posibil. Într-adevăr, am locuit acolo în câteva rânduri, când găseam cameră.

— Deci, în ziua aceea aveai reţinută o cameră la hotelul „Gulripşa”?

— Asta o spuneţi dumneavoastră. Eu spun că e posibil.

— Ia, te rog, cunoştinţă de acest extras din registrul hotelului. Acestea sunt datele din buletinul dumitale?

— Da.

— Semnează. Mulţumesc. Înseamnă că, pe data de 19, ai închiriat o cameră la „Gulripşa”.

— Da.

— Semnează. Ce rost avea să închiriezi o cameră la hotel şi apoi să pleci cu avionul la Leningrad? Ce rost,

spune?

— La Leningrad am plecat pentru o zi – trei ore dus, trei ore întors, am plecat dimineaţa, peste zi mi-am rezolvat treburile, iar seara m-aş fi întors. Sau, să zicem, a doua zi dimineaţa. E plăcut să ştii că ai camera ta când te întorci. Altfel, încearcă de găseşte loc la hotel! Doar nu era să dorm pe stradă!

— Semnează.

— Ce rost are să-mi notaţi fiecare cuvânt?

— Am încurcat ceva? Am adăugat ceva de la mine? Sau am consemnat corect tot ce mi-ai spus?

Keşalava îşi semnă răspunsul. Kostenko hotărî să aplice prima lovitură deschisă – şi anume, să schimbe brusc cadenţa interogatoriului. Acum, la întrebările pe care urma să i le pună, Keşalava va avea să treacă la răspunsuri monosilabice – „da” şi „nu”. Tocmai de ele avea nevoie Kostenko acum, ele trebuiau să fie capcanele, minuţios pregătite dinainte.

— M-ai întrebat, reluă Kostenko fără grabă, de ce consemnez atât de exact răspunsurile dumitale. Am să-ţi explic. Vezi, ai semnat şi ultimul răspuns. L-ai semnat de bunăvoie, nu-i aşa? „Doar nu era să dorm pe stradă!” Iar la interogatoriul trecut, ai spus că îţi place să dormi nu la hotel, ci pe ţărmul mării, cu alte cuvinte, pe stradă...

— „Pe ţărmul mării” şi „pe stradă” sunt lucruri deosebite.

— De la „Gulripşa” până la mare nu sunt mai mult de o sută de metri. Continuăm? Iată ce vreau să te întreb: întotdeauna închiriezi camere de o persoană?

— Da.

— Dar dacă nu găseşti camere de o persoană?

— Plătesc pentru două locuri.

— Spune, în absenţa dumitale, n-ar fi putut nimeni

să se folosească de costumul dumitale? Cineva care să-ţi semene? Ar fi putut sau nu?

— Nu.

— Semnează. Mulţumesc. Altă întrebare: ar fi putut un individ necunoscut să ia din camera dumitale costumul şi, îmbrăcat în el, să comită o infracţiune?

— Nu.

— Semnează. De ce n-ar fi putut?

Kostenko calculase precis: Keşalava nu era omul care să înghită „cârligul salvator” – habar n-am cine, ce infractor necunoscut mi-a îmbrăcat, noaptea, costumul... Nu, el îşi juca rolul lui, nu era dispus să facă jocul nimănui.

— Pentru că, după cum mi-aţi spus, siluitorul a acţionat în oraşe diferite, şi de asemenea pentru că, probabil, voi fi confruntat cu victimele, care vor confirma că nu sunt eu cel pe care îl căutaţi.

— Semnează. Mulţumesc. Nenorocirea, Keşalava, constă în faptul că siluitorul îşi omora victimele.

— Cum?

— Ce, „cum”? Te interesează în ce fel le omora?

— Nu, nu asta mă interesează. „Cum”? – în cazul de faţă, exprimă uimirea şi indignarea mea.

— Deci, respingi ipoteza că un infractor a folosit costumul dumitale?

— Da, o resping.

— Semnează. Pentru astăzi, am terminat.

— Intenţionaţi să mă trimiteţi din nou la închisoare?

— Bineînţeles.

— Cel puţin lămuriţi-mă, pe ce bază?

— Keşalava, să fim serioşi! Dumneata, după cum m-am convins, eşti un om inteligent. Înţelegi şi fără să-ţi explic eu că nu pot să-ţi dau drumul până ce nu

verific toate versiunile posibile în cazul în speţă. Dacă mi-ai fi spus: „Pietrele preţioase lăsate la Toropova le-am cumpărat, pentru o sută de ruble, de la un beţivan, lângă piaţă”, ţi-aş fi dat drumul rugându-te să mă ajuţi să-l găsesc pe infractorul care a furat din averea statului. Dar, dat fiind că dumneata respingi în mod categoric faptul în sine şi afirmi că Toropova te calomniază, că habar n-ai de niciun fel de pietre, nu pot să-ţi dau drumul. Dumneata cum ai proceda dacă ai fi în locul meu?

— Îmi permiteţi să scriu încă o reclamaţie?

— La mine în birou sau în camera de arest!

— La dumneavoastră, dacă se poate. În celulă au mai fost aduşi patru inşi, nişte indivizi respingători, care se comportă oribil, adevărate vite.

— Îmi închipui... Poftim, scrie. Iată hârtie, toc. Tot la procuratură?

— Nu. Am să-i scriu deputatului meu. Cred că aşa e mai bine. Deputatul e rectorul institutului nostru, mă cunoaşte foarte bine, eu, în ochii lui, nu sunt un element oarecare în contextul unui caz, ci un om sovietic şi, fiindcă veni vorba, un om viu.

— Dă-i drumul, încuviinţă Kostenko. Poate că ai dreptate.

*

Procurorul parcurse raportul lui Kostenko, în care acesta insista asupra faptului că „Viktor Keşalava afirmă că, în ultima lună, n-a utilizat preparate somnifere şi respinge de asemenea posibilitatea folosirii costumului său de către un alt infractor. Aşa fiind, nimeni, în afară de Keşalava, n-a putut introduce în buzunarul hainei «preparatul pentru

somn», extrem de nociv, otrăvitor, prin intermediul căruia au fost uciși trei oameni şi intoxicat în mod grav Nalbandov. Am renunţat, din motive tactice, la continuarea interogatoriului, dar cele expuse îndreptăţesc presupunerea că interogarea în continuare a lui Keşalava va da rezultate.”

— Ei, da! se pronunţă de astă dată procurorul. Acum puteţi să-l puneţi sub acuzare, există suficiente temeiuri legale.

*

Se şi făcuse ora şase, când Kostenko se întoarse la minister. Tocmai voia să-i ceară ofiţerului de serviciu maşină, ca să se ducă la Larik, să-l consulte profesorul acela, Ivanov, când îi ieşi înainte Sadcikov. Bătrânul era numai zâmbete şi avea o privire de-a dreptul galeşă.

— S-slavik, am o v-veste bună pentru tine! Un plutonier major oarecare, Nodar Gokieli, l-a recunoscut, după fotografie, pe Keşalava al nostru. Unde crezi că l-a văzut? În munţi, lângă baza de alpinism „Trud”. Şi ştii când? Chiar a doua zi după întâmplarea cu Nalbandov. Şi încă ceva, băieţaş: în z-ziua respectivă, toţi alpiniştii erau împrăştiaţi prin munţi, la bază nu rămăsese decât i-instructorul Lomer Moradze. Amănuntul ăsta l-am aflat eu, nu plutonierul major. Moradze locuieşte la T-tbilisi, în acelaşi bloc cu Keşalava.

Kostenko luă legătura prin radio cu Sergo Suhişvili.

— Salutare, Sergo!

— Salut, Slavik, *ghenoţvale*! Colonelul Suhişvili râse. Ai aflat despre Pinkertonul – plutonierul nostru din munţi?

— Mulţumesc, Sergo. Am aflat. Iar acum... Dar n-ai să mă certi?

— Şi eu, şi tu, Slavik, suntem obişnuiţi să fim certaţi. Ne ceartă şefii, ne ceartă nevestele, opinia publică nu se lasă nici ea mai prejos. Ia zi, despre ce e vorba, puişor?

— Sergo, aş vrea ca tu în persoană, şi fără zăbavă, să iei avionul şi să te repezi până la Moradze acela. Ce ne interesează pe amândoi acum, mai mult ca orice, e locul unde şi-a ascuns Keşalava comoara. Bag mâna în foc că ascunzătoarea e acolo, în munţi, şi nu în altă parte.

— Vezi că nu ne-am ocupat până acum de mătuşa tipului, Bătrâna trăieşte într-un sat şi se trage dintr-o veche familie princiară.

— Mătuşa ca mătuşa, dar graba cu care, abia întors de la Moscova, flăcăul s-a repezit în munţi, de parcă ar fi o căprioară, mă pune pe jăratec, Sergo, înţelegi tu?...

*

La şase şi patruzeci şi cinci, telefonă Larik:

— Bătrâne, rosti el cu o vioiciune forţată, îi transmit receptorul profesorului Ivanov.

Kostenko vru să-i răspundă cum că „figuri dintr-astea nu se prind la el” şi că, deci, „să se lase de prostii”, dar nu apucă să spună o vorbă, fiindcă auzi o altă voce – ciudată, seacă, tăioasă, cu un timbru neplăcut, dar autoritară şi care graseia cum puţini oameni mai graseiază astăzi;

— Alo, Kostenko, la telefon Ivanov. Vă rog să vă grăbiţi, sunteţi aşteptat. Dacă n-aveţi bani de taxi, vă împrumut eu. Mă interesaţi foarte mult, înţelegeţi?

Îmi provocaţi un interes deosebit.

— Ştiţi, eu nu mă pricep să povestesc...

— Cum?!

— Ziceam că nu mă pricep să povestesc întâmplări din activitatea mea. Lazar Borisovici v-a minţit, dacă v-a spus că sunt un bun povestitor.

— Mă interesaţi nu ca povestitor, ci ca pacient. Grăbiţi-vă, vă rog, l-am reţinut, pentru dumneavoastră, pe radiolog.

Şi puse receptorul în furcă.

Kostenko se întoarse spre Sadcikov:

— Moşulică, la cine aş putea împuşca o maşină?

— Unde vrei să te duci?

— La clinică.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Naiba ştie! O să mă duc până acolo şi o să aflu. Ăştia zic că ar fi ceva cu sângele...

Sadcikov îi telefonă ofiţerului de serviciu, obţinu de la acesta, pentru cinsprezece minute, o „Volga" destinată curselor ocazionale şi-l duse pe Kostenko în strada Kirov.

Profesorul Ivanov era un bărbat înalt, ras în cap, cu o înfăţişare tipică de boier. Pe degetul mic de la mâna stângă, purta un inel enorm.

— Necivilizat se mai comportă unii oameni! spuse el, fără să răspundă la salutul lui Kostenko. Să mergem, am făcut să aştepte o femeie bătrână.

Cât timp merseră de-a lungul coridorului, spre cabinetul de radiologie al „bătrânei" Bliumina, Ivanov nu încetă să-l mustre pe Kostenko, dar adresându-se exclusiv lui Larik, ca şi cum celălalt nici n-ar fi existat.

— Ne lăudăm că-l citim pe Kafka, bombănea profesorul, dar la medic nu ne ducem. Nu e asta o comportare necivilizată? Simţi dureri, oboseală

cronică, te încui în birou în timpul orelor de lucru, ca să-ţi revii, dar nu te duci să consulţi un medic! În Occident, oamenii consultă în fiecare lună medicul psihiatru, plătind onorarii mari, pe când la noi nici cu forţa nu-i poţi aduce: „Ce, sunt alienat mintal?” N-am dreptate?

Larik se uita cu coada ochiului la Kostenko – se temea de o ripostă a acestuia; Ivanov nu admitea să fie contrazis.

— Igor Pavlovici, interveni Larik, individul necivilizat la care faceţi aluzie l-a salvat de la moarte pe profesorul dumneavoastră.

Ivanov se poticni, de parcă s-ar fi izbit de un perete, întinse chiar şi mâinile înainte, ca şi cum s-ar fi ferit.

— Dumneavoastră sunteţi acela?! Se întoarse spre Kostenko: Sunteţi miliţian?

— Dânsul e colonel, replică Larik, jignit.

— Dumneavoastră aţi salvat viaţa profesorului Galianovski?

— El, el, repetă bucuros Larik, chiar el!

— Bine că mi-aţi spus, Lazar Borisovici, altfel, furios cum eram, i-aş fi putut extirpa cine ştie ce organ vital pe lângă apendice... Ce recompensă aţi primit pentru operaţiunea respectivă? Galianovski povesteşte, ori de câte ori are prilejul, cu ce iscusinţă şi cu cât curaj aţi acţionat ca să-l salvaţi din mâinile bandiţilor. Aţi primit ordin? Medalie?

— Un ceas „Zarea” cu dedicaţie, răspunse Kostenko.

— Cum o duce cu sănătatea tânărul acela în care au tras bandiţii?

— Rosleakov? N-are nimic. S-a înzdrăvenit.

Intrară cu toţii în cabinet, şi Larik îi şopti:

— Dezbracă-te.

— Şi pe unde mai e Rosleakov acela? Galianovski a făcut pe inima lui cea mai reuşită operaţie a sa, astăzi o studiază studenţii de la chirurgie.

Kostenko nu răspunse, fiindcă îi făcea impresia că profesorul, ca şi majoritatea oamenilor de o seamă cu el, întreabă nu ca să primească un răspuns, ci ca să-şi exprime propriile gânduri.

— Deci, cum o duce cu sănătatea Rosleakov?

— Cu sănătatea, destul de bine, răspunse Kostenko. Dar s-a căsătorit, şi în ultima vreme starea lui a început să se înrăutăţească.

— De ce, a dat peste o ticăloasă?

— Nu. Nu ea e ticăloasă, ci el e un prost...

— Aşa, aşezaţi-vă aici! Mai aproape. Dar maioul de ce nu l-aţi scos? Aruncaţi-l undeva, pe aici duşumelele sunt curate.

Degetele puternice ale profesorului îl apucară autoritar pe Kostenko de mâini şi îl apropiară de ecranul rece al aparatului Roentgen.

„Iată ce înseamnă să fii lipsit de apărare, îşi zise Kostenko. Iar în dicţionar această noţiune e explicată cu totul altfel...”

— Şi pe unde mai e Rosleakov acela? Tot cu dumneavoastră lucrează? Nu respiraţi. Reţineţi aerul. Pe unde mai e? Poftim?

— Să răspund sau să reţin aerul? întrebă Kostenko, simţind cum creşte în el iritarea faţă de căpcăunul acela cu inel în deget.

— Răspundeţi.

— Nu mai e în miliţie. A demisionat şi...

— Nu respiraţi. Veniţi şi mai aproape, aşa, spre mine. Nu vă mai smuciţi!

— Metalul e rece.

— O să se încălzească. Şi unde ziceţi că lucrează?

— În avocatură.

— Întoarceţi-vă cu şoldul stâng. De ce a demisionat? Tuşiţi. Nu aşa, mai tare. Aici doare?

— Nu.

— Nu-mi spuneţi minciuni!

— Doare alături.

— Dar aşa?

— Aşa, îmi ies ochii din cap de durere! Nu mai apăsaţi, că încep să urlu!

— N-aveţi decât să urlaţi, tot o să apăs. Dar aici?

— Nu.

— Dar dacă apăs aşa?

— Doare.

— Dincoace răspunde surd, sau vă înjunghie către furca pieptului?

— Şi una, şi alta.

— Întorceţi-vă cu partea dreaptă încoace.

— Nu pot din cauza mâinii.

— Păi, ridicaţi-o. Tuşiţi. Mai tare. Acum nu respiraţi. Doare? Doare?

— Mi-aţi cerut să nu respir...

— Ieşiţi de acolo şi îmbrăcaţi-vă. Lazar, daţi-mi o ţigară, ale mele sunt în impermeabil.

Kostenko o întrebă încet pe „bătrâna” Bliumina – doctorul radiolog, o femeie drăguţă, de vreo treizeci de ani:

— Stau prost, nu-i aşa?

— Cine v-a spus asta? Femeia râse, fără să ridice ochii de pe fişa în care nota ceva, cu un scris rapid. Starea dumneavoastră este întru totul acceptabilă.

După ce se îmbrăcă, Kostenko ieşi pe coridor. Profesorul Ivanov stătea lângă fereastră şi fuma. Larik îi spunea ceva precipitat, dar, auzind scârţâitul uşii,

se întoarse şi tăcu din gură.

„Lucrurile stau prost”, conchise Kostenko şi, în aceeaşi clipă, oboselii îi luă locul o dorinţă ciudată şi întrucâtva perversă, pe care n-o mai simţise niciodată, de a afla întreg adevărul despre sine şi boala sa. Nu se mai îndoia acum că e serios bolnav. Îşi aduse aminte cum îi spusese soţiei, în glumă, nu mai departe decât acum câteva zile! „Maşulea, să ştii că am un canceraş”. Atunci, cuvintele acestea nu-i inspiraseră niciun fel de teamă, pe când acum, acum era răpus de spaimă. Nu, nu putea să aibă niciun fel de cancer, toate astea-s prostii, pur şi simplu e o pleurită oarecare sau o inflamaţie a ficatului... Cu aceeaşi detaşare şi răceală cu care înregistrase adineauri spaima ce-l copleşise pe neaşteptate, reţinu şi gândul subit despre inflamaţia „obişnuită”: ştia perfect de bine că oamenii serios bolnavi îşi construiesc, instinctiv, un zid în faţa adevărului.

— Profesore, şi eu sunt adeptul unei comportări civilizate în viaţă, spuse Kostenko. Aşa, de pildă, sunt de părere că bolnavului să i se spună adevărul. Unii vor zice că e o cruzime – e adevărat, moralul celor slabi se va prăbuşi, dar nu văd de ce etica medicală trebuie să se orienteze numai după cei slabi. După mine, actul de caritate suprem îl constituie dezvăluirea adevărului.

Ivanov îl ascultă atent, fumă ţigara până la capăt, strivi chiştocul între degete, îl aruncă pe jos („s-a obişnuit, împieliţatul, ca în urma lui alţii să le ridice pe toate şi să fie servit pe tavă...”) şi zise:

— Sunteţi bolnav şi nu am de gând să v-o ascund. Sunteţi bolnav serios. Dacă e cancer? Nu ştiu. Nu sunt încă edificat. Mai degrabă vă sunt inflamate vezica biliară şi pancreasul, dar nici asta nu-i o bagatelă – va

fi vorba de o operaţie de vreo patru ore. Cu toate astea – profesorul porni, fără să se grăbească, spre cabinetul lui Larik, continuând să vorbească autoritar şi graseind – nu exclud posibilitatea unei tumori maligne, cu alte cuvinte a cancerului, la plămânul drept. Din o sută şaptezeci de bolnavi de cancer, doctoriţa Zarialova le-a făcut formele de ieşire din clinica noastră, spre a fi reintegraţi în producţie, unui număr de o sută zece. Din aceştia, mai mult de optzeci la sută sunt oameni de vârsta dumneavoastră, deci nu bătrâni. Cei bătrâni mor. V-am vorbit deschis, fiindcă, într-adevăr, n-are sens să mint: văd că vreţi să vă vindecaţi şi aveţi tăria necesară. De aceea, chiar mâine dimineaţă, trebuie să vă internaţi la Institutul oncologic.

— Mâine n-o să pot.

— De ce?

— N-o să pot, repetă Kostenko. Oricum, va trebui să fiu examinat şi la clinica noastră. Aţi uitat că sunt militar, profesore? Şi apoi, am de dus la capăt o treabă.

— Pe asta lăsaţi-o! Asemenea replici lăsaţi-le pe seama dramaturgilor care scriu piese de teatru eroice. Numai sănătos veţi fi util societăţii, pensiile de boală grevează asupra bugetului statului.

— Profesore, nu pot lăsa baltă treaba respectivă. E rentabilă. Kostenko se surprinse zâmbind şi îşi dădu seama că de astă dată zâmbise normal, cum zâmbea în mod obişnuit, nu forţat, din teamă şi din sentimentul de jenă neputincioasă al celui care se ştie fără şanse de scăpare. Dacă duc treaba aceea la capăt, primesc un premiu, care nu e de lepădat, echivalentul unui salariu pe o lună. Şi n-aş avea nevoie decât de cinci zile. Acordaţi-mi această

păsuire, bine? În cinci zile, isprăvesc. Sau, să zicem, în maximum şapte.

— Bine, n-o să mă târguiesc, că doar nu discutăm acum schema personalului clinicii... spuse Ivanov. Vă păsuiesc o săptămână, cu condiţia ca mâine şi poimâine să vă petreceţi dimineţile la mine – examinarea nu poate fi nicicum amânată. V-am spus că nu sunt convins că aveţi cancer, nu sunt deloc convins de asta. Cum s-ar zice – fifty-fifty. Nu uitaţi însă: în stadiul actual al bolii, şi o zi poate fi decisivă. Chiar şi o zi. Dacă examenele noastre vor arăta că amânarea nu e cu putinţă, vă veţi interna chiar mâine. Şefului clinicii dumneavoastră îi telefonez eu, mă cunoaşte – consultaţiile de oncologie le fac acolo elevii mei.

*

— Slavka! S-slavka!

Kostenko se întoarse: pe o bancă, sub un copac aproape desfrunzit, şedea Sadcikov.

— Ăsta e Sadcikov, rosti Kostenko şi lui Larik glasul prietenului său i se păru uluitor de străin. Moşulică. Un prieten de-al meu. Faceţi cunoştinţă.

— Vlas.

— C-cum? făcu Sadcikov.

— Vlas; ăsta-i numele meu de familie.

— A-a! Pe mine mă cheamă S-sadcikov. Ei, cum e, Slavka? Ce ţi-au găsit esculapii?

— Dracu ştie! Inflamaţia splinei. Cam aşa ceva, nu, Larik?

— Aproximativ.

— Şi eu care, nu ş-ştiu de ce, îmi făceam griji...

— În general, te-ai orientat just. Peste o

săptămână, te părăsesc, frăţioare: mă internează la clinică. Apropo, Larik, am uitat să te întreb: cam pe cât timp o să fiu pus la popreală?

— Nu stă nimeni mai mult de o lună, Slavka. Întreg tratamentul durează o lună. Iar dacă va fi cazul să ţi se scoată vezica, atunci numai vreo două săptămâni.

— Nu trebuie s-să-i laşi să scoată din tine n-nimic! În organism nu sunt p-piese inutile.

— Băieţi, hai să mergem să ne aciuăm undeva, propuse Kostenko. Am în jeb o bumaşcă de zece ruble.

— Dacă z-zici tu „să ne aciuăm undeva”, înseamnă că nu-i n-nimic serios cu boala ta, spuse Sadcikov, iar dacă nu-i n-nimic serios, atunci eu o întind.

După ce plecă Sadcikov, Kostenko îi spuse lui Larik:

— Îmbătrâneşte moşul... Acum se lasă dus uşor.

— Dar nu l-ai minţit, i-ai spus adevărul.

— După părerea ta, nu există şi adevăruri mincinoase? Haidem la „Pelmennaia”[7], Larik, ce zici? Pe vremea studenţiei, ne duceam întotdeauna la „Pelmennaia”.

— Să mergem. Şi să nu fi acru, frate... Ştiu eu cum discută Ivanov cu cei a căror stare e într-adevăr proastă.

— Larik, scumpule, lasă-te de-astea... Afurisita mea de meserie m-a învăţat măcar atâta – să deosebesc cu precizie minciuna de adevăr, şi de ramolit, încă nu m-am ramolit, ca Sadcikov. Mai bine sfătuieşte-mă dacă să-i spun Maşei sau nu?

— N-are rost.

— Păi, o să vadă firma: Institutul de oncologie...

— N-o s-o vadă. Ai să-i spui că nu e decât o zi de

[7] De la pelmeni – un sol de colţunaşi

vizite pe săptămână şi, în ziua aceea, te mut eu la secţia terapeutică, unde mi-e prieten şeful... Ascultă, frate, ce-ar fi să nu mergem la „Pelmennaia”?

— Ba da, să mergem la „Pelmennaia”. Ştii, vreau să mă simt din nou student.

Prima dată îl adusese aici Levon, care, ca peste tot, se cunoştea cu bucătarii, cu ospătăriţele, cu contabilul şi responsabilul. Când intra în local, toţi se repezeau la el; „Salut, Leovuşka! Cântă-ne, Leovuşka! Spune-ne un banc nou, Leovuşka!” Şi Levon cânta un cântec nou – când era şi Mitea Stepanov, îl cântau pe două voci şi ieşea grozav; spunea bancul; îi repara garderobierei, Ecaterina Savelievna, ceasul deşteptător; discuta pe teme moralizatoare cu băiatul de cincisprezece ani al bucătăresei Elvira (de curând, băiatul ăsta îşi susţinuse teza de candidat în ştiinţe, în specialitatea „tehnologiei chimice fine”); se prezentase şi ca martor la un proces, atunci când soţul bufetierei, Anna Pavlovna, ca să scape de plata pensiei alimentare, o ştersese în Iakutia. La „Pelmennaia” era omul casei şi i se dădea voie să prepare el personal, pentru prieteni, pelmeni. Când li se topeau bursele de studenţi, Levon avea întotdeauna credit; îi aducea cu el pe Mitea Stepanov şi pe Kostenko şi, cu bărbia proptită în pumni, se uita zâmbind cum înfulecă prietenii săi supa *harcio*.

Odată, după trecerea câtorva ani, îi invitase aici Stepanov; îi apăruse prima carte, şi voia să sărbătorească evenimentul nu la vreun restaurant, sau la clubul scriitorilor, ci tot la „Pelmennaia” – mică, liniştită şi atât de scumpă inimii lor; pe măsură ce le rămâne tinereţea în urmă, oamenii sunt tot mai mult atraşi de locurile în care şi-au petrecut-o.

Îşi dăduseră întâlnire la şapte seara. Stepanov îi

aştepta undeva în apropierea localului.

— O să-i tragem un chef clasa-ntâi, Leovuşka! spusese Stepanov. Coniacul e în servieta mea, iar pelmeni, calitatea lux, ai să-i prepari tu.

— Pelmeni or să iasă „extra-prima, ultra-lux”, se lăudase Levon, deschizându-şi servieta. Ia uitaţi-vă, nehaliţilor, am luat din piaţă nu numai smântână şi slănină, ci şi mirodeniile de cuviinţă, fără de care pelmeni n-au niciun gust – *suneli, kindza şi adjiga*...

— Dar cu ceasul deşteptător ce faci? se mirase Kostenko. Sau timpul tău, consacrat în totul artei filmului, ai de gând să-l drămuieşti şi la petrecerea noastră?

— Uituc mai eşti, păi, ăsta-i pentru garderobieră, pentru tuşa Katia... Elvirei i-am adus un ruj de buze polonez, Annei Pavlovna un fileu, se pare că plasele astea pentru păr se găsesc greu în magazine.

Kostenko şi Stepanov schimbaseră între ei o privire lungă şi lăsaseră apoi nasul în jos – le era ruşine de ei şi erau mândri de Levon al lor.

Intraseră la „Pelmennaia”. În locul tuşei Katia se afla un bătrân, Elvira se mutase la Ghelendjik, iar Anna Pavlovna murise...

— Fie şi aşa, oftase Levon. Ceasul am să i-l dăruiesc bătrânului, să-i asculte el ticăitul... Nu-i nimic... Cum-necum, hai să mai trecem totuşi din când în când pe aici, nu-i aşa? Când ne-o fi mai bine şi când ne-o fi mai rău... De acord?

Larik îi telefonă, de la „Pelmennaia”, lui Stepanov. Acesta sosi peste o jumătate de oră.

— Ce te-a apucat, colonele? spuse el, străduindu-se să zâmbească vesel. Ţi-ai pierdut minţile? Sau vrei să fii la pas cu moda?

— Ce bei?

— Sunt la volan.

— Lasă maşina aici. O să ne plimbăm oleacă pe jos. Cât priveşte moda, eu zic că Larik e cel care a intrat în panică. Eu am încredere în flerul meu. Nu e cancer. N-am cancer, înţelegi? N-am... Şi cu asta, să isprăvim. N-am nevoie să mă consoleze nimeni. Noroc, scribălăule!

— Noroc, copoiule! Noroc, felcere!

Pelmeni se răciseră de mult, aluatul cenuşiu şi băţos se desfăcuse şi ieşise la iveală umplutura – minuscule cocoloaşe de carne.

Kostenko avu un zâmbet rău:

— Din fiecare porţie bucătarul scoale un venit net de circa cinci copeici.

— Ce găseşti de râââs, colonele? întrebă Stepanov. Du-te la bucătărie şi arestează-l pentru hoţie.

— Dar mandatul de arestare? N-am mandat de arestare, şi lucrul asta mă bucură grozav, Mitea, fiindcă, uite, nu mă pot duce să-l arestez pe bucătar.

Stepanov se uita la Kostenko. Acesta slăbise în ultimele zile, era galben, ochii îi erau înfundaţi în orbite şi înconjuraţi de o reţea de zbârcituri mărunte. Se gândea înfiorat: „Doamne, Slavik Kostenko, Slavka, despre care ai fi zis că abia de un an-doi a terminat universitatea, că abia de curând s-a mutat din odăiţa strâmtă pe care o împărţea cu alţi studenţi, că abia ieri-alaltăieri s-a apucat mai serios de treabă!” Îşi aduse aminte cum, nu mai departe decât acum un an, Slavka trecea pe la el aproape în fiecare zi, să-l zgâlţâie, să-l smulgă din starea de amorţeală în care îl găsea, la masa de lucru, în faţa foii de hârtie curate; îl lua cu el la bazin, îl obliga să înoate un kilometru, să bată mingea. Iar atunci când îşi dăduse seama că Stepanov şi-a venit în sfârşit în fire şi că

tristeţea din priviri i-a dispărut, o părăsise cu vizitele, nu mai apărea cu săptămânile, abia dacă mai dădea din când în când un telefon. Avea însuşirea uimitoare de a apărea exact în momentele când Stepanov îşi simţea sufletul apăsat, când n-avea chef de scris adică – şi când n-ai chef de scris, viaţa îţi pare pustie, toate te sâcâie şi te plictisesc. Kostenko devenise pentru el, Stepanov, acel reazem moral fără de care te simţi neajutorat în viaţă. Şi iată că acum el, Slavik Kostenko, e cel care caută să glumească, cu orice chip, care se fereşte să se uite în ochii celorlalţi, de teamă să nu se citească în ei spaima, suferinţa, deznădejdea; care se străduieşte să pară liniştit, sigur de el. Dar Stepanov vede prea bine că nu acesta e adevărul, îl cunoaşte prea bine pe Kostenko, a observat din prima clipă cum s-a schimbat Slavka de-a lungul unei singure zile – o zi ca toate celelalte, ploioasă, agitată şi atât de neaşteptat de îngrozitoare...

— Ascultă, literatule, spuse Kostenko, după ce mai comandă un rând de votci, ştii ce o să facem noi acum?

— O să bem.

— Tu, Mitea, ai fost întotdeauna un pragmatic. Băutura ţine de tactică. Eu mă refeream la strategie.

Larik interveni:

— Strategie ar fi, frăţioare, să te internezi în spital chiar mâine.

— Peste o săptămână. Doar ne-am înţeles. Iar strategia cea mai apropiată în timp va consta în a te conduce pe tine acasă. Fiindcă după aceea, eu şi Mitea trebuie să ne ducem undeva.

— În starea ta, nu e recomandabil să te duci la femei, bodogăni, zâmbind, Larik.

— Nici nu mă duc la femei... Din ziua când m-am însurat cu Maria, mă simt perfect liber. Şi nu liber într-o doară, continuă Kostenko, cu un zâmbet îngândurat, ci liber cu adevărat, aşa cum, pesemne, ar trebui să se simtă liber orice bărbat. Atunci n-ar mai exista adultere şi chestii dintr-astea. După mine, o reacţie e produsă numai de o anume acţiune, şi apoi, numai flămândul se apucă să caute comori. Nu, eu şi cu Mitea ne ducem de aici într-o casă de oameni. Nu te supăra, Larik, dar acolo nu ne putem duce decât eu şi el!

— Lasă, Mitea, spuse Kostenko, după ce îl duseră cu taxiul pe Larik acasă, nu e cazul... Văd cum te frământi. Adevărul este, caraghiosule, că eu nu cred. Înţelegi? Nu doar aşa, cum nu cred imbecilii, ci pe temeiuri logice. Nu există nicio raţiune să-l fi făcut. Pentru care motiv să-l fi făcut? Aşa încât nu se poate să am cancer, înţelegi?

Stepanov îşi zise: „Dar Levon pentru care motiv l-a făcut?”

— Cu Levon e altă poveste, continuă Kostenko, ca şi cum i-ar fi citit gândurile. În sfera voastră de activitate lucrurile stau altfel decât la noi. Voi sunteţi obligaţi să luptaţi între voi, ceea ce e îngrozitor, fiindcă sunt răpuşi tocmai cei mai tari – cei care sunt incapabili de mârşăvii, cei care înfruntă primejdia cu bună ştiinţă. În meseria mea, izbânzile sunt curate precum cristalul. Eu, noaptea, dorm fără grijă, fiindcă nu mă chinuie gândul că victoria pe care am repurtat-o se întemeiază pe înfrângerile suferite de alţii, de cei de un suflet şi un crez cu mine. Înţelegi ce vreau să spun? Şi ştii la cine te duc acum? Te duc la baba Nadia. Pe-aici, pe-aproape, într-un mezanin, locuieşte

împreună cu nepotul ei o bătrânică. Pe fata ei tot Nadia o chema. Vezi cum calci, pe-aici sunt gropi peste tot, să nu-ţi rupi picioarele. Trec destul de des pe la ei, şi asta de şaptesprezece ani. Mitea, dacă mi se întâmplă ceva, ia-i sub tutela ta. La dreapta, Mitea. Constructorii noştri sunt ca vandalii, dărâmă totul în calea lor, de zici că e câmp de bătălie, nu şantier de construcţii.

Kostenko se opri în dreptul intrării scunde şi murdare a unei case. Lumina gălbuie a unui bec chior îi cădea peste faţă. Avea o privire ciudată – de sub pleoapele mijite, îl aţinteau pe Stepanov nişte ochi de gheaţă.

„Oare cei ce pleacă trebuie neapărat să-i urască pe cei care rămân?... Nu, nu se poate, doar ăsta-i Slavka, nu un străin! gândi Stepanov. Sau e o lege, de la care nimeni nu se abate?”

— Ascultă, Mitea... Stai puţin, să-mi trag răsuflarea. Ascultă ce am să-ţi povestesc şi pe urmă să spui ce crezi. Am mare nevoie de părerea ta, acum. Ţi-aduci aminte că eu nu m-am dus cu voi la Arhipovka, în excursia aceea? Încolo, eraţi toţi, tu, Levon, Fedorovski, Ţvetov, Velikovski, Smetankin, într-un cuvânt, toată ceata. Ţi-aduci aminte?

— Mi-aduc.

— Asta a fost în ’54, când ne luasem cu toţii diplomele.

— Ce te-a apucat să vorbeşti ca în unele piese de teatru: „Salutare, Kolea, eu, dacă ţi-aminteşti, sunt nevasta ta, Niura...”

— Nu mă întrerupe, Mitea, te rog foarte mult! Ştii de ce nu m-am dus atunci cu voi? Mi-era ruşine să mă uit în ochii voştri. Îţi aminteşti, ţi-am povestit cândva că l-am prins pe faimosul Şevţov... Vânătoarea am

început-o încă în ’54. Nadia – Kostenko arătă din cap către uşă – era o destrăbălată, se ţinea de furtişaguri mărunte, dar era frumoasă, Mitea, ah, ce frumoasă era! Şi era şi deşteaptă. Orfană de tată, în anii de foamete a trecut din bărbat în bărbat. Am chemat-o la interogatoriu (era primul interogatoriu din cariera mea), şi când s-a apucat Nadia să-mi povestească viaţa ei – nu-mi dau seama de ce şi-a dezvăluit sufletul în faţa mea, poate fiindcă era mai deşteaptă decât mine, poate fiindcă i-am părut eu nu ştiu cum, în comparaţie cu sectorişti cu care avusese de-a face... – şi când a început să-mi pună ea mie întrebări, Mitea!... Într-un cuvânt, a doua zi m-am dus la comisar şi am cerut să fie eliberată. Au râs de mine de s-au prăpădit, şi a trebuit să mă dau bătut. Primisem misiunea s-o duc pe la locurile infracţiunilor, pe unde operaseră fârtaţii ei. Am dus-o şi acolo, dar pe urmă am trimis maşina înapoi şi am umblat cu ea, ziua întreagă, prin oraş: am dus-o la galeriile Tretiakov, la cinematograful „Udarnik”, unde am văzut filmul *Soarta soldatului american*. Am luat masa cu ea la o cafenea. Am plimbat-o cu tramvaiul fluvial. Pe urmă, m-a rugat s-o duc la creşă, unde era internat băieţelul ei, Kolka. S-a uitat, prin gard, la cărucioare, şi n-a lăcrimat deloc, doar când s-au pornit dădacele să le cânte „nani” copiilor şi să-i legene, s-a crispat toată. Era o creşă bună aceea. Ce mai la deal-la vale, a doua zi mi-a comunicat de bunăvoie că Şevţov se află ascuns în „vizuină” – pe vremea aceea mai existau „vizuini” banditeşti la Moscova – la Froska-Ureche de scroafă. Am împresurat casa, dar banditul a reuşit s-o şteargă, trăgând focuri de armă. Nadia s-a oferit să dibăcească ea noua ascunzătoare a lui Şevţov, care fusese primul

bărbat din viaţa ei. M-am înfăţişat cu propunerea ei la comisar, să obţin aprobarea pentru eliberarea ei. Comisarul, e adevărat, a privit propunerea neîncrezător, socotind că toată combinaţia nu e altceva decât rodul sentimentalismului meu. „Femeiuşca-i dată dracului, ascultă-mă pe mine, zicea, cele de teapa ei caută totdeauna să-şi atingă ţelurile peste capul nostru. Dacă ar făcea parte din lumea pungaşilor obişnuiţi, i-aş dibui eu vicleşugurile numaidecât, dar aşa – cine ştie... Bagă de seamă, îi dau drumul pe răspunderea ta, în caz că îşi pierde urma, ţie am să-ţi frec ridichea...”

Ca să n-o mai lungesc, trei zile mai târziu, mi-a telefonat. Am venit aici. Mama ei, baba Nadia, o femeie tăcută, cu frica băgată în ea pe toată viaţa, ne-a pus de ceai, după care a dat să plece, să ne lase singuri – aşa o deprinsese Nadia. „Rămâi, mamă, i-a spus Nadia, stai cu noi, bea şi tu un ceai, ca să-l ţii minte mai bine pe flăcăul ăsta”. „Ce nevoie am să-l ţin minte, copila mea? Cum a venit, aşa o să şi plece...” „Asta aşa-i, mamă, numai că dânsul m-a ajutat, să ştii. Fără el, nu m-aş fi hotărât în niciun chip, nu găseam în mine tăria să mai cred în oameni.” Am băut ceaiul, bătrâna s-a dus după peretele despărţitor din scânduri, să spele ceştile, iar Nadia mi-a spus: „Astăzi mi s-a promis să fiu condusă la ibovnicul meu, cică vrea să mă vadă, să mă întrebe cum o mai duce băiatul. Că doar pe Kolka de la el îl am”. Şi când a spus asta, i-a apărut pe chip o expresie nouă – crudă, rea. „Am să vă telefonez dis-de-dimineaţă, când o să doarmă dus. Am să mă pricep eu, o să-l fac să adoarmă adânc de tot”. „Dacă faci asta, o să mai ai inima să-mi telefonezi?” am întrebat şi eu şi, pesemne, n-am izbutit să-mi

controlez expresia feţei – ţi-aduci aminte, Mitea, pe vremea aceea ne străduiam să ne controlăm expresia feţelor. „Dar el, când mă dădea ortacilor lui? Mă zvârlea ca pe o pernă murdară de care i s-a făcut lehamite... El cum avea inima s-o facă?!” Şi află, Mitea, că n-am crezut-o, n-am avut încredere în ea – am trimis oamenii noştri s-o fileze... N-am avut încredere, înţelegi? Băieţii s-au ţinut după ea, la distanţă, până la o căsuţă de pe Molceanovka – mai e şi acum acolo. Mi-au telefonat, m-am repezit într-acolo, dar în casă am găsit-o pe Nadia cu beregata tăiată şi cu un bilet pe piept: „Moarte căţelelor”. I-a văzut Şevţov pe oamenii noştri, i-a spus dânsa de la obraz ce credea despre el – nu ştiu, n-am aflat niciodată. Ştiu doar că şi astăzi mă mai apasă vina aceea pe suflet, Mitea. Poate că pentru ea şi plătesc acum preţul acesta cumplit... Până la urmă, l-am prins tot eu – ne-am înfruntat faţă-n faţă, m-am expus anume, pentru ea am făcut-o şi chiar voiam să mă omoare – ce sunt eu de vină că şi-a descărcat încărcătorul întreg la un centimetru de capul meu? Tu ce zici?

Kostenko, fără să mai aştepte răspunsul lui Stepanov, pătrunse în casă prin intrarea principală şi sună la o uşă căptuşită cu muşama neagră şi zdrenţuită. Bătrâna, dând cu ochii de Kostenko, izbucni într-un potop de vorbe şi de exclamaţii de bucurie; în prag îşi făcu apariţia şi un flăcău înalt, de o frumuseţe stranie, niţel sălbatică, care îi zâmbi lui Kostenko, iar când acesta îl îmbrăţişă, închise deodată ochii şi îşi frecă obrazul de tâmpla lui, gidoma unui copilaş de-o şchioapă...

Pe Stepanov îl trecu un fior văzând în braţele lui Kostenko pe tânărul acela, fiul banditului Şevţov şi al

Nadiei, care plătise cu viaţa lipsa de încredere a lui Kostenko într-însa...

Avantajele şi dezavantajele vicleniei

Dimineaţa, la întoarcerea de la clinică, luând cunoştinţă de rezultatele expertizei efectuate de către colonelul Romanov, de la Secţia pentru combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei, la fabrica din Prigorsk, Kostenko rămase perplex, într-atât erau acestea de senzaţionale. Capacităţile de producţie ale maşinilor-unelte, în special ale celor noi, atât de mult solicitate de industrie, la fabrica de afânare din Prigorsk, nu erau valorificate decât în foarte mică măsură. Agregate de înaltă tehnicitate, strălucind de crom şi oţel inoxidabil, practic, nu dădeau beneficii! Altfel spus, aceste maşini ingenioase nu făceau decât să aducă – zi de zi şi ceas de ceas – pierderi statului, întrucât, în ansamblul economiei naţionale, lipsa unui venit nu e niciodată „pasivă”, ci constituie întotdeauna o pierdere „activă”.

Vasili Romanov, un om inteligent, de vastă cultură şi cu o perspicacitate înnăscută, demonstra, în concluziile sale, că la întreprinderea respectivă se petrec în mod cert nişte lucruri necurate. Rămânea să se stabilească despre ce era vorba. Putea să fie la mijloc o crasă lipsă de spirit gospodăresc, o indolenţă condamnabilă, dar la fel de bine putea să fie şi acţiunea deliberat infracţională a cuiva.

Kostenko se ridică brusc de la birou şi se îndreptă spre etajul trei. Urcând scările, observă că o face cu

paşii repezi şi sprinteni de totdeauna, că nu îl încearcă teama că îşi va trezi durerea din abdomen. „Aşa şi trebuie, numai aşa, reflectă el, străbătând culoarul spre biroul lui Romanov, altfel am să capăt psihologia unui pacient veşnic timorat şi nenorocit, care se uită la medic la fel cum se uită un arestat nevinovat la judecătorul de instrucţie!”

— Vasea, zise Kostenko deschizând uşa, nu m-am putut stăpâni să nu fac patru sute de paşi pe verticală, ca să vin să mă închin până la pământ în faţa ta şi să-ţi mulţumesc personal.

— Fireşte, dragul meu, îmi face mare plăcere să te văd ploconindu-te în faţa mea, începu Romanov – vorbea psalmodiind parcă, modulând fiecare frază într-un ton plin de intimitate şi totodată de şiretenie şi mister, ca o casă conspirativă – dar, crede-mă, n-ai de ce să-mi mulţumeşti! Ancheta mi-a trezit un interes deosebit, m-a pasionat, aş putea spune.

— Ai expus totul în concluziile la raport?

— Vezi tu, continuă să psalmodieze Romanov, e imposibil să expui chiar totul... Cum să consemnezi, de pildă, stările tale de spirit din timpul efectuării anchetei, gradarea lor – cum să exprimi aşa ceva într-un limbaj arid de proces-verbal?

— Vasea, dintr-un moment într-altul trebuie să pice directorul fabricii aceleia. N-ai vrea să mă ajuţi, să fii şi tu de faţă când voi discuta cu el?

— Cu tipul ăsta, Slavka, n-are niciun sens să discuţi. Îi iei interogatoriul, iar după aceea îl arestezi. Acolo, băiatule, e o „panama” în stil mare!

— Dar ce-ar fi să nu-l arestez? Nu-mi convine să-l arestez. Vreau să văd cum o să se comporte la el acasă. Sau te temi că ar putea camufla rapid lucrurile, că ar putea şterge urmele, punând beţe în roate sau

chiar compromiţând ancheta?

— Vezi tu, psalmodie Romanov *ex-cathedra*, suntem în faţa unei situaţii economice care ne conduce prin ea însăşi – să nu crezi că subestimez rolul miliţiei judiciare, Slavka... – la o infracţiune serioasă. Un sector sau altul al economiei poate fi dezorganizat într-un răstimp foarte scurt – să-l redresezi sau să-i schimbi structura, e o treabă cu mult mai complicată, amice dragă! Directorul ăsta al tău nu mai poate îndrepta acum nimic, nici dacă ar avea un an întreg la dispoziţie. Birocraţia noastră din domeniul aprovizionării şi desfacerii mărfurilor o fi având ea darul să ne scoată din sărite, în schimb, ne oferă garanţia că orice pungaş va fi până la urmă prins. În mod cert. Cum ar fi mai bine de procedat în cazul de faţă, prietene dragă, nu ştiu. Sau poate că ştiu, dar nu mă hotărăsc să-ţi spun.

— Ce-ar fi să-l vezi întâi pe pacientul meu, Vasea? De acord? Îmi expui după aceea punctul tău de vedere. Cunoşti istoricul cazului, nu-i aşa?

*

Pimenov tresări: după ce îi făcuse cunoscute concluziile anchetei: – „zăvoarele şi gratiile de la ferestrele depozitului fabricii sunt în perfectă stare, măsurile pentru asigurarea pazei sunt respectate cu stricteţe”, Kostenko scosese o a doua mapă, groasă, conţinând pe puţin o sută de foi.

— Iar aici, tovarăşe Pimenov, spuse Kostenko, sunt concluziile expertizei economice. Aş vrea să lămurim împreună o serie de probleme. Dacă reuşim să punem la punct toate chestiunile, vă veţi putea întoarce acasă chiar astăzi.

— Tovarăşe Kostenko, dar cine poate examina într-o singură zi tot vraful acesta de documente?! N-o scoatem la capăt nici într-o săptămână!

— Vedeţi dumneavoastră, interveni Romanov, pe noi ne interesează problemele în mare, aşa că n-o să intrăm în amănunte.

— Dânsul e tovarăşul Romanov, îi explică Kostenko lui Pimenov, este economist şi a colaborat cu noi la efectuarea expertizei. Aveţi ceva împotrivă dacă o să ne ajute şi acum?

— Dumnezeule, cum aş putea avea ceva împotrivă?! Foarte bine, să ne ajute! Care e specialitatea dumneavoastră ca economist, tovarăşe Romanov?

— Specialităţile mele, tovarăşe Pimenov, sunt multiple...

— Lucraţi şi dumneavoastră în cadrul miliţiei?

— Sunt candidat în ştiinţe economice, tema disertaţiei mele este *Utilizarea capacităţilor de producţie.*

„Asta e! înţelese pe loc Pimenov. Scormonesc, diavolii, scormonesc... Numai de m-ar lăsa să mă reped până acasă! Ah, de m-ar lăsa!”

— Semnaţi, vă, rog aici – textul acesta se referă la răspunderea care vă incumbă în caz că veţi face declaraţii false, spuse Kostenko. Aşadar, să începem. Cum să formulăm mai exact, se întoarse el spre Romanov, întrebarea privitoare la maşinile-unelte?

— Vedeţi dumneavoastră, tovarăşe Kostenko, răspunse Romanov, dând capul uşor pe spate şi coborând pe jumătate pleoapele, pe mine, ca expert, m-ar interesa să ştiu dacă directorul întreprinderii cunoştea capacitatea maşinilor-unelte ce i se repartizau.

— Chiar aşa vom formula întrebarea. Vă rog, tovarăşe Pimenov.

— Nu prea înţeleg, tovarăşe Kostenko, zău că nu înţeleg ce legătură are întrebarea pe care mi-o puneţi cu pietricelele pe care mi le-aţi arătat deunăzi?

— Pietrele au fost sustrase din fabrica dumneavoastră, nu?

— Exact.

— Ei bine, aşa stând lucrurile, ne interesează totul – înţelegeţi? – în legătură cu fabrica dumneavoastră; dacă, aşa cum afirmaţi, din încăperile depozitului pietrele n-au putut fi furate, dacă în depozit au avut acces numai oameni de încredere, suntem nevoiţi să ne extindem cercetările pe diverse alte planuri, inclusiv procesul de producţie. Întrebarea aţi reţinut-o?

— Cum să n-o fi reţinut? Fireşte că am reţinut-o. Cum ar putea să nu-i fie cunoscută directorului capacitatea unei maşini-unelte? Dacă aş fi un filfizon oarecare ori un om de ştiinţă, acolo, mai treacă-meargă, dar şi eu tot de la maşină m-am ridicat...

— Observ că aţi cam dat-o pe poezie, tovarăşe Pimenov! Kostenko se sili să zâmbească. E pentru întâia oară, în discuţiile noastre, când o faceţi... Vasăzică, vă erau cunoscute capacităţile de producţie ale maşinilor-unelte?

— Desigur.

— Şi cunoaşteţi şi capacităţile de producţie ale maşinilor care au intrat recent în dotarea fabricii?

— Da.

— Dumneavoastră aţi pus de acord capacităţile de producţie ale maşinilor noi cu planurile de producţie?

— De lucrul acesta s-a ocupat serviciul respectiv.

— Dar dumneavoastră?

— Eu am încredere în colaboratorii mei.

— Vedeţi dumneavoastră, interveni în discuţie Romanov, problemele acestea, pe mine, ca economist, nu mă pot lăsa nepăsător. Ele au contingenţă directă cu reformele care se introduc în economie. Nu o dată, la noi, conducătorii de întreprinderi obţin, după multe insistenţe, maşini-unelte „ca rezervă", peste necesar. Dar, în asemenea cazuri, conducătorii de întreprinderi întocmesc şi un plan „ca rezervă" corespunzător.

— Păi, cum altfel! Pimenov surâse. Rezerva, plusul, nu-ţi rupe niciodată buzunarul.

— În cazul acesta, tovarăşe Pimenov, chiar că nu înţeleg nimic. Ţinând seama de indicii intrărilor de echipament nou, productivitatea muncii ar fi trebuit să crească în fabrica dumneavoastră şi în atelierele conexe cu şase la sută. Iar în realitate a crescut doar cu un procent şi jumătate. Cum se explică lucrul acesta?

— Cine a stabilit aceste şase procente?

— Economiştii, spuse Romanov. Bineînţeles, cu ajutorul unei maşini electronice de calcul.

— Când ni se vor da şi nouă în dotare maşini electronice de calcul, vom ajunge şi noi la aceleaşi rezultate. Până una alta, noi facem calculele cu abacul, şi asta e situaţia nu numai la mine în fabrică – e suficient să deschizi „Pravda", problema lipsei maşinilor electronice de calcul e pusă aproape în fiecare număr.

— Aici aveţi dreptate, căzu de acord Romanov. Este, indiscutabil, o carenţă generală.

— Păi, vedeţi? Dumneavoastră, economiştii, aţi putea să ne ajutaţi din când în când. V-am plăti transportul, avem o casă de oaspeţi bine amenajată...

Dacă aţi veni pe la noi pentru o lună-două, am avea destule de învăţat de la dumneavoastră.

— Mai am o întrebare, îl întrerupse Kostenko. Maşinile noi aţi început să le primiţi acum trei ani; planul de extindere a producţiei când l-aţi întocmit?

— Un gospodar bun face pregătirile din vreme, tovarăşe Kostenko.

— Înseamnă că, acum trei ani, planul de extindere era gata întocmit?

— Păi, cum altfel? Fireşte că era!

— Am putea să-l cunoaştem şi noi?

— Planul acesta îl aveam în mintea noastră, în minte, tovarăşe Kostenko...

— Atunci, iarăşi nu înţeleg: pe ce temei vi s-au livrat nişte maşini-unelte foarte solicitate de întreaga industrie? Ce, la noi maşinile-unelte se livrează cu una, cu două, pe baza unor simple idei, fie ele oricât de interesante?

Romanov îl corectă!

— Se repartizează, Vladislav Nikolaievici. Despre maşini se spune – „se repartizează”. Numai marfa de consum, cu amănuntul, „se livrează”. Marfa dirijată se repartizează în urma aprobării organelor de planificare.

Kostenko era convins că Pimenov aştepta de mult să fie întrebat cine i-a repartizat maşinile şi avea răspunsul pregătit. De aceea hotărî să aplice o lovitură neaşteptată.

— Dar cu Nalbandov ce este?

— Cum?!

„Hopa! Uite-l că şi-a pierdut echilibrul! Uite-l ce dezorientat e directorul meu fruntaş! Înseamnă că sunt pe drumul cel bun. Aşa şi trebuie să continui interogatoriul, schimbând mereu macazul. În felul

ăsta voi afla şi unde e ascuns Nalbandov, şi voi lămuri şi misterul morţii lui Proskureakov, reflectă Kostenko, scoţându-şi o ţigară. Hotărât, sunt pe drumul cel bun.”

— Vladislav Nikolaievici, psalmodie Romanov. Dacă-mi permiteţi, eu o să plec, am fixată o consfătuire.

— Da, da, vă mulţumesc Vasili Silîci.

„Dar de ce nu-i semnezi candidatului în ştiinţe biletul de intrare? se gândi Pimenov, privind în urma lui Romanov. Ăsta e sfârşitul. M-au încolţit, diavolii!”

— Biletul de intrare vi-l semnează secretarul, zise Kostenko.

— Da, da, cunosc regula, răspunse Romanov şi ieşi.

„Sau mă las cuprins de panică? Poate că nu m-au minţit. Dar dacă nu m-au încolţit? Dacă găliganul ăsta e într-adevăr candidat în ştiinţe?”

— Prin urmare, v-am întrebat despre Nalbandov.

— Da, da, înţeleg. Ce anume vă interesează? Cum lucrează? Foarte bine, e unul din fruntaşii fabricii.

— Nu. Mă interesează unde se află în momentul de faţă?

— E bolnav. A plecat în deplasare şi s-a îmbolnăvit. Pimenov schiţă un zâmbet. Presupun că e vorba de o boală de inimă: se îndrăgosteşte uşor.

— Nu l-aţi vizitat?

— Unde?

— De fapt, unde e?

— Nu ştiu.

— De când e bolnav?

— De vreo săptămână.

— Şi cine îl înlocuieşte la fabrică?

— Asta, ă-ă, cum îl cheamă... Afonin. Militar în retragere, un om serios. Îl suspectaţi cumva pe

Afonin? Să ştiţi că greşiţi, e om dintr-o bucată, de o cinste ireproşabilă...

— Data trecută nu mi l-aţi indicat.

Sună telefonul.

— Kostenko la telefon.

— Slavka, i se adresă Romanov pe tonul său obişnuit, cântat, auzi, amice dragă, lipeşte bine receptorul de ureche. Pacientul tău de astăzi e un tip foarte interesant, măi băiete. În spatele lui se ascunde o afacere *di granda*. M-am uitat încă o dată prin copiile expertizei. Părerea mea este că Pimenov ăsta îl ţinea strâns de gâtlej pe răposatul Proskureakov. Ai face bine să-i pui pe băieţii tăi să se informeze la centrală cam ce fel de om era răposatul. Între ei doi, Slavka, a existat o înţelegere. Da, da, intraţi, Ivan Gavrilovici. La revedere, scumpule, mi-a venit un musafir şi mie.

— Spuneţi-mi, tovarăşe Pimenov, continuă fără grabă Kostenko, după ce aşează receptorul în furcă, cum vine treaba asta: Nalbandov lipseşte de atâta vreme, iar la dumneavoastră în întreprindere nu se nelinişteşte nimeni de soarta lui?

— Doar e tânăr, tovarăşe Kostenko, cui nu i s-au întâmplat chestii dintr-astea?

— Ce, e vorba de încântătoarea poloneză?

— Cum? S-a încurcat cu o poloneză? Pimenov se aplecă înainte cu tot corpul, mimând surpriza. O străină?

— Spuneţi-mi, l-aţi cunoscut bine pe Nalbandov?

— Destul de bine.

— Cum se face că nu m-aţi întrebat nici o singură dată despre el?

— Eu? De ce era să vă întreb?

— Tovarăşe Pimenov. Cel care v-a prezentat pentru

identificare fotografia lui Nalbandov n-a fost un om de pe stradă, ci un lucrător al miliţiei. V-a fost arătată fotografia lui Nalbandov pentru recunoaştere?

— Mi-a fost arătată.

— Şi pe dumneavoastră nici după aceea nu v-a îngrijorat soarta lui?

— Nici prin minte nu mi-a trecut că s-a încurcat cu o poloneză...

— Nu e încurcat cu nicio poloneză, cu o poloneză era încurcat falsul Dimitri[8], spuse Kostenko şi puse în faţa lui Pimenov actul de identitate al lui Uruşadze cu fotografia lui Nalbandov. Controlorul tehnic de la dumneavoastră a locuit la Moscova folosind un act de identitate străin.

— El să fi fost oare?! Nu cumva el, ticălosul, a sustras pietrele? întrebă Pimenov şi se uită şovăitor la Kostenko, căutând să ghicească după ochii acestuia la ce să se aştepte în continuare.

— Încercaţi, vă rog, să vă amintiţi: altădată, Nalbandov întârzia deseori când pleca în deplasări?

— N-am ce să-mi amintesc: nu i s-a întâmplat niciodată să întârzie.

— Dar de ce îl trimiteaţi atât de des la Moscova pe şeful serviciului de control tehnic? Cu ce scop?

— Eu? Eu nu-l trimiteam.

— Dar cine îl trimitea?

— Locţiitorul meu.

— Dar dumneavoastră eraţi informat, îmi închipui.

---

[8] E vorba de aventurierul politic – impostorul ce s-a dat drept fiu al ţarului Ivan al IV-lea şi s-a urcat pe tronul Rusiei, la începutul secolului al XVII-lea, cu ajutorul Poloniei şi Lituaniei, şi de „încântătoarea poloneză” Marina, iubita acestuia, unealtă a polonezilor pe lângă falsul Dimitri I (n.tr.).

— Eu? Da, eram. Dar nu intram în amănunte – dacă pleca, însemna că e nevoie să plece. De altfel, el pleca în perioadele când fabrica nu urma să scoată un stoc nou de produse finite, deci când prezenţa sa nu era necesară. Are studii superioare, e inginer, nu strică să mai vadă inovaţiile din ramura noastră, mai târziu o să-i prindă bine.

— Şi inovaţiile le vede pe cheltuiala statului?

— Ce să ne ascundem după deget, nu pleca pe banii lui. Aşa e, aveţi dreptate, nu e prea legal...

— E vorba de încălcarea disciplinei financiare, presupun că veţi fi tras la răspundere pentru asta. Şi ultima chestiune: am studiat o serie de acte din dosarul acesta. Reiese un lucru ciudat. În decurs de trei ani, Proskureakov v-a repartizat mai multe maşini decât tuturor celorlalte fabrici din centrală la un loc.

— Uitaţi-vă şi de câte ori mi-a respins cererile. Nu e frumos să vorbeşti morţii de rău, dar de câte ori nu m-am perpelit în anticamera lui, aşteptând ceasuri întregi, şi de câte ori nu m-a lăsat cu buzele umflate!

— Am văzut şi cererile cu rezoluţii negative. Vi se refuzau materiale lipsite de importanţă sau vi se respingeau cereri în chip vădit umflate. Iar de primit, primeaţi utilajul cel mai solicitat, de care fabrica din Prigorsk, de fapt, nici nu avea nevoie.

— Nu ştiu cum să răspund la o asemenea întrebare, tovarăşe Kostenko.

— Gândiţi-vă.

— N-am la ce să mă gândesc. E o întrebare stranie, întrezăresc îndărătul ei neîncrederea.

— Nu vă înşelaţi.

— Poftim?...

— Aţi auzit bine. Ce nevoie aveaţi de nişte maşini-unelte pentru care nici nu se găsea loc în secţiile

fabricii?

— Dar cooperarea pentru ce există?

— Adică?

— În aşteptarea reconstrucţiei fabricii mele, am cooperat cu o serie de ateliere.

— Producţia ce se livra în al cui plan intra: al dumneavoastră sau al atelierelor?

— N-aş putea să vă spun exact în clipa asta. Dumneavoastră întocmiţi un proces-verbal – nu vă pot da răspunsuri supte din deget. Permiteţi-mi să iau legătura prin telefon cu întreprinderea, şi o să vă dau toate relaţiile de care aveţi nevoie în legătură cu maşinile-unelte.

— Legătura cu Prigorskul nu se obţine în mai puţin de trei ore, firul e aglomerat.

— Am s-o cer cu taxă de urgenţă. Că doar vedeţi ce întorsătură neplăcută au luat lucrurile! Şi cu Nalbandov ăsta m-aţi întristat rău de tot... Când mi s-a arătat fotografia, l-am recunoscut, desigur, imediat, dar şeful secţiei raionale de miliţie m-a liniştit: „Nu s-a întâmplat nimic grav cu omul” – aşa mi-a spus. Iar acum, o bucurie după alta! Of, Doamne, uite că m-a apucat şi durerea de inimă! Tovarăşe Kostenko, nu aveţi cumva nişte validol?

— Din păcate, nu.

— Atunci, dacă-mi îngăduiţi, aş da o fugă până la farmacie.

— Vă rog. Este o farmacie aici aproape, pe strada Herzen.

Dar Pimenov nu se mai întoarse în biroul lui Kostenko. Nu mai dădu nici pe la hotel. Kostenko telefonă la toate spitalele şi morgile – nici urmă de Pimenov. La nouă seara, fu lansată acţiunea de

căutare a lui Pimenov. În dimineaţa zilei următoare, însă, Kostenko a fost chemat la telefon prin fir special, de şeful miliţiei din Prigorsk, care îi spuse, pe un ton uşor ironic, că nu îi este suficient de clar pentru ce a trebuit să fie lansată acţiunea de căutare a lui Pimenov, când acesta se află în momentul acela în biroul său, unde a convocat o consfătuire urgentă.

— Ce fel de consfătuire? se interesă Kostenko. Pe ce temă?

— Una foarte utilă – lupta împotriva indolenţei. A invitat mai mulţi tovarăşi, de la comisia raională de planificare, de la noi, de la comitetul executiv orăşenesc – şi îi ocărăşte de mama focului pe cei din fabrică, reproşându-le că, din cauza lor, a fost făcut el de ocară.

— E clar, spuse Kostenko îngândurat şi îşi trecu mâna grijuliu pe deasupra coastelor – îi fuseseră frământate avan în dimineaţa aceea la clinica lui Ivanov, şi durerea surdă, care nu voia să cedeze, se întinsese acum prin tot abdomenul. E clar, repetă el. Iată ce este: vă rog să-l urmăriţi cu cea mai mare atentie.

— Adică?

— Păi, după tot tipicul urmăririi. Nu e limpede? Să fie filat pas cu pas.

— Dar a anunţat că se întoarce la Moscova. Spunea că a venit doar pentru trei ore, ca să convoace consfătuirea, să ia cu el nişte scripte, după care pleacă îndărăt fără întârziere.

— Foarte bine, îl conduceţi până la avion.

— Dar aprobarea pentru operaţiunea de filare?

— Referiţi-vă la mine.

— Mă pot referi, desigur, dar aş prefera un ordin în scris. Vă rog să mă înţelegeţi just, tovarăşe Kostenko:

cum să mă refer la un ordin, fără să fiu acoperit de un document? Ce să anexez la dosar?

— Bine. Închideţi telefonul, voi reveni şi vă voi transmite o telefonogramă oficială.

— V-aş ruga totuşi să ţineţi seama că la noi, în regiune, Pimenov e o persoană respectată. Se numără printre fruntaşi, poza lui e expusă pe panoul de onoare... Sunt obligat să încunoştiinţez comitetul raional.

— Încunoştiinţaţi-l, n-am nimic împotrivă. Şi spuneţi-le tovarăşilor că deschid acţiune penală împotriva lui. Mâine vă voi expedia copia hotărârii.

„Poate că e cazul să plec chiar acum cu avionul la Prigorsk? se gândi Kostenko, punând receptorul în furcă. Pimenov s-a repezit până acolo nu pentru consfătuirea aceea – asta e limpede ca lumina zilei. Motivul e Nalbandov-Uruşadze. Bag mâna-n foc că pentru asta a plecat val-vârtej într-acolo. Pentru ce altceva s-o fi făcut? Să-şi fi zis că poate izbuteşte să facă, într-o singură zi, «curăţenie» în scripte? Ar fi o naivitate, iar el e un tip realist. Numai de Nalbandov poate fi vorba. Va căuta să-l convingă pe Nalbandov să ia totul asupra lui. Unde e Nalbandov? Că doar a dispărut. Să fie cumva ascuns la Pimenov acasă? Dar dacă directorul a hotărât să-l «ascundă» pentru totdeauna – e foarte ispititoare soluţia de a arunca în cârca unui cadavru întreaga vină pentru furt şi delapidare. Nu, un cadru administrativ de talia ăstuia n-o să-şi moaie mâinile în sânge, nu i se potriveşte lui Pimenov postura de asasin. El o să ne ofere altceva. Dar ce?”

Kostenko luă din nou legătura cu Prigorskul.

— Tovarăşe maior, mai am o rugăminte la dumneata. N-aţi aflat nimic nou despre Nalbandov?

— Nimic.

— Ar fi bine dacă aţi cerceta cu grijă locuinţa lui Pimenov: dar dacă se află acolo?

Kostenko, auzi, la celălalt capăt al firului, un râs discret; maiorul râdea, acoperind receptorul cu palma.

— Bine, tovarăşe colonel, spuse, după ce tuşi, şeful miliţiei raionale, o s-o facem şi pe asta, dacă dumneavoastră consideraţi că e bine.

— Iată ce este, se înfurie Kostenko. Nalbandov, în momentul de faţă, se află prin părţile voastre.

— De unde deţineţi această informaţie?

— De la mine însumi. Şi te informez şi pe dumneata. Fă bine şi dă colaboratorilor dumitale instrucţiuni în consecinţă. E clar? Nalbandov hălăduieşte pe undeva prin părţile voastre, iar noi avem foarte mare nevoie de el. Voi sosi şi eu acolo, cu avionul, mâine, am să reţin un bilet pentru cursa de dimineaţă.

*

După consfătuire, Pimenov le ceru şefului pazei şi directorului adjunct să mai rămână.

— Eu mă îmbarc numaidecât în avion, tovarăşi, spuse el, dregându-şi glasul. Mă întorc la Moscova să beau până la fund paharul înjosirii mele. Iată ce vreau să vă spun... Chiar astăzi, să organizaţi adunări în secţii, în legătură cu problema vigilenţei. Asta e una. Instruiţi-i pe membrii pazei militarizate: să fie reţinuţi toţi suspecţii, din incinta fabricii şi din vecinătatea gardurilor. În caz că vor refuza să se predea de bună voie – să se tragă! Să fie împuşcaţi, ticăloşii! Pentru un bandit, e floare la ureche să facă duplicate după

cheile lacătelor de la uşile depozitului. Miliţia a verificat cu minuţiozitate dacă nu s-au produs spargeri. Dar unde scrie că trebuie să se fi produs neapărat spargeri? Oricare dintre salariaţii fabricii putea să fi confecţionat duplicatul cheii şi să pătrundă în depozit fără „spargere”. Paznicii să facă bine să-şi controleze armele, fac prinsoare că sunt pline de unsoare. Iar dumneata, se întoarse Pimenov către directorul adjunct Gusev, ai grijă ca economiştii să termine chiar mâine calculele. Datele statistice să fie clare – să reiasă din ele utilitatea cooperării, necesitatea legăturilor directe cu alte întreprinderi, în aşa fel ca celor ce urmăresc să ne compromită să le intre bine în cap că noi am vegheat şi vom veghea şi de acum încolo ca rubla poporului să fie bine păzită. Noi ne-am dat silinţa întotdeauna ca treaba să meargă bine. Dacă ne-am dat silinţa prost – foarte bine, să ni se arate greşelile, să fim îndreptaţi, dar să nu se arunce învinuiri neîntemeiate asupra colectivului! Asta n-o s-o tolerăm, au trecut vremurile când...

*

Sosind cu avionul la Prigorsk în noaptea trecută, Pimenov hotărî să plece numaidecât în munţi. După ce scoase din şopron motocicleta, vru să intre în casă şi să-şi prevină soţia. Dar ferestrele erau întunecate – bătrâna se culca devreme. „Am să mă întorc tot pe întuneric, îşi zise, şi n-o să-şi dea seama dacă e seară sau dimineaţă. Cu atât mai bine. Cel mai important lucru acum e să ajung în munţi, până ce nu s-au apucat să mă caute.” Aruncă o privire spre locul din şopron unde îngrămădise lemne de foc peste

ascunzătoare, întrebându-se dacă nu e cazul să ia cu el banii şi aurul; hotărî că nu era cazul – ascunzătoarea era sigură şi, oricum, era puţin probabil ca lucrurile să ajungă până la percheziţie, mai ales după cele ce pusese la cale.

Om cu o experienţă bogată, inteligent în felul lui, prompt în decizii şi cu o logică destul de riguroasă, Pimenov comitea, elaborându-şi acum planul de acţiune, greşeala tipică a celor ce păşesc în mod deliberat pe calea infracţiunii. Pierdea din vedere un postulat esenţial: orice infracţiune este descoperită – mai devreme sau mai târziu, dar e neapărat descoperită, deoarece elementul tăinuirii, care îi leagă între ei pe infractori, se dovedeşte întotdeauna mai slab decât cel al faptelor făţişe, care îi uneşte pe oamenii legii.

Pimenov se întoarse acasă la ora cinci dimineaţa, băgă motocicleta în şopron şi, căutând să nu-şi trezească nevasta, se strecură numaidecât în pat. Dar nu izbuti să-şi găsească somnul.

„Ah, diavolii! diavolii! se frământa el, trăgându-se cu grijă cât mai departe de femeia de lângă el. Unde te uiţi – numai draci împieliţaţi! Fiecare îl urmăreşte pe fiecare, unul se pune de-a curmezişul drumului celuilalt, uitând că toţi o să putrezim odată şi odată... În ce priveşte relaţiile mele cu Proskureakov, o să le scap printre degete, de asta sunt sigur. De ce mi-a dat maşinile-unelte? Pentru că sunt întreprindere fruntaşă, cui să le fi dat dacă nu mie? Celor care nu realizează niciodată planul? Dar nu eu trebuie să le spun asta, să le-o spună opinia publică... Lasă-i să scoată din arhivă referinţele, sunt garnisite cu referinţe excelente despre mine. Nu, principalul e să rezolv problema Nalbandov; de-ar da Dumnezeu să

iasă lucrurile aşa cum gândesc. Dacă ies aşa, atuncea sunt spălat definitiv. Am făcut foarte bine că am adus vorba de Stiopik al lui, de frate-su... Nada asta a înghiţit-o pe loc. Pentru frate-său, ca să nu-l dea de ruşine pe Stiopik al lui, e gata să facă orice! Vipera, cum mai dârdâia pentru nenorocita lui de piele: «Dar dacă mă observă paza?» Un prostănac, îl duci uşor de nas. Altul m-ar fi fiert în şapte ape, cu tot felul de pretenţii: «Îndepărtează paza, ia-le cartuşele...» Pe când ăsta m-a crezut pe cuvânt, fără să ceară nicio garanţie; îşi închipuie pesemne că mi se rupe inima de mila lui... N-au decât să mă tragă la răspundere pentru «neglijenţă» – în cel mai rău caz o să iau o condamnare cu suspendarea pedepsei. Ah, Nalbandov, Nalbandov, ah, ticălosul, cum se mai perpelea! M-a minţit cu neobrăzare – lasă-l să plătească acum pentru minciună! «Sunteţi convins că totul se va termina cu bine?!» Şi cum se mai uita în ochii mei! Se holba la mine ca la proorocul Ilie... Trădătorul, păduchele! Bine se spune: orice şi oricine poate fi iertat, numai trădarea şi trădătorii, nu. A zulit pietrele din depozit, ticălosul, ca să-şi cadorisească muieruştile cu glezne fine! Că banii, dragă Doamne, nu le sunt pe plac! Auzi, fantele! Dar dacă rămâne în viaţă? Dacă e numai rănit? îi trecu deodată prin minte lui Pimenov. Scoase o ţigară din pachet, cu degetele ce i se răciseră brusc. Atunci cum rămâne? Dacă până acum a fost o lepră şi un ticălos, ce rost ar avea să facă pe deşteptul când va fi pe jumătate mort? Nu, nu trebuie în niciun caz lăsat să-şi mai răcească gura, trebuie ca glonţul să i-o astupe pe veci. Dar dacă totuşi?... Nemernicii, ăştia-s taman ca gândacii: mişcă din mustăţi, se fudulesc, iar când îi apucă frica se trântesc pe spate şi dau înnebuniţi din picioare.”

Pimenov se sculă încetişor din pat, se îmbrăcă şi se duse în şopron. După ce dădu lemnele deoparte, coborî în ascunzătoare, scoase valiza cu bani şi aur, o şterse de praf şi o aduse în casă.

La ora opt, directorul se şi afla la fabrică, iar la opt şi jumătate convocă consfătuirea lărgită, rugând-o pe secretară să convoace telefonic reprezentanţii opiniei publice; „chestiunea fiind urgentă şi foarte gravă, e necesar s-o cunoască toţi, pentru a putea găsi soluţiile cele mai bune.”

În aceeaşi zi, la ora cinci seara, Pimenov telefonă de la biroul de informaţii al M.A.I. ofiţerului de serviciu pe direcţie:

— Tovarăşe, transmiteţi-i lui Vladislav Nikolaievici Kostenko că l-a căutat Pimenov la telefon. Am să-i explic totul mâine dimineaţă. Am sosit chiar acum din Prigorsk şi de la aeroport am venit direct la dumneavoastră. Ieri, am avut o criză de inimă şi mi-am revenit abia pe seară, pe la ora şapte. Am hotărât să folosesc noaptea pentru lucru, ca să nu mă prezint la dumneavoastră cu mâna goală. Să-i lasaţi neapărat un bileţel tovarăşului Kostenko că sunt la Moscova, şi mâine dimineaţă, pe la ora nouă, să trimită jos, la informaţii, permisul de intrare. Scuzaţi-mă, cu cine am vorbit? Tovarăşul Reznikov? Vă mulţumesc, tovarăşe Reznikov. Unde am tras? Nicăieri încă, după ce mă voi caza, vă voi comunica unde. Ştiţi şi dumneavoastră ce greu se găseşte un loc la hotel. La revedere, tovarăşe Reznikov, vă mulţumesc.

„Gata, reflectă Pimenov, închizând telefonul, acum am un alibi perfect şi nu-mi rămâne decât să aştept desfăşurarea evenimentelor.”

Ieşind din holul clădirii, se răsuci pe călcâie şi privi

clădirea mare, alb-galbenă, a ministerului; pe nesimţite, o undă de spaimă i se furişă în suflet: „Ce-ar fi să las baltă toate? Dumnezeule, cu cine m-am găsit să-mi măsor puterile?... Ce-ar fi să bat în retragere? Dar cum, cum?... E prea târziu... Zarurile au fost aruncate, drum de întoarcere nu mai există.”

Când nedreptăţeşti un om...

Lomer Moradze îşi netezi bărbuţa zbârlită, îl privi încă o dată pe Suhişvili cu o căutătură grea, posomorâtă şi, după ce-şi drese glasul, întrebă:

— Tovarăşe colonel, nu prea înţeleg scopul vizitei dumneavoastră. Presupun că n-aţi venit aici pentru ascensiuni?

— Cu siguranţă că nici nu m-aţi lua în echipa dumneavoastră – echipamentul meu nu e tocmai cel potrivit.

— Ei, asta s-ar putea rezolva, am o magazie bine garnisită, de echipat aş putea să vă echipez. Accidente n-au avut loc pe aici, nici furturi sau atacuri banditeşti, aşa că nu prea înţeleg ce vă interesează aici la noi?

— Mă interesează itinerariul pe care l-a urmat în munţi Keşalava.

— Cine?

— Keşalava. Viktor Keşalava.

— Păi, n-a fost în munţi. E un om bolnav, pentru el plimbările noastre sunt prea periculoase.

— Atunci, ce a căutat la dumneavoastră?

— E un interogatoriu?

— Nu, o simplă conversaţie. Să-i zicem aşa, o conversaţie.

— Scuzaţi-mă, tovarăşe colonel, dar nu sunt dispus să conversez cu un reprezentant al miliţiei.

— De ce?

— Fiindcă nu pot suferi miliţia. N-am încredere în

reprezentanţii ei.

— Dar ce s-a întâmplat?

— E o poveste lungă, veche şi tristă.

— Sunt dispus să ascult această poveste lungă, veche şi tristă.

— Bine. Am să v-o deapăn. Am să v-o deapăn de-a fir-a-păr. Sunteţi de acord?

— Sunt de acord. Fumaţi?

— Nu. Mulţumesc.

— Mie îmi permiteţi să fumez? întrebă Suhişvili.

— Vă rog... N-aveţi chibrituri?

— Din păcate, nu...

— Nici eu nu am, răspunse Moradze, deşi Suhişvili vedea o cutie cu chibrituri alături de o lumânare pe pervazul ferestrei, şi Moradze ştia că Suhişvili vede cutia aceasta.

— Aşa, vasăzică, vreţi să cunoaşteţi motivele lipsei mele de simpatie faţă de dumneavoastră, începu Moradze fără grabă. Imaginaţi-vă un maestru al sportului în alpinism, în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, aspirant, candidat, fără cinci minute, în ştiinţe, abia reîntors din India, unde a escaladat un vârf de munte înalt de şapte kilometri, şi care a adus la Tbilisi o medalie de aur... Vi l-aţi imaginat?

— Mă străduiesc.

— Trebuie neapărat să vi-l imaginaţi pe omul acesta, bucuria şi mândria lui, starea lui de beatitudine. Cred că nu e chiar aşa de greu de imaginat... Nu sunteţi alpinist, dar, probabil, încercaţi şi dumneavoastră un sentiment de beatitudine, să zicem, atunci când primiţi un premiu pentru un număr oarecare de infractori înhăţaţi...

— Vorba vine!

— Observaţi că vă jignesc, fără ca totuşi să

contravin în vreun fel prevederilor codului penal?

— Observ.

— Şi aşa, vasăzică, tânărul campion stă la cafenea şi, în aşteptarea prietenilor săi, consumă câteva păhărele de coniac. Iar când se duce la toaletă, e acostat de trei tineri chipeşi cu alură de sportivi, şi unul dintre ei îi spune: „Ascultă, băiete, am citit în ziar că pleci în Italia, să te caţeri pe stânci. Acolo o să-ţi prindă bine nişte dolari, mai ales când o să cobori la şes. Noi avem dolari, şi îi dăm cu unu la şase.” Fireşte, campionul ar fi trebuit să-şi ţină gura şi s-o şteargă cât mai repede. Dar tânărul nostru campion, crescut în idealurile virtuţii şi ale faptelor vitejeşti, luă hotărârea să-i reţină pe traficanţii de valută. Flăcăii erau însă bine antrenaţi – vă amintiţi că am subliniat că aveau alură de sportivi. Într-un cuvânt, când au sosit miliţienii cu motocicleta, l-au luat cu ei numai pe campion, iar pe traficanţi i-au rugat să relateze în scris acţiunile huliganice ale tânărului maestru al sportului. În zadar le spunea acesta că buzunarele golanilor sunt pline de dolari – nimic de zis, campionul mirosea a coniac, iar pungaşii, se ştie, nu beau când sunt în exerciţiul funcţiunii. La circa de miliţie, alpinistul se apucă să facă gură, cerând ca infractorii să fie arestaţi, dar ofiţerul de serviciu, un anume căpitan Nenahov, ordonă să fie vârât campionul într-o celulă. Nenorocirea se agrava prin faptul că acasă la cuceritorul de creste muntoase rămăsese nepoţica sa de şase ani. E bine să reţineţi – rămăsese absolut singură. Aspirantul zbiera ca din gură de şarpe: „Daţi-mi voie, cel puţin, să le telefonez vecinilor, ca să ia fetiţa la ei.” Scurt pe doi, căpitanul Nenahov nu-i dădu voie turbulentului aspirant să telefoneze. Drept care se porni şi eroul nostru să-i toarne la înjurături

căpitanului. Lucru pentru care, a doua zi dis-de-dimineaţă, aspirantul fu expediat la puşcărie, iar de acolo la judecătorie, unde se alese cu doi ani, pentru huliganism. Vă daţi seama, desigur, că n-a mai plecat în Italia şi nici dizertaţia de candidat în ştiinţe n-a mai susţinut-o. Iar în timp ce luptătorul nostru pentru dreptate se afla la puşcărie, traficanţii au fost arestaţi pentru alte acţiuni similare.

— Când s-a întâmplat asta? După ce traficanţii au fost arestaţi, nu v-aţi adresat miliţiei?

— N-o să mă adresez niciodată miliţiei. În nicio împrejurare. Şi nădăjduiam din inimă că aici, la două mii de metri deasupra nivelului mării, nici miliţia n-o să mi se adreseze niciodată mie.

— Înţeleg, făcu Suhişvili, îngândurat. Se apropie de pervazul ferestrei, luă chibriturile şi îşi aprinse ţigara. Vă înţeleg.

Moradze căscă şi se uită semnificativ la ceas.

— N-o să vă mai reţin mult, spuse Suhişvili. Sunt obligat să vă interoghez, dat fiind faptul că sunteţi una din ultimele persoane care l-au văzut pe Keşalava înainte de arestare.

— E arestat?

— Da.

— Keşalava? Hm. A încercat şi el să reţină traficanţi de valută?

— Nu, cazul lui e oarecum de altă natură.

— Care, dacă nu e un secret?

— Nu e un secret. E acuzat de tentativă de viol.

— Dar e ridicol!

— De ce?

— Pentru că femeile sunt cele care îi dau lui târcoale, el fiind, de altfel, destul de indiferent faţă de sexul slab.

— Să reţin acest răspuns al dumneavoastră pentru procesul-verbal?

— Nu. Fiindcă nu voi răspunde la întrebări.

— În calitate de martor, sunteţi obligat să răspundeţi la întrebările mele.

— Atunci, nu e nimic de făcut – întrebaţi-mă.

— Când l-aţi văzut ultima dată pe Keşalava?

— Nu-mi amintesc.

— L-aţi văzut ultima dată luna asta sau luna trecută?

— Nu-mi amintesc.

— A fost aici acum opt zile.

— Vă repet că nu-mi amintesc.

— A locuit în camera dumneavoastră?

— În camera mea mai dorm întotdeauna câţiva oameni. Aici şi pe verandă. Nu-mi amintesc dacă şi Keşalava a dormit la mine.

— Dar a fost la dumneavoastră?

— A fost.

— Asta o consemnez în procesul-verbal.

— Consemnaţi.

— Când a sosit aici, dimineaţa, la amiază, seara?

— Nu-mi amintesc.

— Era singur?

— N-am reţinut.

— A venit cu lucruri la el?

— Nu-mi amintesc.

— Dar aţi putea să vă amintiţi?

— Puţin probabil.

— Puţin probabil... repetă îngândurat Suhişvili. În ce condiţiuni aţi putea să vă amintiţi?

— Dumneavoastră credeţi că eu urmăresc să obţin reabilitarea tocmindu-mă?

— Nu, nu cred. V-am pus o întrebare, şi atâta tot.

— Dacă veţi demonstra prin probe serioase vinovăţia lui Keşalava, dacă veţi dovedi infracţiunea sa, s-ar putea să-mi amintesc unele împrejurări ale vizitei lui aici, împrejurări lipsite de importanţă, de altfel. Iar acum, iertaţi-mă, e timpul să ne culcăm. Stingerea s-a dat acum o oră, iar noi trăim după un regim foarte strict. Dacă doriţi, putem continua discuţia mâine seară, când o să mă întorc cu oamenii de pe traseu. Ştiţi, eu nu exclud posibilitatea ca acasă la Keşalava să fi rămas singur un nepoţel, iar un Nenahov oarecare să nu-i fi îngăduit arestatului să telefoneze la vecini.

— La revedere, spuse Suhişvili, sculându-se.

— Toate cele bune.

*

La Tbilisi, Sergo Suhişvili se întoarse noaptea târziu, pentru că avionul fusese reţinut pe aeroportul de la Suhumi din cauza unei furtuni. Furtuna bântuia jos, deasupra mării, sfârtecând norii negri prin descărcări electrice violente, galben-albăstrii; preţ de o clipă, după ce, cu un tunet, fulgerul dispărea, pe cer continua să se vadă conturul negru-verde al unui copac bizar, cu trunchiul frânt şi crengi subţiratice...

Dimineaţa, Suhişvili ceru fişa cu datele personale ale lui Moradze, găsi dosarul procesului penal intentat traficanţilor de valută Galperin, Stolov şi Revadze, apoi îl convocă pe căpitanul Nenahov, care, după cum avea el să afle, mai avea trei luni până la pensionare.

Nenahov îl recunoscu numaidecât pe Moradze după fotografia ataşată la fişă.

— E un nemernic, tovarăşe colonel, zise Nenahov cu convingere. I s-a dat o pedeapsă prea mică...

— Ţi-a spus Moradze că indivizii aceia voiau să-i vândă valută?

— De spus, putea să spună multe. S-a îmbătat, a comis acte de huliganism, vă daţi seama – m-a insultat, la modul cel mai grosolan, atât pe mine, cât şi pe Gogoberidze.

— Ştiu şi asta, figurează în dosar. Te-am întrebat dacă omul ţi-a spus ce propunere i-au făcut cei trei?

— Repet, de spus, putea să spună multe. Dacă l-aţi fi auzit cu ce cuvinte mă insulta! N-am să-l uit cât oi trăi pe ticălosul ăsta.

— Tovarăşe căpitan, pe mine mă interesează ce ţi-a spus el, nu cum te-a insultat.

— Zicea că acasă la el e o nepoată de-a lui, singură. Mi-a cerut să-i dau voie să telefoneze. Toţi huliganii ăştia, când se îmbată, cer să telefoneze şi ameninţă că o să se plângă ministrului, personal.

— Asta a fost mai târziu. Ce ţi-a spus când a fost adus la secţie?

— Spunea că flăcăii aceia sunt traficanţi de valută.

— I-ai reţinut şi pe ei?

— De ce era să reţin nişte oameni cumsecade? Nişte oameni civilizaţi, îmbrăcaţi îngrijit, nu ca el – cu hainele rupte. Unde mai pui că avea barbă şi că venise la cafenea în bluzon, fără cravată. A făcut scandal, şi-a rupt hainele de pe el.

— Răspunde-mi la întrebare: ţi-a spus că cei trei i-au oferit dolari?

— Un huligan beat, tovarăşe colonel, scorneşte întotdeauna o mie de justificări.

Suhişvili îi întinse lui Nenahov o foaie de hârtie şi îi ceru:

— Pune pe hârtie toate astea. Scrie că Moradze ţi-a cerut să-i reţii pe Galperin, Stolov şi Revadze, ca

traficanţi de valută. Şi explică de ce n-ai făcut-o.

Suhişvili se uita la capul aplecat al lui Nenahov, la cărarea pieptănată cu grijă a acestuia, la gâtul său subţire şi la degetele puternice, turtite în dreptul unghiilor, şi frângea un băţ de chibrit după altul, ca să nu izbească cu pumnul în masă şi să nu zbiere la omul acesta care, atunci când era ofiţer de serviciu la secţia de miliţie, reprezenta, pentru douăzeci şi patru de ore, Puterea Sovietică.

„Ca să fiu eu nevoit pe urmă să roşesc... reflecta Suhişvili, stăpânindu-şi furia. Să fiu nevoit să inventez tot felul de explicaţii absurde când dau ochii cu unul ca Moradze, sau cu băieţii aceia de la uzină sau de la facultate, să nu mai ştiu ce să spun ca să apăr onoarea uniformei. Câtă vreme vor mai exista neghiobi dintr-ăştia, care clasifică oamenii după cravată, barbă sau croiala hainelor, n-o să facem nimic, nimic...”

După ce citi nota explicativă a lui Nenahov, Suhişvili îi întinse dosarul procesului intentat celor trei traficanţi de valută.

— Iată, rosti el cu glasul foarte coborât, ca să nu se trezească zbierând, ăştia sunt tinerii aceia îngrijit îmbrăcaţi pe care a încercat să-i reţină Moradze. Un om cinstit, cu barbă şi fără cravată, care a băut coniac – aşa e, a băut. Un om cinstit îşi poate permite să bea, pe când un infractor, un infractor inteligent, e întotdeauna treaz când operează. Ce-ai de spus acum, Nenahov?

— De unde să fi ştiut eu atunci, tovarăşe colonel, că ei sunt traficanţi de valută?

Suhişvili se ridică de la birou şi, nemaiputindu-se stăpâni, strigă:

— Dar ţi-a spus-o chiar el! Atunci! Ţi-a spus!

„Tabăra de alpinism «Trud», tovarăşului Moradze. Sentinţa în procesul dumneavoastră a fost casată. M.A.I. a făcut demersuri pe lângă Comitetul pentru cultură fizică în vederea redării titlului de maestru al sportului. Decizia de exmatriculare din aspirantură a fost anulată.

Suhişvili.”

Ultima rundă

Telefonul îl trezi pe Kostenko din somn la ora trei dimineaţa; ofiţerul de serviciu din minister îl informă că, cu patruzeci de minute în urmă, la Prigorsk fusese găsit Nalbandov, grav rănit în timpul unei tentative de jefuire a depozitului fabricii de afinare. Se afla acum, în stare de inconştienţă, la spitalul oraşului.

Peste o oră şi jumătate, Kostenko pleca la Prigorsk cu avionul.

*

— Mă auziţi? întrebă încet Kostenko, aplecându-se deasupra lui Nalbandov.

Acesta se afla internat într-un salon ale cărui ferestre dădeau spre munţi. Peste noapte, căzuse prima zăpadă, şi soarele avea luciri albastre, reflectându-se parcă în faţetele unor nestemate nemaivăzute.

Doctorul stătea şi el aplecat deasupra rănitului, ţinând între degete încheietura acestuia.

— Mă auziţi, Nalbandov? Răspundeţi, aveţi voie să vorbiţi, rosti doctorul încet. Eu v-am operat, vă dau voie să vorbiţi.

— Aud, şopti Nalbandov. Daţi-mi... să beau... Sora apropie de buzele lui rătuşca pentru băut.

— E amară, spuse Nalbandov. Mi-aţi dat ceva amar...

— E suc de fructe. E acru, beţi...

Kostenko scoase din buzunar fotografia lui Keşalava şi i-o arătă lui Nalbandov.

— Acesta e omul care v-a turnat din sticla lui? întrebă Kostenko. A adus cu el, în camera hotelului, o sticlă de coniac?

— Da... El. El a scos... coniacul lui... din servietă... diplomat...

— Ce fel de diplomat?

— Servietă-diplomat... O valijoară plată, neagră.

Pimenov, cel care îi adusese noaptea trecută o găină fiartă, o franzelă şi o sticlă de votcă, rămăsese acum undeva foarte departe în memoria lui Nalbandov. Iar cuvintele acelui Pimenov îi răsunau în urechi ca auzite demult de tot, într-o altă viaţă poate... Îşi amintea discuţia lor, lungă, de două ore, dar acum n-o mai putea reconstitui, n-o mai putea desface în cuvinte izolate, ea apărându-i ca un întreg unitar, ca o lespede de granit, care-l strivea... E drept că, în răstimpuri, Nalbandov redevenea singur. Atunci, Pimenov dispărea, şi se ştergea din mintea lui şi acea discuţie din miez de noapte, când directorul fabricii îi explicase de ce e neapărat necesar să fie înscenată jefuirea depozitului fabricii. Îl părăsea şi groaza aceea care sălăşluise necurmat în el, de la o zi la alta tot mai cumplită, de-a lungul întregii săptămâni cât stătuse ascuns în colibă, după întoarcerea la Prigorsk. Se regăsea pe sine însuşi, după o lungă uitare. Această senzaţie uitată a conştiinţei de sine se ivise în el chiar din clipa când un ger de moarte îl izbise în spinare, zdrobindu-l şi trântindu-l la pământ. Îl părăsise abia atunci când auzise glasul paznicului, care, aplecat deasupra lui, îl recunoscuse şi acum se văicărea. Abia atunci

deschisese şi el gura şi ţipase, săgetat de o durere de neîndurat.

— Vă amintiţi cum îl cheamă pe omul acesta?

Nalbandov clătină din cap.

— Gândiţi-vă bine.

— Vitea... În şcoală, noi îi ziceam Vitiok... Am să mor?

— Viaţa dumneavoastră este în afară de orice pericol, răspunse doctorul. Iată, aveţi pulsul unui om perfect sănătos...

Kostenko observă firavul zâmbet ce trecu peste faţa galbenă ca de ceară a lui Nalbandov; la început, îi tremurară pleoapele, apoi buzele i se schimonosiră uşor şi i se mişcă vârful nasului ce se ascuţise, scoţând în evidenţă nările subţiri şi albe.

„Nu cumva şi pe mine mă vor minţi la fel de uşor?” se întrebă Kostenko.

— Ce aveaţi în valiză, în afară de pietrele acelea? întrebă Kostenko.

„Acela zicea că nu trebuie să răspund la întrebări, îşi aminti Nalbandov instrucţiunile lui Pimenov. Dar cum să nu răspund, dacă mă întreabă?...”

Lui Nalbandov i se făcu milă de el însuşi şi începu să plângă. Doctorul se uită la Kostenko şi închise pleoapele cu înţeles.

— Mai aveaţi şi altceva în valiză? îşi repetă întrebarea Kostenko. Răspundeţi-mi, pe Keşalava l-am arestat, iar el a vrut să vă ucidă.

— Pe mine toţi vor să mă ucidă, răspunse Nalbandov şi muri.

Cei de la reanimare se mai zbătură o jumătate de oră să-l aducă la viaţă, dar nu putură face nimic.

— Sincer vorbind, nu credeam că va rezista atâta, spuse medicul. Puternic organism, ce ziceţi? Şira

spinării atinsă, ficatul făcut bucăţi, şi tot a mai trăit şapte ore.

— Dar pancreasul n-a fost atins? se interesă Kostenko. Sau vezica biliară?

— Cu vezica biliară n-ar fi fost nicio problemă, pancreasul, în schimb, e singurul organ faţă de care suntem neputincioşi.

Lui Kostenko îi veni în minte chipul profesorului Ivanov şi se îndreptă spre maşină.

*

Gusev, directorul adjunct al fabricii, era militar în retragere, ţinuta îi era fără cusur, avea un glas deprins să dea comenzi şi nişte ochi mari, albaştri şi bulbucaţi.

— La fabrică, toate sunt în ordine, raportă el, sculându-se grăbit de la birou. N-au fost semnalate niciun fel de evenimente, tovarăşe colonel.

— În afara faptului că a fost omorât Nalbandov.

— Rănit, vreţi să spuneţi.

— A murit.

— Ai-iai-iai! Un om atât de tânăr... Ştiţi, tovarăşului Pimenov, când am vorbit cu dânsul la telefon, pur şi simplu i s-a tăiat glasul când a aflat.

— La ce oră a telefonat?

— Cam acum o jumătate de ceas.

— A telefonat ca să se intereseze cum merg treburile în absenţa sa?

— Păi, cum altfel! Doar s-a străduit din răsputeri, a pus atâta suflet în fabrica asta?

— A întrebat el despre Nalbandov, sau i-aţi spus dumneavoastră?

— Eu i-am povestit, bineînţeles. De unde era să ştie

dânsul ce s-a întâmplat?

— Măcar s-a interesat dacă Nalbandov mai e viu sau a fost omorât pe loc? Adesea, directorii noştri, furaţi de treburi, cam uită de oameni...

— Nu, tovarăşul Pimenov e alt soi de om. A întrebat întâi de toate cum a fost descoperit hoţul, în ce loc, ne-a spus să anunţăm miliţia, iar când i-am raportat că am şi luat toate măsurile, a întrebat numaidecât care e starea lui Nalbandov. Criminal sau necriminal, tot om e... Nu, inima directorului nostru nu s-a împietrit, ca la alţii. Parcă presimţise, când a convocat consfătuirea. „Întăriţi vigilenţa, ne-a spus, altfel ne trezim că ne fură fabrica de sub nas, bucată cu bucată...”

— Bravo lui, bine a vorbit! Care a fost ordinea de zi a consfătuirii?

— Una foarte largă şi cuprinzătoare, tovarăşe colonel. Directorul a vorbit şi despre faptul că n-am calculat bine posibilităţile fabricii şi, în consecinţă, planurile trebuiesc revizuite, în vederea intensificării producţiei, şi despre faptul că e necesar să organizăm cursuri de studiere a ştiinţei economice.

— Da, bravo, Pimenov! Bravo lui! Pe paznici i-a instruit chiar dânsul personal?

— Desigur. „Fac prinsoare, a zis, că armele sunt pline de unsoare.”

Gusev răspundea de parcă ar fi raportat, şi Kostenko simţea că bătrânul acela cu ochi albaştri, pieptănat cu îngrijire, încearcă o tentaţie permanentă de a lua poziţia de drepţi.

— I-aţi spus că am vorbit cu Nalbandov?

— Desigur, desigur. I-am comunicat totul. Şi despre dumneavoastră, şi despre consiliul de medici.

„E clar, înseamnă că o s-o şteargă, îşi zise

Kostenko, reprimându-şi dorinţa chinuitoare de a se culca pe divanul tapisat cu muşama şi de a-şi aduna genunchii sub bărbie, pentru a-şi calma durerea. Trebuie să-i telefonez lui Sadcikov. Numai că e puţin probabil că îl va mai găsi acum pe Pimenov.”

— Tovarăşe Gusev, iată ce v-aş ruga...

Gusev se ridică automat şi îşi aranjă cu un gest intrat demult în obişnuinţă haina bleumarin pe care o purta cu stângăcie.

— Vă ascult.

— Fiţi bun şi rugaţi-l pe şeful serviciului de cadre să-mi aducă dosarele personale ale întregii conduceri a fabricii. Asta e una. Veţi sta apoi de vorbă cu tovarăşii de la secţia raională de miliţie. Vă aşteaptă în anticameră. E o procedură obişnuită, vom sta de vorbă cu toată lumea. Asta-i a doua. Şi ultima: cu permisiunea dumneavoastră, voi mai rămâne aici, în birou, să vorbesc la telefon cu Moscova. Secretara să nu ridice receptorul, va fi o convorbire de serviciu. Bine?

— Fireşte, tovarăşe colonel. Ceai nu doriţi?

— Vă mulţumesc. Nu-i nevoie. Beau mai mult apă, nu sunt mare amator de ceai.

— Să vă trimitem prânzul de la cantină?

— Nu, nu, vă rog să nu vă deranjaţi.

*

Legătura cu Moscova o obţinu după douăzeci de minute. Sadcikov fu cel care răspunse.

— Moşulică, ia-ţi oamenii şi du-te la hotelul „Turist”, camera numărul 94, corpul cinci, spuse Kostenko. E camera pe care a ocupat-o tipul.

— Bine, răspunse Sadcikov.

„Toate le prinde din zbor! Doamne, cât de repede îi umblă mintea... îşi zise Kostenko, şi cât de trist este că eu am devenit şeful lui, şi nu invers. Orice s-ar zice, e o nedreptate. Ce vină are dânsul că, după ce a luptat în război, a fost pus imediat să vâneze bandiţi, fără să i se lase un răgaz ca să urmeze facultatea?”

— Dar e de presupus, e chiar aproape sigur că nu-l vei mai găsi acolo.

— Aha, aşa d-departe au ajuns l-lucrurile?

— Întocmai... Vezi la faţa locului cam ce ar fi de făcut. Bine?

— Cum t-te simţi?

— Mai rezist eu.

— S-SIavka, n-ar fi mai înţelept să te întorci, ce zici? Nu vrei să t-te înlocuiesc eu?

— Lasă, treaba de aici o duc eu, târâş-grăpiş, la capăt.

— Burta te doare?

— Nu cine ştie ce... Dar ce ţi-a venit să mă întrebi de burta mea?

— Hm, g-grija faţă de om, nimic altceva... Sadcikov zâmbi şi, oftând, puse receptorul în furcă.

*

Kostenko reciti de trei ori autobiografia lui Pimenov, îşi făcu câteva notiţe, apoi îi invită la el pe inspectorii de la serviciul judiciar al miliţiei raionale şi le ceru să discute cu cât mai mulţi dintre salariaţii fabricii, pentru a afla cât mai multe date despre persoana lui Pimenov – obiceiurile, tabieturile acestuia, rudele, cunoscuţii...

Investigaţia aceasta trebuia întreprinsă fără întârziere şi nu abia după ce Sadcikov îl va fi anunţat

că Pimenov a dispărut...

*

Pe la patru după-amiază, Kostenko, căruia i se confirmase între timp că Pimenov dispăruse din Moscova şi care ştia că la Prigorsk nu se întorsese, îi comunică lui Sadcikov nu numai numele, dar şi adresele tuturor cunoştinţelor şi rudelor din Moscova ale directorului, şi Sadcikov se apucă de treabă. Kostenko află că acolo, la Prigorsk, Pimenov nu întreţinuse cu nimeni relaţii cu adevărat prieteneşti, că votcă bea cu moderaţie, că nu se dădea în vânt după femei şi că timpul liber şi-l petrecea de obicei la vânătoare şi la pescuit.

Kostenko se opri la acest punct.

— Hai să precizăm, îi ceru el şefului secţiei raionale de miliţie, prin ce locuri se ducea Pimenov să pescuiască şi să vâneze. Poate că îl însoţea în munţi vreun vânător profesionist sau vreun pădurar?

— Noi n-avem vânători profesionişti, prin părţile noastre toţi vânătorii se consideră profesionişti. Îşi face fiecare o colibă şi pe urmă vânează în împrejurimile ei.

— Colibă, zici? Pimenov avea şi el o colibă? Unde?

— Pădurea e mare.

— Cum ajungea acolo?

— Klimov declară că în pădure se ducea cu motocicleta.

— Ce fel de motocicletă avea?

— Obişnuită. Un „I.J.”

— Cu ataş?

— Da.

— Înseamnă că se ducea în pădure pe un drum

practicabil. Sunt multe poteci în pădure?

— Infractorii, la noi, îşi fac cu toţii veacul în oraş, zâmbi şeful miliţiei raionale. În pădure operează braconierii, şi ăştia nu ţin de resortul nostru.

— Foarte rău că nu ţin de resortul nostru, asta fiindcă veni vorba. Tovarăşe maior, întrebaţi-i pe vânătorii localnici, poate ştie vreunul dintre ei cam pe unde e coliba lui Pimenov. Trebuie neapărat să aflăm.

— Tovarăşe colonel, reţineţi ce vă spun, Pimenov se va întoarce acasă. Îl cunosc de zece ani, în chestia asta pe undeva se greşeşte, pe onoarea mea!

Frunzărind corespondenţa de serviciu a fabricii cu centrala, cu întreprinderile conexe, cu atelierele mici, Kostenko îşi dădu repede seama că riscă să se înfunde fără speranţă în hăţişul de hârtii – de tot felul de culori şi formate, parafate şi neparafate.

— Ştiţi ce, tovarăşe Gusev, să lăsăm hârţoagele astea în seama celor de la S.C.S.P.S. În schimb, daţi dispoziţie ca întreprinderile conexe, cele cărora Pimenov le dădea utilajul cel mai nou, să ne aducă aici mostre din producţia lor.

Când văzu pe postavul verde al uriaşului birou directorial maldărul de piese din material plastic şi din metal, Kostenko zâmbi, fiindcă îi venise în minte anecdota care circula în timpul războiului despre bătrânul care căra acasă, de la fabrica de paturi unde lucra, fel de fel de piese, cu gândul să-i meşterească babei un pat. Căra moşul la piese, căra într-una, dar oricum le monta, ieşea de fiecare dată, nu un pat, ci o mitralieră...

În mai puţin de o jumătate de oră, Kostenko, cu ajutorul a doi ingineri, montă un ac de rubin pentru picup – marfă deosebit de solicitată şi aproape de negăsit pe piaţă, pe care fabrica o producea într-o

cantitate infimă, doar ca mostre experimentale. În schimb, din înregistrările contabile, reieşea că atelierele furnizau fabricii „semifabricate” în cantităţi care puteau asigura o producţie de masă.

Către orele unsprezece seara, Kostenko află în sfârşit unde se găseşte coliba lui Pimenov: Makarian, un şofer de autobuz, îl văzuse, anul trecut, pe director dincolo de grohotiş, lângă defileu.

Kostenko îl rugă pe Makarian să conducă grupul lor până acolo.

— Să lăsăm pe mâine, tovarăşe colonel, spuse şeful miliţiei raionale. Credeţi-mă pe cuvânt, tovarăşul Pimenov va sosi cu ultima cursă de avion. Iar în caz că nu soseşte, o pornim la drum dimineaţa.

— Aţi face bine să vă pregătiţi armele, îl sfătui Kostenko. În ce priveşte atitudinea dumitale faţă de Pimenov, mi-ai expus-o în trei rânduri, aşa că am reţinut-o.

Ajunseră la faţa locului abia către dimineaţă; Makarian, din cauza întunericului, pierduse poteca.

— Nu intraţi în colibă, ca să nu călcaţi peste urme, spuse Kostenko. Să vină cu mine numai fotograful şi expertul dactiloscop.

Şeful miliţiei raionale adresă un zâmbet ironic subalternilor săi.

Kostenko intră primul. Coliba era goală.

Pe o masă, întocmită rudimentar, negeluită, se vedeau resturile unei găini, iar într-o cutie goală de conserve de guvizi se ridica o moviliţă de mucuri de ţigară „Sever” şi „Prima”. Pe masă se mai găsea o sticlă goală de votcă.

— Ei, spuse Kostenko, întorcându-se către şeful miliţiei raionale, care rămăsese în prag, cine a chefuit aici? Sfântul duh? Sau Pimenov cu Nalbandov,

noaptea trecută? Să fie luate amprentele de pe mucuri, de pe sticlă, de pe tot, îi ceru el expertului, după care ieşi din colibă şi se duse la maşini. Se instală pe bancheta din spate a „Volgăi”, unde putu, în sfârşit, să-şi tragă genunchii spre bărbie; durerea din abdomen scăzu aproape imediat, şi pentru întâia oară, după multe ore, simţi un pic de căldură în picioare şi în degetele de la mâini.

Kostenko îşi aminti de Levon Kozarian. Închise chiar ochii – într-atât de viu îi apăru chipul acestuia: ochii rotunzi, nasul niţel turtit, de boxer. („în persoana mea a fost insultat prototipul armeanului, obişnuia să glumească Levon, asta după ce, în timpul unei dispute pe ring cu un student de la comerţul exterior, îi fusese spartă rădăcina nasului. Unde s-a mai văzut armean cârn?! În ţinuturile mele natale, voi fi privit ca o cioară albă!”)

„Doamne, îşi aminti Kostenko, dar Leva e originar chiar din Prigorsk! Nu spunea el mereu: „Kozarianii, nici cei din Erevan, nici cei din Arzni sau din Kirovobad, nu se pot compara cu noi, Kozarianii din Prigorsk...”

Levon citise mult, se şi pricepea la multe, dar viaţa nu-i fusese deloc uşoară: trebuia să-şi câştige pâinea încă din ’42, când împlinise abia unsprezece ani. Mai târziu, se despărţi de femeia pe care o iubea şi, ascunzând faţă de toţi marea sa suferinţă, se aruncă în nişte aventuri amoroase frenetice. Mulţi veneau la el să-i ceară sfatul, şi el, în materie de sfaturi, nu greşea niciodată. Nu se dădea în lături să-şi ajute prietenii: câte ceasuri nu irosise făcând anticameră pe la diverse instituţii, pe vremea când el, Kostenko, şi Maşa locuiau la adrese diferite, fiindcă nu li se dăduse locuinţă. Tot aşa, Levon se deplasase special

la Leningrad, la şedinţa consiliului artistic, pentru vizionarea primului film al lui Stepanov... Iar când filmul eşuă şi Stepanov, de necaz, se apucă să bea, Levon îl chemă la el, la clinica de oncologie (asta se întâmpla la începutul bolii, după operaţie şi cobaltare), cumpără o sticlă de *Starki,* se duse cu Mitea în subsolul clinicii şi petrecu cu el acolo o zi întreagă şi o jumătate din noapte; îl lăsă apoi pe Mitea să doarmă la fochişti, şi-l „eliberă" abia a doua zi, nu înainte de a-i telefona lui Kostenko: „Sindromul a dispărut, totuşi rămâi în preajma lui, i-e rău, tare rău..." Kostenko îşi mai aminti cum, asta înainte de boală, venise Levon la el la birou, în strada Petrovka nr. 38, ca să intervină pentru un vecin al său din curte. „Slavik, nu e vinovat, crede-mă, omul ăsta nu poate fi un hoţ... Trebuie să-i dai drumul..." Kostenko ştia foarte bine că vecinul lui Levon e un hoţ şi o canalie, numai că nu îşi recunoscuse încă infracţiunile, şi nu putea, bineînţeles, să-şi satisfacă prietenul. Întorcea într-una privirea, căuta să abată discuţia la Mitea Stepanov, de curând plecat în Vietnam, dar Levon o ţinea morţiş şi până la urmă îi spusese: „Poţi să te nenoroceşti, Slavka, înţelegi tu, dacă încetezi să-ţi crezi prietenii. Iar eu, dacă doreşti, pot să jur că omul nu e vinovat. Sunt gata să-l iau pe garanţia mea... Înţelege, are o fetiţă doar de cinci luni..." Şi plecase trântind uşa. Îi telefonase abia după cinci luni, când procesul se încheiase şi pungaşul fusese condamnat. „Vrei să mă scuipi în faţă? îi spusese atunci, la telefon. Dă ordin să mi se completeze un bilet de intrare, vin chiar acum la tine. Poţi să-i convoci pe toţi colaboratorii tăi: o pedeapsă aplicată public sporeşte eficienţa educativă..."

Când Levon veni, Kostenko îl îmbrăţişă şi-i spuse:

— Îţi mulţumesc, Leovuşka, îţi mulţumesc, frăţioare...

— Pentru ce? se miră Levon.

— Pentru faptul că tu eşti tu... Pentru că, aşa cum eşti, exişti sub soare...

„Iată că nu mai există sub soare... Kostenko oftă. E pustiu fără el... Da, pustiu...”

*

A doua zi, când primi rezultatele expertizei care atestau clar că pe sticla de votcă se găseau amprentele lui Nalbandov şi ale încă unei persoane, că pe mucurile de ţigări se găseau de asemenea amprentele lui Nalbandov şi ale aceleiaşi persoane necunoscute, Kostenko ceru să-i fie adusă sticla, o studie cu atenţie şi descoperi numaidecât ştampila „restaurant”, aplicată pe etichetă.

Kostenko se deplasă la aeroport şi intră în biroul responsabilei restaurantului, o femeie morocănoasă într-un halat alb, îmbrăcat peste un cojocel. După ce se prezentă o întrebă:

— Spuneţi-mi, vă rog, cine a lucrat în schimbul de alaltăieri noapte?

— Sunteţi de la S.C.S.P.S.S., nu-i aşa? Păi, şi ieri a fost la noi locotenentul Şirokov, care a controlat totul amănunţit. Zău, parcă n-aţi avea şi altă treabă!

— Sunteţi ţinuţi din scurt, după câte văd!

— Parcă nu ştiţi!

— Da, ştiu, ştiu. Dacă nu v-ar ţine din scurt, aţi înghiţi întreg restaurantul, bucată cu bucată.

— Dacă mi s-ar plăti trei sute de ruble în loc de şaptezeci, ar câştiga şi statul cu cinci sute mai mult.

Kostenko zâmbi.

— Discuţia pe teme economice s-o lăsăm pe altădată, de acord? Eu am venit la dumneavoastră cu alte treburi. Sunt de la Miliţia judiciară...

— Tot dracul ăla, spuse femeia fără răutate şi scoase din fişet nişte hârtii ferfeniţite şi murdărite de mâini unsuroase. Scuipând în degete şi continuând să bombăne, se apucă să răsfoiască graficele de serviciu ale personalului. Credeţi că personalul meu se reduce la unu-doi oameni, şi gata? Sunt cincisprezece inşi! Şi ce folos? Restaurantul n-are decât zece mese, dar dacă vă uitaţi în condică – reclamaţii peste reclamaţii. Nici o singură sugestie, numai reclamaţii... Dacă i s-ar da mână liberă responsabilului – n-au decât să vină şi şapte de la S.C.S.P.S.S. să controleze, n-are decât să-mi stea pe cap, în funcţia de adjunct, un locotenent – eu cu cinci oameni aş face minuni, ar veni oamenii special cu avionul, din alte oraşe, să ia prânzul aici. Pe când acum, dacă îi fac o observaţie ospătarei, ea, hop cu cererea de demisie!... Uite că am găsit... Au fost de serviciu Maklakova, Şilkina şi Vasilkova, la bucătărie – Kriukov, iar la garderobă – Potanin.

— Când soseşte ultimul avion de la Moscova, restaurantul mai e deschis?

— Nu. Închidem cu o jumătate de oră înainte.

Kostenko scoase din servietă sticla.

— Ştampila asta e a restaurantului dumneavoastră?

— Eu, cu mâna mea, am pus-o.

— Dar dacă, să zicem, ciocăneşte cineva la uşă şi vă roagă să-l serviţi după ora de închidere?

— Ei! Parcă întoarce cineva spatele unei ruble, acolo?

— Vindeţi şi găini?

— Asta ce e, vreo parolă?

Kostenko surâse şi explică:

— Nu, mă refeream la găini fierte. Alaltăieri, aţi avut la bufet găini fierte?

Femeia scotoci din nou în fişet, scoase un alt teanc de hârtii şi se apucă, la fel de tacticos şi fără grabă, să le frunzărească.

— Dacă m-aş aproviziona direct de la colhoz, bombăni ea, v-aş fi răspuns pe loc. Dar parcă poţi să ţii minte ce îţi bagă pe gât comerţul? Azi îţi dă găini, mâine – carne de porc. Nici naiba nu cumpără carnea asta de porc! Uite că am găsit! Aşa e, alaltăieri am vândut găini fierte, că bine ziceţi.

Ospătara Şilkina îl recunoscu pe Pimenov după fotografie.

— E de-al nostru, locuieşte în oraş, umblă în maşină, ştab, ce mai! E adevărat, i-am vândut pentru acasă votcă şi nişte gustări.

— Restaurantul nu era închis?

— Păi, a ciocănit omul la uşă.

— Ţi-a ciocănit cu rubla, făcu responsabila, posomorâtă, ce inimă bună ai!

— Păi ce, era să-l refuz?!

— Mai bine ai servi cum trebuie clienţii în timpul programului, în loc să-i laşi să se perpelească câte o oră încheiată!

— Iar dumneata, mai bine le-ai cere bucătarilor să lucreze mai iute, şi nu în dorul lelii!

Kostenko îi întinse Şilkinei procesul-verbal de identificare:

— Semnaţi, vă rog. Mulţumesc. Eu am plecat, dumneavoastră încercaţi să vă puneţi de acord şi fără mine...

Întoroându-se la fabrică, unde cei de la miliţia

raională îşi continuau ancheta, Kostenko i se adresă şefului:

— Te rog să-mi reţii un bilet pentru cursa de avion de deseară. Între timp, află, te rog, din evidenţele voastre, când anume şi-a pierdut Pimenov buletinul de identitate.

— Buletinul de identitate? Dar ce vă face să credeţi că şi l-a pierdut? Eu nu-mi amintesc să se fi întâmplat aşa ceva.

— Verifică, tovarăşe maior, verifică! Pimenov, precum vezi, nu s-a întors la Prigorsk... Şi nici la Moscova nu este. Cu ce fel de acte o să se legitimeze, bietul de el, pe unde o să încerce să-şi piardă urma? Pe mine nu m-a înşelat flerul niciodată – şi-a pierdut cândva buletinul de identitate, negreşit trebuie să şi-l fi pierdut!

*

Keşalava era şi în ziua aceea la fel de calm ca de obicei. E drept că faţa îi devenise de nerecunoscut, dar asta din cauză că între timp îi crescuse barba. Avea o barbă deasă, care urca până sub ochi şi, contopindu-se aproape cu părul ca smoala ce-i ieşea de sub cămaşa descheiată, părea continuarea unui înveliş pilos compact.

Kostenko şi-l imagină în camera de hotel a victimei ce urma la rând, în momentul când scotea la iveală sticla cu băutură otrăvită: spilcuit, proaspăt bărbierit, cu maniere alese, într-un costum croit de un meşter celebru...

„Nu în ipostaza aceea era el cel adevărat, îşi zise Kostenko. Keşalava cel autentic e cel de acum, când aduce cu o fiară.”

Îi veni în minte întâlnirea sa cu studenţii de la Institutul de arhivistică. Studenţii îl ascultaseră cu toată atenţia, dar după aceea – lucru inevitabil! – cineva ridică spinoasa problemă a gradului de cultură al miliţianului din post. Studentul respectiv povesti cum fusese reţinut, el şi câţiva prieteni de-ai săi, pentru că, într-o noapte, după examen, se apucaseră să sară capra pe stradă.

— Ce să zic, „miliţia noastră iubită”! încheiase studentul. Mama mea, după povestea asta, a zăcut la pat două zile, a făcut o criză de inimă...

Kostenko răspunse atunci:

— Cazul pe care l-aţi relatat e, desigur, revoltător... N-am să-l neg şi nici n-am să susţin că aşa ceva nu s-a putut întâmpla. Din păcate, asemenea lucruri se întâmplă. Şi tot din păcate, miliţienii din post, de soiul celui care v-a reţinut aici, sunt mai lesne remarcaţi de cetăţeni. Alţii însă rămân anonimi şi ignoraţi. Ce ştiţi dumneavoastră, de pildă, despre cei care, nu mai departe decât alaltăieri, l-au arestat pe banditul Skvorţov – individul ăsta, acum câtva timp, a înjunghiat o fată, la câţiva paşi de casa ei, ca s-o jefuiască de un ceas de mână în valoare de douăzeci de ruble... Tot aşa, nu vă spune nimic numele lui Ivan Kupcenko, care a urmărit, vreme de trei luni, o bandă de tâlhari; ăştia au jefuit patruzeci şi nouă de inşi, printre care, fiindcă veni vorba, şi doi studenţi, pe care i-a „uşurat” de două sute şaptezeci de ruble. Nu ştiţi nici cine a fost Nodar Silai. Acest tovarăş al meu a arestat un grup întreg de bandiţi şi a murit în timpul schimbului de focuri. Nu-l cunoaşteţi pe locotenentul Sirotkin, care a gonit pe motocicletă o sută de kilometri, în urmărirea unui infractor care accidentase cu maşina sa trei oameni: Sirotkin e în vârstă de

şaizeci de ani... Vă mărturisesc că m-am simţit profund tulburat când am văzut la Londra statuia lui Sherlock Holmes. Detectivii noştri, vă asigur, nu sunt mai prejos decât cei englezi. Multe lucruri s-au schimbat în miliţia noastră şi multe se schimbă. În rândurile noastre au venit oameni tineri, de vârsta voastră, cu studii superioare. Şi putem spune că avem o miliţie nouă, da, nouă!

— Dar infractorii au rămas aceiaşi ca şi altădată? întrebaseră atunci studenţii.

— Cum să vă spun... Există infractorul-nătărău, dar şi infractorul-fiară. Nătărăul s-a schimbat prea puţin, fiindcă nătărău te naşti. În schimb, infractorul-fiară s-a schimbat. Acesta se străduieşte să se intelectualizeze...

...Keşalava îşi frecă barba cu palma şi spuse:

— Plata frizerului o veţi suporta dumneavoastră, tovarăşe colonel.

— Cunoşti zicala: „Gâscanul nu e tovarăş cu porcul”?

— O cunosc. Numai că trebuie să lămurim care dintre noi e gâscanul şi care porcul.

— Nu, Keşalava, eu am de lămurit cu totul altceva... Şi anume, unde ai ascuns valiza lui Nalbandov. Neavând relaţii în mediul comercial, n-ai putut vinde dintr-o dată întreg stocul de ace de picup cu vârf de rubin.

Keşalava tresări – se trase înapoi, de parcă l-ar fi izbit un pumn în plex, şi se făcu alb la faţă ca peretele.

— Pentru treaba asta, Moscova e un oraş periculos, Keşalava. La Sverdlovsk ai fi scos-o mai uşor la capăt.

— Nu înţeleg despre ce vorbiţi.

— Las’ că înţelegi dumneata foarte bine. Te apuci

să povesteşti singur, sau să-ţi relatez eu împrejurările în care ai comis cele trei crime?

— Vă repet că nu înţeleg despre ce vorbiţi.

— Atunci, du-te în celulă şi chibzuieşte. E cazul să născoceşti o nouă versiune, îţi acord răgazul necesar.

— N-am nevoie de niciun răgaz! Nu mă interesează versiunile dumneavoastră!

— Minţi. Versiunile mele te interesează grozav. Dar eu nu am decât una singură, e clar?

— De ce n-am primit răspuns la întâmpinările mele către procuratură?

— N-ai primit şi nici nu vei primi răspuns. Mâine vei fi pus în faţa actului de acuzare şi vei fi deferit tribunalului. Toate ţi-ar fi mers, Keşalava, toate. Dar Nalbandov a rămas în viaţă. Am declaraţia lui. Aici, în mapa asta. Lanţul s-a închis. Îţi aminteşti că te-am întrebat dacă iei somnifere? Încetaseşi să mai iei. Îţi aminteşti că te-am întrebat dacă nu ţi-ai împrumutat cumva haina unui prieten? N-ai împrumutat-o nimănui. Dar atât în haina dumitale, cât şi în corpul lui Nalbandov, în cadavrele lui Kiknadze, Orbeliani şi Gamrekeli, precum şi pe pietrele pe care voiai să le dăruieşti Toropovei, se aflau urme dintr-unul şi acelaşi somnifer cu efect puternic. Asta este o primă probă de vinovăţie. Declaraţiile lui Nalbandov constituie proba a doua, cea mai zdrobitoare. Pe ceilalţi i-ai otrăvit cu somnifer introdus în votcă, dar în ce-l priveşte pe Nalbandov, ţi-ai zis să încerci cu coniacul. Dar coniacul neutralizează, într-o anumită măsură, efectul otrăvii. Înţelegi ce greşeală ai făcut? Cea de-a treia proba, corpul delict, cum îl numim noi, ni-l va remite Lomer Moradze.

Keşalava zvâcni brusc de pe scaun. Cu un răget surd, de jivină, sări peste birou, îl răsturnă şi îl izbi pe

Kostenko cu călcâiele în abdomen. Apoi, într-un acces de isterie, încercă, luându-şi avânt, să-şi zdrobească ţeasta de perete. Kostenko, pe care durerea îngrozitoare ce-l străpunsese îl făcuse să ţipe, se repezi şi îl apucă pe Keşalava de gleznă.

Abia când doi miliţieni, care dădură buzna în birou, se aruncară asupra lui Keşalava, îşi desfăcu Kostenko degetele de pe piciorul criminalului. În clipa următoare, îşi pierdu cunoştinţa.

*

— Prietenul dumneavoastră, tovarăşe Sadcikov, are un organism de fier, comentă chirurgul care-l operase pe Kostenko la spitalul militar central. Aş spune chiar că rar mi-a fost dat să întâlnesc unul la fel.

— E c-cancer?

— Cum?

— Are c-cancer?

— Ce, aţi înnebunit?! Daţi-vă seama ce vorbiţi, tovarăşe colonel! Apendicită purulentă, iar după lovitura primită – peritonită!

Sadcikov se lăsă să cadă pe scaun şi râse cu lacrimi.

— Ah, s-somităţile, ah, s-specialiştii! Păi, profesorul Ivanov îi p-promisese un cancer. I-a spus-o pe şleau, nu s-a ferit. Faţă de noi, Kostenko n-a suflat o vorbă. I-aţi examinat t-totul înăuntru? se agită Sadcikov din nou. Dumneavoastră l-aţi operat în partea dreaptă, p-poate are cancer în stânga...

— Nu mai puneţi întrebări din astea, de miliţian, noi, chirurgii, suntem supărăcioşi... Kostenko al vostru o să moară la nouăzeci şi trei de ani, sătul şi lehămisit

de viaţă. Pot să fac prinsoare. Iar profesorul Ivanov, ca orice savant genial, are dreptul să greşească şi el din când în când...

*

Raportul asupra stadiului anchetei, la consfătuirea care avea loc în prezenţa comisarului, urma să-l prezinte Sadcikov. Noul stil de muncă al miliţiei – maşini de patrulare în locul posturilor fixe, computere în locul interminabilelor şedinţe nocturne, în care erau analizate pe rând toate variantele posibile, aspiranţi, candidaţi şi doctori în ştiinţe în locul anchetatorilor de modă veche care preferau să folosească, când discutau cu pungaşii, argoul acestora sau să se îmbulzească în autobuze, în urmărirea hoţilor de buzunare cunoscuţi – toate acestea nu aveau darul să-l facă pe Sadcikov să se simtă, faţă de noua conducere, mai stăpân pe sine şi mai la largul lui.

Nevastă-sa, Galia, îi spusese odată: „Nu e bine, moşulică, în familia noastră, tu eşti cel care ai preluat rolul femeii... Or situaţia tipică este tocmai pe dos şi anume: soţul îşi ridică permanent nivelul intelectual, iar soţia, înfundată până-n gât în treburile casnice, ajunge o biată cloşcă...”

Complimentul acesta i-l făcuse bineînţeles în glumă, în ziua când îşi susţinuse disertaţia şi trecuse, de la clinică, la institutul profesorului Galianovski, la catedra de chirurgie. În seara aceea, era mai frumoasă ca oricând şi veselă din cale-afară; discuta cu colegii despre rezecţii şi transplanturi, în nişte termeni teribil de complicaţi, şi primea cu cea mai mare linişte şi naturaleţe manifestările de admiraţie ale celorlalţi. El o privea tăcut şi îşi amintea de primii

ani ai căsniciei lor, când ea era studentă la medicină, iar el fusese de curând avansat maior, şi când ca, dintr-o stimă nelalocul ei, doar că nu i se adresa cu „dumneavoastră”... Pe vremea aceea, el îi repeta mereu: „Galcionok, dă-i bătaie, munceşte, numai aşa te faci om”. Mai târziu, după ce începuse să lucreze în clinică, fusese rândul Galiei să-l îndemne: „Moşulică, n-ar fi cazul să te apuci şi tu de învăţătură? Vezi doar că acum fără studii superioare te descurci greu.” „Şi de păpat, ce-o să păpăm? îi răspundea el. Numai p-păsărelele le aduc mâncare în cioc c-copilaşilor...” Fusese o vreme când ea îl asculta povestind despre tâlhari şi ucigaşi cu un interes avid de copil, care se teme să nu scape niciun amănunt. Într-o zi însă, o surprinsese plecând la bucătărie fără să mai aştepte sfârşitul povestirii – ea, care altădată şedea neclintită, cu bărbia sprijinită în pumnii mici, aţintindu-l cu nişte ochi în care se oglindea când spaima, când râsul, când mândria. Acum un an, Galea îi propusese să-l ducă la un psihiatru care avea o metodă de tratare a bâlbâielii. „Ţie îţi ia îngrozitor de mult timp să expui chiar adevărurile cele mai simple, îi spusese ea, iar timpul, moşulică, înseamnă bani, în privinţa asta americanii au dreptate!”

De atunci, din ziua aceea chiar, Sadcikov evita să ia cuvântul la consfătuirile la care participa şi conducerea, iar dacă i se adresa o întrebare, din timiditate şi din teama de a nu se bâlbâi prea tare, răspundea confuz, preocupat de găsirea cuvintelor care încep cu o vocală mai mult decât de idei.

— Vă rog, tovarăşe Sadcikov, spuse comisarul, vă ascultăm.

Sadcikov se ridică în picioare şi privi melancolic pe fereastră: ploua mărunt, şi de-a lungul pervazului se

plimbau nişte porumbei ciufuliţi, urâţiţi de ploaie şi lipsiţi parcă de apărare, ca femeile în „salonul de cosmetică”, înainte de a se aşeza în scaunul coaforului, care să le aranjeze pieptănăturile.

— Voi expune aici c-consideraţiile tovarăşului K-Kostenko, începu el, întrucât mi se p-par cele mai rezonabile. D-dealtfel, eu am dactilografiat t-textul raportului – cred că e mai b-bine să împart foile t-tovarăşilor, în felul ăsta am p-pierde mai puţin timp...

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse comisarul, care avea faţă de Sadcikov o atitudine de respect blajin (lui Sadcikov i se părea că e vorba de milă), avem destul timp, expuneţi dumneavoastră opiniile lui Kostenko, care, presupun, sunt în bună măsură şi ale dumneavoastră...

— P-punctul unu.

Comisarul zâmbi.

— Tovarăşe Sadcikov, nu v-ar fi mai la îndemână să rostiţi „a” în loc de „punctul unu?” Şi aşa merge... Am remarcat predilecţia dumneavoastră pentru vocale.

— Atunci, la „b” m-aş bâlbâi şi mai tare, îi răspunse Sadcikov pe acelaşi ton şi repetă: Deci, p-p-punctul unu. Keşalava a fost demas-scat, pe baza probelor materiale şi a d-declaraţiilor lui Nalbandov. În ce-l priveşte, lucrurile sunt clare. În schimb, punctele d-doi şi t-trei sunt legate Între ele. Numai arestându-l pe Pimenov, c-care şi-a pierdut urma, vom putea considera c-cazul rezolvat în t-totalitate, d-dovedind că el a fost cel care l-a provocat pe N-nalbandov să simuleze jefuirea d-depozitului şi totodată că el a organizat sustragerile din avutul obştesc. P-presupun că tovarăşul Romanov îşi va expune p-părerea în acest sens, pe linia S.C.S.P.S.S. – în ce mă priveşte, mă voi c-concentra asupra măsurilor luate pentru c-

capturarea lui P-pimenov. K-kostenko a stabilit c-că Pimenov e p-pescar şi v-vânător pasionat. În momentul de faţă mă ocup de cercetarea tuturor g-gospodăriilor pescăreşti şi de vânătoare pe o rază de d-două sute de k-kilometri în jurul M-Moscovei. K-Kostenko a mai stabilit că Pimenov şi-a „p-pierdut” actul de identitate. În colaborare cu Serviciul tehnico-ştiinţific, p-pornind de la presupunerea că Pimenov se ascunde sub alt nume, am încercat să s-stabilim cum şi-ar fi putut el m-modifica actul „pierdut”. Iată l-lista numelor p-posibile: Pimenovski, Rimenov, Pamenov, Ramenov, Rimenovski. Acestea sunt, c-considerăm noi, numele cele mai probabile. Toţi sectoriştii din Moscova şi din r-regiune au primit indicaţia de a v-verifica pe purtătorii acestor nume v-virtuale. În acest sens au fost avertizate hotelurile. La fel şi aeroporturile. Întrucât P-Pimenov e în vârstă de ş-şaizeci şi trei de ani, am comunicat aceste n-nume de familie policlinicilor şi s-spitalelor. K-Kostenko a stabilit de asemenea că Pimenov s-suferă de hipertensiune de g-gradul doi. Tot K-Kostenko a aflat că la M-Moscova locuieşte o rudă de-a soţiei lui Pimenov, director al unui magazin de articole de men-naj. P-persoana respectivă se află în cercetarea S.C.S.P.S.S.-ului.

— De fapt, interveni Romanov, n-am început încă cercetarea propriu-zisă. Omul a fost pus sub supraveghere şi aşteptăm întâi rezultatele filajului. Părerea noastră este că de la acest cumnat, Popkov Gavriil Fedoseevici, ar putea duce un fir la fugarul nostru, magnatul rubinelor.

— E o măsură rezonabilă, conveni comisarul, nu trebuie să-l speriem. Dar cred că ar merita să fie cercetată, sub un pretext sau altul, arhiva trustului:

nu e exclus să ni se ofere unele surprize şi pe această linie.

— Tovarăşe comisar, aceste investigaţii pe care ni le sugeraţi noi le-am şi început de două zile, răspunse Romanov pe un ton aproape solemn, special compus pentru momentele când trebuia subliniat un „succes departamental” şi, implicit, demonstrată superioritatea S.C.S.P.S.S.-ului faţă de alte servicii ale ministerului.

— P-pot să continui?

— Da, vă rog, tovarăşe Sadcikov.

— K-kostenko şi-a exprimat totodată p-presupunerea că P-Pimenov ar fi putut să-şi procure din vreme, pe baza actului de identitate „pierdut”, o c-căsuţă undeva într-un loc l-liniştit. Ipoteza aceasta se c-confirmă indirect prin d-declaraţiile s-soţiei lui Pimenov, a directorului-adjunct G-Gusev şi a şoferului Aralov, care au declarat, toţi trei, c-că P-Pimenov, în ultimii d-doi ani, în concediul de odihnă, pleca cu avionul la M-Moscova pentru d-două săptămini, ceea ce altădată nu i se întâmpla – pentru că îşi petrecea întotdeauna concediul în pădure, la P-Prigorsk.

— De ce v-aţi restrâns investigaţiile la împrejurimile Moscovei? întrebă comisarul. De ce nu admiteţi ideea că Pimenov s-ar putea ascunde în Siberia sau Asia Centrală?

— Am h-hotărât să epuizăm întâi v-varianta Moscova şi abia d-după aceea să investigăm pe plan unional, t-tovarăşe comisar. Orice s-ar zice, îi este mai la îndemână să se ascundă la M-Moscova. Individul e t-trecut prin ciur şi prin d-dârmon şi ştie că în aeroporturi şi în gări e mai lesne să se dea de gol, să f-fie recunoscut.

— Îşi lasă mustaţă, se rade în cap – caută de-l mai

recunoaşte! Mai aveţi ceva?

— D-deocamdată nu.

— Spuneaţi că Viktor Keşalava a lost demascat pe baza probelor materiale. Dar unde sunt pietrele? Unde sunt acele? Dar banii? Keşalava poate să conteste declaraţiile lui Nalbandov. Va afla cum s-au petrecut lucrurile şi va afirma că declaraţiile lui Nalbandov nu sunt valabile, întrucât le-a făcut fiind inconştient. Acest Keşalava e un isteric, iar istericii, se ştie, se cramponează mai întotdeauna de poziţiile lor. „Isteria contrazicerii" e un comportament interesant. E necesar să fie procurată proba decisivă – valiza lui Nalbandov.

— În această direcţie acţionează S-s-suhişvili, tovarăşe comisar. K-Kostenko p-presupune că valiza cu ace şi bani K-Keşalava a ascuns-o în munţi, la acel Moradze. S-Suhişvili a considerat că e prematur să percheziţioneze locul respectiv.

— Din ce motive?

— De ordin m-moral.

Comisarul zâmbi uşor. Cunoscuta stare de stingherealã puse stăpânire pe Sadcikov, care se grăbi să încheie:

— Altceva nu mai am de raportat.

— Mulţumesc. A fost foarte interesant. Ce are de spus tovarăşul Romanov?

— De fapt, începu Romanov, pe obişnuitu-i ton cântat, ridicându-se în picioare, câte ceva am realizat şi noi. Am stabilit astfel – echipa noastră continuă cercetările în mod temeinic la Prigorsk, preciză dânsul, parcă în treacăt, că Pimenov a lucrat cu foarte multă eleganţă, a lucrat, aş spune, inspirat. Tipul e unic în felul său. De regulă, delapidatorii lucrează în cârdăşie, şeful îşi pune complicii în posturile-cheie, în

posturi de conducere.

— Unele lucruri despre procedeele delapidatorilor parcă le mai ştim şi noi, observă comisarul; cei de faţă izbucniră într-un hohot de râs.

— M-am citat pe mine însumi, psalmodie Romanov, trecând de la modulaţiile laringiene grave la un falset înalt, aproape de soprană, vă rog să mă iertaţi. Dar sunt aici, în sală, atâţia tineri, încât, o clipă, m-am crezut în amfiteatrul institutului. Să revenim, aşadar. În întreprindere, Pimenov nu avea decât un singur complice, pe Nalbandov. În calitate de şef al serviciului de control tehnic, acesta rebuta producţia pe care o livrau întreprinderile conexe – suporturi de ac pentru picup, cutioare din material plastic, cleme metalice: fiind modele experimentale exigenţa faţă de ele trebuia să fie deosebită. Din comisia creată de Pimenov făceau parte Gusev, directorul adjunct, şi femeia de serviciu Vengherova. Gusev este din categoria nătângilor, devotaţi şefului cu trup şi suflet. Asta iscălea orice. Ar fi fost în stare să-şi semneze propria sentinţă de condamnare la moarte, dacă Pimenov i-ar fi dat o asemenea dispoziţie. Iar Vengherova, o alcoolică, reprezenta „masele”, „opinia publică”. Un cuplu cum nu se poate mai convenabil, aşadar. În felul acesta, au fost trecute la rebut peste nouă mii de piese pentru ace, or, un ac se vinde în comerţ cu trei ruble bucata. Lucrurile acestea am reuşit să le stabilim până în momentul de faţă, pe bază de acte. Nalbandov şi Pimenov, ei singuri, au montat peste trei mii de ace din piesele date la rebut; din expertiza efectuată de organele de anchetă penală a reieşit că un om poate monta cincizeci de ace pe zi. După calcule estimative, statul a fost frustrat de o producţie-marfă în valoare de treizeci şi

şase de mii de ruble. Prin urmare, avem de-a face cu o delapidare de mari proporţii. Am vorbit azi-dimineaţă cu oamenii mei de la Prigorsk, care înclină să creadă că sustragerile s-au produs nu numai pe această cale. Acelaşi Nalbandov a trecut la rebut şi un lot de pompe, confecţionate tot cu titlu experimental şi ale căror piese fuseseră lucrate în întreprinderile conexe. Valoarea totală a rebuturilor se ridică şi aici la circa opt mii de ruble. Dar acestea sunt date preliminare. Urmează să fie efectuată expertiza contabilă, ceea ce necesită timp. În funcţie de decizia dumneavoastră, vom începe să verificăm gestiunea lui Popkov, fiindcă e de presupus că prin magazinul său era desfăcută marfa sustrasă. Pe scurt, acestea sunt datele de care dispunem.

Comisarul rămase tăcut câteva clipe, îşi notă ceva pe o foaie de hârtie, după care spuse:

— Din cele ce s-au spus aici, reiese că nu va fi defel uşor să punem mâna pe Pimenov. Trebuie luate toate măsurile de prevedere. Tâlharii de soiul ăstuia se predau de regulă când simt că au pierdut partida, dar Pimenov s-ar putea să mizeze totul pe o singură carte. El îşi dă seama că nu mai are ce pierde.

Moradze îl întâmpină pe Suhişvili exact la fel ca şi data trecută, cu singura deosebire că în privirea sa nu mai sălăşluia acea ostilitate calmă şi grea, pe care, de altfel, nici nu socotise de cuviinţă, atunci, s-o ascundă.

— Cum aţi izbutit să ajungeţi? întrebă el. Se zice că în trecătoare drumul a fost desfundat de şuvoaie.

— Drumul e într-adevăr desfundat. Dar nu contează am împins oleacă maşina cu umărul, şi iată-ne aici. Aţi primit telegrama?

— Care telegramă?

— Cea pe care v-am expediat-o eu.

— A-a, aia... Da, am primit-o. Mulţumesc. Am fost mişcat. Acum probabil că vă aşteptaţi ca, în semn de recunoştinţă, să încep să vă ajut în mod activ?

— Nu mă aştept la asta. În schimb, pot să vă interoghez cu inima împăcată.

— Vă stau la dispoziţie.

— Foarte bine. Atunci, începem?

— Nu. Acum sunt în cadrul orelor de program. Trebuie să conduc oamenii pe traseu. Mă întorc pe la cinci, atunci putem începe.

— Regret, dar o să începem acum.

— Aveţi împuterniciri să daţi peste cap graficul de antrenamente?

— Da. Întrucât vina lui Keşalava de a fi ucis un om este dovedită şi întrucât este bănuit de uciderea a încă trei oameni, precum şi de jefuirea unor valori aparţinând statului, mă văd nevoit să vă răpesc de la antrenamente.

— Data trecută, mi-aţi spus că este acuzat de viol.

— Dar dumneavoastră v-amintiţi cum m-aţi primit data trecută?

— La fel ca şi acum.

— Asta mă şi miră.

— Aţi fi vrut să mă arunc la pieptul dumneavoastră? De fapt, n-aţi făcut decât ceea ce s-ar fi simţit obligat să facă orice om cinstit aflat în locul dumneavoastră. Într-un cuvânt v-aţi făcut datoria pe linie de serviciu.

— Deci, ne-am înţeles. Data trecută, tot datoria pe linie de serviciu mi-am făcut-o vorbindu-vă despre acuzaţia de viol. Dealtfel, violul şi asasinatul sunt două crime apropiate. Să ne apucăm de treabă,

tovarăşe Moradze. Aş vrea să ştiu pe la ce oră a ajuns aici Keşalava.

— Nu-mi amintesc.

V-am atras atenţia asupra consecinţelor ce decurg din prestarea de depoziţii false.

— Tocmai de aceea vă şi răspund aşa.

— Adusese cu dânsul o valiză?

— Nu-mi amintesc.

— Iată ordinul de percheziţie.

— După plecarea dumneavoastră, am căutat prin toată clădirea. N-am găsit nicio valiză.

— Vom fi nevoiţi să mai căutăm o dată.

— E dreptul dumneavoastră.

— La ce oră aţi plecat pe traseu a doua zi după sosirea lui Keşalava?

— Ca de obicei, la ora nouă.

— Cine a rămas la bază?

— Nimeni.

— N-aţi avut bolnavi?

Moradze rămase o clipă pe gânduri.

— Mi se pare că a fost un bolnav. Da, da, a fost un bolnav atunci. Pot să precizez acest lucru după jurnal.

— Când v-aţi întors, Keşalava vă aştepta?

— Da. L-am dus în vale cu „Gaz”-ul nostru, după ce am luat cina împreună.

— Era fără valiză?

— Da, era fără valiză.

— V-amintiti bine lucrul ăsta?

— Da, îmi amintesc perfect.

— Când a venit, în ajun, ar fi putut să lase valiza pe verandă?

— Da, ar fi putut.

— N-aţi observat o valiză străină pe verandă?

— N-am observat. Pe verandă sunt întotdeauna o

grămadă de valize şi rucsacuri – le lasă alpiniştii.

— Dar printre valizele şi rucsacurile alpiniştilor, poate fi ascunsă o valiză mică?

— N-am încercat.

— Admiteţi o asemenea posibilitate?

— Admit.

Suhişvili îşi chemă subalternii şi le ordonă:

— Începeţi percheziţia, tovarăşi. Luaţi cu voi martori asistenţi. Explicaţi-le ce anume căutăm şi de ce e absolut necesar să găsim obiectul respectiv.

Moradze îşi turnă un pahar de lapte, îl bău, îşi şterse gura cu batista şi se uită la alpiniştii ce se îmbulzeau pe terenul de volei.

— Spuneţi-le dumneavoastră băieţilor, îl rugă el pe Suhişvili, că sunt liberi. Ar putea face plajă lângă cascadă.

— Am să le spun îndată, răspunse Suhişvili, care studia harta sectorului, fixată pe perete. Cine a desenat harta aceasta?

— Eu.

— Potecile tot dumneavoastră le-aţi schiţat?

— Desigur.

— Ce înseamnă – iată, semnul ăsta?

— Semnul ăsta indică prezenţa şerpilor.

— Când a fost Keşalava la dumneavoastră, harta se afla pe perete.

— Da. Mi se pare că da.

— Pe terenul infestat de şerpi e voie să se umble?

— Fireşte. E voie. Numai că trebuie să fii încălţat în cizme de cauciuc.

— Aveţi asemenea cizme?

— Desigur.

— Cum se prezintă terenul în rezervaţia asta de şerpi?

— Nu e o rezervaţie, doar v-am spus. Sunt pietre, prin apropiere curge un râu.

— E cam la un kilometru de aici?

— La şapte sute patruzeci şi doi de metri.

— Unde sunt păstrate de obicei cizmele?

Moradze arătă din cap spre verandă:

— Acolo. Dar nu se păstrează. Stau, pur şi simplu, aşa.

— Keşalava nu v-a cerut cizme?

— Nu-mi amintesc.

— A studiat cumva harta în prezenţa dumneavoastră? Nu v-a întrebat despre locul acesta?

— Nu-mi amintesc.

— De ce răspundeţi în felul acesta?

— Pentru că realmente nu-mi amintesc.

— În terenul ăsta cu şerpi, ar putea fi ascunsă o valiză?

— Da.

— Şi cam pe unde, prin împrejurimi, ar mai putea fi ascunsă o valiză?

— Oriunde. Avem la dispoziţia noastră douăzeci şi cinci de kilometri pătraţi, de jur-împrejur.

— Keşalava a mai colindat cândva, împreună cu dumneavoastră, prin părţile astea?

— Nu... Mi se pare că nu. Pe drum, evident, ne-am plimbat, de asta îmi aduc aminte.

— Pe drum, către munţi, sau spre vale?

— Şi într-o parte, şi într-alta.

Suhişvili îl aţinti lung pe Moradze. Acesta îi suportă privirea. Acum nu mai zâmbea ironic, şi fruntea îi era brăzdată de două cute adânci.

O jumătate de oră mai târziu, toţi alpiniştii, cărora Suhişvili, după ce îi adună, le explică misiunea, se risipiră, împărţiţi în cinci echipe, în căutarea valizei.

Suhişvili se duse cu echipa care îşi propusese să scotocească „terenul cu şerpi”. Către seară, alpinistul Gabunia găsi valiza, înfăşurată într-o muşama de polietilenă. Valiza era acoperită cu pietre, nu departe de pădure. Atenţia lui Gabunia fusese atrasă de nişte crestături pe copaci. Erau proaspete, răşina galbenă nu se preschimbase încă în excrescenţe cu protuberanţe maronii.

În valiză se aflau acele de rubin, patruzeci şi şapte granate şi treizeci şi două de mii de ruble.

Primul om pe care-l văzu Suhişvili, când se întoarse la bază, fu Moradze. Stătea lângă căsuţa sa şi mesteca îngândurat un fir de iarbă. Suhişvili vru să se urce de îndată în maşină şi să plece. Dar se răzgândi şi se apropie întâi de Moradze. Rămase câteva clipe lungi în faţa lui, privindu-l ţintă în ochi.

— Ştiţi ce, rupse în sfârşit tăcerea Suhişvili, tare n-aş vrea să se descopere la laborator amprentele dumneavoastră pe muşama sau pe valiză. Tare n-aş vrea...

Un tren în noapte

Până la ieşirea lui Kostenko din spital, Sadcikov izbuti să verifice opt sute patruzeci de inşi. Mai rămâneau două sute şaptesprezece persoane cu numele de Pamenovski, Ramenovski, Ramenov, Rimenev, Pimanev, Pamenov. Dar o verificare prealabilă arătase că din aceşti două sute şaptesprezece, numai patruzeci şi doi puteau fi incluşi în categoria atât de labilă a „suspecţilor”.

— Uite ce este, moşulică, spuse Kostenko, impresia mea este că am greşit pe undeva. Noi i-am împrumutat lui Pimenov propria noastră logică. Uneori, treaba e valabilă; nu însă şi în cazul de faţă...

Kostenko parcurse încă o dată informarea primită de la colonelul Romanov de la Secţia pentru Combaterea sustragerilor din proprietatea socialistă şi a speculei. Filarea lui Popkov, cumnatul lui Pimenov, dovedindu-se inutilă – „obiectul” ducea un mod de viaţă ireproşabil: serviciu-casă, casă-serviciu, nu dădea niciun semn de nelinişte şi nu părea a fi legat printr-un „fir” de ascunzătoarea lui Pimenov – se hotărâse arestarea sa. Investigaţiile întreprinse de oamenii lui Romanov aduseseră suficiente dovezi pentru ca Popkov să poată fi învinuit de desfacerea pe piaţă a unor mărfuri de provenienţă dubioasă.

— Romanov consideră că au fost date în vileag numai o parte din matrapazlâcurile lui Pimenov. Până acum, a fost lămurit trucul cu acele şi pompele. Dar băieţii din brigada lui, care continuă cercetările la

Prigorsk, sunt de părere că Pimenov se îndeletnicea şi cu altele şi mai şi. Asta-i un tip de anvergură, iar noi l-am înghesuit într-un şablon cam strâmt. Tu ce părere ai, moşulică?

— T-tu, S-Slavka, ieşi cu ideea! „Prelucrarea”, cugetările „marginale” l-lasă-le pe seama c-conducerii.

— Păi, tocmai asta-i, că nu-mi vine nicio idee. Numai în filme îl vezi pe detectiv că doar ce-a dus degetul la frunte, şi hop şi ideea... N-am idei, moşule, şi pace! E ceva putred în toată povestea asta. Ar trebui s-o pasăm organelor de investigaţie unională şi să avem răbdare. Doar dacă n-om scoate ceva de la Popkov. Romanov zice să-l luăm toţi trei la întrebări – el, tu şi eu.

— Eu, c-ca ce chestie? Voi doi s-sunteţi nişte aşi, ce nevoie aveţi de mine?

— „Calitatea ce-l caracteriza era modestia...”

— Ei, lasă, lasă asta... S-scuză-mă.

— Nu face nimic...

Popkov îl ascultă până la sfârşit pe Romanov, ceru îngăduinţa să vadă şi el concluziile expertizei efectuate de contabilii centralei comerciale, citi atent declaraţiile vânzătorilor magazinului, le compară cu documentele de livrare a mărfii, semnate de locţiitorul lui Pimenov, apoi întrebă:

— Nu s-ar putea să fie poftit aici şi principalul sărbătorit al acestei reuniuni tovărăşeşti?

— Vă referiţi pesemne la mult iubitul dumneavoastră cumnat Pimenov, nu-i aşa, Viktor Petrovici? întrebă Romanov.

— E o adevărată plăcere să stai de vorbă cu nişte oameni inteligenţi.

— Cum să-l poftim aici, când susnumitul e fugit? interveni Kostenko. Am fi dorit şi noi să-l avem în mijlocul nostru...

— E bine să vă intre în cap, Popkov, continuă insinuant Romanov, jucându-se într-una cu bretelele: le întindea – le dădea drumul, le întindea – le dădea drumul, că dacă aveţi cumva impresia că timpul lucrează în favoarea dumneavoastră, ameliorându-vă situaţia, vă înşelaţi profund. N-aţi fost judecat niciodată şi, dată fiind lipsa dumneavoastră de experienţă, probabil că nu ştiţi că sunteţi pasibil de a fi judecat pentru o culpă clar formulată: „delapidare de proporţii deosebit de mari”.

— Ceea ce, exprimindu-mă b-brutal, înseamnă p-pedeapsa capitală, adăugă Sadcikov. C-colegii mei vă v-vorbesc în t-termeni subţiri, eu însă v-v-o spun pe ş-şleau.

Popkov îşi trosni degetele şi remarcă:

— Curioasă metodă de a lua un interogatoriu...

— In-nterogatoriul vă va fi luat la tribunal. Noi avem nevoie de P-Pimenov. De altfel, mai mare nevoie aveţi dumneavoastră de dânsul: c-căpetenia încasează totdeauna mai m-mult, complicii s-scapă cu mai puţin.

— Ştiţi, spuse Romanov, întrerupându-l pe Sadcikov, eu poate că n-aş fi pus problema într-un mod atât de tăios, de nud, dar din moment ce aşa a fost pusă, hai să încercăm să analizăm împreună situaţia.

— Despre ce pedeapsă capitală poate fi vorba? Popkov îşi trosni din nou degetele. Să presupunem că veţi dovedi că a fost desfăcută marfă de furat. Dar nu veţi putea dovedi că eu cunoşteam provenienţa acestei mărfi. Eu n-am ştiut şi nici nu puteam să ştiu

că e marfă de furat.

— Popkov, în înlănţuirea, ca să zic aşa, a raţionamentelor dumneavoastră intervine o stranie lacună. Probabil că Pimenov nu v-a explicat exact cum stau lucrurile. Vreţi să spuneţi că de marfa de furat răspunde persoana care poartă răspunderea materială şi nu dumneavoastră, nu-i aşa?

— Să zicem.

— P-Popkov, uitaţi un s-singur lucru: căpetenia banndei, P-Pimenov, a uci-cis un om şi a dispărut.

— Cine a ucis un om?

— Pimenov, răspunse Kostenko. Mai exact, a împins un om la moarte, fapt pe care noi, însă, îl calificăm drept crimă cu premeditare. Ştiţi de cine s-a descotorosit el în felul acesta? De Nalbandov. Vă amintiţi de omul acesta?

— Iar s-situaţia dumneavoastră se va agrava c-considerabil dacă vom informa tribunalul c-că aţi încercat să-l acoperiţi pe P-Pimenov. Că doar ş-ştiţi unde se ascunde...

— Dumnezeule mare, cum să ştiu eu unde se ascunde?! Nici de moartea lui Nalbandov n-am avut habar, vestea asta a căzut ca un trăsnet din senin!

— Pimenov, înainte de a dispărea, a fost pe la dumneavoastră? întrebă Kostenko.

— A fost.

— Înseamnă c-că ştiaţi că h-hotărâse să se dea la fund?! Sadcikov se ridică de pe scaun şi se apropie de Popkov. V-v-a luat guriţa pe d-dinainte.

— Staţi oleacă, îi rugă Popkov, mi-aţi făcut capul calendar... Dacă îl arestaţi pe Pimenov, la proces el o să compară drept principalul acuzat. Dar eu?

— Ca p-prim locţiitor, zâmbi Sadcikov ironic.

— Ştiţi, spuse Romanov, dumneavoastră vă

rămâne şansa de a dovedi tribunalului că Pimenov vă înşela, fireşte, dacă într-adevăr vă înşela. În cazul acesta, veţi fi tras la răspundere pentru neglijenţă. Dacă aţi cunoscut o parte din adevăr, veţi suferi o condamnare în raport cu cantitatea de marfă de furat pe care aţi desfăcut-o prin magazin. Dar dacă veţi figura singur în proces, vi se va pune în cârcă întreaga afacere. Veţi fi nevoit să răspundeţi pentru întregul lanţ de infracţiuni, de la Prigorsk la Moscova.

— Dar zău că nu ştiu unde se află! Şi, la urma urmei, de ce v-aş crede că a fost săvârşită şi o crimă în povestea asta?!

— Kostenko şi Sadcikov schimbară o privire grăitoare: „Gata, ăsta s-a muiat de tot!”

Kostenko deschise mapa cu fotografiile lui Nalbandov făcute la spital şi cu declaraţiile medicilor.

— Iată, zise el, priviţi.

— C-când şi-a dat seama că i-am luat urma lui N-Nalbandov, P-Pimenov a hotărât să se d-descotorosească de el. Se t-temea de el ca martor. Şi dumneavoastră s-sunteţi martor, numai că îi sunteţi cumnat.

— Dar ştiţi, interveni Romanov, că istoria cunoaşte destule cazuri când au fost ucişi nu numai cumnaţii, ci chiar şi taţii, şi soţii, şi fiii...

— Dar nu ştiu unde e! strigă Popkov. Lua-l-ar toţi dracii să-l ia! Nu ştiu unde e!

— Ce v-a spus când v-aţi văzut ultima oară?

— Spunea că s-a hotărât să se retragă la odihnă! Mi-a cerut să-mi păstrez cumpătul dacă voi fi cumva luat la întrebări. „Eşti acoperit, zicea, nu pot să-ţi facă nimic...” Zicea că, dacă dă Dumnezeu, peste vreun an, când se va potoli tot bairamul ăsta, o să-mi telefoneze.

— Nu v-a spus unde intenţionează să se odihnească? întrebă Kostenko.

— Nu.

— Era r-ras în cap? întrebă Sadcikov deodată.

— Da, răspunse Popkov, şi începuse să-şi lase şi mustaţă.

— Mustaţa îi era căruntă?

— Nu, doar înspicată pe alocurea.

— Transmiteţi-i salutări şefului dumneavoastră, se întoarse Romanov spre Kostenko. A prevăzut esenţialul.

— Cum era îmbrăcat? întrebă Sadcikov (în momentele de reală tensiune, înceta să se mai bâlbâie).

— Într-un costum gri obişnuit. Întotdeauna se îmbrăca jerpelit, ca un vagabond. Purta un impermeabil bleumarin, din balon, găurit şi ăsta.

— De la dumneavoastră n-a telefonat cumva la gară sau la aeroport?

— N-a telefonat nicăieri, excrocul dracului!

— Dar când a venit la Moscova, la odihnă, întrebă Kostenko, anul trecut şi acum doi ani, a dat pe la dumneavoastră?

— Nu. Trecea rareori pe la mine – îmi telefona, mă invita la câte o ospătărie, comanda pârjoale şi compot şi îmi explica pe larg cum să execut operaţia în curs.

— De la ospătărie, unde pleca?

— De unde vreţi să ştiu?

— Vă înt-tâlneaţi mereu la aceeaşi ospătărie?

— Nu. De fiecare dată în alta.

— Mai aveţi întrebări? se adresă Romanov lui Kostenko şi Sadcikov. E timpul să trecem la fondul chestiunii.

— Popkov, încercaţi să vă amintiţi şi alte

amănunte... Unde credeţi că ar f-fi mai p-potrivit să-l căutăm pe P-Pimenov?

— Jur pe sănătatea copiilor că nu ştiu! Vă închipuiţi că stau să-l acopăr pe un criminal ca ăsta?! Întrebaţi-mă, şi am să vă răspund la tot ce vreţi!

*

Se trezea cu noaptea-n cap, la ora când pe aerodromul Bîkovo, în vecinătatea căruia se afla căsuţa sa, începeau să fie încălzite, înainte de cursele de dimineaţă, motoarele avioanelor. Câteva minute, mai rămânea în pat, liniştit, nemişcat, ascultând ţârâitul greierului de după sobă. Apoi se scula, făcea câteva exerciţii de înviorare mai complicate, la capătul cărora era transpirat tot, ieşea în curte, se spăla cu apă rece ca gheaţa, la cişmeaua instalată acolo pentru udatul grădinii, se freca cu o perie de cauciuc până i se făcea pielea roşie, îmbrăca lenjerie de corp călduroasă, de lână şi, după ce îşi bea laptele, se apuca de cititul ziarelor.

Ca şi pe vremea când era director de întreprindere fruntaş, Pimenov studia cu atenţie articolele pe teme economice şi tratând problemele legate de noua reformă economică, şi uneori îşi făcea şi notiţe pe nişte foi de hârtie. Acum, ce-i drept, în afară de articolele economiştilor, savura şi foiletoanele, pe care le citea întotdeauna de mai multe ori.

Se trecuse în evidenţa secţiei raionale a Societăţii pentru răspândirea ştiinţei „Znanie”, spunând celor de acolo că e dispus să ţină conferinţe la şcoli şi la casele de odihnă. Dăduse şi pe la Sovietul orăşenesc, oferindu-şi colaborarea benevolă, „pe timpul vacanţei de vară, fiindcă sunt cu desăvârşire liber, anul acesta

nu mai plec în munţi, să studiez viaţa animalelor sălbatice şi a peştilor – pasiunea aceasta din adolescenţă mi-a determinat viaţa, fără ştiinţele naturii nici n-aş simţi că trăiesc... Aşa încât, dacă aveţi unele acţiuni ştiinţifice sau didactice, în perioada din iunie până în august inclusiv, vă stau la dispoziţie...” Drept care, tovarăşului „Tuşerov” i se mulţumi călduros; preşedintele Sovietului orăşenesc îşi înscrise numele lui în carneţel şi, la rândul său, fu invitat, într-o seară, „la un pahar de ceai”. Pimenov fierse nişte cartofi în coajă, găti o scrumbie sărată – „Ştiţi, mie îmi place simplitatea în deplasări, ce mă oboseşte mai rău e protocolul, care te prinde în ghearele lui şi n-ai cum scăpa...” Goliră, în doi, şi o sticluţă. Pimenov se plânse că, în toţi cei trei ani de când îşi cumpărase vilişoara aceea, nimeni de la soviet nu venise să-l viziteze, „indiferenţi mai sunt oamenii de azi, mai demult ar fi scos untul din mine cărându-mă pe la întâlniri şi conferinţe – ca veteran al marelui război şi ca om de ştiinţă.” La cea de a doua sticlă începură să se tutuiască, iar când „Tuşerov” se porni să povestească despre drumurile sale prin munţi, despre vânătoarea de capre sălbatice şi cerbi, despre viaţa animalelor sălbatice şi a peştilor, preşedintelui i se păru că-l cunoaşte de când lumea pe omul acela atât de simpatic şi de modest...

Micul dejun, Pimenov şi-l pregătea pe îndelete. Îşi prăjea două pârjoale, fierbea un ou tare. Îşi impunea să nu mănânce pâine şi îşi permitea un singur lux – sucurile de fructe produse în R.D.G., în sticluţe mici şi dichisite, pe care le putea scoate apoi pe furiş din casă şi le arunca undeva pe drumul ce ducea la gară. La început, se ducea la piaţă, târguia carne de vacă proaspătă, brânză de vaci de la ţărani şi zarzavaturi,

dar într-o zi, i se păru că miliţianul, care îşi făcea rondul în piaţă, îl priveşte într-un fel ciudat, şi de atunci se feri să mai dea pe acolo.

Prânzul său era de asemenea cât se poate de modest: file de batog cu maioneză şi caşă de hrişcă gătită cu ulei de măsline – slavă Domnului că uleiul acela se vindea şi la magazinul raional, aşa că sticla din sacoşă nu putea trezi bănuielile nimănui, şi doar se ştie că uleiul de măsline e un adevărat medicament, care previne scleroza.

După-amiezele, Pimenov se culca, după ce lua trei tablete de valeriană. Când soarele dădea spre asfinţit, se ducea să se plimbe în pădure. Cina la fel de uniform – ochiuri şi două pahare cu lapte. La şapte seara, punea în funcţiune micul televizor şi rămânea în fotoliu, în faţa ecranului, până la „noapte bună”.

La pescuit se ducea duminica, pentru nimic în lume vinerea, deoarece vinerea îşi părăsesc moscoviţii locuinţele din oraş, de care li s-a făcut lehamite peste săptămână.

Sentimentul de teamă permanentă, care i se strecurase în suflet în ziua când îl văzuse murind pe Proskureakov, nu slăbea deloc şi Pimenov trebuia să lupte din răsputeri cu el atunci când ieşea din casă – şi ieşea zilnic, pentru ca, Doamne fereşte, să nu înceapă vecinii să clevetească în legătură cu „ciudăţeniile” şi ursuzenia „omului de ştiinţă”.

Abia când se făcea noapte şi putea să se culce în aşternutul răcoros şi curat şi să stea lungit în întuneric, savurând liniştea şi singurătatea, i se umplea inima de o molcomă şi sfioasă mulţumire.

După ce se scurseră astfel două săptămâni, se surprinse gândind că viaţa aceea ponderată, tăinuită va deveni tot mai apăsătoare pe măsură ce va trece

timpul. Se gândi, plin de tristeţe, că va fi nevoit cine ştie câtă vreme încă, şi asta zi de zi, să stea la coadă pentru fileul de batog importat din Islanda, să-şi gătească mâncarea la plita cu gaz (buteliile nu era uşor să le procure...) şi să nu-şi poată permite să târguiască din piaţă ce-i poftea inima, să nu-şi poată îngădui să ceară, simplu, ca toată lumea, un bilet de avion şi să plece o lună la mare, să nu-şi poată oferi una, să nu-şi poată oferi cealaltă... Un singur lucru îşi putea acum permite: să existe. Calculă cât cheltuise: în trei săptămâni, nu cheltuise decât optzeci şi cinci de ruble.

„De fapt, ce să fac cu banii? reflecta Pimenov. Chiar dacă voi trăi până la o sută de ani, tot mi-ar mai rămâne. De ce-oi fi înfruntat atâtea riscuri, mă întreb? Pentru ca să mă îmbuib cu batog?”

Gândul acesta îl luase pe neprevăzute, umplându-l de o nelinişte ascuţită, aşa încât se strădui din răsputeri să se gândească la altceva, la ceva plăcut – la pescuitul de toamnă, de pildă, când se va prinde prima pojghiţă de gheaţă şi vor începe să tragă zdravăn la nadă bibanii şi ocheanele, iar el va putea să stea de dimineaţa până seara, fără griji, fără bătaie de cap, să privească în copca tăiată în gheaţă şi să scoată peştii. Se visă apoi plecând în Siberia, la nişte vânători nemaipomenite – o să cumpere o laikă autentică, câine de vânătoare de mare rasă, trăitor numai în Extremul Nord, şi o să împuşte veveriţe de Barguzin şi samuri cu ghiotura.

„Şi ce-o să fac cu samurii pe care o să-i împuşc? se întrebă el iarăşi. Să-i vând? Păi, şi aşa am un balast, un balast mort, de treizeci de mii de ruble...”

Îi era imposibil acum să-şi răspundă ce sens avusese să pună pe roate toată acea afacere cu ace

şi pompe, lacăte de alamă secrete, de ataşat la volanele automobilelor, şi capace de tablă pentru conservele de casă. La ce bun toate astea? Îşi punea întrebarea, iar în clipa următoare îşi interzicea să se mai gândească la lucrurile astea.

Tatăl său fusese deschiaburit în ’29 – bătrânul avea trei cai. Taică-său îi spusese atunci: „Tu reneagă-mă Vitea, auzi tu? Eşti tânăr, trebuie să aştepţi să treacă valul ăsta. A renega e o vorbă cu tâlc străvechi, l-au folosit cu precădere popii. Şi e bine că tocmai vorba asta-i folosită şi de cei de azi, înseamnă că putem trage nădejde că şi de trecut o să treacă toate, ca şi altădată. Eu nu mai am mult până la moarte, dar tu de ce să-ţi schilodeşti viaţa?” Pimenov trimise la ziar o scrisoare în care spunea că „tatăl meu e o lipitoare, un chiabur, şi îl reneg pentru totdeauna”. Bătrânul fu deportat în Kazahstan, iar fiul plecă la Şatura, să intre în producţie. De acolo, se mută la Moscova, unde absolvi şcoala tehnică de comerţ. Multă foame răbdase el pe vremea aceea – nopţile, visa pâini, pâini mari, rotunde şi calde, cu cojiţa rumenită. Dar nu uitase ce-i spusese taică-său: „Fă-te roşu, fiule, fă-te roşu. Nu te zgârci la vorbe, că vorbele îs vorbe, iar în viaţă cată să te înfrupţi din miez... Dacă tot s-a stârnit dihonia asta între oameni, ia aminte la povaţa mea: du-ţi traiul neluat în seamă, trudeşte neluat în seamă, prisosul ţine-l la întunecime, nu te fuduli în faţa lumii. Bine e să te ştii la adăpost de lipsuri; oricâte rele s-or abate peste tine, pâinea agonisită te scapă de la pieire...” Când apăru hotărârea cu privire la „exagerările” în problema ţărănească, bătrânului i se îngădui să se întoarcă în sat. Pimenov se repezi până acasă şi-i dădu lui taică-său şapte sute de ruble, tot ce putuse strânge lucrând la întreprinderea

comercială raională. Reîntors la Moscova, începu să fie promovat în muncă. Dar, când îi era lumea mai dragă, se trezi cu o piedică în cale; o activistă de partid, care-l chemase să stea de vorbă cu dânsul, îl întrebă: „Cum vine asta, tovarăşe Pimenov, dumneata ţi-ai renegat tatăl, dar s-a dovedit că el n-avea nicio vină?” „Păi, la Sovietul sătesc s-a spus că e chiabur şi exploatator...” „La Sovietul sătesc se pot spune multe! Cum să renegi un om, când ştii că e nevinovat? Un comunist trebuie să lupte pentru triumful adevărului, altminteri nu e decât un laş şi un oportunist mârşav!” În aceeaşi zi chiar, Pimenov îşi luă actele şi plecă „din iniţiativă proprie” în Ural, unde era nevoie de cadre cu şcoală. „Nu-i nimic, îşi zicea, tot am să răzbesc, am să aştept să treacă valul, tătuca are dreptate. Principalul e să ştiu să aştept, să supravieţuiesc.” Când izbucni războiul, se angajă la întreprinderea comercială pentru aprovizionarea frontului. „Uite că n-am aşteptat degeaba, îşi zicea Pimenov pe vremea aceea, uite că de aci înainte o să-mi şi prisosească şi o să pot pune câte ceva deoparte pentru zile negre. Acum am să mă pot îmbuiba, să-mi ajungă pe toată viaţa, acum o să fac uitate zilele de foame – în vâltoarea asta uriaşă, un om oricât de mărunt se pricopseşte lesne, dacă tace din gură şi rămâne neluat în seamă.” Şi aşa şi făcuse, operând consecvent de unul singur şi nerâvnind la câştiguri peste puterile sale.

În momentul reformei monetare din ’47, Pimenov avea ascunse nouă sute de mii de ruble. Se decise, nu fără încrâncenare, să schimbe doar şapte mii. „Înseamnă că iarăşi am rămas dezbrăcat şi flămând...” Şi o luă de la capăt, aplicând vechile metode şi veşnic cu teama ancestrală de mizerie în

suflet. Apoi, treptat, impulsul originar îi deveni a doua natură, spaima pentru ziua de mâine deveni un simplu pretext pentru maşinaţiile pe care le întreprindea acum automat, una după alta. Ajunsese să vâre banii în ascunzătoare, fără să-i mai numere. Când Nalbandov „intră la apă”, pentru întâia oară după mulţi ani, Pimenov se simţi înfricoşat, deşi ştia că e greu să fie descoperit: scriptele, ca de obicei, erau în perfectă regulă, iar aşa-zisa „firmă” – o întreagă reţea – o inventase doar ca să-l sperie pe Proskureakov, în realitate opera de unul singur, ca lupul fără haită. Singurul om iniţiat în afacerile sale era Nalbandov. Simţind că ştreangul se strânge în jurul grumazului, Pimenov se repezi cu avionul la Prigorsk, şi abia mai târziu, când se afla din nou la Moscova, se apucă să-şi stoarcă creierii cum să oprească cele puse la cale de el însuşi la Prigorsk. Dar chiar dacă ar fi luat încă o dată avionul şi ar fi făcut calea întoarsă, tot nu l-ar mai fi putut opri pe Nalbandov. Iniţial, planul i se păruse impecabil. Pe cei de la fabrică îi băgase în sperieţi cu perspectiva unor spargeri iminente, iar pe Nalbandov îl convinsese „să-şi îndrepte el însuşi prostia săvârşită”. În noaptea aceea, în colibă, la un pahar de votcă, îi repetase de nenumărate ori: „Caraghiosule, treaba-i simplă ca bună ziua! Iei pietrele, laşi uşa neîncuiată şi te întorci aici. Miliţia ce-o să facă? O să se apuce să caute. Dar pe cine să caute? Că doar nu pe mine, sau pe tine, nu-i aşa? Şi eu, şi tu avem cheia, noaptea n-avem ce căuta în depozit, şi apoi, nu ne aflăm în oraş, toată lumea ne ştie plecaţi în deplasare. Cine a jefuit depozitul? Ce, noi luăm salariu ca să-i prindem pe hoţi, sau voi? Asta-i treaba voastră, n-aveţi decât să căutaţi, pe noi faceţi bine şi scutiţi-ne, n-aveţi niciun

motiv să ne bănuiţi!” Dar când ajunse la Moscova, Pimenov înţelese ce gravă greşeală făcuse şi se sperie cumplit.

— Ce-am făcut, imbecilul de mine? se căinase în gândul lui. Ce-am făcut?! Ce nevoie aveam să-l trimit pe Nalbandov la moarte? Cum de mi-am putut închipui că toate or să se petreacă după voia mea şi că am să ies basma curată? Acuma sunt pătat de sânge... Cum-necum, aş fi ocolit până la urmă acuzaţia de „delapidare de proporţii deosebit de mari”, răspunderea pentru „neglijenţă” mi-aş fi asumat-o bucuros... Pe când aşa!... Dacă ăia pun mâna pe Nalbandov, s-a zis cu „neglijenţa”! Am intrat la apă rău de tot. Şi asta numai din vina mea!

Perspectiva arestării îi bloca toate capacităţile logice. La gândul că va nimeri la închisoare, îngheţa, teama se preschimba în furie, ori poate se întregeau una pe alta, orbindu-l şi, lucru ciudat, împrumutându-i puteri nebănuite.

Telefonând la Prigorsk, Pimenov ar fi vrut în adâncul sufletului să afle că unul dintre paznici fie că l-a omorât pe Nalbandov, fie că l-a reţinut, fără să tragă în el. Atunci ar fi putut, fără grabă şi fără accese de spaimă furibundă, să-şi schiţeze linia de conduită pentru eventualitatea căderii. Dar când află că Nalbandov a fost rănit şi Kostenko stătuse de vorbă cu el la spital, înţelese că totul e pierdut. Fără doar şi poate, Nalbandov mărturisise totul, inclusiv înscenarea jefuirii depozitului. În primul moment, îşi judecă situaţia cu oarecare detaşare. Îi trebui un răgaz ca să realizeze întreaga amploare a catastrofei. După care, cu o uimitoare stăpânire de sine, se apucă să-şi elaboreze un nou grafic de existenţă, subordonat unui singur ţel – aşteptarea trecerii

primejdiei. În final, îşi puse întrebarea: „Şi după aceea?” Nu găsi răspuns, şi întâmplarea făcu să-şi vadă chiar în clipa aceea chipul în oglindă – o faţă pământie, plină de zbârcituri, ochii goi, învăluiţi de spaimă şi de deznădejde ca de o pojghiţă de gheaţă. Dădu atunci să ia în mână sticla cu votcă, dar se înfrână şi nu bău. „Dacă mă apuc de băutură, chiar că s-a zis cu mine... Dacă-i aşa, mai bine mă arunc în faţa trenului – o clipită, şi nu mai simţi nicio durere. Nu, trebuie să supravieţuiesc. Las’ să mă caute, şi chiar dacă o să mă găsească, să facă bine să aducă dovezi – şi în ce-l priveşte pe Nalbandov, şi în ce priveşte «firma». Iar eu am să mă dau la fund şi am să tac chitic. Ce-o mai fi, oi vedea. Principalul e să supravieţuiesc...”

*

În fiecare sâmbătă, Sadcikov pleca la cules de ciuperci. Se întorcea duminică seara. Îi plăcea să-şi petreacă noaptea lângă un foc, undeva pe malul unui lac. Îşi aşternea un culcuş de cetină, se învelea cu pelerina şi stătea aşa, lungit, cu privirile pierdute. În ceasurile acelea lungi de noapte, nu dormea, ci doar se uita la foc, fără gânduri. Uneori, se trezea fredonând în şoaptă cântece de pe front; dar nu ştia, din fiecare, decât primele versuri, pe niciunul nu-l ştia până la capăt.

Sadcikov făcea tot posibilul să nu piardă ultimul tren electric. Ajuns acasă, se dezbrăca încetişor în antreu, ducea ciupercile la bucătărie, le curăţa şi le punea în apă sărată. Umbla prin casă în vârful picioarelor, dar până la urmă tot îşi trezea nevasta din somn.

— Nu poţi să te mişti prin casă mai cu grijă? striga supărată Galea din dormitor, trântind uşa. Mâine am o operaţie.

La început, Sadcikov se simţise jignit: „Şi eu am mâine o operaţie...” Odată, Galea îi spusese că profesiunile de vidanjori şi de miliţieni sunt condamnate la dispariţie. „Revoluţia tehnico-ştiinţifică va elibera omenirea de o serie întreagă de profesiuni moştenite din mezozoic. Aşa că, moşulică, o să te punem paznic la o grădină de legume, să te războieşti acolo cu coţofenele. Astea sunt hoaţe incurabile.”

De obicei, când se întorcea din pădure, Sadcikov se culca pe canapeaua din sufragerie. Se trezea la ora şase şi pleca aproape imediat. La început, minţea că se duce la bazinul de înot, dar după un timp, Galea se obişnui cu plecările acestea atât de matinale de acasă ale soţului şi încetă să-l mai întrebe unde se duce. Sadcikov hoinărea pe străzile pustii, dejuna într-un mic bufet cu pereţi de sticlă de pe ulicioara Skatertnîi şi ajungea la birou la ora opt. Până la nouă, citea revistele – i se lăsau de la bibibliotecă *Inostrannaia literatura* şi *Nauka i jizni*, după care purcedea la anchetarea bandiţilor.

În duminica aceea, Sadcikov ajunse la halta, pustie la ora aceea, aproape de miezul nopţii; se rătăcise în pădure şi dăduse cu chiu-cu vai de calea ferată, luminând cu lanterna poteca abia vizibilă. Avea două coşuri pline cu ciuperci şi se gândea cum naiba să le care până acasă – metroul era clar că-l pierduse, pentru taxi n-avea destui bani, iar ca să-şi ia picioarele la spinare şi să străbată oraşul de la un capăt la altul, cu două coşuri grele, nu-l ţineau balamalele.

— Sunt şi mânătărci? îl întrebă casieriţa,

întinzându-i biletul.

— Puţine. Mai mult bureţi, vremea m-mânătărcilor a trecut.

Dându-şi seama că în spatele său mai aşteaptă un călător, Sadcikov se trase la o parte din faţa ghişeului.

— Tot de la ciuperci? o auzi pe casieriţă. Cum de-aţi ajuns cu toţii atât de târziu astăzi?

— Care de la ciuperci, care de la pescuit, răspunse cel întrebat şi râse dogit, blajin, bătrâneşte.

— Aţi prins ceva peşte?

— Niscaiva tot am prins. V-aş ruga un bileţel, cetăţeancă dragă.

— Până unde?

Sadcikov îşi săltă coşurile şi se îndreptă spre peron – ochiul galben al trenului electric se şi zărea în noapte. O singură privire aruncată pescarului îi fu de ajuns ca să-l recunoască pe Pimenov. Cu toate că Pimenov arăta complet schimbat – un moşneguţ cu mustăţi, mic de stat, jovial.

Înfipt în mijlocul peronului şi urmărindu-l din priviri pe Pimenov, care, după ce îşi potrivi undiţele, îşi săltă în spinare rucsacul, Sadcikov îşi zicea: „Halta asta n-are post de miliţie. Dar ce nevoie am de miliţie? Pe altul, aş mai zice, dar pe ăsta îl înşfac eu şi singur...”

Se apropie de Pimenov, îl luă la braţ şi rosti:

— Vik-ktor Petrovici, şi n-noi care v-am c-căutat, v-am căutat peste tot... Ciorba de peşte v-va trebui s-o gătiţi la p-puşcărie.

Pimenov se întoarse spre el mirat:

— Despre ce e vorba, cetăţene?! Sadcikov zări în ochii tăioşi ai omului, luminaţi de reflectorul trenului electric, acum foarte aproape, un fulger scurt şi intens. Despre ce e vorba?

Sadcikov nu mai apucă să răspundă: simţi o izbitură puternică în gâtlej şi se prăvăli sub roţile trenului. În urechi îi pătrunse scrâşnetul ascuţit al frânelor, urmat de propriul său ţipăt. În clipa următoare, îl cotropi o tăcere totală.

*

Kostenko nu izbutea cu niciun chip să-şi încalţe pantofii: un tremur violent îi scutura braţele, ca în copilărie, când era bolnav de malarie.

Tremurul acela continuă să-l scuture şi când ajunse la aeroportul Bîkovo. Inspectorii miliţiei judiciare, care o interogaseră pe casieriţă, îi comunicaseră că „pescarul”, pe cât îşi amintea femeia, ceruse un bilet pentru Bîkovo.

Funcţionarii aeroportului, împreună cu care Kostenko verificase tabelele nominale ale ultimelor curse, stăteau tăcuţi şi se uitau nedumeriţi unii la alţii. Pe faţa pământie a colonelului, muşchii tresăreau şi zvâcneau întruna, iar vârfurile degetelor îi erau albe ca de cretă.

— Pamenov, rosti Kostenko cu mare greutate, punând degetul pe tabel. Ăsta care a plecat la Perm... Cine i-a completat biletul?

— Eu, răspunse speriată o fetişcană.

— Era bătrân? Purta mustăţi?

— Nu-mi amintesc. Nu, staţi puţin. Era militar. M-a servit cu bomboane.

— Era bătrân?

— Nu, tânăr, răspunse fata, şi mai speriată.

Kostenko se scotoci îndelung prin buzunare până ce dădu de teancul de fotografii ale lui Pimenov. Le întinse pe birou cu mâinile tremurânde. Pimenov era

înfăţişat ba cu mustăţi, ba fără, ba ras în cap, ba cu păr.

— A trecut vreunul din oamenii ăştia pe la dumneavoastră? întrebă Kostenko. Uitaţi-vă cu atenţie.

— Ăstuia i-am dat un bilet până la Sverdlovsk, spuse o casieră mai în etate, blondă, cu o coafură înaltă, punând degetul pe poza în care Pimenov purta mustăţi. Îl cheamă Rumerov.

— Când a plecat avionul?

— Acum două ore.

— Şi când soseşte la Sverdlovsk?

— Peste o oră şi jumătate.

Kostenko se ridică brusc.

— Face vreo escală?

— Nu, e o cursă directă.

Era cinci dimineaţa, când Kostenko, scuturat în continuare de frisoane puternice, părăsea clădirea ministerului. Tocmai i se comunicase că o echipă a miliţiei judiciare din Sverdlovsk îl arestase pe Pimenov la aeroport. Strada Ogariov era pustie. Kostenko opri un taxi şi se adresă şoferului.

— Vinde-mi o sticlă, neică...

Taximetristul se uită speriat la clădirea înaltă a Ministerului de Interne, mătăhăloasă şi mohorâtă în lumina cenuşie a dimineţii.

— Ce sticlă?! De unde să am eu aşa ceva?

— Hai, atunci, să dăm o raită prin gări...

Kostenko cumpără o sticlă de un sfert de la un bufet de lângă gara Kazanski. Bău direct din sticlă, şi abia atunci simţi că începe să-l lase tremurul acela nesuferit. Dar totodată, îl cotropi şi o oboseală crâncenă, îşi simţea trupul istovit, de parcă abia ar fi

lepădat din spinare o povară uriaşă, pe care o purtase vreme nesfârşită. Intră în clădirea mare cât un hangar şi care abia se trezea a gării şi se aşeză pe o bancă, alături de o femeie ce îşi legăna pruncul.

Şi deodată, Kostenko revăzu parcă aievea maldărul acela de ciuperci risipite pe peron, cele două coşuri împletite, grămada de carne sângerie şi diformă, acoperită de o prelată. Şi chipul lui Sadcikov apoi, surâzându-i... Kostenko izbucni în plâns. Îşi legăna trupul dintr-o parte într-alta şi plângea.

— Mai încet, omule, se răsti la el femeia, să nu-mi trezeşti copilul!...

SFÂRŞIT